*BIBLIOTHECA INDICA.*

NEW SERIES, No. 1309.

# KAVĪNDRAVACANASAMUCCAYA,

## A SANSKRIT ANTHOLOGY OF VERSES,

EDITED WITH

*INTRODUCTION AND NOTES*

BY

F. W. THOMAS,

HON. PH.D. (MUNICH).



CALCUTTA:

PUBLISHED BY THE ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

PARK STREET.

PRINTED BY STEPHEN AUSTIN AND SONS, Ltd.,

HERTFORD, ENGLAND.

1912.

DEDICATED

WITH RESPECTFUL APPRECIATION

TO THE

PHILOSOPHICAL FACULTY IN THE

UNIVERSITY OF MUNICH.

# CONTENTS

# PREFACE

The object of this work is twofold, to publish with a brief annotation the text of a Sanskrit anthology contained in an old MS., and to collect, as completely as possible, the *pratīkas* of the verses anywhere attributed to the poets there appearing. The MS. being fragmentary and in many places dilapidated, it has been necessary to consult a number of *Kāvya* and *Alaṃkāra* works in order to fill the gaps in the text. References to all places where the verses have been traced are given in the margins or critical notes. The *pratīkas* collected in the Introduction are similarly equipped with references.

The first serious attempt to bring together anthology verses ascribed to particular authors was made by Aufrecht in his article dealing with the *Śārṅgadharapaddhati* and in the other articles constantly cited in the Introduction. He was followed by Peterson, who, in the Introduction to his edition of the *Subhāṣitāvalī*, assembled under the authors' names the *pratīkas* of the verses occurring in that text and added further verses from other sources; he also published various articles having a like purpose. Dr. R. G. Bhandarkar similarly, in reporting upon a MS., explored the *Sūktimuktāvalī* of Jalhaṇa. While making full use of these and of some minor collections, I hope that I have partially repaid the debt by the labour of tracing the verses, wherever possible, to their sources and noting the places where they otherwise occur. The value of such references is excellently exemplified in the editions of the *Amaruśataka* and *Śāntiśataka* by Prof. Simon and Dr. Schönfeld.

The moderate degree of completeness here attained would have been quite impossible had I not been able to consult the volumes of indexes compiled by that wonderful scholar Aufrecht. Especially serviceable has been the 'Aufrecht

MS. 36', which contains in alphabetic order the *pratīkas* of the verses occurring in the great bulk of the Sanskrit *Kāvya* and *Alaṃkāra* literature, a marvel of fulness and accuracy. I have also been greatly helped by consultation of Colonel G. A. Jacob's most thorough and systematic indexes to a considerable number of works representing the *Alaṃkāra* literature, of which he is, no less than of the various Indian philosophies, an acknowledged master: I hereby tender to him my cordial thanks.

Professor Jacobi has kindly favoured me by reading the proofs of the Introduction. To the Asiatic Society of Bengal I am deeply indebted for the use of the MS. during a period of years and for the inclusion of this publication in the series of the *Bibliotheca Indica*. Sincere thanks are also due to the Government of Bombay and the Deccan College Library for the loan of a considerable number of MSS. particularized, with others, on pp. 10–15.

I trust that the labour devoted to this modest publication will not seem to have been misspent. It leaves me with an enhanced appreciation of the poetic and artistic merits of the Sanskrit *Kavis* and *Mahākavis*.

F. W. T.

1912.

# CORRECTIONS AND ADDITIONS

## I.

Page 10 under *Padyaveṇī* } Add 'Quotation by section and verse numbers, or, failing these, by folio numbers'.
12 ,, *Sabhyāl* }

14 ,, *S.-Ślokāḥ*. Add 'Quotation by folio numbers'.

,, *S.-Hārāv*. Add 'Quotation by folio and verse numbers'.

15 ,, *Sml. P.* and *Sml. B.* Add 'Quotation by folio numbers'.

16 add *Pracaṇḍap.* = *Pracaṇḍapāṇḍava* (ed. Cappeller, Strassburg, 1885).

19 नभसि . . . Read सीदता for चातक, and add reff. to **S.-Ratnak.* iii. 57 and *Cātakāṣṭaka*, i. 8.

23 लीलालक्ष्म . . . Read लाक्षालक्ष्म.

25, last line but one, read *Bibliotheca Buddhica.*

31 *Skm.* . . . If Medhārudra is really identical with Kālidāsa, we must add the verse—

यद्दालोकं कुर्वन् (v. 193, given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi. 379).

32 आलिङ्गतो . . . Add ref. to **Sml. B.* 175*b*, वादीश्वरकाश्वनस्य.

एको ऽपि . . . Add ref. to **Sml. B.* 131*a*, भारवेः.

33 *Sbhv.* . . . Add कृतोपकारं प्रियबन्धु (1900, see p. 65).

अक्षघ्नं . . . Add ref. to **Sabhyāl.* viii. (29*a*).

34 रक्तस्त्वं . . . Add ref. to p. 76 and **S.-Ratnak.* v. 49 anon.

35 प्रथमम . . . Add ref. to **Sml. B.* 131*b*, सूक्तिसहस्रात्.

38 अत्युच्चाः . . . Add ref. to **Sml. B.* 165*b*, हनुमतः.

आदाय . . . Add ref. to **Sml. B.* 155*b*, ईश्वरदेववर्मणः.

कण्ठच्छाय° . . . Read °या.

कालिन्दि . . . Add 'The verse स्नाता तिष्ठति कुन्तलेश्वरसुता is perhaps by the same author'.

p. 39 भेकैः काटर . . . Read ॰कोटर. Add 'translated by Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 43'.

मातुः . . . Add ref. to **Sml. B.* 168*a*, हनुमतः.

41 Insert before JHALAJJHALA—

JAYĪKA (?= JAYOKA, JIYOKA, JĀĪKA; Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 379; C.C. i, pp. 202, 207; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxviii).

486 स्थगितं नवाम्बुवाहैर्.

JITĀRINANDIN (? = JITĀRI; Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 513; C.C. i, p. 206).

12 खेलाचञ्चलसंचरन्.

42 DAṆḌIN . . . Read 'sixth or seventh century?'

49 अलम . . . Read 411 for 11.

50 अनध्यवसिता . . . Add ref. to Hemac. Comm. p. 263.

After l. 10 insert—

463 कुचौ धत्तः कम्पं.

486 ते अङ्गे जघनं च तत्.

53 PĀṆINI . . . Add Rāmanātha Śarman's *Kātantradhātuvṛtti* हरिणा सह सख्यं (s. *adādi*; see Aufrecht, Z.D.M.G. xlv. 308).

यस्याः प्रसाद . . . Read i. 355 for i. 353.

55 द्वारं . . . Add ref. to p. 78 and **Sabhyāl.* vii. (27*a*) कस्यापि.

57 चिचाय . . . Add ref. to **Sml. B.* 79*a*, कुन्तलपतेः.

सन्ति . . . Add ref. to *Ak.*, p. 145 anon.

59 मृत्युः . . . Add ref. to **Sml. B.* 28*b*, व्यासस्य.

60 लघुनि . . . Add ref. to **Sml. B.* 125*b*, कमलायुधस्य.

61 भजेम . . . Add ref. to *Kuvalay. ad* 136 anon. (व्रजेम).

62 अप्सरागा . . . Add ref. to Hemac. Comm., p. 197 anon.

BHĀVĀKADEVĪ BHĀVADEVĪ. Read BHĀVĀKĀ DEVĪ, BHĀVĀ DEVĪ?

63 किं ते . . . Read 519 for 591.

64 गम्भीरस्य . . . Add ref. to **Sml. B.* 58*b*, भीमस्य?

ये संतोष . . . Add ref. to **Sūktiratn.* 633 anon.

65 यद्देतत् . . . Read *Sbhv.* 1978, and see p. 119.

p. 68 आघ्राय . . . Add ref. to **Sūktiratn.* 423 anon.

भूपाला: . . . See p. 107.

69 अर्था . . . Add 'translated by Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 57'.

74 यथा तारा . . . Add ref. to **Sml. P.* 113*a*, बिल्हणस्य.

75 चारित्र . . . Read चरित्र . . . (*Anargh.* iv. 69*d*).

चकाराद्‌ . . . Read उदुम्बर . . . (*Anargh.* ii. 83*b*).

76 रक्तस्त्वं . . . See p. 34.

78 द्रात्यूह . . . Read 111 for 11.

द्वारं . . . See p. 55, and add ref. to **Sabhyāl.* vii. (27*a*) कस्यापि.

83 कपाले . . . Add ref. to **Sml. B.* 141*a*, भासस्य.

84 तरन्ती . . . Add ref. to **Sml. B.* 90*b*, कुम्भकस्य.

86 अहो अहं . . . Add ref. to **Sml. B.* 71*b*, चीयाकस्य.

88 यत्संभाषण . . . Add ref. to **Sml. B.* 66*a*, बिल्हणस्य.

98 जीवितो . . . Read जीवि(*sic* for व ?)तो.

99 तारतम्र . . . Read तारताम्र.

102 नैलो क्व . . . Read v. 121 for v. 21.

106 अष्टौ . . . Add 'translated by Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 39'.

VIDYĀ . . . Add: 'The poetess Vijayāṅkā mentioned in the verse (ascribed to Rājaśekhara; see index)

सरस्वतीव कार्णाटी विजयाङ्का जयत्यसौ ।
या वैदर्भगिरां वासः कालिदासादनन्तरम् ॥

(see Aufrecht, Z.D.M.G. xli, p. 93), is doubtless identical with Vidyā, as is proved by the other verse

नीलोत्पलदलश्यामां विज्जकां मामजानता ।
वृथैव दण्डिनाप्युक्तं सर्वशुक्ला सरस्वती ॥

The "dark Sarasvatī" will be the same as the Karnātic Sarasvatī, the southern ladies having in the poets this characteristic of complexion.'

110 मातर्धर्म . . . Add ref. to **Sml. B.* 145*a*, रविगुप्तस्य.

111 दृष्टा सपदि . . . Add ref. to **Sml. B.* 146*b*, वैद्यभानुपण्डितस्य.

113 ŚUBHAṂKARA . . . Add *Śp.* उदारचरितस्त्यागी (389, one MS.; see Aufrecht, Z.D.M.G. xli, p. 493).

Verse २ (*a*) read ॰स्थला:.
८ margin ,, i. 244.
१७ *bis* ,, १९.
(*c*) ,, श्री as first akṣara.
२२ (*d*) ,, मन्द्र for मन्द् and [व्या] for [सं].
२६, n. 2 ,, 'twice over square space' for 'many times'.
२८ in name ,, वाकपति for वाँ॰.
४६ (*a*) ,, विचरंखा॰.
५९, n. 1, ,, घु for घू.
६६ (*a*) Hemac. reads (*a*) व्यु for च्यु; Hemac. and *Aucity*. (*d*) जरठ for जठर.
७६ (*b*) read ह्र for ड्र.
(*c*) ,, [ना or वत्].
९४ (*c*) ,, त्त for त्क.
in name ,, बाणस्थोभौ.
१०२, n. 1, ,, द्रें for द्रं.
१०६ (*c*) ,, उपरिवि॰.
१२० (*a*) ,, विरल for ॰ण.
१४० (*b*) ,, तय इमे.
१५७, n. ,, Hemac., pp. 139, 272.
१७८, n. 1, ,, लीलीनि॰.
१८६, n. 2, ,, ॰निर्मंपां.
१९० (*c*) ,, रो for रौ.
१९५, n. 6, ,, MS. नवलवंला (for ॰लवलि?).
२०४ (*b*) ,, सपु for स पु.
२१७ (*b*) ,, ष्ठ for ष्ट.
२९२ (*a*) ,, स for सं.
२९३ margin ,, स्प for स्य.
३०७ (*a*) ,, प्रति ह.
३१३ (*b*) ,, प्रेङ्खत्की॰.
३४७, n. 2, add 'and in (*d*) प्रथयति'.
३६३ (*d*) read मां लि॰.
३७० (*b*) add note 'MS. षौ for षो'.
३७३ (*b*) read सखा रा॰

v. ३८६, n. 2, read 'क्रुधो or क्षषो'.
३९१ (c) ,, च्या for ची (MS. ची).
३९३, n. 4, ,, 'four akṣaras only'.
३९५, n. 3, ,, ऽरोद्त for ऽरा°.
३९६, n. 3, ,, 'three akṣaras only'.
४०२, n. 3, ,, MS. की.
४०४ (a) ,, र्घो for र्धो.
४१४ (d) ,, कक्ष for काक्ष.
४१८ (b) ,, ² after bracket.
४५५ (c) ,, ² at end of line.
४६४ (a) ,, °वस्थां.
४६६ (c) ,, सद्यःस्नि°.
४७३, n. 1, ,, *Subhāṣ.* for *Subhās.*
n. 3, ,, 474.
४९२ (c) ,, ख्यु for ख्य.
४९३ (b) ,, चद्वस्त्र for °स्त्र.
५०७, n. 9, ,, सूचा° for सू चा°.
५२० (b) ,, मिश्चले for निव्रणे.

p. १७५, v. ३९, ,, *Sarasvatīk. ad.* ii. 39, v. 142.
१८४, v. ७७ (c), ,, iii. 13 for iii. B.
१८६, v. ११८ (b), ,, 'elephants' for 'elephant's'.
१९९, v. २१६ ,, 488 for 489.
२१६, v. ३६७ ,, Add 'translated by Tawney, *Prabandha-cintāmaṇi*, p. 64'.
२१८, v. ३८२ (a) read दिव्यं चक्षुः; cf. the verse दिव्यचक्षुरहं जातो, *Sbhv.* 1208.

## II. Additional References to Verses of the Text.

See *Exegetical Notes* to vv. २२, ३०, ३१, ३६, ४६, ६७, ७५, १०२, १११, १७३, १९९, २४०, २५८, २८५, २८८, २९६, ३१६, ५०८, ५०९, ५१९, ५२५, and add the following:—

३७ *Sabhyāl. ii. 1, नारायणस्य ((b) °मंसे, (d) °मालिङ्ग्य); *Sāras. i. 4 anon. (lectt. as *Sabhyāl*, also (b) विलुलित).
५१ *S.-Ratnak. i. 143 anon.
१२४ *Sāras. ii. 2 anon. ((a) समये पयोधराणां).

१८६ *S.-Ratnak. v. 181 anon. (lectt. as Daśar. and At., also (b) °माकर्षयन्निव).
१९१ *S.-Hārāv. C 9a, 89 anon. (lectt. as Śp.).
२०३ Padyarac. iv. 3, कस्यापि.
२२५ *Sūktiratn. 411 anon. ((b) °नाङ्गनायाः).
२२६ Pratāp. Comm., p. 253 anon. ((a) तां प्रति, (b) तत्तु तत्रैव रमते).
२३१ *Sāras. i. 104 anon.; Rasagaṅg., p. 277 (a-b only) भवभूतेः.
२३७ *S.-Hārāv. C 4, 37 anon. ((b) सूचितेषुः); *Sāras. i. 34 anon. ((b) यतस्तु).
२४० *S.-Ratnak. v. 105 anon. ((a) तवैष); *S.-Hārāv. C 6b, 64 anon. ((a) तवैष); Padyarac. iv. 40, कस्यापि ((a) तवैष, (b) मुग्धे).
२४६ *Sāras. i. 35 anon. (lectt. as Śp., but (b) कोपः).
२४८ *S.-Ratnak. v. 214 anon. ((a) सा दृष्टा यैर्न दृष्टा वा).
२५३ *Sāras. i. 100 anon. ((d) न निवृतो).
२५५ *S.-Mukt. v. 10 anon. ?
२६८ Rasagaṅg., p. 31 anon. ((b) चाह्नि प्रिय त्वमिहैष्यसि, (d) and °गलज्जलैः).
२९१ *Sabhyāl. B 4a anon. ((b) संचलद्, (c) प्रशमंमी).
३०८ *Sāras. i. 96 anon. ((b) किं तु or किं नु twice).
३१२ *Sml. P. 118b ((a) निकरः).
३१५ Amaru, 90.
३२८ *S.-Mukt. i. 18 anon. ((a) पीनकर्कशघन, (b) °दत्तकमला (sic), (d) निर्धनो).
३६१ Padyarac. viii. 13, वामनस्य ((a) विग्रहो (sic), (d) न च मे).
३८४ *Sāras. i. 59 anon.
३९१ *S.-Mukt. i. 46 anon. ((a) विसृज कोपं).
४३२ *Skm. ii. 261 ((a) मध्येसद्म, (b) अङ्गणभुवं, (d) बाष्पाम्बुगर्भे).

[Translations of various verses occurring in the text will be found in the articles of Aufrecht, *Indische Studien*, xvi. 168-72, Z.D.M.G. xiv. 581-3, xvi. 749-51, xxv. 238-43, 455-62, xxvii. 1-120, xxxvi. 361-83, 509-59, xxxix. 306-12, xlv. 308, and Peterson, J.R.A.S., 1891, 311-36, as well as in *Indische Sprüche*.]

## III. Additional Details concerning the MS.

(a) The missing akṣaras replaced by dots have been *lost* in the MS., except where otherwise stated and in १७९ (d). Those

printed within square brackets were *omitted*, except (1) where otherwise stated and (2) in the following instances of *loss*:—

vv. २६ (*a*), ३४ (*d*) (some traces left), ३५ (*c*), ३६ (*b*), ५८ (*c*), ६७ (*c*), ६८ (*b*), ९२ (*b*), १३६ (*c*), १३७ (*b*), १३८ (*a*), १३९ (*b*), १४० (*c*) [ज्ञेतुं च], १६३ (*d*), १६४ (*d*), १६५ (*b*), १६७ (*c*), १६८ (*b*), १७१ (*c-d*) [क्ष *partly* lost] . . . च, १७३ (*c*), १७४ (*c*), २०४ (*d*) (tracės remain), २०५ (*c*) (consonant part lost), २१६ (*a*) and (*d*) (traces remain), २१७ (*b*), २२४ (*b-c*, *c-d*) ह्य . . . ते (bracket omitted in text), २२५ (*c-d*), २२७ (*a*), २३५ (*b*) [त्तु] . . . चि (traces remain), २३७, २४५ (*c*), २४६ (*c*), २४८ (*a*), २४९ (*b*), [धिग्] and वृ (*partly* lost), २५५–६, ३१९ (*b*), ३८३ (*a*), ३८४ (*a*), ३८८ (*b*), ३९२ (*d*), ३९७ (*c*), ४१५ (*b-c*), ४४८ (*a*).

(*b*) In the following instances the akṣaras were either written in an erasure or have been re-inked, two cases often indistinguishable. Where a *correction* (not a mere writing in erasure) is discernible, it is here noted. The re-inking is probably in some cases considerably later than the original writing or even (rarely) recent: correct p. 6, ll. 14–16 accordingly:—

vv. ३ (*d*) ह corr.; ७ (*d*) ग्भ; ८ (*b*) स; १३ (*a*) वी; १५ (*a*) समी . . . य; १९ (*b*) प्रा, (*c*) श्री; २२ (*a*) णि and गु; २४ (*b*) षो . . . जा; २५ (*c*) स्तेजो, with mark of erasure between; २७ (*b*) (स्तं)भि, (*c*) र्धे . . . तां; २८ (*c-d*) थ्यो . . . ण; ३० (*a*) mark of erasure after भ्र; ३१ (*a*) यि; ३५ (*d*) नन्द्—३६ (*a*) ख; ३६ (*a*) (स)न्धि, (*b*) ध्व corr., (*c*) ब—३७ (*a*) पा; ३८ (*d*) व(स्तु); ४० (*b*) न्व, (*b-c*) म . . . पं; ४१ (*d*) का—४२ (*a*) त्रा; ४३ (*c*) पा—४४ (*a*) सां; ५१ (*a*) पु—५२ (*a*) तु?; ५४ (*d*) वि; ५५ (*a*) नै; ५७ (*a*) स्पृह; ६७ (*d*) (क)चि corr.; ६८ (*b*) हपिक, (*d*) भ्या; ८५ (*d*) दृतिका; ८६ (*a*) त्वा—(*b*) चीणची; ८७ (*b*) री; ८९ (*d*) दृ; ९१ (*c*) mark of erasure before तले; ९२ (*b*) mark of erasure after तो, (*d*) (द्र)ाय; ९३ (*b*) हिं; ९४ (*d*) नी corr. from नि; ९७ (*b*) त्व; ९८ (*b*) ममि—(*c*) पत; ९९ (*a*) तो . . . वरी, followed by mark of erasure; १०२ (*d*) (त्युं)ज corr.; १०४, in name, शालच्छे:; १०५ (*a*) नी corr., (*c*) नू; १०७ (*c*) त्त . . . भृ, (*d*) श्रि; १०८ (*a*) वह (?),

(*d*) व्य; १०९ (*a*) क्व . . . ड्कु; ११२ (*d*) श्रे; ११३ (*c*) यमाने; ११४ (*c*) का . . . ट; ११५ (*d*) त; १२२ (*b*) ग्रा; १२६ (*b*) र्ग; १२७ (*b*) नी; १३० (*b*) ध(र); १३२ (*a*) स्त— (*b*) क्री; १३८ (*b*) लो . . . द्दा; १४८ (*a*) स्व, (*d*) नि, also रध्व with mark of erasure between; १५१ (*c*) न्द्र . . . द्र corr.; १५२ (*d*) mark of erasure before ज्मृ; १५६ (*a*) च . . . र्या; १६२ (*c*) ह्र . . . श्मा; १६४ (*a*) न्व, (*d*) ष corr.; १६९ (*c*) न्ये— (*d*) ग्नो; १७० (*a*) (f)ध, (*b*) क्ति . . . (*c*) तत written in blank square and then erased, (*c*) mark of erasure between य and या; १८३ (*c*) जा corr. from anticipated ग; १८५ (*a*) ना corr. from anticipated म; १८८ (*c*) mark of erasure at end; १९३ (*c*) त्वा; १९६ (*d*) चि:; १९८ (*c*) न्त . . . हि; २०० (*a*) ष्टा . . . ता(:); २०३ (*d*) विहि . . . चा; २१२ (*b*) र्गौ . . . क; २१४ (*b*) (स)म्प्र; २१६ (*c*) ञ्ज corr.; २२२ (*c*) बा . . . रा; २२४ (*a*) ग्त्वा; २२६ (*a*) (n. 2) ꣸; २३० (*c*) चै; २३१ (*c*) (न)च; २३३ (*a*) वि; २३४ (*a*) (ता)र corr. from रा; २३५ (*a*) मि; २४८ (*a*) मे, (*b*) ꣸ inserted three times in erasure after केषा; २४९ (*b*) ति . . . य; २५३ (*b*) त; २६४ (*b*) घटते; २६५ (*a*) था; २६६ (*a*) वं म and निन्द्रि, (*b*) सित and न्त . . . द्रो: प; २७० (*a*) प्य; २७२ (*c*) (n. 6) ꣸; २७६ (*d*) नि; २७७ (*d*) भ and या; २७८ (*a*) वि; २८४ (*d*) सावे; २९७ (*d*) र . . . र:; ३०० (*c*) रव . . . का; ३०४ (*b*) निग्नी . . . प; ३२६ (*a*) mark of erasure after का, (*b*) ध erased after नि; ३२८ (*c*) (श्रावृ)ग्गो corr.; ३३२ (*c*) (त्सा)न; ३४७ (मुरारे)रे; ३५२ (n. 11) ꣸; ३५३ (*a*) त्रा; ३५६ (*d*) स्त्र; ३६१ (*a*) पो corr., (*b*) न्य; ३६२ (*b*) स corr. from सा, and भु; ३६४ (*a*) या corr. from न; ३६७ (*d*) द्र; ३७२ (*b*) (क)ा . . . कि; ३८७ (*a*) द्दा, (*b*) ग्रा; ३९० (*c*) यै; ३९८ (*a*) नय; ४०१ (*d*) द्र corr. from द्रि; ४१० (*c*) प्रि; ४४३ (*b*) तु; ४५१ (n. 8) ꣸; ४६३ (*b*) ग्ड— (*c*) ग, (*c*) (बं)ाष्य; ४६४ (*a*) त corr. from ति; ४६६ (*b*) हि; ४६७ (*b*) गर्भः; ४६९ (*b*) द्रिग्रा:, (*d*) प्र corr. from anticipated त्यु; ४७० (*a*) रभित; ४७६ (*d*) सन्तति corr. from सन्तितिति; ४८० (*d*) न corr.; ४८३ (*a*) न चे, (*b*) द्रि; ४९३ (*c*) (ह्र)वि; ४९७ (*b*) ब्य corr.; ५१५ व्र erased after भु; ५२२ (*b*) (म)ा a recent insertion; ५२४ (*a*) द्दे.

# INTRODUCTION

## I. THE MS.

THE text edited in the present work is based upon a single imperfect MS. in the possession of the Asiatic Society of Bengal. It was acquired[1] in the years 1895–1900 by Mahāmahopādhyāya Haraprasād Śāstrī, who describes it in his *Report on the Search for Sanskrit MSS.*, 1895–1900 (Calcutta, 1901) as follows:—

"The last interesting Sanskrit work to be mentioned in this report is an ancient anthology. I could not find a name for this work, but from the preamble I have ventured to christen it as *Kavivacanasamuccaya*. The character is very old Newari, often mistaken for Bengali. It was copied at a time when Bengali and Newari were scarcely distinguishable. It must be at least nine hundred years old. The compiler's name is not found. Many leaves are lost. And I am not without suspicion that a few leaves, though on the same subject, do not belong to the same work. The majority of leaves have page marks, two have lost theirs. Leaf marked 41 does not read with leaf marked 42.[2] There are altogether 44[3] leaves, and the last leaf is numbered 70. The work is divided into Vrajyās or groups. The first group is Sugatavrajyā. In this group the poets mentioned are Açvaghoṣa, Vasuka, Aparājitarakṣita, Vasukalpa, Çrīvaranandī, Ballana, Çrīpāçavarmā, Jitārinandī, and Trilocana. The second is Lokeçvaravrajyā, i.e. the group in honour of Avalokiteçvara. The poets mentioned in this group are Paṇḍitas Buddhākaragupta and Ratnakīrtti. Some of these poets are well known; as for instance Açvaghoṣa, the author of Buddhacarita kāvya, who belongs to the third century, and Ratnakīrtti, author of Apohasiddhi, mentioned for the first time in this report. In the other Vrajyās we get the names of Kālidāsa, Vāṇa, Bhavabhūti, Çrī Harṣadeva, Çrī Harṣapāla Deva, Vākpatirāja, Vikramāditya, Rāja Çekhara, Amarasiṃha,

[1] Provenance not stated. [2] A re-arrangement has remedied this.
[3] Only 42 + 1 blank are now extant.

Puruṣottama Deva, Varāhamihira, Mayūra, Murāri, Pāṇini (a poet), Māgha, and Amaruka. These are well-known names. The other names are unknown, and there are more than eighty of them; but they are to be searched in or before the eleventh century, the latest limit to which the palæography will justify us to go. This MS. has been acquired for Government, and it is the most ancient anthology known. A list of the Vrajyās and poets as found in this MS. is given below. It has been carefully prepared under my supervision by my Assistant, Puṇḍita Vinoda Vihāri."

A more detailed description may read as follows:—

Palm-leaves 42, numbered 1–2, 12–17, 19–21, 23, 31, 36–7, 39–44, 46–8, 50–1, 53–64, 67–70, Nos. 43, 44, 47 being corrected from 44, 45, 48, and one leaf at least having been missing between Nos. 13 and 14 at the time of numeration. A blank double leaf at the end serves as a cover. Each leaf, after the first, has two blank squares with holes for a string, a larger square in the left half, corresponding as to size and position in all the leaves, and a smaller one to the right, somewhat variable in both respects. The leaves were already provided with holes when supplied to the scribe, who commenced sometimes on an *a* face and sometimes on *b*, which partly accounts for the discrepancy; but also there were original variations in the position of the second hole (that to the right). But neither this fact nor another to be immediately noticed, in regard to the numbers, affords sufficient ground for supposing the leaves to represent two or more MSS.

Size of leaves, originally about 30 × 4½ cm., but varying somewhat, as usual, in width, and in all cases affected by wear and the action of worms.

As regards Numeration, we observe that the signs for 4, 5, 6, 7 appear each in a double form, as follows:—

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 4 in 14, 40–1, 64 | as in Cambridge | MS. | Add. | 1644 (A.D. 1205); |
| 42–8, 54 | ,, | ,, | ,, | 1648 (*c.* A.D. 1200); |
| 5 in 15 | ,, | ,, | ,, | 1644; |
| 50–9 | ,, | ,, | ,, | 1648; |
| 6 in 16, 36 | ,, | ,, | ,, | 1644; |
| 46, 56, 60–9 | ,, | ,, | ,, | 1648; |
| 7 in 17, 70 | ,, | ,, | ,, | 1644; |
| 37, 47, 57, 67 | ,, | ,, | ,, | 1693; |

(see Bendall's *Catalogue of Buddhist Sanskrit MSS.*, table of numerals). In point of antiquity there is practically nothing to choose between the alternatives; nor does it seem possible so to class the leaves as to bring to light anything more than the caprice of the scribe. Other alternations will appear in the next paragraphs.

Area of writing, 24–5 × 2½ (rarely 2¼) – 3 cm.

Number of lines per page, usually 7, rarely 6 or 8.

Size of writing fairly uniform after 2*a*, having been up to that point rather smaller than subsequently.

Character of writing, Nepalese of the second half of the twelfth century, corresponding to that of Cambridge MS. Add. 1691.2 of A.D. 1179 (Bendall's *Catalogue of Buddhist Sanskrit MSS.*, plate iii = Bühler's *Palaeographie*, Tafel vi, col. xi), and differing but slightly from other northern types of the same period (see Bühler's Tafel v and vi). The most noticeable peculiarities are the following:—

1. Alternative forms of initial *i*, namely, that of MS. Add. 1691.2 and the older one given in Bühler's Tafel vi.

2. Alternative forms of medial *i*, namely, the usual one and one resembling the medial *e* of modern Nāgarī. The latter form occurs also in Cambridge MS. Add. 1648 of *circa* A.D. 1216 (see Bendall's *Table of Letters*).

3. Alternative forms of medial *e*, namely, the wavy line common in Nepalese MSS. and the antecedent Bengali sign. Corresponding alternatives in the case of *ai*, *o*, and *au*.

4. Alternative forms of क, with and without the oval, as seen in Bühler's Tafel v.

5. Two slightly differing forms of ख, as in the MSS. Add. 1686 and 1691.2 (Bendall's Table).

6. Entire absence of ब, which is always represented by व.

7. Alternative forms of श, as in the MSS. Add. 1686 and 1691.2, the second form hard to distinguish from स.

8. Final anusvāra occasionally represented by ॱ (derived from म्, with a small म, as in the Central Asian documents).

9. ट, when last member of a compound, written as in ट्ट 156, ष्ट 149, 176, 251 (cf. Bendall, p. xlvii).

10. Concerning the symbol ꣳ see below under Corrections.

The writing is in general clear and good; but the alphabet is one which leads to frequent confusion in certain groups of

*b* 2

signs, e.g. प and य, म and स, त and भ, त and ड, ट and ट्, and occasional confusions in others, e.g. व and ध, ग and म, म and न, ग्र and त्र, ग्र and ग्र, ग and ग्र.

The MS. copied must have been written in a quite similar character, as is proved by the very numerous minor errors, the chief of which may be classified as follows:—

1. *Superscript signs :*

(*a*) Loss of *i* (e.g. म for मि in 52); loss of *e* (the wavy line), or insertion of the same (e.g. वे for ध 13, से for स 66, मै for मि 383); loss of *r* (due to confusion with the hooked top of the akṣara, e.g. मा for र्मा 27).

(*b*) Confusion of anusvāra and *r* (र्थ for मं 9, र्थ for थं 339).

2. *Subscript signs :*

(*a*) Loss of *u* (a small thickening at the bottom of the vertical line, e.g. र्ज for र्जु 108, स्व for स्वु 116), or insertion of the same (e.g. त्तु for त्त 32); loss of *r*, or insertion of the same, especially in connection with त and भ; very common.

(*b*) Confusion of *u* and *r* (e.g. त्स्र for त्सु 272, प्रत्त for पुत्त 477); confusion of *y* (not reaching the top of the line) and *r* (e.g. ह्य for कृ 348); confusion of *ū* (Bengali form) and *r* (e.g. ह्र for कू 3); *ū* and *n* (e.g. सन्न for सून 8).

3. *Antecedent signs :*

Confusion of *e* (Bengali form) and conjunct त (e.g. त्मो for मो 35, त्म for मे 55, को for त्को 98, त्वो for त्वा 213, त्वौ for त्वा 303, त्प for पे 386, प्रे for त्प्र 467, त्सा for सो 494).

4. *Subsequent signs :*

Confusion of *ā* (with slightly rounded top) and *ī* (e.g. भी for भा 47, थ्री for थ्रा 94, टा for टी 132, मा for मी 181, च्छी for च्छा 197, टी for टा 213, मा for मी 497).

5. *Single consonants :*

Confusion of क and व 297, ग and म 418. 467, ग and ग्र 229, ढ and त 97, ग्र and ग्र 188 and 328, त and भ 13 and *passim*, ध and व 4 etc., ट्ट and व 328, न and म 16 and frequently, न and व 161 etc., न and स 435, प and य *passim*, म and स *passim*, र and च *passim*.

6. *Consonant + vowel :*

Confusion of का (with short vertical mark) and वा 28, टा and घ 388, कु and क्त 414, गु and ष्ड 51, ग्गा and ग्ग 372, मु and स्व 516, तु and त्त 66 and frequently, क्र and ह्न 228 etc., क्र and ङ्ग 205.

7. *Conjunct consonants :*

Confusion of च and स्क 474, च and स्थ 45, च and त्व 292, च and त्क 132, च and म्व 66, ह्व (ख) and ङ्ग 62, ह्व and ङ्घ 516, ग्ल and ह्म 299, त्त and न्द्र 169, न्व and म्व 457. 523, न्व्य and न्व्य 202, न्ध्य and न्व्य 134, त्त्य and त्त्य 139, र्स and स्न 8 and frequently, र्थ and ठध 29, र्थ and र्व्व 52, र्थ and न्थ 202, र्सर्थय for ह्मध्यप 519, ष्ठ and ष्ण 21. 39, स्व and स्म 408, all easily explained by the forms.

8. *Miscellaneous :*

Confusion of त्र and म 146, ९ (*ṃ*) and : 106. 338, ऽ and च 330, ऽय and ल्य 457 (in °ख्यस्तोल्यन्व° for °स्व्यास्ते ऽयं व°, an interesting case), ः and थ 78 (ङ्ममे read as ःमि).

These observations, while impeaching a little the accuracy of the scribe, preclude all doubt of his good faith ; at the same time they render certain the correction of the errors, where they occur, and also demonstrate that the MS. copied was one very similar to the copy. This last conclusion is, moreover, independently certain : for the work being of Bengali or Nepalese origin, as is proved by the names of the authors cited, and its date being not later than 1200 A.D., while some of the poets themselves belong to the end of the tenth century or the beginning of the eleventh, the interval of time between the writing of the MS. and the original archetype is too short to allow of any considerable alphabetic development. In one point only a doubt is possible, namely, as regards the peculiar (superscript) *i* medial. That this was more common in the scribe's original is proved by the numerous cases of its omission by him ; the usual form was less liable to be overlooked. Was that form represented at all ? A negative answer seems not improbable—note that in 78 थ(ङ्म)मे (*thami*) has been read ःमि. As regards the alternative forms of *e* conjunct, the cases of loss on the one hand and of confusion with त (as prior member of a group) on the other suffice to prove the presence of both.

Corrections by the original scribe or a revisor are fairly frequent. They are usually made over erasures, which causes the ink to show up more black, and often the writing appears cramped, perhaps owing to an original omission, which necessitated the crowding of the corrected writing into an insufficient space. Sometimes after erasure the scribe fills up the cleared space with repetitions of the sign ꣽ (also found in other Nepalese MSS.), which is moreover employed to fill spaces near the blank squares and sometimes, for no certain reason, elsewhere. The cases in question may be either due to corrected dittography or to *immediate* erasure with continuation of the writing *after* the area thereof. In fol. 37*b* the latter case is clearly exemplified, the erased akṣaras, which intruded upon a blank square, being still apparent. Possibly, therefore, all the corrections may, in spite of some difference of hand, be by the original scribe.

Apart from merely graphic errors the text contained in the MS. seems to be good. Its age entitles it to respect; and a comparison with corresponding passages, both in other anthologies and *alaṃkāra* works containing the same verses, and also in surviving literary monuments whence some of the verses are taken, seems to substantiate the presumption. I may refer to the following examples:—91*d* (**परं**); 200*d* (**युगलं**; **मिथो** precedes); 202 (*a* **स्वीकृतः**, *c* **स्वगुणानुरूप**); 204*b* (**मासः सपुष्पाकरः**); 206*a* (**आयतलोचनायाः**); 250*a* (**प्रिय**); 303*d* (**मम**); 317*c* (**प्रध्वस्त**); 337*d* (**दहति**); 341*b* (**अक्षराली**); 348*c* (**आकार**); 349*c* (**संभाष्यो**); 351*c* (**चक्षुः**); 352*c* (**संलापो**, **अन्तिके**); 353 (*a* **धृता**, *d* **शतधा**); 367 (*a* **कृशतनु**; **शशी** follows; *d* **चण्ड**); 372*b* (**प्रेयसि**); 407*b* (**परिणत**); 424*b* (**प्रस्थंपचः**; see *varr. lectt.*); 460*a* (**कुण्ठी°**); 469*c* (**त्वं चापि**); 496*b* (**तुहिनाद्रि**); 500*d* (**स्तनम्**); 505*b* (**तथेह**; see *varr. lectt.*); 505*c* (**पापाहमेका**); 509*b* (**जनः**; see *varr. lectt.*).

## II. THE WORK

As already intimated, the work is an anthology of verses. Owing to the fragmentary condition of the MS. the title does not appear; but a considerable probability attaches to the name *Kavīndravacanasamuccaya*, which (with omission of *indra*) Mahāmahopādhyāya Haraprasād Śāstrī has elicited from the introductory verse. The *Catalogus Catalogorum* cites two other

works of similar nature commencing with the word *Kavīndra*; but neither of them is related to the present text. Uncertain, again, is the original extent of the compilation, which on the last existing leaf (No. 70) gives no indication of an approaching conclusion. On this point a suggestion may be ventured later. In any case the loss of a part is to be deplored, since probably a number of unknown verses and authors has been withdrawn from our knowledge, and it is not very likely that a second MS. will ever be found to make good the deficiency.

The Buddhist character of the work is no more than superficial. After two sections devoted to Buddha and Avalokiteśvara respectively the subjects and authors are those found in other anthologies of a Brahmanic provenance, and only a few specially Buddhist poets are represented.

The work is divided into a number of sections, entitled *vrajyā*. This term, which we may suppose equivalent to the common *varga*, is applied also to the divisions of the *Vajjālagga*, a collection of *Āryā* stanzas by a Jaina author Jayavallabha, and to those of Sādhāraṇa Deva's recension of the *Saptaśatakam* of Hāla (see Pischel's *Prakrit Grammar*, § 12, note). The latter work shows in its arrangement also some analogy to our text, inasmuch as it commences with a group of *namaskāra* verses, after which follow the seasons, and somewhat further on the sections relating to love. The later divisions are, however, more complicated and specialized than in our text, and in this respect the recension may be compared with the *Subhāṣitāvalī* and *Śārṅgadharapaddhati*. This is hardly the place for a general disquisition upon the principles of division of subjects adopted in the different anthologies. It may be remarked that the verses relating to deities (*namaskāra*, *āśīrvāda*, etc.) usually, as is natural, precede, while those descriptive of the *nāyikā* are generally found in the vicinity of the specially erotic sections. In the *Subhāṣitāvalī* the descriptive and erotic verses are separated by those relating to the seasons, while the *Śārṅgadharapaddhati* makes the last-named follow these two divisions: in our MS., on the contrary, they precede.

At this point it will be convenient to interpolate a word concerning the *Saduktikarṇāmṛta* of Śrīdhara Dāsa, son of Vaṭu Dāsa, an extensive anthology compiled in Bengal in the twelfth century. This work was first made known by the abstract given in the

*Notices of Sanskrit MSS.* under No. 1180. A second MS. exists, or existed, at Serampore. By reason of the number of authors, otherwise unknown, who are here represented, and the multitude of excellent verses which are included, this is one of the most important of the known anthologies. It is somewhat widely, but very imperfectly, known from articles by Aufrecht (*Beiträge zur Kenntniss indischer Dichter*, Z.D.M.G. xxxvi. 361–83, 509–59), who had made a complete copy for himself, with collation of both MSS., and had furnished it with a full index of authors' names and of their verses, also with a list of *pratīkas*, as well as with numerous references. Apparently Aufrecht did not consider his MS. ripe for publication, and it passed along with the rest of his collectanea into the possession of the India Office Library, where it appears as Nos. 57–8 in the Aufrecht Collection (see "The Aufrecht Collection", J.R.A.S. 1908, pp. 1029–63). It is to be hoped that it may not much longer await an editor. For the present publication it has been of great assistance: compiled in Bengal within two centuries of our work, which, or an original of which, it appears to have largely consulted, it presents a considerable number of identical verses and of additional verses by the same authors, and its readings constantly supply deficiencies in our MS. or support its divergences from other texts.

In this work, as will be seen from Rājendralāla Mitra's analysis, the first chapter relates to the gods and the second to descriptions of the *nāyikā* and the various erotic themes, with the seasons at the end. Then follow chapters III, चाटुप्रवाह ; IV, अपदेशप्र° (descriptions of natural objects, animals, plants, etc.) ; V, उच्चावचप्र° (various, including *manuṣya*, *aśva*, *go*, *kavi*, *durjana*, *rājan*, *kāla*, etc.). All these chapters are rather minutely subdivided into sections (*vīci*). The first two chapters constitute about half the work, whence we may infer that our MS., if of similar proportions, may have originally extended to about 150 leaves. This is of course a mere conjecture; but clearly we must concede the possibility that, including the folios demonstrably missing, the regrettable imperfection of our MS. has deprived us of two-thirds of the original text.

In editing the surviving portion from a single MS. I have enjoyed a special advantage in the opportunity of consulting Aufrecht's volumes of *pratīkas*. In particular I should mention

MS. No. 36 of the Aufrecht Collection (see the published list), which gives the material from a vast number of *kāvya*, *alaṃkāra*, and other works, indeed it may be said from the great majority of the leading compilations containing *subhāṣitas*. Such other similar compositions as were accessible to me in MS. or editions have also been searched, and I am greatly indebted to Colonel G. A. Jacob for the use of several texts equipped with most elaborate MS. indexes. The references given in the margins (or, where too numerous, included in the critical notes) may therefore be supposed to display a moderate degree of completeness, and it is hoped that they will be of some use to any scholar tracing the history of particular verses or of the discussions of them in *alaṃkāra* works. A list of the books quoted and of the corresponding abbreviations is given at the end of this section.

The text has been printed with correction only of unmistakable errors. The critical notes (supplemented by the unfortunately not inconsiderable list of 'Additions and Corrections') exhibit all the readings and peculiarities of the MS., except some general features, such as doubling of consonants after *r* conjunct, use of व for ब, variations in respect of anusvāra, etc., where the orthography has for the most part been regularized. As regards the *variæ lectiones* cited from other works where the verses occur, I have been content to take note only of the MS. or edition before me. For plainly it would have been an enormous and misspent labour, as well as a waste of print, to record in this connection all the variations presented by a verse, say, of Bhavabhūti, Rājaśekhara, or Amaru, in all the MSS. of the work in which they originally occur or are reproduced by way of citation. It happens not rarely that our MS. confirms the reading of some one or several MSS. of a text where the editor has preferred a different one. It is to be hoped, therefore, that the reader will qualify his reliance upon the modest *apparatus criticus* by this important consideration.

The Exegetical Notes do not pretend to provide a full commentary on the verses. The aim has been merely to render the sense sufficiently clear for translation, and in the case of verses belonging to known works even less has been necessary. A translation even of those verses which have not been edited before, though some of them are extremely good specimens of

Sanskrit classical poetry, was also hardly to be recommended. The modern European reader would welcome rather a selection such as we have in Böhtlingk's *Indische Sprüche*, Aufrecht's articles in the Z.D.M.G. and his *Blüthen aus Hindustan* (Bonn, 1873).

## List of MS. Works cited and of Published Works cited by Abbreviated Titles[1]

### 1. MSS.[2]

*Kāryadarpaṇa* = (Peterson, *Sixth Report*, No. 371 and pp. 29–30) *K.* by an unnamed author. Foll. 1–33 + 38 (?) + x; 24 × 11 cm.; ll. 12 (generally); written in several hands, mostly bad.

In seven *Paricchedas*, as follows:—

I, *Uttamakāryanirṇaya* (9*b*); II, *Madhyamak°* (10*b*); III, *Adhamak°* (11*a*); IV, *Guṇavarṇana* (12*a*); V, *Śabdālaṃkāranirṇaya* (14*b*); VI, *Arthālaṃk°* (33*a*); VII, *Doṣanirṇaya* ([35]*a*).

No authors; all the *udāharaṇas* refer to Kṛṣṇa.

*Padyatar.* = (Peterson, *Fourth Report*, No. 725 and pp. 26–32) *Padyataraṅgiṇī*, a *ślokasaṃgraha*, by Vrajanātha. Foll. 28; 24 × 10½ cm.; ll. 8–9; clear good Jaina writing.

In twelve *Taraṅgas* = 102 verses (foll. 1–23*b*), followed by *Nṛpativaṃśavarṇana*, vv. 1–36 + 1 (foll. 28*b*).

No authors.

*Padyaveṇī* = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1884–7, No. 375, and 1887–91, pp. lx–i), *P.* of Veṇīdatta, son of Jagajjīvana, son of Nīlakaṇṭha Yājñikavaṃśāvataṃśa. Foll. 1–76; 27 × 12 cm.; ll. 10.

In seven *Taraṅgas*, as follows:—

I (*Āśīrvāda*, etc.), vv. 1–51 (5*b*); II (*Rājādivarṇana*), vv. 52–171 (16*b*); III (*Śṛṅgāra*), vv. 172–260 (23*b*); IV (*Asaktasyoktayaḥ*, etc.), vv. 261–435 (38*b*); V (*Saṃyoga-śṛṅgāra*), vv. 1–126 (50*b*); VI (*Ṣaḍṛtu*, etc.) (67*b*); VII (*Rasa*) (76*b*).

Authors named; see list given by Bhandarkar, *Report*, 1887–91, loc. cit.

---

[1] Other works have been searched without result.

[2] In the notes and the lists of *pratīkas* MS. works are indicated by an asterisk.

*Padyāmṛtatar.* = *Padyāmṛtataraṅgiṇī* of Haribhāskara, son of Āpājī Bhaṭṭa.

(1) With commentary (*Padyāmṛtasopāna*) by the author's son Jayarāma ("Aufrecht Collection," No. 64; see also Aufrecht's article Z.D.M.G., xxxvii. 544–7). *Taraṅga* i, vv. 1–44 (p. 35); ii, vv. 1–64 (p. 83).

(2) R. G. Bhandarkar, *Report*, 1884–7, No. 376; 1887–91, p. lxii. Foll. 10; 32 × 12 cm.; ll. 12–13. *Taraṅga* ii, vv. 36–65 (3*a*); iii, vv. 1–73 (6*b*); iv, vv. 1–99 (10*b*).

Authors named; see list given by Bhandarkar, *Report*, 1887–91, loc. cit.

*Padyāv.* = *Padyāvalī* of Rūpagosvāmin ("Aufrecht Collection," No. 63, copy of a Tübingen MS. (Roth, p. 12)). Vv. 1–382, in minor groups. Authors named.

This work is now reported to have been published at Calcutta. The compiler is the well-known disciple of Caitanya. For further details see Eggeling, No. 4034 = India Office, 823*a*.

*Rasacandra* = (India Office, 295*a* = Eggeling, 1210, q.v.) *R.* of Ghāsīrāma Kavi.

*Rasapradīpa* = (Peterson, *Fourth Report*, No. 764 and pp. 35–6; Poona, 764 of 1886–92) *R.* of Bhaṭṭa Prabhākara, son of vidvadvṛndavṛndārakapuraṃdarajagadguruvandanīya-pādāravinda-bhūsura Bhaṭṭa Mādhava. Foll. 22; 34 × 13 cm.; ll. 11–15; composed Samvat 1892.

I, *Kāvyalakṣaṇapariccheda* (8*a*); II, *Rasaviveko nāma dvitīyo lokaḥ* (17*b*); III, *Vyañjanānirūpaṇo nāma tṛtīyo lokaḥ*, 22 (*b*).

Concerning the work see also Eggeling, No. 1205 = India Office, 235*e*.

*Rasavilāsa* = (India Office, 2526*b* = Eggeling, 1209, q.v.) *R.* of *Śuklabhūdeva*.

*Skm.* = ("Aufrecht Collection," Nos. 57–8; see above, pp. 7–8). *Saduktikarṇāmṛta* of Śrīdhara.

Authors named; for a list see Rājendralāla Mitra. *Notices of Skt. MSS.*, No. 1180.

*Sabhyāl.* = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1884–7, No. 417, and 1887–90, pp. lxii–iii) *Sabhyālaṃkaraṇa Saṃyogaśṛṅgāra*, or *Sārasaṃgrahasudhārṇava*, of Bhaṭṭa Govindajit.

Foll. 37, numbered 1–30 (28 missing), 1–4, x, 1–3, with a pencilled re-arrangement which may be disregarded; 26½ × 12 cm.; ll. 12–19; bad writing.

Divided into *marīcis*, as follows:—

I, vv. 1–20 (2*a*) *Maṅgalaviṃśati*, vv. 1–130 (7*a*); II, vv. 1–15 (8*a*) *Svabhāvokti*, vv. 1–9, 1–52 (10*b*); III, *Sakalanāyikānirūpaṇa*, vv. 1–86 (14*a*); IV, *Ratavarṇana*, vv. [1]64 (22*b*); V, *Prabhātavarṇana—Grīṣmavarṇana*, vv. [1]65–180 (23*a*)–(24*a*); VI, *Varṣāvarṇana* (26*a*); VII, *Vasantavarṇana* (27*b*); VIII, *Nāyakavipralambha*, etc. (30*b*); *Pravāsa*, vv. 1–35 (B, 1–3*a*); *Dūtīniveditā Daśāvasthāḥ*, etc. (4*b*); *Pūrvānurāgaviraha* (*x*); *Gupta* (C, 2*a*); *Bhāvagūḍha*, etc. (C, 3*b*).

Authors named; for a list see Bhandarkar, 1887–90, loc. cit.

It will be seen that citation of this MS. is attended with unusual difficulties. The work is often in agreement with the *Śārṅgadharapaddhati*.

*Sāras.* = (India Office 2458*b* = Eggeling 4021, q.v.) *Sārasaṃgraha* of Śambhudāsa. No authors.

*Subhāṣ.* = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1883–4, No. 91, and p. 56; Poona, xvii, 91 of 1883–4) an anonymous collection of *Subhāṣitas*.

Foll. 2–42 in book form (2–22 *Śāradā* character; 23–42 *Nāgarī*); 21 × 14–15 cm.; ll. 10 (generally).

I, *Āśīrvādadapaddhatiḥ* (12*b*); II, *Vakroktip.* (16*a*); III, *Sajjanap.* vv. 1–73 (22*b*); IV, *Durjanap.* vv. 1–96 (31*a*); V, *Kadaryāḥ*, vv. 1–25 (33*a*); VI, *Udārāḥ*, vv. 1–35 (36*b*); VII, *Anyāpadeśāḥ*, vv. 1–33 (39*b*); VIII, *Prāṇinaḥ*, vv. 1–38, imperfect (42*b*).

Authors named; for a list see Bhandarkar, loc. cit.

*S.-Prab.* = (Poona, xix, Vishrambag, i, No. 248) *Subhāṣitaprabandha* or *Bhojakṛtasubhāṣita* (*not* the verses in the *Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa*), followed by *Bhojaprabandhīyaḥ Sāraślokasaṃgrahaḥ* (vv. 1–37). Foll. 45 (including covers); 21 × 10 cm.; ll. 7.

Vv. 255 divided as follows:—

1–6, *Devatāḥ*; 7–10, *Pratāpa*; 11–19, *Kīrtti*; 20–5, *Prātaḥkāla*; 26–35, *Candrotprekṣā*; 37–43, *Candrārkavarṇana*; 44–51, *Kaṭākṣav.*; 52–92, *Śṛṅgārav.*; 93–5, *Vāyuv.*;

96–8, *Parjanyav.*; 99–101, *Dāridryav.*; 102–4, *Anyokti*; 105–21, *Rājav.*; 122–52, *Prastāva*; 153–63, *Vairāgya*; 164–70, *Mānuṣyaprastāva*; 171–87, *Mūrkhapr.*; 188, *Lekhanapattra*; 189, *Naukā*; 189–92, —; 193–8, *Kūṭa*; 199–200, *Kartṛgupta*; 201–10, *Karmagupta*; 211–55, *Candrānyoktayaḥ*.

No authors.

*S.-Mukt.* = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1883–4, No. 92 and p. 57; Poona, xvii, 92 of 1883–4) *Subhāṣitamuktāvalī Śṛṅgārālāpa*, a *ślokasaṃgraha*. Foll. 1–76, 78–83; 25½ × 12 cm.; ll. 10 (generally).

In eleven *śatakas*, as follows:—

I (9*b*); II (16*b*); III (22*b*); IV, partly from the *Rāmanāṭaka*, *Sītārāmavilāso nāma* (30*b*); V (39*b*); VI (49*a*); VII, *Ṛtuvarṇana* (55*b*); VIII (61*b*); IX, *Rāmaviraho*, *Puruṣavirahavarṇana* (70*b*); X (76*b*); XI (83*b*).

No authors; as Bhandarkar points out loc. cit., the work gives long extracts from the *Mahānāṭaka*, *Meghadūta*, *Kumārasambhava*, etc.

*S.-Muktāv.* = ("Aufrecht Collection," No. 61, copy of Poona, iv, 75) *Subhāṣitamuktāvalī*.

In thirty-four *muktāmaṇis*, as follows:—

I, *Hariguṇagrāmavarṇana* (p. 9); II, *Lakṣmīpraśaṃsano* (p. 13); III, *Lakṣmīvisphurano* (p. 15); IV, *Dhaninām Dhanapraśaṃsano* (p. 19); V, *Kṛpaṇakārpaṇyavarṇana* (p. 27); VI, *Dātṝṇām Dānav.* (p. 31); VII, ———— (p. 40); VIII, *Karmavipāka* (p. 52); IX, *Sajjanasaujanyādi* (p. 71); X, *Daurjanyanirūpaṇo* (p. 81); XI, *Vidyāpraśaṃsano* (p. 86); XII, *Sampatticalācalatvanirūpaṇo* (p. 87); XIII, *Prītiprarohavacano* (p. 90); XIV, *Viyogasaṃyogopākhyāno* (p. 99); XV, *Duḥkhitajanaduḥkhanirūpaṇo* (p. 104); XVI, *Śṛṅgāravarṇano* (p. 114); XVII, *Lalanāguṇollasano* (p. 121); XVIII, *Kāmavilāsavarṇano* (p. 129); XIX, *Mādhvīkavaivalyanidarśano* (p. 133); XX, *Praśnottaraprahelakhelano* (p. 143); XXI, *Nṛpatisevano* (p. 147); XXII, *Hiṃsāṣṭakasaṃkathano* (p. 150); XXIII, *Madhukaramātaṅgayor avasthānirdeśo* (p. 154); XXIV, *Rājanītidarśano* (p. 168); XXV, *Āśīrvacananirūpaṇo* (p. 179); XXVI, *Dharmādharmanirūpaṇo* (p. 182);

XXVII, *Parakāminītyajano* (p. 188); XXVIII, *Krodhanirūpaṇo* (p. 190); XXIX, *Mahimotkaravarṇano* (p. 197); XXX, *Vīravikramano* (p. 200); XXXI, *Kalikālakelikalano* (p. 204); XXXII, *Jananīvātsalyakathanam* (p. 205); XXXIII, *Subhāṣitavarṇanam* (p. 206); XXXIV, *Navaratnakathano* (p. 212).

No authors.

*S.-Ratnak.* = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1883–4, No. 93 and pp. 56, 360–1; Poona, xvii, 93 of 1883–4) *Subhāṣitaratnakośa* of Bhaṭṭa Śrīkṛṣṇa. Foll. 1–155; 26 × 14½ cm.; ll. 10.

I, *Devatāprakaraṇa* (15*a*); II, *Śuddhasubhāṣitakathana*, vv. 1–234 (31*b*); III, *Anyoktiprakaraṇa*, vv. 1–387 (67*b*); IV, *Yaśovarṇana*, vv. 1–87 (76*a*); V, *Śṛṅgārapr.*, vv. 1–379 (written 279) (106*b*); VI, *Prakīrṇapr.*, vv. 1–600 (152*a*); VII, *Vairāgyapr.*, vv. 1–39, imperfect (155*b*).

No authors.

*S.-Ślokāḥ* = (Poona, xiv A, 324 of 1881–2) *Subhāṣitaślokāḥ*. Foll. 22 + 38; 20 × 12½ cm.; ll. 10.

No authors.

*S.-Saṃcaya* = ("Aufrecht Collection," No. 62, copy of British Museum MS. 253 (Prof. Jacobi's MS.), see Bendall's *Catalogue*) *Subhāṣitasaṃcaya*. No authors.

*S.-Hārāv.* = (Peterson, *Second Report*, pp. 57–64 and No. 92; Poona, xviii A, 92 of 1883-4) *Subhāṣitahārāvalī* of Hari Kavi. Foll. A 1–[10]7, B 1–5[–12], C 1–42, other systems of numbering and also absence of numbers being instanced; 28 × 12 cm.; ll. 9-11. The MS. is written in more than one hand, and a part of the text (63*a*, v. 655–75*b*, v. 842 = 76*a*, v. 57–90*a*, v. 48) is repeated. The numbering of the verses is very irregular; we have first vv. 1–96 (12*a*), then no numbers to [1]61 (19*b*), then continuous numeration to 877 (77*b*), then—a new hand—34 to [2]56, then 1–[2]75; next B 1–55, 6–33; then C 1–9, 1–200, 1–170 (written 270). The MS. is imperfect at the end. Authors cited, except in a few leaves, where a space is left for the insertion of the names.

The work is divided into minor sections.

*Saml.* = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1887–91, No. 529; and Poona, 529 of 1887–90) *Sūktamuktāvalī*, in three *paricchedas*, of which we have only No. iii, *Rasaprasaṅga*, vv. 1–302. The work is a manipulation of Jalhaṇa's anthology (*Sml.*). Foll. 28; 23 × 11 cm.; ll. 10.

Authors not named.

*Sml. P.* = (Peterson, *Journ. Roy. As. Soc. Bombay*, xvii. 57–71; *Third Report*, No. 370; Poona, 370 of 1884–5) *Sūktimuktāvalī-saṃgraha* by Śrīmad Ārohaka Bhagadatta Jalhaṇa. Foll. 2–42, 44–61, 63–148, 150–63, imperfect; 21½ × 10 cm.; ll. 8.

Like the *Śārṅgadharapaddhati*, the work is divided into a considerable number of minor sections. But there are colophons also as follows:—

56*b*, *Anyoktiprakīrṇapaddhati*; 128*a*, *Saṃbhogaśṛṅgāraprakīrṇāni*; 159*b*, *Sarvapadārthavarṇanam*.

Authors named.

*Sml. B.* = (R. G. Bhandarkar, *Report*, 1887–91, pp. i–liv) *Sūktimuktāvalī* of Jalhaṇa, of which apparently *Sml. P.* is a *saṃgraha*. Full details concerning this MS. are given by Bhandarkar in the passage cited.

Authors cited (list given by Bhandarkar).

*Sūktiratn.* = (India Office, 1203*b* = Eggeling, 4032, q.v.) = *Sūktiratnāvalī* of Vaidyanātha, son of Rāmabhaṭṭa Sūri. No authors.

## 2. Printed Works

| | |
|---|---|
| *Ak.* | = *Alaṃkārakaustubha* (Kāvyamālā, 66). |
| *At.* | = Vāgbhaṭa's *Alaṃkāratilaka* (Kāvyamālā, 43). |
| *Anargh.* | = *Anargharāghava* (Kāvyamālā, 5). |
| *Aś.* | = *Alaṃkāraśekhara* (Kāvyamālā, 50). |
| *As.* | = *Alaṃkārasarvasva* (Kāvyamālā, 35). |
| *Uttarar.* | = *Uttararāmacarita*. |
| *Ekāv.* | = *Ekāvalī*, with commentary (Bombay S.S.). |
| *Aucityav.* | = Kṣemendra's *Aucityavicāracarcā* (Kāvyamālā, i). |
| *Kkbh.* | = Kṣemendra's *Kavikaṇṭhābharaṇa* (Kāvyamālā, iv). |
| *Kāvyapr.* | = *Kāvyaprakāśa* (Bibl. Indica). |
| *Kāvyaprad.* | = *Kāvyapradīpa* (Kāvyamālā, 24). |
| *Kuvalay.* | = *Kuvalayānanda* (Bombay, 1885). |
| *Khaṇḍap.* | = *Daśāvatārakhaṇḍapraśasti* (Bombay, 1860). |

| | |
|---|---|
| *Citram.* | = *Citramīmāṃsā* (Kāvyamālā, 38). |
| *Citrakh.* | = *Citramīmāṃsākhaṇḍana* (Kāvyamālā, 38). |
| *Daśar.* | = *Daśarūpa* (Bibl. Indica). |
| *Dhvanyāl.* | = *Dhvanyāloka* (Kāvyamālā, 25). |
| *Pañcat.* | = *Pañcatantra.* |
| *Padyarac.* | = *Padyaracanā* (Kāvyamālā, 89). |
| *Pratāpar.* | = *Pratāparudrayaśobhūṣaṇa* (Bombay S.S.). |
| *Bālar(ām).* | = *Bālarāmāyaṇa* (Benares, 1869). |
| *Bhojapr.* | = *Bhojaprabandha* (with Gujarātī rendering, Bombay, 1886). |
| *Mālatīm.* | = *Mālatīmādhava* (Bombay S.S.). |
| *Rasagaṅg.* | = *Rasagaṅgādhara* (Kāvyamālā, 12, Benares S.S.). |
| *Rasam.* | = *Rasamañjarī* (Benares S.S.). |
| *Rudraṭa* | = *Kāvyālaṃkāra* (Kāvyamālā, 2). |
| *Śṛṅgārat.* | = Rudra's *Śṛṅgāratilaka* (ed. Pischel, *Kiel*, 1886). |
| *Vāgbhaṭa.* | = Vāgbhaṭa's *Alaṃkāra*, with Siṃhadeva Gaṇi's commentary (Kāvyamālā, 48). |
| *Vāmana* | = V.'s *Kāvyālaṃkāravṛtti* (ed. Cappeller, 1875). |
| *Viddhaś.* | = *Viddhaśālabhañjikā* (Poona, 1886). |
| *Vetālap.* | = *Vetālapañcaviṃśati* (Abhandlungen f. die Kunde des Morgenlandes, viii, 1). |
| *Śp.* | = *Śārṅgadharapaddhati* (Bombay S.S.). |
| *Sarasvatīk.* | = *Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa* (Kāvyamālā—in progress—and Borooah). |
| *Sāhityak.* | = *Sāhityakaumudī* (Kāvyamālā, 63). |
| *Sāhityad.* | = *Sāhityadarpaṇa* (Bibl. Indica). |
| *Sbhv.* | = *Subhāṣitāvalī* (Bombay S.S.). |
| *Suvṛttat.* | = *Suvṛttatilaka* (Kāvyamālā, ii). |
| *Hemac.* | = Hemacandra's *Kāvyānuśāsana* (Kāvyamālā, 71). |

## III. THE AUTHORS

As already stated, the names appended to the verses in the MS. include a large number of poets, none of whom are known to be of later date than about 1000 A.D. In this section, following the example of Aufrecht's articles in the Z.D.M.G., vols. xxvii. and xxxvi, and of Peterson's Introduction to his edition of the *Subhāṣitāvalī*, I give a list of these, along with the *pratīkas* of the verses ascribed to them in the present or other works. The collections are as complete as I have been able to make them; even in the case of the *Subhāṣitāvalī* and

*Sārṅgadharasaṃhitā*, where the task of collecting has been already done (by Peterson and Aufrecht respectively), I have thought it desirable to give the *pratīkas*, adding, where traceable, the source or other citations of the verses. The utility of citing *pratīkas* of verses as yet unpublished, e.g. of the numerous verses taken from the *Saduktikarṇāmṛta*, may be questioned; and in the case of some few verses from less accessible sources I have so far yielded to this consideration as to quote in full. But plainly the general adoption of this practice would have expanded this Introduction into something like a *Corpus Fragmentorum Poetarum Sanscritorum*, for which the time has hardly arrived, and which, should it ever come into being, will be of vast extent; and on the other hand the mere *pratīkas* may be of some use as a basis for research.

The ascriptions in the MS. seem to be, in general, where they can be tested, reliable. Occasionally verses from known sources are given anonymously. The **कस्यचिद्** or **कस्यापि**, so common in Sanskrit anthologies, is of rare occurrence. In many cases the works cited vouch for a different authorship, or several different authorships, and fifty or more of the poets so named are additional to those represented in the MS. Although the dates of these poets, supposing established their claim to the authorship of the verses in question, would have a bearing upon the date of the present text, it was hardly worth while to collect the facts relating to them and the *pratīkas* of their verses occurring elsewhere; and I have been content to append a list of the names along with the numbers of the verses in question. To do more would, no doubt, have been to allow too much weight to such ascriptions, so often carelessly set down, and moreover it would have been an endless task, since verses ascribed to these poets in other works would have brought in a further batch of rival claimants—a real *regressus ad infinitum*.

To the *pratīkas* of verses occurring in the MS. I have attached a *selection* of references for the purpose of exhibiting in this connexion any cases of alternate authorship.[1] The

[1] Both here and in the text a citation without a note of authorship (except from works, e.g. the *Vetālapañcaviṃśatikā*, which notoriously name no authors) implies agreement with the ascription given in our MS. Citations by numbers only or by *Kvs.* refer to the MS.

full apparatus of references is given, as already stated, with the text. The attestations of the verses drawn from other sources do not profess completeness: I have been content, for the most part, to set down the references supplied by Aufrecht's vast collection, along with any others which were traceable without exhaustive search: together these cover a not inconsiderable part of the literature. It should be observed that only those verses are cited which are, somewhere or other, *ascribed* to an author bearing the name in question. This excludes *unattributed* citations from known works (in some cases even when the work itself is named), such as the very frequent quotations of the *Kumārasambhava*, *Śiśupālavadha*, etc.; these will not be missed here, and though in other connections the tracing of such verses would be of service, it is for the present best postponed, as the material collected, though extensive, is as yet far from complete.

## List of Authors, with the *Pratīkas* of their Verses[1]

ACALA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 4–5; C.C. i, p. 5; R. G. Bhandarkar, *Report*, 1887–91, p. xxi. Mentioned (by Rājaśekhara?) in the verse *Śp.* 176 = Bhandarkar, p. xiii (60)).

320 हर्षाश्रुदूषितविलोचनया

**Skm.* कनकभूषणसंग्रहणोचितो (iv. 76 = *Sbhr.* 898, पञ्चतन्त्रे; *Pañcat.* i. 85).
धुनानः कावेरीपरिसर (i. 447).
प्रभाते संनद्धस्तनित (i. 457).
यदा त्वं चन्द्रोऽभूर् (ii. 235 = *Kvs.* 360, अचलसिंहस्य; **Sml. P.* 88*b*; *Śp.* 3564).

**Sml.* अमुं कालक्षेपं त्यज जलद (*P.* 28*a*, *B.* 32*a* = **Skm.* iv. 300, अचलसिंहस्य; **S.-Ratnak.* iii. 51 anon.; *Śp.* 784).
परभृतशिशो मौनं तावद् (*B.* 32*b* = **Skm.* iv. 343).
यदा त्वं . . . (*P.* 88*b*; see above).

---

[1] The *pratīkas* enclosed in square brackets belong to verses which in the MS. are either anonymous or wrongly ascribed to other poets.

| | | |
|---|---|---|
| *Ś*p. | 784 (noted above)<br>3564 (noted above)<br>**पाणौ पद्मधिया** (3803 = *Padyarac.* ix. 32; *Kvs.* 199, anon., etc. | given by Aufrecht, with translation, in the article cited. |

ACALASIṂHA (Aufrecht, C.C. i, p. 5. No information: identical with preceding?).

170 **जनः पुण्यैर्यायाज्**

360 **यदा त्वं चन्द्रोऽभूर्** (**Skm.* ii. 235, **अचलस्य**; *Śp.* 3564, **अचलस्य**: see under ACALA).

**Skm.* **अब्धिर्यद्यवधीरितो** (iv. 315).
**अभिपतति घनं शृणोति** (iv. 313).
**अये पश्चावस्थामकरुण** (iv. 300 = **अमुं** . . .; see under ACALA, *Sml.* above).
**आमोदैस्ते दिशि दिशि** (iv. 252).
**ककुभि ककुभि ध्वान्त** (iv. 334).
**चक्षुः कदर्थयितुं** (iv. 314).
**नभसि निरवलम्बे चातक** (iv. 312 = *Bhojapr.*, 205).
**परभृतशिशो** etc. (iv. 343; see under ACALA).
**प्रतिज्ञा गृहि दुस्त्यजं** (iv. 344).
**विषं चन्द्रालोकः** (ii. 173 = *Kvs.* 290, anon.).
**अमच्छित्त्यै छायां** (iv. 251).
**सोढप्ररूढहिमक्लमं** (iv. 245).
PRACALASIṂHA (Aufrecht, C.C. i, p. 348. No information).
**मुखेन्दुः प्रभ्रश्यन्न°** (ii. 147).
**विलिम्पत्येतस्मिन्** (ii. 146 = *Kvs.* 273, anon., etc.).

ACYUTA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 5–6; C.C. i, p. 5. No information).

413 **तापस्तत्क्षणमाहितासु**.

| | | |
|---|---|---|
| *Śp.* | **पौरस्त्यैर्दाक्षिणात्यैः** (1108)<br>**रे लाङ्गलिक निषद्योकाडे** (1185) | given by Aufrecht, with translation, in the article cited. |

APARĀJITARAKṢITA (hardly = BHAṬṬA APARĀJITA, contemporary of Rājaśekhara *circa* 900 A.D., and author of a *Mṛgāṅkalekhakathā*. Aufrecht, C.C. i, p. 21 ; Peterson, Introduction to *Sbhv.* p. 1).

5 श्रेयांसि वः स सुगतः.
443 स्मितज्योत्स्नादानाद्.
**Skm.* तन्नर्भभ्रूणतरुणीर् (i. 367).
तमोभिर्दिक्क्रोडीर् (i. 434).
*Sbhv.* क्षुत्क्षामेण कथं कथंचिद्° (1024, भट्टापराजितस्य).

ABHINANDA (GAUḌA ABHINANDA, son of Bhaṭṭa Jayanta, author of the *Kādambarīkathāsāra* and *Yogavāsiṣṭhasāra*, and contemporary of Rājaśekhara, *circa* A.D. 900. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 6 and 27 ; C.C. i, p. 24 ; Bühler, *Indian Antiquary*, ii, pp. 102–6 ; Peterson, *Fourth Report*, p. vii ; Bhandarkar, op. cit., p. xxi (Abhinandana). Note that the author of the *Rāmacarita*, Abhinanda son of Śatānanda ( = Rudraṭa?), is a different person).

75 वाप्यो दन्तुरितोदराः (**Skm.* ii. 760, वीर्यमित्रस्य).
130 विद्युद्दीधितिभेद° (**Skm.* ii. 830, anon.).
313 आवृण्वाना झगिति जघनं (**Skm.* ii. 676, राजशेखरस्य).
319 न वत विधृतः काञ्ची°.
457 दग्धव्येयं नवकमलिनी.
**Skm.* अन्तर्मन्युविभिन्न (ii. 856).
अर्धोक्ते भयमागतो (ii. 213).
आभोगिनः किमपि का (ii. 876).
उन्नीतो भवभूतिना (v. 128).
किमिति कवरी यादृक् (ii. 242 = *Kvs.* 444, anon.).
कियन्तं चित्कालं दधन (ii. 627).
तडित्तेजःपुञ्जैर् (iv. 309).
दिक् सरागमुख (ii. 748).
धीरा धरित्रि भव (i. 262 = **Padyāv.* 147, सुदेवस्य).
निष्कन्दामरविन्दिनी (iv. 4 = *Śp.* 1214, कस्यापि ; *Sarasvatīk. ad* iv. 49 anon. ; *Khaṇḍap.* 25 ; *At.*, p. 36 anon. ; Ḥemac. p. 262 anon. ; **Sūktiratn.* 745 anon.).

नेतुं वाञ्छति नीड (ii. 801).

मूर्ध्ना जाम्बवतोऽभिवाद्य (v. 100 = *Sarasvatīk.* *ad* v. 139 anon.; Hemac. p. 296 anon.).

मृगेन्द्रस्येव चन्द्रस्य (i. 401).

राधायामनुबद्ध (i. 267).

लक्ष्मीवशीकरणचूर्ण (iii. 46 = *Sarasvatīk.* *ad* v. 170 anon.).

वत्स स्थावरकन्दरेषु (i. 256 = *Kṛs.* 46 anon.; **Padyāv.* 150; **S.-Hārāv.* 9*a* (67)).

व्याप्ताशाः शयितस्य (iv. 41).

शफर संहर चंचलतां (iv. 119).

शाखानामुपरि स्थितैः (iv. 241).

शृङ्गं भृङ्गिन्विमुञ्च (i. 159).

सौजन्याङ्कुरकन्द (iii. 52).

हारश्रीसुहृदो (i. 385).

**Padyāv.*: वत्स . . . (150; see **Skm.* above).

**Sml. B.* एककैव निजवृन्दमध्यगा (141*a*, अभिनन्दनस्य, a different person ?).

पङ्कानुषङ्गं . . . (*P.* 99*a*; see *Śp.* below).

लोचनैर्न कुमुदं स्म पीयते (141*a*, अभिनन्दनस्य).

**S.-Hārāv.*: वत्स . . . (9*a*, 67; see **Skm.* above).

*Śp.* यद्वीचिभिः स्पृशसि (1090 = **Skm.* iv. 53, शुभाङ्गस्य, given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 27).

सखीभिक्षां याचे (3485, गौडाभिनन्दस्य).

भ्रूभेदैः कतिचिद्गिरा (3763, अभिनन्दस्य).

पङ्कानुषङ्गं पथि विस्मरन्तः (3917, अभिनन्दस्य; **Sml. P.* 99*a*; **Sabhyāl.* vii (26*a*)).

*Suvṛttat.*: तस्यां निजभुजोद्योग (*ad* iii. 16).

Ujjvaladatta's *Uṇādivṛtti* (Aufrecht's ed., p. xviii, fragments):

तटी विन्ध्यस्याद्रेरभजत जटायोः प्रथमजः (i. 2, *Vindhya-varṇane*).

क्रमेत सप्तरोहिषि (i. 48).

आवर्तमाना ददृशे दिवापि रजनाविव (ii. 103).

समादधे काश्चिमकुक्षयं कचान् (iv. 117).

Rāyamukuṭa's Commentary on the *Amarakośa* (fragments):

अच्छभल्लपरिषद्विहरन्ती (*ad* ii. 5, 4).

क्वापि कश्चित्क्रमसम्प्ररोहिषी (*ad* ii. 5, 10).

साधूदितं काकलिभिः कुलीनाः (*ad* i. 1, 7, 2).

Abhiṣeka (no information).

133 नवे धारासारे.

Amarasiṃha (identical with the lexicographer? Praised by Śālikanātha in a verse quoted from the *Skm.* v. 131 by Aufrecht. Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 361–4; C.C. i, p. 27. The references in Wassiliew, *Buddhismus*, p. 53, Tāranāth, pp. 172 and 174, are perhaps to the lexicographer).

165 सो ऽनङ्गः कुसुमानि (*Skm.* ii. 108).

*Skm.* has six verses, all quoted by Aufrecht, with translation in the article indicated above, viz.:

असंज्ञाः खल्वेते (iv. 180).

आजन्मस्थितयो महीरुह (iv. 97 = *Śp.* 1122, कस्यापि: *Sūktiratn.* 40*a*, 673 anon.).

कुचौ धत्तः कम्पं (ii. 121 = *Kvs.* 463, नरसिंहस्य).

तोयं निर्मथितं घृताय (v. 218).

ये कल्लोलैस्चिरमनुगता (i. 453).

सो ऽनङ्गः . . . (ii. 108; see above).

*Padyaveṇī*: उन्नाहांम्बुदवर्द्धितान्धतमसि (vii. 71*a*, अमरस्य).

कस्तूरी जायते कस्य (vii. 71*a*, अमरस्य).

कालीभागग्रहव्यग्रे ( ,, ,, ).

Amarū or Amarūka or Amaraka (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 7–8; C.C. i, pp. 27–8; ii, pp. 5–6, 187; iii, p. 7; Peterson, op. cit., pp. 1–3; Simon, *Amarūśataka in seineu Recensionen dargestellt*, Kiel, 1893; Durgāprasād and Parab, *The Amaruśataka of Amaruka* (Kāvyamālā, 18), Bombay, 1889. I quote the numbers of this last edition, which includes extra verses from the commentaries, from various MSS., from *Sbhv.*, *Sml.*, *Śp.*, *Aucityav.*).

349 व(च)लतु तरला धृष्टा (*Skm.* ii. 226; *Sbhv.* 1575, etc.).

351 यदि विनिहिता शून्या (*Skm.* ii. 244; *Sbhv.* 1625).

**Skm.* : i. 76 = 2, 123 = 1, 234 = 38, 459 = 123 ; ii. 23 = 29, 37 = 41, 115 = 52, 183 = 4, 211 = 51, 214 (कस्यचित्) = 75, 216 = 57, 217 = 18, 218 = 47, 226 = 146, 227 = 28, 228 = 97, 229 = 11, 230 = 73, 232 = 69, 233 = 30, 238 = 7, 244 = 149, 245 = 81, 248 = 23, 249 = 49, 250 = 39, 251 (कस्यचित्) = 85, 256 (वीरस्य, अमरोः) = 132, 262 (कस्यचित्) = 61, 266 (कस्यचित्) = 35, 308 = 31, 397 = 34, 398 = 116, 406 = 19, 407 = 9, 422 = 20, 423 = 67, 426 = 99, 440 = 13, 446 = 12, 447 = 62, 485 = 64, 619 = 21, 629 = 82, 630 = 36, 666 = 21, 673 = 72, 705 = 16, 861 = 24, 892 = 25, 893 = 43, 894 = 58; also the following :—

अमुष्मै चौराय स्वस्त (v. 143 = *Sbhv.* 1979, अह्रिर्षट्टिवचौरयोः).

इह निशि निविडनिरन्तर (ii. 320).

उन्मीलन्ति नखैर्लुनीहि (ii. 149 = **Padyāv.* 356, शम्भोः ; **Sml. P.* 68*b*, कस्यापि ; **Saml.* 102 anon. ; **S.-Hārāv.* 38*a*, 110 anon. ; *Śp.* 3489, सत्कविमिश्रस्य ; *Sāhityad.* p. 329 anon. ; *Sāhityak. ad* x. 23 anon.).

कनककुण्डलमण्डित (v. 142).

कर्णे धन्न कृतं (ii. 196 ; **S.-Mukt.* x. 92 anon.).

दहति विरहे ऽङ्गानि (ii. 200 = *Kvs.* 447 anon.).

धावति चेतो न तनुर् (ii. 328).

यदि विनिहिता . . . (ii. 244 ; see above).

लीलालक्ष्मललाट (ii. 119).

वलतु तरला . . . (ii. 226 ; see above).

व्यावृत्त्या शिथिलीकरोति (ii. 420).

श्लोको ऽयं हविषा (v. 144).

सखि स सुभगो मन्द (ii. 201 = *Kvs.* 407 anon. ; *Sbhv.* 1118 anon.).

**Sml.B.* : See Bhandarkar, loc. cit. All the verses there cited are to be found in the *Kāvyamālā* edition of the *Śataka* (see *Pratīkas* at end), excepting

प्रणयविषदां वक्त्रे (137*b* = *Kvs.* 517 ; *Ratnāvalī*, iii. 55, etc.).

***Sml.P.** *:* The verses quoted all occur in the edition of the *Śataka* (viz. 57*a* = 85, 58*a* = 35, 59*b* = 96, 61*a* = 4, 64*a* = 148, 66*a* = 10, 69*a* = 110, 84*a* = 73 and 49, 84*b* = 97; 85*b* = 91, 86*a* = 5, 89*a* = 39, 118*a* = 36, 123*a* = 94, 123*b* = 9, 124*b* = 98, 125*a* = 101 and 46, 125*b* = 37), excepting

**स्मर्तव्या वयमिन्दुसुन्दर** (57*a* = **Saml.* 77 anon.; **S.-Hārāv.* C. 31*a*, 37 anon.; **S.-Mukt.* i. 64 anon.; *Śp.* 3392, **कस्यापि**).

**Sabhyāl.* : Besides verses occurring in the edition (viz. A 20*b* [iv. 159] = 3, A 22*a* [v] = 115 and 16, A 24*a* [v] = 161, A 25*a* [vi] = 127 and 32, A 10*a* [ii] = 111 and 19, A 13*a* [iii. 55] = 17, A 19*a* [iv. 119 and 125] = 40 and 41, A 29*b* = 83, A 30*b* = 7, B 1*a* = 12), we find the following :—

**दिशां हाराकाशः शमित** (A 24*b* [vi] = *Sbhv.* 1766 **कस्यापि**; *Śp.* 3870, **कस्यापि**).

**शान्ते मन्मथसंगरे** (A 22*a* [v] = *Sbhv.* 2134, **कस्यापि**; *Śp.* 3703, **कस्यापि**; **S.-Muktāv.* xviii. 12 anon.; **S.-Mukt.* i. 15 anon.; **S.-Ratnak.* v. 140 anon.; **Sāras.* 7*b*, 83 anon.; *Padyarac.* viii. 10).

***Padyāv.** : Nos. 210 (= Ed. 28), 222 (= Ed. 30), 228 (Ed. 80), 230 (Ed. 97), 236 (Ed. 92), 310 (= Ed. 35).

**Padyāmṛtat.* : iii. 52 = Ed. 82.

**S.-Hārāv.* : 31*a*, 335 = Ed. 61; 36*b*, 393 = Ed. 35 — in addition to a number of verses from the *Bālabhārata* of Amaracandra.

*Kkbh.* **गन्तव्यं यदि नाम** (*ad* ii. 1 = *Aucityav. ad* 18 = *Sbhv.* 1059, **कस्यापि**; Hemac. Comm., p. 9 anon.).

*Aucityav.* : *ad* 18 (see above); *ad* 39 = Ed. 3.

*Padyarac.* : viii. 11 and 14 = Ed. 105 and 69.

*Sbhv.*, *Śp.* : See Peterson and Aufrecht, locc. citt. All the verses are noted in the edition of the *Śataka*, excepting

**कालप्राप्तं महारत्नं** (*Sbhv.* 892).

**हतकमधुराचारे** (*Sbhv.* 1047).

ARAVINDA (Aufrecht, C.C. i, p. 29. No information).
430 निद्रे भद्रमवस्थितासि (**Skm.* ii. 298).

**Skm.* (in addition to the above): वातोद्धूतरजोनिल (ii. 803).

AŚVAGHOṢA (said to have been a contemporary of Kaniṣka. Weber (see the work cited under A 5 below); Aufrecht, C.C. i, p. 34; Peterson, op. cit., p. 8). As regards the information obtainable from Buddhist sources concerning this famous author, it may be sufficient to refer to the article Aśvaghoṣa by M. Anesaki in Hastings' *Encyclopædia of Religion and Ethics* and the works there cited, adding M. Lévi's articles in the *Journal Asiatique* for 1896, 1897, 1908. The following is a list of the works ascribed to Aśvaghoṣa and to the two writers, Ārya-Śūra and Mātṛceṭa, who have most claim to be identified with him, concerning which identifications see F. W. Thomas, *Album Kern* (Leiden, 1903), pp. 405–8, and *Indian Antiquary*, 1903, pp. 345–60, and reff.

A. Works existing in Sanskrit:

(*a*) Works attributed to Aśvaghoṣa:

1. *Buddhacarita-kāvya*, edited by Cowell, *Anecdota Oxoniensia, Aryan Series*, i, vii (Oxford, 1893), and translated by the same, *Sacred Books of the East*, xlix (Oxford, 1894), and by Formichi (Bari, 1912); for the Tibetan and Chinese versions see B 5 and C 3 below (Aśvaghoṣa).

2. *Śāriputra-prakaraṇa*, a play; fragment published by Prof. H. Lüders (*Sitzungsberichte der k. preuss. Akademie d. Wissenschaften*, 1911, xvii; cf. *K. preuss. Turfan Expeditionen, Kleinere Sanskrit-Texte*, Heft i (Berlin, 1911), by the same).

3. *Saundarananda-kāvya*, edited by Haraprasād Śāstrī (*Bibliotheca Indica*, N.S., 1251, Calcutta, 1910).

4. *Gaṇḍī-stotra* (in Chinese transliteration, see B 2 below (Aśvaghoṣa)): to be edited by Baron A. von Stael-Holstein in *Bibliotheca Indica* (see *Bulletin de l'Academie Impériale*, 1911, p. 1044).

5. *Vajrasūcī* (edited with translation by Weber, *Die V. des Açvaghoṣa* (*Abhandlungen d. königl. Akademie d. Wissenschaften zu Berlin*, 1859, pp. 205-64, where the problem of the authorship is discussed)).

(*b*) Works attributed to Mātṛceṭa :

6. *Śatapañcāśatka-stotra*; fragments published by Prof. Sylvain Lévi (*Journal Asiatique*, 1910, xvi, pp. 433–56) and Prof. de la Vallée Poussin (*J.R.A.S.*, 1911, pp. 759–77); see B 8 (Aśvaghoṣa), B 19 (Mātṛceṭa), and C 7 (Mātṛceṭa).

(*c*) Works attributed to Ārya-Śūra :

7. *Jātakamālā*, edited by Kern, *Harvard Oriental Series*, i, 1891, translated by Speijer, *Sacred Books of the Buddhists* (London, 1895; see B 23, C 8 below (Śūra)).

8. *Subhāṣitaratnakaraṇḍaka-kathā* (see Prof. Sylvain Lévi, *Rapport sur sa Mission*, pp. 15–16 of *Comptes Rendus de l'Academie des Inscriptions*, 1899, and *Album Kern*, p. 406; = B 28 below (Śūra)).

B. Works existing in Tibetan :

(*a*) Works attributed to Aśvaghoṣa :

1. *Aṣṭavighna-kathā* (Tanjur, *Mdo*, xciv, foll. 206–10).

2. *Gaṇḍīstotra-gāthā* (Tanjur, *Bstod*, foll. 210*b*–214*a*; see A 4 above (Aśvaghoṣa)).

3. *Daśākuśalakarmapathanirdeśa* (Tanjur, *Mdo*, xciv, foll. 271–3; see C 2 below (Aśvaghoṣa)).

4. *Paramārthabodhicittabhāvanākramavarṇasaṃgraha* (Tanjur, *Bstod*, xxxiii, foll. 145–6).

5. *Buddhacarita-mahākāvya* (Tanjur, *Bstod*, xciv, foll. 1–119; see A 1 above and C 3 below (Aśvaghoṣa)).

6. *Maṇidīpamahākāruṇikadevapañcastotra* (Tanjur, *Rgyud*, lxviii, foll. 157–8).

7. *Vajrayānamūlapattisaṃgraha* (Tanjur, *Rgyud*, xlviii, 219*b*–220*b*).

8. *Śatapañcāśatkanāma-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 129*a*–136*b*; see A 6 above (Mātṛceṭa), B 19 (Aśvaghoṣa), C 7 (Mātṛceṭa) below).

9. *Śokavinodana* (Tanjur, *Mdo*, xciv, foll. 270–1).

10. *Saṃvṛtibodhicittabhāvanopadeśavarṇasaṃgraha* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 146–7).

11. *Sthūlapatti* (Tanjur, *Rgyud*, xlviii, foll. 220*b*–221*a*).

(*b*) Works attributed to Mātṛceṭa:

12. *Āryatārādevīstotrasarvārthasādhananāma-stotrarāja* (Tanjur, *Rgyud*, xxvi, foll. 60–2).

13. *Ekottarika-stotra* (Tanjur, *Bstod*, fol. 113).

14. *Kaliyuga-parikathā* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 134–6; xciv, foll. 226–8).

15. *Caturviparyaya-kathā* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 131–4; xciv, foll. 223–6).

16. *Triratnamaṅgala-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 111–12).

17. *Triratna-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 116).

18. *Maticitragīti* (Tanjur, *Rgyud*, xlviii, fol. 9).

19. *Miśraka-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 200–13 = A 6 (Mātṛceṭa), B 8 (Aśvaghoṣa), as amplified by Dignāga; see I-tsing, trans. Takakusu (Oxford, 1896), p. 158.

20. *Varṇanārhavarṇana-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 93–111, partly edited with translation by F. W. Thomas, *Indian Antiquary*, 1905, pp. 145–63).

21. *Samyagbuddhalakṣaṇa-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 111–12).

22. *Sugatapañcatriratna-stotra* (Tanjur, *Bstod*, foll. 113–15).

(*c*) Works attributed to Śūra (*Album Kern*, loc. cit.):

23. *Jātakamālā* (Tanjur, *Mdo*, xci, foll. 1–148 = A 7 above (Śūra), C 8 below (Sūra)).

24. *Pāramitāsamāsa* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 246–66).

25. *Prātimokṣasūtrapaddhati* (Tanjur, *Mdo*, lxxiii, foll. i–lxxiv, fol. 110).

26. *Bodhisattvajātakadharmagaṇḍī* (Tanjur, *Mdo*, xciv, foll. 119–24).

27. *Supathādeśa-parikathā* (Tanjur, *Mdo*, xciv, foll. 235–65).

28. *Subhāṣitaratnakaraṇḍaka-kathā* (Tanjur, *Mdo*, xxxiii, foll. 118–31; xciv, foll. 210–23 = A 8 above).

C. Works existing in Chinese (Nanjio, *A Catalogue of the Buddhist Tripiṭaka* (Oxford, 1883)):

(*a*) Works attributed to Aśvaghoṣa (Nanjio, col. 368):

1. *Fifty Verses on the Rules for Serving a Teacher* (No. 1080).

2. *Daśaduṣṭakarmamārga-sūtra* (No. 1379 = B 3 above (Aśvaghoṣa)).

3. *Buddhacarita-kāvya* (No. 1351, translated by Beal, *Sacred Books of the East*, vol. xix (Oxford, 1883) = A 1 and B 5 above (Aśvaghoṣa)).

4. *Mahāyānabhūmiguhyavācāmūlaśāstra* (No. 1299).

5. *Mahāyānaśraddhotpāda-śāstra* (Nos. 1249–50, translated by Teitaro Suzuki, *Aśvaghoṣa's Discourse on the Awakening of Faith in the Mahāyāna* (Chicago, 1900)).

6. *Sūtrālaṃkāra-śāstra* (No. 1112, translated into French by M. Huber (Paris, 1908)).

(*b*) Work attributed to Mātṛceṭa (Nanjio, op. cit., col. 378).

7. *Buddhastotrārdhaśataka* (No. 1456 = A 6 (Mātṛceṭa), B 8 (Aśvaghoṣa), B 19 (Mātṛceṭa)).

(*c*) Works attributed to Ārya-Śūra (Nanjio, op. cit., col. 372).

8. *Jātakamālā* (No. 1312 = A 7, B 23 above (Śūra)).

9. *Bodhisattvakarmaphalasaṃkṣiptanirdeśa-sūtra* (No. 1349).

This is not the place for a further discussion of the identification of the three writers. It will be seen that, so far as the Sanskrit, Tibetan, and Chinese versions of the same works exist, the attributions are identical, except in the case of the *Miśraka-stotra*, which the Tibetan version ascribes to Aśvaghoṣa and Dignāga instead of to Mātṛceṭa and Dignāga. In view of the fact that the original form of this *stotra*, the *Śatapañcāśatka*, is unanimously ascribed to Mātṛceṭa, this divergence is not of any special moment. It may be noted that the three names

Aśvaghoṣa, Mātṛceṭa (which recurs in inscriptions; see *Corpus Inscr. Indicarum*, iii, index), and Śūra have all the appearance of genuine proper names, not of titles, and should therefore prima facie designate different individuals.

As regards the question of several Aśvaghoṣas, see the works of Anesaki and Suzuki cited above.

2 आबाह्वज्ञतमण्डलाय (*Sbhv.* 74 anon.; Vāmana *ad* iv. 3. 7 anon., etc.).

*Sbhv.* कदर्थितस्यापि हि धैर्यवृत्तेर् (528 = *Śp.* 227, भर्तृहरेः : Bhartṛhari, ii. 75; **S.-Ratnak.* ii. 88 anon.; **S.-Hārāv.* 47*a*, 343 anon.).

जयन्ति जितमत्सराः (198).

जातश्च नाम न विनङ्क्ष्यति (529).

नैवाकृतिः फलति नैव (3100 = **S.-Muktāv.* viii. 24 anon.; Bhartṛhari, ii. 94).

व्यायस्यन्नपि कश्चिद् (3142).

(None of the above have been traced in the works ascribed to Aśvaghoṣa.)

Rāyamukuṭa's commentary (*Padacandrikā*) on the *Amarakośa*:

*ad* i. 1. 1. 9 = *Saundarananda-kāvya*, i. 24;

*ad* i. 1. 1. 12 = *Buddhacarita*, viii. 13.

The citations give the name of the book, not of the author. The *Saundarananda* was until recently known only by this citation, which seems to be repeated in a second commentary (*Ṭīkāsarvasva* of Sarvānanda). The same commentary and also a third commentary, *Liṅgabhaṭṭīya*, refer to the *Buddhacarita*, perhaps to the above passage. See Haraprasād Śāstrī's *Preface* to his edition of the *Saundarananda-kāvya*, p. xxi, and his reference to Śeṣagiri Śāstrī's *Report on the Search for Sanskrit MSS.*, 1893–4 (Madras, 1899), pp. 23–40.

Ujjvaladatta's commentary on the *Uṇādisūtra*:

*ad* i. 156 = Rāyamukuṭa *ad Amarakośa*, i. 1. 1. 12 above.

UTPALARĀJA (or UTPALARĀJA DEVA, identified by the editor of the *Aucityavicāracarcā* in *Kāvyamālā*, i, p. 131 n., with the ācārya, *circa* 930 A.D., of Abhinavagupta. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 12; C.C. i, p. 64; Peterson, *Fourth Report*, p. xiii).

*ad* 140 स जयति मद्लेखो° (**Skm.* i. 463).

289 तस्यास्तापभुवं नृशंस.

**Skm.* अये गीतं सरसकवयः (v. 289 = Bhartṛhari, iii. 67; *Śp.* 4176, भर्तृहरेः; **S.-Ratnak.* vii. 18 anon.).

जयति स मद्लेखोच्छृङ्खला (i. 463; see above).

तापात्पिण्डितविग्रहे (ii. 719).

*Aucityav.*: अहौ वा हारे वा (*ad* 16 = Bhartṛhari, *Suppl.* 24; **Skm.* v. 299, मुञ्जस्य; *Sbhv.* 3413 anon.; *Śp.* 4102, भर्तृहरेः; *Kāvyapr.*, p. 59 anon.; *Aś. ad* xx. 28 anon.; *Vetālap.* pp. 7–8 anon.; *Śṛṅgāraratnākara*, 5; **Padyāmṛtat.* iii. 73, काव्यप्रकाशे; **Rasavilāsa*, § 81 anon.; *At.*, p. 57 anon.; **S.-Ratnak.* vii. 26 anon.; **Padyaveṇī*, 69*b*, जगज्जीवनवृज्याया:; **S.-Prab.* 153 anon.; *Padyarac.* xiii. 62, भर्तृहरेः; *Ind. Spr.*[2] 844).

*Kkbh.* मात्सर्यतीव्रतिमिरा (*ad* ii. 1).

*Suvṛttat.* हुताञ्जनश्यामरुचिस्तवैते (*ad* ii. 6).

*Dhvanyāl.* तैस्तैरप्युपयाचितैर् (Comm., p. 30 anon.).

Udbhaṭa (Bhaṭṭa Udbhaṭa, *circa* 800 a.d. Aufrecht, C.C. i, p. 66; Bühler's Kashmir *Report*, p. 13; Peterson, op. cit., p. 13; Colonel Jacob, *Notes on Alaṃkāra Literature*, J.R.A.S. 1897, pp. 286–7 and 829–53, where this author's *Alaṃkārasārasaṃgraha* is edited with indices. A lost *Kumārasaṃbhava* is quoted by the same writer as his own work).

203 किं कौमुदीः शशिकलाः (*Sbhv.* 1463; *Śp.* 3269, कस्यापि; *Padyarac.* iv. 3, कस्यापि).

**Skm.* कालिन्दीजलकुञ्जवञ्जुल (i. 287).

*Sbhv.* अयं बन्धुः परो वेति (498; see under Daṇḍin).

किं कौमुदीः . . . (1463; see above).

किमिह बहुभिरुक्तैर् (3453 = Bhartṛhari, i. 53; **S.-Mukt.* iii. 5 anon.; **Saml.* 48 anon.).

Kālidāsa (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 15–17; xxxix, pp. 306–12, *Strophen von Kâlidâsa* (where the verses not found in the known works are collected, including

nearly all such verses cited below); C.C. i, p. 99; Peterson, op. cit., pp. 18–23; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxv).

95 = *Śak*. 3; 204 = *Vikram*. i. 9; 239 = *Śak*. 33; 253 = *Śak*. 44.

**Skm.*: A number of verses from the known works (viz., i. 85; ii. 55, 403; v. 192, 333, 334 = *Śak*. i. 93, 132, 109, 170, 171; i. 21; ii. 399, 495, 529 = *Vikramorv*. i. 60, 21, 32; ii. 337, 583, 584, 654 = *Mālavik*. 24, 27, 29, 73; ii. 620 = *Kumāras*. viii. 82); also the following:—

अवचनं वचनं गुरुसंनिधाव् (ii. 39 = *Krs*. 250 anon.; *Sbhv*. 2052, वामनस्वामिनः; *Śp*. 3957, वामन°).

उपरि गूढहिमांशु (ii. 750).

कश्चिद्वाचो रचयितुं (iii. 14).

क्रमशरलितकण्ठ (ii. 461 = *Krs*. 259; *Viddhaś*. iii. 3).

क्वाकृत्यं(क्वाकार्यं) शशलक्ष्मणः (ii. 524 = *Sbhv*. 1343; *Sarasvatīk*. *ad* v. 157 anon.; *Sāhityad*. 99 anon., etc.; **S.-Mukt*. iv. 17 anon.; *Ekāv*., p. 109 anon.; *At*., p. 58 anon.; *Vikramorv*., Act iv (some edd.)).

दिवापि जलदोदयाद् (ii. 313).

न वक्ति प्रेमार्द्रं (ii. 29).

प्रियायां स्वैरायामति (iv. 223 = Aufrecht, Z.D.M.G. xxxix, pp. 308–9).

यत्त्रैलोक्यमनोरथस्य (ii. 336).

वधूरिव मलयमरुतो (ii. 22).

स्वप्न प्रसीद भगवन् (ii. 473 = *Krs*. 499 anon.).

**Sml.*: See Bhandarkar, loc. cit. The verses are all taken from the known works (*B*. 71*a* = *Śak*. 133 and 132; 72*a* = *Śak*. 44 and 35; 82*a* = *Megh*. 107 and 111; 86*a* = *Śak*. 42; 91*b* = *Rghv*. xvi. 50; 97*a* = *Kum*. i. 39; 110*a* = *Vikram*. 26; 128*b* (चलापाङ्गां) = *Śak*. 22; 129*a* = *Śak*. 23 and 16; 133*a* = *Rghv*. xvi. 60; 135*a* = *Kum*. viii. 57; 137*b* = *Kum*. iv. 17 and 15; 150*b* = *Vikram*. 49; 151*b* (तन्वी श्यामा) = *Megh*. 80; 151*b* (अपि तुरग) = *Rghv*. ix. 67; 175*b* = *Śak*. 9, 8, 166; 176*b* = *Śak*. 32; 189*b* (व्याघ्रा°) = *Rghv*. ix. 63,

(अपि तुरग) = *Rghv.* ix. 67, (परिचयं) = *Rghv.* ix. 49, (मेदश्छेद) = *Śak.* 38; 191*a* = *Śak.* 14 and 170), except the following:—

आश्लिष्टबालतरुपल्लव (*B.* 128*b*).

क्वाकार्यं . . . (*P.* 66*b*, *B.* 74*b*; see above).

जाते जगति वाल्मीकौ (*P.* 15*b* = **S.-Hārāv.* 34*a*, 140; **S.-Ratnak.* ii. 33 anon.: given by Bhandarkar, p. xv).

द्विचमुचुकुन्दमुकुल (*B.* 125*a*).

पयोधराकारधरो (*P.* 105*a*, *B.* 131*a* = *Sp.* 3927; **Sabhyāl.* A 8*a*; **S.-Mukt.* iv. 18 anon.; **Sāras.* 4*b*, 38 anon.; *Padyarac.* ix. 14; *Bhojapr.* 296).

लक्ष्मीकृतस्य हरिणस्य (*B.* 189*b*).

**Sabhyāl.*: A 8*a* (अनाघ्रातं) = *Śak.* 43; A 10*b* (शुश्रूषस्व) = *Śak.* 93; A 24*a* (सुभग) = *Śak.* 3; A 28*a* (गच्छति) = *Śak.* 33. Also the following:—

पयोधराकारधरो (A 8*a*; see above).

मित्रां मन्त्रय मद्गु (C 1*a*).[1]

**Subhāṣ.*: 38*a* (पादन्यास) = *Śak.* 208.

**Padyaveṇī*: 11*a* = *Rghv.* vi. 75; also the following:—

आलिङ्गतो वसुधां निज (ii. 57, 108 = *Dhanañjana-vijaya* (Calcutta, 1857), p. 6).

एको ऽपि त्रय इव भाति (v. 66 = **Sabhyāl.* 8*a* anon. (?); *Bhojapr.* 295, वररुचेः).

मदनविजयपात्रा मङ्गलं द्योतयन्ती (v. 114, Kālidāsa and Akbarī-Kālidāsa! cf. *Krs.* 172).

विदितं ननु कन्दुक (iv. 67 = वनिताकरतामरस, etc. *Śp.*; **S.-Mukt.* iv. 22, रामनाटकात्; **Sabhyāl.* 8*a* anon. (?); *Bhojapr.* 294; see Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 310, and below under Daṇḍin).

---

1 मित्रां मन्त्रय मद्गु जीवितसमां द्वचक्रतू कीदृशौ
कीदृशौ मरुकीकटौ शिखिरुतिः का काममामन्त्रय ।
कौ भक्तां विरहातुरौ चरति कस्तोये मिलित्वा भृशं
लिप्यभ्यासपरायणा गुरुगृहे किं पाप इत्यर्भकाः ॥

**S.-Hārāv.* C 3*b*, 29 = *Kum.* i. 48; C 7*a*, 68 = *Kum.* i. 45; C 17*a*, 98 = *Vikramorv.* i. 9; also

**अहो मे सौभाग्यं** (32*b*, 114 = *Bhojapr.* 250).

**जाते जगति वाल्मीकौ** (34*a*, 140; see above).

**यचैना लहरी चलाचल** (C 3*b*, 28 = *Kuvalay.* *ad* 170 anon.; *Ak.*, p. 353 anon.).

**विहाय कमलालयाविल** (28*b*, 63[1] = **S.-Ratnak.* i. 16 anon.).

**Sbhv.* See Peterson, loc. cit. The verses there given are all from known works (1963 = *Kum.* viii. 63; 1332 = *Śak.* 43; 1542 = *Kum.* i. 40; 1467 = *Vikram.* i. 9, see above (*Krs.* 204); 1678 = *Ṛtus.* vi. 20; 1528 = *Kum.* i. 43; 1337 = *Megh.* 103; 1543 = *Rghv.* iii. 8; 1566 = *Kum.* i. 36; 561 = *Śak.* 208 (**पादन्यास**); 1499 = *Kum.* i. 47; 1643 = *Kum.* iii. 29; 1273 = *Śak.* 73; 1567 = *Kum.* i. 35; 1491 = *Kum.* i. 48; 1901 = *Kum.* viii. 57; 1336 = *Megh.* 102), except

**उपार्जितानां वित्तानां** (3037 = **S.-Muktāv.* vi. 11 anon.; *Pañcat.* ii. 157; *Ind. Spr.*[2] 1307, etc.).

**क्वाकार्य** . . . (1343; see above).

*Śp.* The verses are all given by Aufrecht, loc. cit., with references to the known works, except in the case of the following:—

**अङ्कगं नितम्बभागे** (3376).

**एतानि निःसहतनोर्** (3410 = *Sarasvatīk.* *ad* ii. 33 anon.).

**तारतारतरैरेतैर्** (544).

**पयोधराकारधरो** (3927; see above).

**लक्ष्मीक्रीडातडागे** (3644 = *Sbhv.* 2005, **कस्यापि**; **S.-Samcaya*, xxviii. 1 anon.; **S.-Ratnak.* vi. 143 anon.; **S.-Prab.* 32 anon.; *At.*, p. 11 anon.; *Bhojapr.* 256).

---

[1] विहाय कमलालयाविलसितानि विद्युन्नटी
विडम्बनपटूनि मे विहरणं विधत्तां मनः ।
कपर्दिनि कुमुद्वतीरमणखण्डचूडामणौ
कटीतटपरीभवत्करटिचर्मणि ब्रह्मणि ॥

वनिताकरतामरस (one MS. = विदितं ननु कन्दुक above).
वेणी विडम्बयति (3378).
हेमाम्भोरुहपत्तने (two MSS.).

*Aucityav.* (*ad* 13 = *Megh.* 6 and *Kum.* viii. 87; *ad* 16 = *Kum.* iii. 29 and 28; *ad* 28 = *Kum.* ii. 64; *ad* 38 = *Vikram.* 25 and *Kum.* iii. 72); also
इह निवसति मेरुः (*ad* 20 = *Bhojapr.* 112).

*Kkbh.* (*ad* iv. 1 = *Megh.* 102; *ad* v. 1 = *Rghv.* i. 13); also
रक्तस्त्वं नवपल्लव (*ad* iii. 1 = *Sbhv.* 1364, श्रीयशोवर्मणः; *Mahānāṭ.* iv. 34; *Kuvalay. ad* 56 anon.; *Dhvanyāl.*, pp. 90–1 anon.; *At.*, p. 39 anon.; Nami *ad* Rudraṭa, x. 29 anon.).

*Suvṛttat.* (*ad* ii. 5 = *Rghv.* i. 12; ii. 6 = *Kum.* i. 1; ii. 22 = *Kum.* ii. 64; ii. 34 = *Megha.* 49 and 1; ii. 38 = *Śak.* 39; iii. 17 = *Kum.* i. 39 and iii. 29; iii. 18 = *Kum.* viii. 63; iii. 19 = *Kum.* i. 61; iii. 21 = *Megha.* 2).

*At.*, p. 19 = *Rghv.* iv. 49; *Pratāpar.* Comm., p. 150 = *Śak.* i. 22 (17); *Rasagaṅg.*, p. 318 = *Rghv.* v. 68; p. 340 = *Kum.* i. 3; *Ekāv.* Comm., p. 104 = *Rghv.* xii. 14, and *Śak.* vii. 17; *Dhvanyāl.*, p. 123 = *Megha.* 8 and *Śak.* i. 20; p. 124 = *Śak.* i. 20 (15); Nami *ad* Rudraṭa, p. 12 = *Rghv.* i. 77; p. 110 = x. 48; p. 159 = *Kum.* iv. 16.

*Padyarac.* (iii. 40 = *Rghv.* vii. 50; v. 8 = *Ratnāvalī*, ii. 38, *Kvs.* 422; vi. 11–12 = *Megha.* 103 and 95; vii. 20 = *Rghv.* xix. 27; ix. 41, पयोधराकार *v. supra*; xii. 24 = *Śak.* 131; xiii. 13 = *Śak.* 312; xv. 69 = *Śak.* 170).

*Daśar.* मत्तानां कुसुमरसेन षट्पदानां (*ad* iii. 14, विक्रमोर्वश्यां).

KUMĀRADĀSA (KUMĀRA, KUMĀRADATTA, KUMĀRA BHAṬṬA, BHAṬṬA KUMĀRA: seventh century? Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 17; C.C. i, p. 110; Peterson, op. cit., pp. 24–5; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxv; Leumann, *Zum Jānakīharaṇa des Kumāradāsa* (Vienna Oriental Journal, vii. 226–32); Thomas, *The Jānakīharaṇa of Kumāradāsa* (J.R.A.S. 1901, pp. 253–80); Keith, ibid. pp. 578–82; editions of the *Jānakīharaṇa*,

by Dharmārāma (Colombo, 1891), Haridāsa (Calcutta, 1893), Nandargikar (Bombay, 1907)).

366 **बाले नाथ विमुञ्च** (*Skm. ii. 216, **अमरोः**; Amaru, 57, etc., etc.).

*Skm. **तन्व्या मनोज्ञस्वर** (ii. 369 = Jānakīh. vii. 17).

*Padyāv. **प्रियसखि न जगाम** (314).[1]

*Sml. See Bhandarkar, loc. cit. The verses come from the *Jānakīharaṇa* (95*a* (P. 78*b*) = i. 36; 95*b* (P. 79*a*) = i. 34; P. 81*b* = vii. 7; B. 96*b* = i. 32; 98*b* = i. 29; P. 114*a* = viii. 96; B. 132*a* (P. 106*a*) = iii. 38; 191 = vi. 3; 192*a* = vi. 4), except the following:—

**प्रथममनुतरन्ती** (P. 106*a*).[2]

**न पाणिप्रच्छाद्यं** (P. 106*a* = *Sp.* 3943, **कस्यापि**).

**बाले नाथ** . . . (P. 86*b*, B. 105*a*; see above).

**प्रचण्डवातोपरमेण निश्चलं** (B. 184*b*).

*S.-Hārāv. C 10*b*, 112 = Jānakīh. i. 34; 13*b*, 51 = i. 32; 14*b*, 68 = i. 29; also

**प्रत्यग्रभास्करकरारुण** (60*b*, 605).[3]

Sbhv. 1569 anon. = Jānakīh. i. 28; 1654 = iii. 2; 1751 = xi. 53; 1752 = xi. 59; 1753 = xi. 60; 1754 = xi. 73; 1755 = xi. 75; 1757 = xi. 63; 1812 = xii. 9; also the following:—

---

1 प्रियसखि न जगाम वामशीलः
स्फुटममुना नगरेण नन्दसूनुः ।
अदलितनलिनीदलेव वापी
यदहतपल्लव एव काननान्तः ॥

2 प्रथममनु[त]रन्तीष्वभ्यसि प्राणनाथं
प्रतियुवतिषु सेर्ष्यावृत्तयः सुभ्रुवो ऽपि ।
सललितमवतेरुः संक्रमं न्यासभीते(*sic* for **त** ?)
स्खलितचरणगुञ्जन्नूपुराः कौतुकेन ॥

3 प्रत्यग्रभास्करकरारुणशातकुम्भ
रत्नावलीकिरणभास्वरभाजनेषु ।
यत्स्वादुहृद्यहितमन्नमनल्पमत्ति
काले जनः प्रिययुतस्तदुशन्ति धर्मान् ॥

अभिनवं गलितांशुक (2161).
किं भूषणेन रचितेन (2165).
बाले नाथ . . . (1614 ; see above).
स्वामिन् प्रभो प्रिय गृहाण (2096 = *Śp.* 3691).

*Śp.* 3356 = *Jānakīh.* i. 29 ; 3344 = i. 32 ; also
बाले नाथ . . . (3554 ; see above).
स्वामिन् . . . (3691 = *Sbhv.* 2096 above).

*Aucityav.* अयि विमुञ्चहि दृढोपगूहनं (*ad* 24 ; see Peterson, loc. cit.).

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra*, iii. 73.
मह्हिषधूसरितः सरितस्तटः (*Jānakīh.* xi. 71 = Rāyamukuṭa *ad Amarakośa*, i. 1. 14, 23).

Rāyamukuṭa's commentary (*Padacandrikā*) on the *Amarakośa*: *ad* i. 1. 3. 16 (Kumāradāsa) = *Jānakīh.* xi. 92 ; *ad* i. 1. 4. 23 (*Jānakīh.*, see above) = xi. 71 ; *ad* i. 17, 6 (Kumāradāsa) = ix. 12 ; also (fragments)
अथोद्वबन्धुश्च भयंकरे करे (*ad* i. 1. 2. 34, *Jānakīh.*).
रविर्मनाग्दर्शितवासरः सरः (*ad* i. 1. 3. 2, *Jānakīh.*).

On grounds of style the following two anonymous verses might also be ascribed to this poet :—
मुखांशुवन्तमास्थाय (*Sarasvatīk. ad* i. 12 anon.).
सपदि पङ्क्तिविहंगमनामभृत् (Vāmana, ii. 1. 13 anon. ; *At.*, pp. 22–3 anon. ; Hemac., p. 166 anon. ; see my remarks, J.R.A.S. 1901, pp. 266–7).

Kumudākaramati (perhaps identical with the Buddhist writer of the same name, author of a *sādhana* in the *Sādhanasamuccaya*. Bendall, *Cambridge Catalogue*, p. 155 ; Thomas, *Deux Collections de Sādhanas*, Muséon, 1903, pp. 14 and 21).
9 एकस्यापि मनोभुवस्तद्बला.

Kṣitīśa (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 511 ; C.C. i, p. 134. No information).
471 ह्रिया संसक्ताङ्गं तदनु.

**Skm.* तीव्रार्कद्युतिदह्यमान (iv. 112, given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 511).

GONANDA (? = Gonandana, quoted by Rājaśekhara? Aufrecht, C.C. i, p. 159; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xix).

385 सखि कलितः स्खलितो.

CAKRA (according to the editor of the *Aucityavicāracarcā* (p. 145 n.) = Cakrapāla, brother of Muktākaṇa and contemporary of Ānandavardhana. Aufrecht, C.C. i, p. 174; Peterson, *Fourth Report*, 1886–92, p. xxvii. Possibly identical with the Śrī-Cakra mentioned by Kṣemendra (*v. infra*), or with the author of the *Citraratnākara kāvya*?).

418 नाकानोकहसंभवैः.

*Aucityav.* देवो जानाति सर्वं (*ad* 25, श्रीचक्रस्य).

*Suvṛttat.* सत्यं पातालकुक्षिंभरि (*ad* ii. 40, श्रीचक्रस्य).
नेतुं नौभिरिमा न यान्ति (*ad* iii. 22, श्रीचक्रस्य).

*Kkbh.* सरस्यामेतस्यामुदर (*ad* ii. 1, चक्रपालस्य = *S.-*Ratnak.* v. 66 anon.).

CAKRAPĀṆI (Aufrecht, C.C. i, p. 175. No information).

405 परीरम्भारम्भः स्पृशति.

**Skm.* अग्रे विततस्य चरणौ (v. 12).
आरूढान्तरयौवनस्य (i. 269).
तस्या नाम मया कथं (i. 27).
यत्काण्डं गगनद्रुमस्य (i. 219).

**Padyāv.* कस्त्वं भो निशि केशवः (281 = **Skm.* i. 278 anon.).

CITRĀṄGA (no information).

431 मध्येसद्म समुन्नता.

CINTŪKA (no information).

238 आर्द्रौ विस्मयनिस्तरङ्ग.

CITTAPA, CHITTAPA, CHITTIPA, CHINNAMA, CHITRAMA (contemporary of Bhoja, tenth century. Aufrecht, C.C. i, p. 193; Z.D.M.G. xxvii, p. 29; Bhandarkar, op. cit., pp. xxvii–viii).

462 किं वातेन विलङ्घिता (**Skm.* iii. 29).

*Skm. (in addition to the above).

**अच्छिन्नमेखलमलब्ध** (i. 137).

**अत्युच्चाः परितः स्फुरन्ति** (iii. 37 = *Sūktiratn. 45b, 762 anon.; *Kāvyapr. ad* v. 2 anon.; *At.*, p. 37 anon.; *As.*, p. 190 anon.; *Rasagaṅg.*, p. 346 anon.; *Citram.*, p. 44 anon.; *Citrakh.*, p. 19 anon.).

**अन्या साधिगता त्वया** (v. 119).

**अन्विष्यन्निरयं चिरात्** (iii. 90).

**आकर्षन्निव गां** (iii. 120 = *Sbhv.* 2419, **सिंहदत्तस्य**; *Śp.* 5383, id.).

**आदाय मांसमखिलं** (iv. 235 = *Sbhv.* 660, **कस्यापि**; *Śp.* 4015, ditto; **S.-Saṃcaya*, xxiii. 2 anon.; *Padyarac.* xiii. 14, **कस्यापि**).

**काष्ठच्छायमिषेण** (i. 22).

**कल्पान्ते शमितत्रिविक्रम** (i. 90 = *Śp.* 98, **छित्तमस्य**; *Sarasvatīk. ad* iii. 34 anon.; **Sml. P.* 5a; **Sml. B.* 11b).

**का त्वं कुन्तलमल्ल** (iii. 244).

**कालिन्दि ब्रूहि कुम्भोद्भव** (iii. 2 = *Kuvalay. ad* 65 anon.; *Ak.*, p. 274; **Sāras.* iii. 101 anon.; **S.-Ratnak.* 75a, 79 anon. (from a poem relating to a Kuntaleśvara; so also iii. 244)).

**किमस्मान्विद्वेक्षि** (v. 371).

**तटमुपगतं पद्मे** (iv. 335 = **Sabhyāl.* vi. (25b), **कस्यापि**; *Padyarac.* xi. 40, **कस्यापि**).

**तेषां त्वं निधिरागसां** (v. 117).

**दिक्कालात्मसमैव** (i. 82 = *Kuvalay. ad* 104–5 anon.; *Sarasvatīk. ad* ii. 53 anon.).

**देव त्वद्भुजयोर्बलं** (iii. 189).

**देव त्वं मलयाचलो** (iii. 135 = *Khaṇḍap.* 101).

**द्वीन्द्रं भाति जगत्** (iii. 54).

**निरानन्दः कौन्दे मधुनि** (iv. 145 = **Sml. B.* 37b; *Sarasvatīk. ad* i. 69 anon.; **S.-Saṃcaya*, xviii. 8 anon.; **Padyaveṇī*, vi. (58b), **कस्यापि**; **Padyatar.* 77 anon.; **Sūktiratn.* 517 anon.; *At.*, p. 49;

Vāmana *ad* iii. 1, 12 = **Skm.* ii. 778, **नवकारस्य** is a different verse).

**पञ्चामूरयुगं विभज्य** (iii. 201 = *Sarasvatīk. ad* v. 185 anon.).

**पर्यङ्कोराजलक्ष्म्या** (iii. 144).

**भेकैः कोटरशायिभिर्** (iv. 115 = *Sbhv.* 843, **दाक्षिणात्यस्य** ; *Śp.* 777, **अकालजलदस्य** ; **S.-Saṃcaya*, xi. 3 anon.; **S.-Ratnak.* iii. 72 anon. ; **Padyaveṇī*, vi. (62*a*), **अकालजलदस्य**; *Padyarac.* xiv. 77, **भोजप्रबन्धात्**; *Bhojapr.* 199).

**मज्जन्मातङ्गकुम्भ** (v. 53).

**मातुः खेदमयं ततान** (iii. 230).

**मिथ्या देव भुजेन ते** (iii. 38 = *Sarasvatīk. ad* iii. 33 anon.).

**मौली धारय पुण्डरीकं** (iii. 56 = *Sarasvatīk. ad* i. 73 anon.).

**रामः सैन्यसमन्वितः** (iii. 245).

**लभ्यन्ते यदि वाञ्छितानि** (iii. 68 = *Sarasvatīk. ad* ii. 144 anon.).

**लूने पक्षे ततस्तुष्टयं** (v. 110).

**वर्षासंभूतपीतिमानं** (iii. 221).

**वाचां . . . सरमणस्तस्थे वनं लोमदः** (iii. 3).

**वाल्मीकेः कतमो ऽसि** (iii. 36).

**संकल्पे ऽङ्कुरितं** (iii. 53).

**सप्ताम्भोधीन् पिबद्भिर्** (iii. 178).

**समाजे सम्राजां** (iii. 96).

**समालम्ब्यान्योन्यं** (iv. 358).

**सूर्यो धामवतां न किं** (iii. 17).

**स्वामिन्नम्बुजनाथ** (iii. 1).

**हंस ज्योत्स्नाकुमुद** (iii. 57).

The verse mentioning Bhoja reads as follows :—

**वाल्मीकेः कतमो ऽसि कस्त्वमथवा व्यासस्य येनैष भोः**
**श्लाघ्यः स्यात्तव भोजभूपतिभुजस्तम्भस्तुतावुद्यमः ।**
**पङ्गुः पर्वतमारुरुक्षसि विधुस्पर्शं करेणेहसे**
**दोर्भ्यां सागरमुत्तितीर्षसि यदि ब्रमः किमत्रोत्तरम् ॥**

The rather numerous citations in the *Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa* are, therefore, by a contemporary.

**Sml.* **अन्यः कः चारवार्द्धे** (P. 150*a*).[1]

**अभ्युद्धृता वसुमती दलितं** (B. 165*a* = **Skm.* iii. 264, **श्रीहनुमतः**; *Sarasvatīk. ad* i. 76, v. 176 anon.; *Bhojapr.* 213).

**कल्पान्ते** . . . (P. 5*a*, B. 11*b* = **Skm.* i. 90 *supra*).

**कूर्मः पादाङ्घ्रियष्टिर्भुजग** (P. 140*a*).[2]

**गौरीविभज्यमानार्ध** (P. 3*b*) = **Skm.* i. 49, **कस्यचित्**; *Anargh.* vii. 118).

**निरानन्दः** . . . (B. 37*b* = **Skm.* iv. 145 above).

**यस्याधो गगनं रसातल** (B. 168*a*).

**S.-Hārāv.* **किं वीणाक्कणितेन** (37*b*, 193, **छित्तिपस्य**).[3]

*Ak.* **कालिन्दि** . . . (p. 274; see above).

**किं ते निर्जिताः** (p. 274; Kuntaleśvara named).

*Gaṇaratnamahodadhi* (ed. Eggeling).

**न पुष्कली ते स्वर्लोके** (p. 80).

**साक्षात्कृते ऽथ लवणांक्षति** (p. 140).

---

[1] **अन्यः कः चारवार्द्धे त्वमिव नियमितो वानरैर्वा नरैर्वा**
**विप्रेर्णैकेन को ऽन्यस्त्वमिव करपुटीपात्रमात्रेण पीतः ।**
**अल्पं निद्धं** (*sic* for **°ल्पन्नित्यं** or **°त्यं**) **पृथूर्मिध्वनिभिरवतरत्फेनकूटाट्टहासैः**
**स्पर्धां धत्ते पयोधेरधिकमधिपुरं निर्मितो यस्तडागः ॥**
**वि**(*sic*)**त्तपस्य ॥**

[2] **कूर्मः पादाङ्घ्रियष्टिर्भुजगपतिरसौ भाजनं भूतधात्री**
**तैलोत्पूरः समुद्राः कनकगिरिरयं वृत्तवर्त्तिप्ररोहः ।**
**अर्चिश्चण्डांशुराविर्गमनमलिनिमा कज्जलं भूतधात्री** (*sic*)
**शत्रुश्रेणी पतंगा ज्वलति रघुपते त्वत्प्रतापप्रदीपः ॥**
— **त्तपस्य ॥**

[3] **किं वीणाक्कणितेन किं मधुकरीहुंकारितेनापि किं**
**कन्दर्पायुधसिञ्जितेन तरुणीहुंकारितेनापि किम् ।**
**श्रीमच्छित्तिपसत्कवेर्यदि वचो हेरम्बकुम्भस्थली**
**मुक्ताभःसुभगं सुधासहचरं कर्णोदरं गाहते ॥**
**छित्तिपस्य ॥**

JHALAJJHALA (J. VĀSUDEVA = VĀSUDEVA BHAṬṬA, Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 32; C.C. i, p. 214. No information).

268 प्रहरविरतौ मध्येवाह्नः (*Sbhv.* 1048 ; *Śp.* 3389 ; **Skm.* ii. 446, अमरोः ; Amaru, 12 ; *Daśar. ad* iv. 59 (Amaru) ; *Rasagaṅg.*, p. 31 anon.).

**Sml.* अलमलमघृणस्य (B. 83*a* = **Padyāv.* 227, अङ्गदस्य ; **Sabhyāl.* iv. 102, वासुदेवस्य ; *Sbhv.* 1418 ; *Śp.* 3513).

प्रहरविरतौ . . . (B. 61*b* ; see above).

**Subhāṣ.* नाश्चर्यमेतदधुना (iv. 83 = *Sbhv.* 415).

मत्तेभकुम्भदलनाकुल (viii. 23 = *Sbhv.* 603).

*Sbhv.* अनुकृतगण्डशैलमद (606).

अयि चकितमुग्धचातक (67).

अलमलमघृणस्य (1418 ; see above).

अस्मिञ्जडे जगति (628).

आजन्मनो विहितभक्ति (3130).

इयं पक्षी भिन्नैर् (768 = **S.-Ratnak.* vi. 411 anon. ; *Padyarac.* xiv. 39, भर्तृहरेः).

उत्सन्नमापणममुं (960).

कामं भवन्तु मधुलम्पट (930 = *Śp.* 1144, श्रुतधरस्य).

किरति मुखगृहीतं (769).

तैस्तैर्गुणैः किल कलास्वपि (1562).

दौर्भाग्यं वचसां तनोर् (770).

नाश्चर्यमेतदधुना (415 ; see above).

प्रहरविरतौ . . . (1048 ; see above).

मत्तेभकुम्भ . . . (603 ; see above).

मर्मणि स्पृशति भाषते (1417).

यदि नाम दैवयोगात् (691 = *Śp.* 811, कस्यापि ; **S.-Saṃcaya*, xii. 9 anon. ; Bhartṛhari, *Suppl.* 21).

ये निर्दहन्ति दशन (1400 = *Kvs.* 282 anon.).

सखे खेदं मा गाः (3191).

सत्पक्षा ऋजवः (229).

संतापो न खलु नरेण (3128).

हंहो विधे विविधपण्डित (3134).

*Śp.* अलमलम . . . (3513 ; see **Sml.* above).
प्रहरविरतौ . . . (3389 ; see **Sml.* above).

ḌIMBOKA (see HIMBOKA).

TRILOCANA (mentioned by Rājaśekhara as author of a *Pārtha-vijaya.* Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 32 ; C.C. i, p. 238 ; Peterson, *Report*, ii, p. 63 ; *J. Bomb. As. Soc.* xvii, p. 66 ; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, xxix).
13 दरोन्मुक्तारक्तस्फुरद्°.
14 कन्दर्पादपि सुन्दराकृति.
69 शीतार्त्तैरिव भमशीर्षिर (Trailocana).

**Sml.* श्लाघ्यन्ति चारुचरितैः सुजनस्य (B. 24*b*).

*Śp.* उच्चैःस्थानकृतोदयैः (764 = **S.-Prab.* 215 anon.).
तावत्कविविहंगानां (187 = *Padyarac.* xv. 86 : refers to Mayūra).
हृदि लग्नेन बाणेन (186 = *Padyarac.* xv. 86 : refers to Bāṇa).

*Padyarac.* तावत्कवि . . . (xv. 86 ; see above).
हृदि लग्नेन . . . (xv. 86 ; see above).

DAKṢA (Aufrecht, C.C. i, p. 241. No information).
341 काश्मीरपङ्कखचित (**Skm.* ii. 640).

**Skm.* (in addition to the above).
अपनय महामोहं (iii. 141).
आक्रान्तं बलिभिः प्रसह्य (v. 256).
दंष्ट्रासंकटवक्त्र (i. 201 = *Kvs.* 43, वाक्पतेः ; *Khaṇḍap.* 37 ; *Śp.* 4066, हनुमतः).

DAṆḌIN (sixth century? Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 34–5 ; C.C. i, p. 243 ; Pischel, Introduction to his edition of Rudra's *Śṛṅgāratilaka* (Kiel, 1886), pp. 13 sqq.).
240 अयं ते विद्रुमच्छायो (**Skm.* ii. 358, कस्यचित्, etc., etc.).

**Skm.* v. 23 = *Kāvyād.* ii. 10 ; also
क्वचिदमरसरित्क्वचित् (i. 58).
ज्योतिश्चक्राचदण्डः (i. 217).

**Sml. B.* 131*a* = *Kāvyād.* iii. 108 ; also
वनिताकरतामरस (B. 131*a*, P. 105*b* ; see under KĀLIDĀSA).

**S.-Hārāv.* C 31*a* = *Kāvyād.* ii. 141.

**Padyaveṇī*, vii (68*a*) = *Kāvyād.* ii. 286.

*Śp.* Only citations from the *Kāvyād.* (275 = i. 78 ; 449 = ii. 171 ; 518 = iii. 120 ; 540 = iii. 108 ; 546 = iii. 43 ; 548 = iii. 84 ; 569 = i. 71 ; 570 = ii. 10 ; 3080 = ii. 323 ; 3366 = ii. 129 ; 3393 = ii. 141 ; 3394 = ii. 151 ; 3642 = ii. 214 ; 3655 = ii. 338 ; 3997 = ii. 286 ; 4023 = ii. 302 ; 4068 = ii. 191) and *Daśakumāracarita* (127 = i. 1 ; 558 = vi, p. 150 (Wilson)).

*Padyarac.* vii. 11 = *Kāvyād.* ii. 141 ; xiii. 12 = ii. 286 ; xv. 32 = i. 78 ; also (perhaps)
अयं जनः परो वेत्ति (xv. 31 = **Skm.* v. 171, केशटस्य ; **S.-Ratnak.* vi. 150 anon. ; **Subhāṣ.* vi. 4, भट्टोद्भटस्य ; *Sbhv.* 498, भट्टोद्भटस्य ; *Śp.* 273, कस्यापि ; *Siṃhāsanadvātriṃśikā*, 165 ; *Ind. Spr.*[2] 550, etc., etc.).

DĀMODARA (KAPILA DĀMODARA = DĀMODARA DEVA and DĀMODARA BHAṬṬA ? Aufrecht, C.C. i, p. 250 ; Peterson, op. cit., p. 44. No information).

411 सुतनु जितम्बस्तव पृथु.

**Skm.* कैलास रे पशुपति (iv. 161).
शीलं शातयति श्रुतं (v. 235).

**Padyāv.* मा गर्वमुद्वह कपोलतले (299*b* = **Skm.* ii. 700, केशटस्य ; **Sabhyāl.* iii. 52 anon. ; **Sāras.* i. 122 anon. ; *Sarasvatīk. ad* i. 81, v. 143 anon. ; *Sāhityad.*, p. 56 anon. ; *Daśar. ad* ii. 22 anon. ; Hemac. Comm., p. 102 anon.).

**Padyaveṇī* (the same Dāmodara ?).
अम्बरान्तमवलम्बितुकामं (v. 96).[1]

---

1 अम्बरान्तमवलम्बितुकामं
संध्यया समभिवीक्ष्य तु कामम् ।
अन्धकारमय(*sic* for व ?)गम्य तनूनं
लज्जयेव निरगम्यत नूनं ॥

आलिङ्गन् भृशमङ्गकानि (iv. 120 (380)).[1]
एहि तत्र चिनुवः सुकौसुमं (v. 57, दा°°भट्टस्य).[2]
क्व गृहाणि कुत्र गुरवो (iv. 108 (368), दा°°भट्टस्य).[3]
जानुदघ्नकमुपेक्ष्य वारि तद् (v. 81).[4]
दिङ्मुखोत्थशरपाण्डुरभागा (vi. (55*a*), दा°°भट्टस्य).[5]
धूर्तकाममभिवीक्ष्य नीरतो (v. 82).[6]

---

1 आलिङ्गन् भृशमङ्गकानि स(*sic* for सु?)दृशामास्यानि चुम्बन्नयं
वक्षोजोरुनितम्बकं च नखरश्रीचित्रभावं नयन् ।
बिम्बौष्ठामृतमापिबन् शिथिलयन्नीवीं करक्रीडना
संगेनातिसहासकेलिपरमः स्वैरं विचिक्रीड ना ॥

2 एहि तत्र चिनुवः सुकौसुम
कौसुमञ्जु सुमनस्तरुश्रियाम् ।
एकिकामिनि (*sic* for °ति?) ततान मानिनी
मानिनीयकपटाद्रहःक्षणं ॥

3 क्व गृहाणि कुत्र गुरवो ललनानां
ह्युभयं पुनः सरभसोच्चलनानाम् ।
क्व कुलत्रयं क्व दयिता क्व नु नीतिः
क्व जनादरः क्व च सतामनुनीतिः ॥

4 जानुदघ्नकमुपेक्ष्य वारि त
द्वारितप्रबलभीः पुरोगमाः ।
काचनाशु सहसा न्यवर्तता
वर्ततामथ समीक्ष्य भीरुका ॥

5 दिङ्मुखोत्थशरपाण्डुरभागा
पक्वसस्यफलितोदरभागा ।
गुर्विणी त्वमिव रम्यतरागा
भूः शरत्समयसंगतरागा ॥

6 धूर्तकाममभिवीक्ष्य नीरतो
नीरतोत्त(*sic*)मनुमाप्तभीस्तटात् ।
काचनाश्वपससार दूरतो
दूरतो न हि न हीति भाषिणी ॥

धूलिधूसरतनुद्युतिक्रमा° (v. 36, 1).[1]
नानाश्लेषरसाढ्या (vi. 67*a*).[2]
पद्मिनीसरसिजाननादगा° (v. 49).[3]
पीडितैककुचमेकिकाच्युतं (v. 58, दा°°भट्टस्य).[4]
पुष्पधामपरिधापनामिषान् (v. 59, दा°°भट्टस्य).[5]
मण्डितं कतिपयैश्च भानवैर् (v. 50).[6]
वारुणी दिशमपेतविहंगां (v. 91, दा°°भट्टस्य).[7]

---

1 धूलिधूसरतनुद्युतिक्रमा
तिक्रमादित्य(*sic* for °त्य?)मनन्तवर्त्मनः ।
मन्दगाध्वगतनोः समानता
मानताभजन (*sic* for °त?) मूर्तिरैन्द्वी ॥

2 म(ना?)नाश्लेषरसाढ्या सद्भावार्द्रा गुणोज्ज्वला सरला ।
अभिमतपात्रमलब्ध्वा सीदति कविता च वनिता च ॥

3 पद्मिनीसरसिजाननादगा
न्नादगानमुखरालिमालिका ।
उत्थितेव खलु धूमकालिका
कालिकाव्ययितवैरहानलात् ॥

4 पीडितैककुचमेकिका च्युतं
काच्युतं कुसुममाशु बिभ्रती ।
एकबाहुकृतकण्ठलम्बना
लम्बनानि परिरभ्य चावरत् ॥

5 पुष्पदामपरिधापनामिषा
न्नामिषादरिषु सक्तितोरपि (*sic*) ।
द्राक्सखीपुरत एव सस्वजे
सस्वजे वितनुतः कयाचन ॥

6 मण्डितं कतिपयैश्च भानवै
र्भानवैर्हरिहरिन्मुखं करैः ।
केसरस्य किल कर्णपूरकैः
पूरकैरिव मनोरमच्छवेः ॥

7 वारुणी दिशमपेतविहंगां
वीक्ष्य भीभ्य इव वीतविहंगाः ।
दिग्भ्य आययुरमन्दरवन्तः
स्वस्वनीडतरुमादरवन्तः ॥

स्निग्धापाङ्गगलद्गुः (iv. 119 (379)).[1]
स्वं विकीर्णमुदये सवितारं (v. 90, दा°°भट्टस्य [1]).[2]

*Sbhv.* श्रीसंनिधानविलसद् (2528, कपिलदामोदरस्य).

*Śp.* (Dāmodara Deva).

अहमिह कृतविद्यो (4116: given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xvi, p. 750).

धावन्तः प्रतिवासरं (4109).

निःस्नेहो याति निर्वाणं (4100).

DĀMODARAGUPTA (eighth century, author of the *Kuṭṭanīmata* or *Śambhalīmata* (Kāvyamālā, iii). Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 35; C.C. i, p. 251; Peterson, op. cit., pp. 44–5; *Fourth Report*, p. xliv; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxix).

138 स जयति संकल्पभवो (*Kuṭṭanīmata* 1).

**Sml.* 154*b* = *Sbhv.* 2339 = *Kuṭṭanīm.* 392; and = *Sbhv.* 2338 = *Kuṭṭanīm.* 398.

**Subhāṣ.* iv. 83 = *Sbhv.* 420 = *Kuṭṭanīm.* 672.

*Sbhv.* 423 = *Kuṭṭanīm.* 672; 1071 = *K.* 102; 1263–4 = *K.* 440–1; 1388 = *K.* 104; 2271 = *K.* 433; 2338 = *K.* 398; 2339 = *K.* 392; 2342 = *K.* 799; 2529 = *K.* 742; 2530 = *K.* 744; 2531–2 = *K.* 746–7; 2533 = *K.* 757; 2534 = *K.* 763; also the following:—

आरोग्यं विद्वत्ता (234 = *Śp.* 317, कस्यापि; **Sūktiratn.* i. 176 anon.; **Subhāṣ.* iii. 31 anon.).

स कथं न स्पृहणीयो (1560 = *Śp.* 3353, कस्यापि).

यद्गीमतातिवेगेन (2330).

---

[1] स्निग्धापाङ्गगलद्गुः स्मररसावेशाहृतापत्रपाः
सीत्काराञ्चितमन्दहासमधुरालापाः स्खलत्पत्रप(*sic* for °क?)राः ।
चारूद्यन्मणिताः प्रकम्पसुभगाः स्विद्यत्कपोलाल[स]
त्सर्वाङ्गद्युतिभासुरा ह्यरमयन्गोपीः स लीलालयः ॥

[2] स्वं विकीर्णमुदये सवितारं
तेजसां वसुचयं सवितारम् ।
संहरन् वणिगिवेहतमङ्गा
य (*sic*) प्रयाति च यतो गतमङ्गा ॥

चक्रिता च मृताचार्ये (2331).

उपयुक्तखदिरवीटक (2336 = *Śp.* 4051, क्षेमेन्द्रस्य).

*Śp.* 3967 = *Sbhv.* 2271 = *K.* 433.

*Kkbh. ad* v. 1 = *K.* 402.

DHARAṆĪDHARA (Aufrecht, C.C. i, p. 268. No information).

83 संकुचिता इव पूर्वं.

153 निजनयनप्रतिबिम्बैर् (**Skm.* ii. 347 ; **Sml. B.* 132*b*, *P.* 106*b*, गोवर्धनोद्दककविराजयोः, etc.).

294 पुनरुक्तावधि वासर (**Skm.* ii. 158).

**Skm.* निजनयन . . . (ii. 347 ; see above).

पुनरुक्तावधि . . . (ii. 158 ; see above).

प्राणेशमभिसरन्ती (ii. 330 = *Śp.* 3612, कस्यापि).

यत्पार्श्वास्फालवेगाज् (i. 189).

**Padyāmṛtat.* कोदण्डस्तव हस्तगो (ii. 54 = *Padyarac.* iii. 36).

*Padyarac.* अध्यायो धनवेदिमार्गण (ii. 21).

कोदण्ड . . . (iii. 36 ; see above).

राजेति चणदाकरं (ii. 10).

DHARMAKARA (= DHARMĀKARA? Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 516 ; C.C. i, p. 270. No information).

82 स्नेहं स्रवन्ति तरवः.

172 मनसिजविजयास्त्रं.

**Skm.* अलङ्कुं सर्वेषामिह (v. 222 : given with translation by Aufrecht, loc. cit.).

VAIDYA DHANYA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 525 ; C.C. i, p. 611. No information).

401 न मन्दो वक्रेन्दुः (**Skm.* ii. 221).

**Padyāv.* याः पश्यन्ति प्रियं स्वप्ने (318 = *Śp.* 3434, कस्यापि ; **S.-Hārāv.* C 37*a*, 400 anon.).

DHARMAKĪRTTI (sixth to seventh century. Aufrecht, *Ind. Stud.*, xvi, pp. 204–7 ; Z.D.M.G. xxvii, p. 41 ; C.C. i, p. 268 and reff. ; Peterson, *J. Bomb. As. Soc.*, xvi, pp. 172–3 ; op. cit., pp. 46–8 ; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xxx ; Max Müller, *India : what can it teach us?* (index) ; Takakusu, translation of I-tsing's *A Record of the Buddhist Religion*, pp. lv sqq. ; Lévi, *Bulletin de l'École*

*Française d'Extrême Orient*, iii, p. 45; Stcherbatskoi, *Teoriya Poznaniya i Logika* . . . , i, pp. xxiii sqq. The statement of a commentator upon the *Vāsavadattā* (see Hall's edition, Introduction, p. 10) that Dh. was author of a work upon *Alaṃkāra* is unsubstantiated; see Lévi, loc. cit. In the Tibetan *Tanjur* the only verse compositions (other than *kārikāḥ*) ascribed to this author are two *stotras*. The following is a list of the works attributed to him:—

1. *Codanayanāmaprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 384–416).
2. *Jātakamālāṭīkā* (*Mdo*, xci, foll. 148–375).
3. *Tantrānantarasiddhināmaprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 416–20).
4. *Nayabindunāmaprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 347–55, published in Sanskrit by Peterson, *Bibl. Ind.* 741, in Sanskrit and Tibetan by Stcherbatskoi, *Bibl. Buddhica*, viii, in Tibetan by de la Vallée Poussin, *Bibl. Ind.*, 1179).
5. *Pramāṇavārttikakārikāḥ* (*Mdo*, xcv, foll. 194–259, often cited as *Vārttika*).
6. *Pramāṇavārttikakārikāvṛtti* (*Mdo*, xcv. 420 – xcvi. 380).
7. *Pramāṇaviniścaya* (*Mdo*, xcv, foll. 259–347).
8. *Pramāṇaviniścayaṭīkā* (*Mdo*, cix. 1 – cx. 188).
9. *Buddhasya nirvāṇastotra* (*Bstod*, foll. 222–3).
10. *Saṃbandhaparīkṣāprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 375–7).
11. *Saṃbandhaparīkṣāprakaraṇavṛtti* (*Mdo*, xcv, foll. 377–84).
12. *Sarvadurgatipariśodhanamarahomamaṇḍalopāyikā* (*Rgyud*, lxiii, foll. 214–38).
13. *Śrīvajraḍākasya stavadaṇḍaka* (*Rgyud*, xii, foll. 262–4).
14. *Sūtravidhi* (*Rgyud*, li, foll. 248–9).
15. *Śrīhevajramahātantrarājasya pañjikānetravibhaṅga nāma* (*Rgyud*, xvii, foll. 336–423).
16. *Hetubindunāmaprakaraṇa* (*Mdo*, xcv, foll. 355–75).

Verses from some of these are cited in the *Sarvadarśanasaṃgraha* and elsewhere; see Prof. de la Vallée Poussin's translation of the Bauddha chapter in *Muséon* 1902 (index). Such philosophical *kārikās* need not occupy us here).

185 हन्त नाम जगत्सर्वं (*S.-Mukt. v. 7 anon.).
188 यातो लोचनगोचरं यदि.
202 लावण्यद्रविणव्ययो (*Skm. ii. 339, etc.).
225 अलमतिचपलत्वात् (*Sūktiratn. 11 anon.; Śp. 566, बिल्हणस्य, etc.).
226 नपुंसकमिति ज्ञात्वा (Sbhv. 1232, कस्यचित्; Pratāp. Comm., p. 253 anon.; etc.).
227 हारो ऽयं हरिणाक्षीणां (Amaru, 138, etc.).
229 सा बाला वयमप्रगल्भ (Amaru, 34, etc.).
249 सा बालेति मृगेक्षणेति.
275 वक्त्रेन्दोर्न हरन्ति बाष्प (*Skm. ii. 141).
358 भ्रूभङ्गो गुणितश्चिरं (Amaru, 97, etc.).
370 भवतु विदितं छद्मालापैर् (Amaru, 30, etc.).
433 प्रिये प्रयाते हृदयं प्रयातं.

*Skm. ii. 141 = Kvs. 275 above; ii. 339 = Kvs. 202 above; also the following:—

अमीषां प्राणानां (v. 212 = Bhartṛhari, iii. 7; Śānti-śataka, i. 18; Ind. Spr.[2] 526).

असन्तो नाभ्यर्थ्याः (v. 173 = Bhartṛhari, ii. 61; Sbhv. 280, वैयादित्यस्य).

शशिनमसूत प्राची (i. 406).

शिखरिणि क्व नु नाम (ii. 476 = Kvs. 187 anon., etc.).

शैलैर्बन्धयति स्म (v. 373).

संगमविरहविकल्पे (ii. 454 = Sāhityad. p. 285 anon.; Vetālap. iii. 22 anon.; Ind. Spr.[2] 6671).

Sbhv. 1472, 1587, 1617 = Kvs. 202, 358, 370 above; also the following:—

सन्मार्गे तावदास्ते (2246 = Bhartṛhari, i. 59; *Sml. B. 92a, बाणभट्टस्य; *Saml. 8 anon.; *S.-Mukt. iv. 13 anon.; *S.-Ratnak. v. 135 anon.; *S.-Hārār. 4a, 33 anon.; Vetālap. xiv. 3 (p. 35) anon.; Śp. 3300, बाणभट्टस्य).

सोत्कः परिभ्रमसि किं (737).

स्वच्छन्दं हरिणेन या (657 = Śp. 947).

हसति हसति स्वामिन्यु° (3232 = *Skm. v. 209, कस्यचित).

Śp. स्वच्छन्दं . . . (947; see Sbhv. 657 above).

*Aucityav. ad* 11 = *Kvs.* 202 above.

*Dhvanyāloka.* अनध्यवसितावगाहन (p. 217, *ad* iii. 41).

लावण्य . . . (ibid., p. 216 ; see above).

NARASIMHA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 44; C.C. i, p. 277; Peterson, op. cit., p. 50. No information. Concerning the variants of the name, *Nṛsiṃha, Narahari, Nṛhari,* see Aufrecht, Z.D.M.G. xli, p. 487. But it has not been ascertained whether the author of the verses is related to any of the very numerous writers or others bearing any of these names).

*Skm.* कपोले पत्त्रभङ्ग: (ii. 140 = *Kvs.* 396 anon.).
क्षथा मैवं चेत: (ii. 212).
घोणाघोराभिघातो (i. 194).
जलार्द्रां चर्चां वा (ii. 131).
नौकानिर्गमकेलिपात (iii. 129).
प्रत्यग्रगोमयैर्लिप्त (v. 325).
मध्येविन्ध्यवनं सलील (iv. 194).
यदन्योन्यप्रेमप्रवण (ii. 30).
लिप्ता ललाटनेत्र (i. 64).
स्थलीभूमिर्निर्यन् (ii. 802).
हित्वा तन्मधुसद्म (iv. 159).

*Sml.* इत: काकानीकं प्रतिभयमित: (B. 54*b* = *Sbhv.* 945, कस्यापि).
गतमतिजवाक्रान्तं (B. 55*a* = *Sbhv.* 944, कस्यापि).
किमसि विमना: किं चोन्मादी (B. 55*a* = **Sūktiratn.* 698 anon.; *Sbhv.* 946; *Śp.* 1154).

*Sbhv.* किमसि . . . (946 ; see above).
देशैरन्तरिता सवैस्त (1768 = **Skm.* ii. 416, श्रीहर्षस्य, corr. to अमरो:; Amaru, 99; **S.-Mukt.* ii. 94 anon.; **S.-Hārāv.* C 40*b*, 244 anon.; **S.-Ślokāḥ,* 19*a* anon.; *Daśar. ad* iv. 60 anon.; *Sp.* 3445, कस्यापि).
स्मररसनदीपूर (2057 = Amaru, 104; Abhinavagupta, *Dhvanyāl.*, p. 133 anon.; **S.-Mukt.* i. 71 anon.; *Daśar. ad* ii. 15 anon.; *At.*, p. 54 anon.).

*Śp.* किमसि . . . (1154 = **Sml. B.* 55*a*, etc.; see above).

Nārāyaṇalacchi (Nārāyaṇalabdhi. Aufrecht, C.C. i, p. 293. No information).

104 अम्भोधेर्जलयन्त्रमन्दर (*Skm. ii. 784, कस्यचित्).

· *Skm. वणिगधिपते किंचिद् (iv. 81).

Nīla (Aufrecht, C.C. i, p. 300. No information).

58 द्विस्त्रिः कोकिलया कृतं.

*Skm. कुम्भीसंचिततण्डुलाः (v. 242).
ते गोवर्धनकन्दराः (i. 306 = *Padyāv. 371).
रक्तस्रोतोवहायास् (iii. 190).
विद्रितधवलिमासि (iv. 72).

Parameśvara ("quoted as a poet in the *Kavīndracandrodaya.*" Aufrecht, C.C. i, p. 326. Below appears some confusion with Yogeśvara).

487 यदि शशिधरस्त्वद्वक्त्रेण.

489 विस्फाराग्रास्तरल (योगेश्वरस्य ?).

507 व्यपेतव्यापारं (योगेश्वरस्य? = *Sarasvatīk. ad* v. 169 anon.).

*Skm. उपरि कवरीबन्धान् (ii. 603).
एताः पङ्क्तिलकूल (ii. 817 = *Kvs.* 132, योगेश्वरस्य).
कर्पूरद्रवशीकर (i. 388).
गगनतलतडाग (i. 418).
पूर्णो यः कलशो (iii. 77).

Pāṇini (Aufrecht, Z.D.M.G. xiv, pp. 581–2; xxvii, p. 46; xxxvi, pp. 365–8; Pischel, Z.D.M.G. xxxix, pp. 95–8, 313–16; Peterson, op. cit., pp. 54–8; J.R.A.S. 1891, pp. 311–36, where the then known verses are given with translation; *Fourth Report,* p. lxxvi; Bhandarkar, op. cit., pp. xvii and xxxii.

The question as to the relation between the poet and the grammarian Pāṇini and also the question as to whether the *Pātālavijaya* and *Jāmbavatīkāvya* are one poem or two still await a final decision. Rājaśekhara identifies the authors in the verse

स्वस्ति पाणिनये तस्मै यस्य रुद्रप्रसादतः ।
आदौ व्याकरणं काव्यमनु जाम्बवतीजयम् ॥ ).

186 तन्वङ्गीनां स्तनौ दृष्ट्वा (*Daśar. ad* iv. 50 anon.; *At.*, p. 14 anon.).

**Skm.* असौ गिरिः शीतलकन्दरस्थः (v. 21).
उड्डेभ्यो सुदूरं घन (v. 363).
उपोढरागेण विलोलतारकं (i. 412 = **Sml. B.* 139*b*; **S.-Ratnak.* 33*a*, 19 anon.; **Saml.* 169 anon.; **Sāras.* ii. 27 anon.; *Sbhv.* 1969; *Śp.* 3634; *Dhvanyāl.*, p. 35 anon.; *As.*, p. 83 anon.; Hemac., p. 274 anon.; *At.*, p. 36 anon.).
कह्लारस्पर्शगर्भैः (i. 411).
चञ्चत्पक्षाभिघातं (v. 364).
पाणौ पद्मधिया (ii. 606 = *Kvs.* 199 anon.; *Padyarac.* ix. 32, अचलस्य (see ACALA); etc.).
पाणौ शोणतले (ii. 240 = *Kvs.* 364 anon., etc.).
मुखानि चारूणि (ii. 88).

**Sml.* उपोढरागेण . . . (B. 139*b*; see **Skm.* above).
क्षपाः क्षामीकृत्य (B. 119*b* = *Kvs.* 129 anon.; **Skm.* ii. 812, श्रीकण्ठस्य; *Padyarac.* xi. 35; etc.).

The above verses from **Skm.* and **Sml.* are all given by Aufrecht, with translation, in the articles cited.

*Sbhv.* अथाससादास्तमनिन्द्यतेजा (1898).
उपोढरागेण . . . (1969; see **Skm.* above).
ऐन्द्रं धनुः पाण्डुपयोधरेण (1815 = Vāmana *ad* iv. 3, 27 anon.; Abhinavagupta *ad Dhvanyāl.*, p. 37 anon.; *As.*, p. 92 anon.; *Sāhityad.*, p. 309 anon.).
क्षपाः क्षामीकृत्य (1765; see **Sml.* above).
निरीक्ष्य विद्युन्नयनैः पयोदो (1943 = *Kuvalay. ad* 60 anon.; *Ak.*, p. 254 anon.; *Pratāp.* Comm., p. 405 anon.).
प्रकाश्य लोकान् भगवान् स्वतेजसा (1904).
विलोक्य संगमे रागं (1887 = *Śp.* 3586, कस्यापि).
शुद्धस्वभावान्यपि संहतानि (1968).
सरोरुहाक्षीणि निमीलयन्त्या (1899).

*Śp.* उपोढरागेण . . . (3634; see **Skm.* above).
क्षपाः क्षामीकृत्य . . (3869; see **Sml.* above).

*Padyarac.* क्षपाः . . . (xi. 35; see **Sml.* above).

Nami *ad* Rudraṭa's *Kāvyālaṃkāra*.

गते ऽर्धरात्रे परिमन्दमन्दं (ii. 8).

संध्यावधूं गृह्य करेण (ibid. पातालविजये, a fragment of a verse).

Rāyamukuṭa in his commentary on the *Amarakośa* quotes three fragments from Pāṇini's poems (see Aufrecht, Z.D.M.G. xiv, p. 582; Peterson, J.R.A.S. 1891, p. 319; Bhandarkar, *Report*, 1883-4, pp. 62 and 479).

स पार्षदैरम्बरमापुपूरे (*ad* i. 1, 1, 31 (35)).

पयः पृषन्तिभिः स्पृष्टा वान्ति वाताः शनैः शनैः ।
(*ad* i. 2, 3, 6).

स सृक्वणीप्रान्तमसृक्प्रदिग्धं
प्रलेलिहानो हरिणारिरुच्चैः। (*ad* ii. 6, 91; cf. Aufrecht's glossary to Halāyudha's *Abhidhānaratnamālā*, s.v. सृक्वन्).

Pāśavarman (no information; plainly a Buddhist writer).

11 पायाद्वः समयः स मारजयिनो.

Puruṣottama Deva (Aufrecht, C.C. i, p. 342. No information).

39 भमभ्रमति किं मही (*Skm. i. 238).

*Skm. उत्थायोत्थाय पापेष्व° (v. 372 = Sbhv. 3331, कस्यापि).

बिम्बोष्ठाय नमस्करोति (i. 338).

भमभ्रमति . . . (i. 238; see above).

माल्यं मृणालवलयानि (ii. 165).

यस्याः प्रसादपरमाद्र (i. 353).

विलासिनां भाग्यविजृम्भितेन (ii. 859).

*Padyāv. अधरे विनिहितवंशं (47).

कस्त्वं तासु यदृच्छया (223).

कालिन्दीजलकेलि (156).

गोपीजनालिङ्गितमध्यभागं (292).

मनोगतां मन्मथबाणबाधाम् (161).

मा मुञ्च पञ्चशर पञ्चशरं (220).

व्यतीताः प्रारम्भाः (219).

Pradyumna (not later than the ninth century, according to a verse of Rājaśekhara (*Sml.), a playright. Aufrecht, C.C. i, p. 352; Peterson, *J. Bomb. As. Soc.*, xvii, p. 59;

*Report*, ii, p. 59 ; op. cit., p. 60 ; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xviii).

218 तद्वीडाभरभुग्नमास्य (**Skm.* ii. 465).

361 कोपो यत्र भृकुटिरचना (**Skm.* ii. 234, अमरोः ; *Śp.* 3562, वामनस्य ; Amaru, 38 ; *Padyarac.* viii. 13, वामनस्य ; etc.).

**Skm.* ii. 465 = *Kvs.* 218 above.

*Sbhv.* दारिद्र्यानलसंतापः (504, भट्टनारायणस्य = *Śp.* 406 anon. ; *Bhojapr.*, 102 Bāṇa, 279 Māgha).

PRABHĀKARA (BHAṬṬA PRABHĀKARA or PRABHĀKARA DEVA? Aufrecht, C.C. i, p. 353 ; Peterson, *J. Bomb. As. Soc.* xvi, p. 175 ; op. cit., p. 60).

286 सा सुन्दरी तव वियोग.

**Skm.* एते वामविलोचनकुच (ii. 873).

**Sml.* सा दृष्टा यैर्न वा दृष्टा (P. 65*b* = *Kvs.* 248 anon. ; **S.-Ratnak.* v. 215 anon. ; *Sbhv.* 1254, शक्रदेवस्य ; *Śp.* 3368, etc.).

**Padyaveṇī* (Prabhākara Bhaṭṭa).

निदाघे संसारे (vii. 69*b*).

पात्रं न तापयति नैव (vi. 66*a*).

शीर्णे पुष्पफले दले (vi. 61*a*).

**Sabhyāl.* (Prabhākara Bhaṭṭa).

असौ सुरतरङ्गिणी (iii. 11*b*).

*Sbhv.* किं चित्रं यदि तन्वङ्ग्याः (1537).

तन्व्याः समुत्तुङ्गकुचाग्र (1540).

सद्वंशजः साधुगुणः सुवृत्तः (897).

*Śp.* (Prabhākara Deva).

सा दृष्टा . . . (3368 ; see **Sml.* above).

*Aucityav.* दिङ्मातङ्गघटाविभक्त (*ad* 20, भट्टप्रभाकरस्य ; Hemac., p. 149 anon.).

PRAVARASENA (fifth century ? ; author of the *Setubandha*. Aufrecht, C.C. i, p. 356 ; Peterson, op. cit., pp. 60–1).

436 अरतिरियमुपैति (**Skm.* ii. 185 ; **Padyār.* 213, कङ्कस्य ; *Sbhv.* 1113, कस्यापि, etc.).

*Skm. ii. 185 = Krs. 436 above ; also
प्रियस्य रूढप्रणयस्य (ii. 33).
मेरुर्दण्डो यदि च पटलं (iii. 20).

*Sbhv.* संकेतद्गाम्नि प्रथमं प्रियेण (1944).

*Aucityav. ad* 16 = *Setubandha*, i. 2 ; *ad* 19 = iv. 20.

BĀṆA (seventh century. Hall, Introduction to his edition of the *Vāsavadattā*, pp. 12 sqq. ; Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 50–4 ; C.C. i, p. 368 ; Peterson, *J. Bomb. As. Soc.*, xvi, p. 175 ; *First Report*, pp. 105 sqq. ; Introduction to edition of *Kādambarī*, pp. 60 sqq. ; *Fourth Report*, p. lxxxii ; op. cit., pp. 62–6 ; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, xxxiii).

93 तापं स्तम्बेरमस्य.

94 वाताः पान्थनखंपचाः.

312 पततु तवोरसि सततं (*Sml. B.* 147*b*, *P.* 118*b* ; *Sbhv.* 2120 ; *Śp.* 3695).

*Skm. अस्मिन्नीषद्वलितविततं (ii. 798 = *Sarasvatīk. ad* i. 71 anon.).
घा(पा)तयति महापुरुषान् (v. 355 = *Harṣacarita*, v. 2).
दाहच्छेदनिकषैर् (iv. 94).
द्वारं गृहस्य पिहितं (ii. 886 = *Sbhv.* 1853 ; *Śp.* 3940, कस्यापि ; **Saml.* 286 anon.).
नमस्तुङ्गशिरश्चुम्बि (i. 12 = *Harṣacarita*, i. 1 ; **Subhāṣ.* i. 2*a* ; **Sml. B.* 5*a* ; **S.-Ratnak.* i. 21 anon. ; *Sbhv.* 8 ; *Śp.* 60 ; *Vetālap.* xxi. 1 anon.).
निःशङ्कशंकरकर (i. 101).
पादावष्टम्भनम्र (i. 124 = *Sarasvatīk. ad* iii. 8 anon.).
पुण्याग्नौ पूर्णवाञ्छः (ii. 869 = **Sml. P.* 104*a* anon. ; *Śp.* 3946 ; *Sbhv.* 1857 anon.).
मलयजरसविलिप्त (ii. 322 = *Krs.* 525 anon. ; *Ak.*, p. 396 anon. ; Vāmana *ad* iv. 3, 10 anon., etc.).
मौलौ वेगाद्दुदस्तत्यपि (i. 11).
यस्योद्योगे बलानां (iii. 169).

विद्राणे रुद्रवृन्दे (i. 125 = *Śp.* 112 = *Caṇḍīśataka* 66, as Peterson points out; and **S.-Hārāv.* 13*b*).

संमि[*sic*]ष्टो यामदेव्यास् (ii. 870 = *Śp.* 3947, मयूरस्य).

स्वेच्छारम्यं लुठित्वा (i. 146 = Peterson, *Report*, ii, p. 58; **Sml. P.* 5*b*, *B.* 14*a*; **S.-Hārāv.* 15*a*).

**Sml.* अन्योन्याहतदन्तनाद (B. 126*b*, P. 102*a* = *Śp.* 3934).

उदयद्बर्हिषि . . . (see below नृत्यद्बर्हिणि).

कवीनामगलद्दर्पो (P. 14*a* = *Harṣac.* i. 11).

कारञ्जोः कूजयन्तो (B. 116*b*, P. 95*a* anon. = *Śp.* 3851).

कीर्त्तिः प्रवरसेनस्य (P. 14*b* = *Harṣac.* i. 14).

गम्भीरोद्गर्जितेन त्रिभुवन (B. 118*b*).

ग्रीष्मोष्मप्लोषशुष्यत् (P. 95*b*, B. 117*a* = *Sbhv.* 1715; *Śp.* 3855).

दुःखानि संदिशन्त्या (B. 64*a* = *Sbhv.* 1390 ?).

नमस्तुङ्ग . . . (B. 5*a*; see **Skm.* above).

नाधन्यानां निवासं (B. 180*a*).

नूनमाज्ञाकरस्तस्याः (B. 92*a* = *Krs.* 237 anon.; **S.-Hārāv.* C 4*b*, 37 anon.; **Sāras.* i. 34 anon.; etc.).

नृत्यद्बर्हिणि दर्दुरारवपुषि (B. 121*b* = उदयद्बर्हिषि . . . *Śp.* 3397; *Sarasvatīk. ad* ii. 91 anon.; *Padyarac.* vii. 12).

पततु . . . (B. 147*b* = *Krs.* 312 above).

पश्चादङ्घ्रिं प्रसार्य (B. 177*a* = *Harṣac.* iii; **Skm.* v. 9, विक्रमादित्यस्य; *Sbhv.* 2420; *Kāvyapr., ad* x. 25 anon.).

पुष्णाम्यौ . . . (B. 127*b*; see **Skm.* above).

भ्राम्यच्चीत्कारचक्र (B. 117*a* = *Śp.* 3857).

यथा यथास्याः कुचयोः (B. 92*a* = *Śp.* 3285, कस्यापि; **Sāras.* i. 42 anon.).

सन्मार्गे तावदास्ते (B. 92*a* = Bhartṛhari, i. 59; *Sbhv.* 2246, धर्मकीर्त्तेः; *Śp.* 3300; *Vetālap.* xiv. 3 anon.).

सर्वाशारुधि दग्ध (P. 95*a*, B. 116*b* = **S.-Ratnak.* iii. 339 anon.; *Sbhv.* 1708; *Śp.* 3854; *Sarasvatīk. ad* ii. 91, v. 170 anon.; Hemac., p. 207 anon.).

सूत्रधारकृतारम्भैर् (P. 14*a* = *Harṣac.* i. 15).
स्वेच्छारम्यं . . . (P. 5*b*, B. 14*a*; see **Skm.* above).
हरकण्ठग्रहानन्द (P. 3*b*, B. 7*a* = *Harṣac.* i. 2; **Sūktiratn.* 8 anon.; *Śp.* 68).

**Padyāv.* चित्राय त्वयि चिन्तिते (358).

**Sabhyāl.* दूरादेव कृताञ्जलिर्न (v. 23*b* = *Sbhv.* 1709; *Śp.* 3859).

**Subhāṣ.* प्रीतिं न प्रकटीकरोति (v. 22 = *Sbhv.* 493).

**S.-Hārāv.* अङ्गणवेदिर्वसुधा (63*a* 651, 77*a* 47 = *Harṣac.* vii. 1; *Sbhv.* 2270; *Śp.* 230).
कीर्त्तिः . . . (41*a*, 250; see **Sml.* above).
दुःखानि . . . (C 35*a*, 81; see **Sml.* above).
नवोक्तिर्जा(°वो ऽर्थो जा)तिरग्राम्या (39*b*, 212 = *Harṣac.* i. 8; **Subhāṣ.* ii. (14*a*) anon.; *Sbhv.* 137; *Śp.* 152).
वक्रोक्त्यां मेण्ठराजस्य (41*a*, 251 = Peters. ii. 64).
विकचकचकलाप (C 2*b*, 19 = *Sbhv.* 1484, पुण्यस्य; *Śp.* 3288, also पुण्यस्य and कालिदासस्य).
विद्राणे . . . (13*b*, see **Skm.* above).
सन्ति श्वान इवासंख्या (35*a*, 155 = *Harṣac.* i. 5; *Śp.* 157).
स्वेच्छारम्यं . . . (14*a*, see **Skm.* above).

*Sbhv.* अङ्गणवीथी . . . (2270 = *Harṣac.* vii. 1, etc.; see **S.-Hārāv.* above).
एकैकातिशयालवः (492).
करिकलभ विमुञ्च लोलतां (622 = *Harṣac.* ii, near the end).
गतप्राया रात्रिः (1612 = *Krs.* 367, महोदधेः, etc.).
गम्भीरस्यापि सतः (1837).
ग्रीष्मोष्म . . . (1715, see **Sml.* above).
घ्रात्वा श्रोणीमजाया (2423 = *Śp.* 586, कस्यापि).
तरलयसि दृशं किमुत्सुकां (695 = *Harṣac.* i; *Ak.*, p. 258; Hemac. Comm., p. 338 anon.).
दुःखदशां प्रविशन्त्यास् (1390, see **Sml.* above).
दूरादेव . . . (1709, see **Sabhyāl.* above).
द्वारं गृहस्य . . . (1853, see **Skm.* above).

धृतधनुषि बाहुशालिनि (2269 = *Harṣac.* vii. 2 ; *Śp.* 3965).

नमस्तुङ्ग . . . (8, see **Skm.* above).

नवो ऽर्थो . . . (137, see **S.-Hārāv.* above).

नीलोत्पलवने रेजुः (1810).

पततु . . . (2120 = *Krs.* 312 above).

पश्चादङ्घ्रिं . . . (2420, see **Sml.* above).

प्रीतिं न . . . (493, see **Subhāṣ.* above).

बभूव गाढसंतापा (1791).

मुखमात्रेण काव्यस्य (138 = *Śp.* 160).

लवणाम्बुधेरम्भः (1809 ; ? Bāṇa).

वक्त्राम्भोजं सरस्वत्य° (2592 = *Bhojapr.* 227 ; *Kāvyapr.* *ad* vii. 9 anon.).

वरमियमङ्कुशवतिर् (632).

वियोगिनी चन्दनपङ्क (1075).

सर्वाशारुधि . . . (1708 ; see **Sml.* above).

स्तनयुगमश्रुस्नातं (2482 = *Kādambarī*, 19 ; *Aucity.* *ad* 20 ; Hemac. Comm., p. 180 anon.).

स्वेदाम्भःकणिकाचितेन (1710).

हे हेमन्त स्मरिष्यामि (1836 = **S.-Muktāv.* xxix. 19 anon. ; *Śp.* 3923, कस्यापि).

*Śp.* अङ्गणवेदी . . . (230 ; see **S.-Hārāv.*, etc., above).

अन्योन्याहतिदन्त (3934 ; see **Sml.* above).

उद्यद्बर्हिषि . . . (3397 ; see **Sml.*, etc., above).

कारङ्गीः . . . (3851 ; see **Sml.* above).

ग्रीष्मोष्म . . . (3855 ; see **Sml.*, etc., above).

दामोदरकराघात (498 = Kṣīrasvāmin *ad Amarakoṣa*, i. 1, 5, 7).

दूरादेव . . . (3859 ; see **Sabhyāl.*, etc., above).

धृतधनुषि . . . (3965 ; see *Sbhv.*, etc., above).

नमस्तुङ्ग . . . (60 ; see **Skm.*, etc., above).

नवोक्ति . . . (152 ; see **S.-Hārāv.*, etc., above).

पततु . . . (3946 ; see *Krs.* 312, etc., above).

पुण्यामी . . . (3946 ; see **Skm.*, etc., above).

भ्राम्यत्सीत्कार . . . (3857 ; see **Sml.* above).

मुखमात्रेण . . . (160 ; see *Sbhv.* above).

मृत्युः शरीरगोप्तारं (380 = *Sbhv.* 2309 (यमः°) कस्यापि ; *Sml. P.* 24*a*, व्यासस्य ; *S.-Ratnak.* vi. 169 anon. ; *S.-Hārāv.* 70*b*, 768 anon. ; *Sūktiratn.* 238 anon.).

वाताकीर्णविशीर्ण (3856 = *Sbhv.* 1713, कस्यापि ; *Saml.* 253 anon. ; *S.-Ratnak.* iii. 348 anon.).

विकचकचकलाप (3288 ; see *S.-Hārāv.*, etc., above).

विद्राणे . . . (112 ; see *Skm.*, etc., above).

सन्ति श्वान . . . (157 ; see *S.-Hārāv.*, etc., above).

सन्मार्गे . . . (3300 ; see *Sml.*, etc., above).

सर्वाशारुधि . . . (3854 ; see *Sml.*, etc., above).

हरकण्ठ . . . (68 ; see *Sml.*, etc., above).

*Aucityav. ad* 14 = *Kvs.* 227, धर्मकीर्त्तेः ; *ad* 20 = *Kādambarī* 3. (The verses quoted from the *Padyakādambarī* are, of course, not by Bāṇa.)

*Kkbh. ad* ii. = 1 *Kādambarī* 6.

*Suvṛttat. ad* ii. 17 = *Kādambarī* 2 and 4.

*Padyarac.* उद्बुर्हिषि . . . (vii. 12 ; see *Sml.*, etc., above).

*At.*, p. 30 anon. = *Kādambarī* 2.

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra*, i. 158 ; iii. 7 quotes short fragments from the *Kādambarī*.

Bimboka (Aufrecht, C.C. i, p. 373. No information : see Himboka).

285 अत्रैव स्वयमेव चित्रफलके.

*Skm.* मया तावद्भ्रोचस्खलित (ii. 197 = *Kvs.* 369, हिम्बोकस्य, etc.).

Buddhākaragupta (no information).

17 वृत्तिस्वच्छज्योत्स्नापटल.

Bhagīratha (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 379–80. No information : identical with Bhagīrathadatta ?).

44 लक्ष्म्याः केशप्रसवरजसां (*Skm.* i. 292).

*Skm.* धात्री धातुं वहति (v. 194 ; given by Aufrecht, with translation, loc. cit.).

मिश्रीभूतां तव तनुलतां (i. 139).

**लक्ष्म्याः** . . . (i. 292; see above).

**वैदग्ध्यभ्रमबद्ध** (ii. 604).

**स्फुटकोकनदारुण** (i. 368).

BHAGĪRATHADATTA.

**भवजलधिजलावलम्ब** (i. 108).

BHAVABHŪTI (eighth century. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 63–4; C.C. i, p. 398; Bhandarkar, Introduction to his edition of the *Mālatīmādhava*, pp. ix–x; op. cit., pp. xviii, xxxv; Peterson, *Fourth Report*, p. lxxxvi; op. cit., pp. 77–8).

| | | | |
|---|---|---|---|
| 105 | = *Mālatīm.* ix. 14. | 429 | = *Mālatīm.* ii. 3. |
| 106 | = ,, ix. 23. | [465 anon. | = ,, i. 16.] |
| 107 | = ,, ix. 15. | [466 anon. | = ,, i. 34.] |
| 108 | = ,, ix. 16. | [467 anon. | = ,, i. 37.] |
| 167 | = ,, v. 29. | [468 anon. | = ,, ix. 11.] |
| 230–1 | = ,, i. 27–8. | [476 anon. | = ,, v. 10.] |
| 232 | = ,, i. 30. | | |
| 233 | = ,, i. 29. | 322 | = *Uttarar.* i. 27. |
| [423 anon. | = ,, ii. 1.] | | |

**Skm.* **उषसि गुरुसमक्षं** (ii. 704 = *Kvs.* 329 anon.).

**कां तपस्वी गतो ऽवस्थां** (i. 109).

**गाढग्रन्थिप्रफुल्ल** (i. 62).

**चूडापीडनिबद्धवासुकि** (i. 57).

**दोर्दण्डाञ्चितचन्द्रशेखर** (v. 93 = *Mahāvīrac.* i. 45, **दोर्लीलाञ्चित॰**; *Mahānāṭ.* i. 38; *Daśar. ad* iv. 73 anon.; *Sāhityad.*, p. 91 anon.; Vāmana *ad* i. ii. 12 anon.).

**निःससार करघात** (i. 397).

**पक्ष्मालीपिङ्गलिम्नः** (i. 69).

**भुवां घर्मारम्भे** (ii. 781 = *Kvs.* 90 anon.).

**लघुनि तृणकुटीरे** (ii. 866 = *Sbhv.* 1840, **कमलायुधस्य**; *Śp.* 3922, ditto; *Daśar. ad* iv. 20 anon.).

**वैकुण्ठस्य करङ्क** (i. 88).

**शौर्यं शत्रुकुलक्षयावधि** (i. 223; cf. **S.-Saṃcaya*, xxix. 11, **शौर्यं शत्रुजयावधि** anon., etc.).

**Padyār.* 321 = *Mālatīm.* ix. 11; *Uttarar.* iii. 31; *Kvs.* 468 anon. 322 = *Mālatīm.* ix. 42.

*Sml.

| | | | |
|---|---|---|---|
| | *Mālatīm.* | | *Mālatīm.* |
| B. 64*a* | = i. 22. | B. 179*a* | = v. 19. |
| B. 70*b* (P. 64*b*) | = i. 17; iii. 9. | | |
| B. 71*a* (P. 64*b*) | = iii. 12. | | *Uttarar.* |
| B. 72*b* | = v. 7, 9. | B. 62*b* | = iii. 26. |
| B. 75*a* | = ix. 42. | B. 108*a* | = i. 35. |
| B. 75*b* (P. 67*b*) | = ix. 12. | B. 184*a* | = ii. 20. |
| B. 76*a* | = i. 30. | B. 188*b* | = vi. 25, 19. |
| B. 105 | = vi. 15. | B. 189*a* | = vi. 9. |
| B. 133*a* | = iv. 10. | | |
| P. 134*b* | = v. 16. | | *Mahāvīrac.* |
| B. 147*a* | = v. 13. | B. 163*b* | = i. 45. |
| B. 162*b* (P. 135*a*) | = v. 17,18. | B. 192*b* (P. 154*a*) | = ii. 36, 26. |

*S.-Hārāv.*

14*a* = *Mālatīm.* Prol. 1.
72*a*, 786 = *Uttarar.* vi. 14.
74*a*, 819 = *Śakuntalā*, 176 (!).
C 39*b*, 234 = *Mālatīm.* i. 15.
C 41*b*, 258 = ,, ix. 11; *Uttarar.* iii. 31; *Kvs.* 468 anon.
C 42*a*, 263 = ,, ix. 42.

Also the following—

**निखिलैर्निरस्तमङ्गैर्** (C 11*b*, 125 = **Sml.* *B.* 96*a*, *P.* 79*b*, **मालतीमाधवस्य**; **Sabhyāl.* i. 101 anon.; **S.-Mukt.* i. 23 anon.).

**भजेम भवदन्तिकं** (28*b*, 64).

**Sabhyāl.* 24*a* = *Mālatīm.* iv. 10.
29*a* = ,, i. 28; *Kvs.* 231.
x*a* = *Uttarar.* i. 27; *Kvs.* 322.

*Sbhv.* 81 = *Mālatīm.* Prol. 1.
1297 = ,, i. 27, *Kvs.* 230.

*Śp.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 91 = *Mālatīm.* Prol. 1. | | 4076 = *Mālatīm.* v. 18. | |
| 99 = ,, | Prol. 3. | | |
| 3453 = ,, | ix. 42. | 215 = *Uttarar.* ii. 7. | |
| 3850 = ,, | iv. 10. | 414 = ,, | ii. 4. |
| 4075 = ,, | v. 16. | | |

Also the following (given by Aufrecht, with translation, Z.D.M.G. xxvii, pp. 63–4)—

**अलिपटलैरनुयातां** (791).

**दैवाद्यद्यपि तुल्यो** (749).

**निरवद्यानि पद्यानि** (146 = **Sml. P.* 12*b*, **मालतीमाधवस्य**; **S.-Ratnak.* ii. 12 anon.; *Bhojapr.* 201).

*Aucityav.* *ad* 13 = *Uttarar.* iv. 27, 29.
*ad* 16 = „ v. 34.
*ad* 27 = „ ii. 27.

*Suvṛttat. ad* ii. 32 = *Mālatīm.* v. 30; also

**अज्ञानाद्यदि वाधिपत्य** (*ad* ii. 37 = **Skm.* v. 112 anon.; *Mahānāṭ.* vii. 44; *Dūtāṅgada*, iii. 19).

*Rasagaṅg.*, p. 277 = *Mālatīm.* i. 28 (*Kvs.* 231).

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra* (Aufrecht's edition, p. xix), i. 108 = *Mālatīm.* vi. 10; also (fragment).

**उत्तालः किङ्किणीनां** (*ad* iv. 18 = *Mālatīm.* v. 4*d*).

Rāyamukuṭa's commentary on the *Amarakośa.*

*ad* i. 75, **ऊर्ध्वं धूनोति** = *Mālatīm.* v. 4*c*.

*ad* ii. 5, 10, **स एव रौहिषां मध्ये चरति**.

*ad* iii. 1, 64, **सरससुपांसि** (*sic*).

Bhāgura (= *Vāgura?* Aufrecht, C.C. i, p. 558. No information; see below under Vāgura).

175 **अनेन कुम्भद्वय**.

Bhāvākadevī (Bhāvadevī. Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 520; C.C. i, p. 407. No information).

177 **सजन्मानौ तुल्याव°** (**Skm.* ii. 379, **राजशेखरस्य**).

359 **तथाभूदस्माकं** (**Skm.* ii. 232, **अमरोः**; *Sbhv.* 1622, **कस्यापि**; Amaru, 69, etc.).

**Skm.* **किं पादान्ते पतसि** (ii. 231 = *Kvs.* 356, **वाक्कूटस्य**; **Padyāv.* 377, **कस्यचित्**: given by Aufrecht, loc. cit., with translation).

BHOJA DEVA (eleventh century. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 67–9; C.C. i, p. 418; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xxxvii–iii).

184 तन्वङ्ग्याः स्तनयुग्मेन (*Śp.* 3340, कस्यापि; *Sāhityad.*, p. 290 anon.; etc.).

419 असौ गतः सौगत एव.

**Skm.* अस्तंगतभारविरवि (v. 126).

कतिपयदिवसस्थायी (iv. 98 = *Śp.* 1124, कस्यापि; **S.-Muktāv.* v. 11 anon.; **S.-Ratnak.* vi. 141 anon.; *Bhojapr.* 39).

कस्मात्पार्वति निष्ठुरासि (i. 31).

मन्थानोल्लोललीला (i. 329).

वारं वारमनेकधा (ii. 21).

वृषधम धनदप्रिय (i. 15).

सौजन्याम्बुनिधे (iii. 151 = *Sarasvatīk. ad* i. 71 anon.).

**Sml.* अङ्गारैः खचितेव भूः (B. 115*a* = *Śp.* 3827).

अमी तिलास्तैलिक (P. 53*a* = *Śp.* 1189, कस्यापि; **Sūktiratn.* 724 anon.).

अस्पृश्यसंगतिमिह प्रविहाय (P. 53*b*, B. 58*b*).

आदाय चापमचलं कृत्वा (B. 5*b* = *Kāvyapr. ad* ix. 8 anon.; *Ak.*, p. 245 anon.).

आदाय द्रुतमाकृतेरुपशमाद् (B. 36*a*).

आपुष्पप्रसरान्मनोहरतया (B. 51*b*, P. 46*b* = *Śp.* 1028).

उत्पाद्य यत्स्वयमपि प्रबला० (B. 29*a*).

एकस्मायमुदेति मूर्धनि (B. 57*a* = **Skm.* iv. 164, पुण्ड्रोकस्य; **Sāras.* iv. 46 anon.; *Śp.* 1070, कस्यापि).

किं ते नम्रतया किमुन्नततया (B. 51*a*, P. 45*b* = **Skm.* iv. 270, कविराजश्री-नारायणस्य; **Sūktiratn.* 591 anon.; *Śp.* 1004; *At.*, p. 7 anon.).

किं ब्रूमो जलधेरनन्तमहिम (B. 188*a*, P. 152*b*, कस्यापि; for a similar commencement cf. the verse किं . . . ०धेः श्रियं; **Skm.* iv. 38, शब्दार्णवस्य; *Siṃhāsanadvātriṃśikā*, 86).

खेदं ये जनयन्ति ये (B. 30*a*).

गम्भीरस्य महाशयस्य (B. 58*b*).
जातिं यथानुसरसि त्वमिह (B. 37*a*).
तेजो दर्शयसि त्वमीदृशमपि (B. 38*a*, P. 32*b*).
तवैतद्वाचि माधुर्यं (P. 28*b* = *Śp*. 842; **Sūktiratn*. 519 anon.; **S.-Ratnak*. vi. 447 anon.).
ते सन्ति हन्त बहवो भुवि (B. 58*a*, P. 52*b*).
पाथोनाथ जगत्त्रयंहृतिभृतो (B. 44*a*).
ब्रूमः किं नभसो निसर्गमहतः (B. 188*a*).
भीमश्याम प्रतनुवदन (B. 58*b* = *Śp*. 1147).
भ्रातश्चन्दन किं ब्रवीमि (B. 50*b*, P. 45*a* = *Śp*. 993; **S.-Ratnak*. 53*b*, 145; **Sūktiratn*. 582 anon.; for a similar beginning cf. **Skm*. iv. 169, भ्रा° °न शैल मुञ्च).
माकन्देषु न यद्यपि प्रतिदिनं (B. 110*b*).
यः कृष्टं कुरुते मुख (P. 33*a*).
यः संतापमपाकरोति (B. 33*b*, P. 30*a* = **Padyāmṛtat*. iii. 38; *Śp*. 809).
यः पीयूषसहोदरैः (B. 57*a* = *Śp*. 1164; **Sūktiratn*. 708 anon.).
यत्सद्गुणो ऽपि सरलो ऽपि (P. 53*a*, B. 58*a* = **Sūktiratn*. 735 anon.; *Śp*. 1198, कस्यापि).
यदपि विबुधैः सिन्धोरन्तः (B. 94*a*, P. 77*b*, भासस्य = *Kvs*. 163, लक्ष्मीधरस्य).
यद्वल्गस्यभितो वृथा (B. 46*a*).
ये सन्तोषसुखप्रबुद्धमनसः (B. 56*b* = *Bhartṛhari*, iii. 12; *Sbhv*. 1027, लुङ्कसूनोर्विद्याधरस्य; *Śp*. 1065, विद्यापतेः).
रत्नानां न किमालयो (B. 56*b* = *Śp*. 1072, कस्यापि).
रूपं वपुर्न च विलोचनहारि (B. 41*b*, P. 36*a* = **Sūktiratn*. 566 anon.).
वह्निं विशाभसि निमज्ज (B. 58*a*).
शीतार्त्तिप्रसरस्तथाकुल (B. 126*b*, P. 101*b* = *Śp*. 3933).
शुभ्रे को ऽयं वृद्धो (P. 126*a* = *Sarasvatīk*. *ad* i. 86 anon.; *At*., pp. 36–7 anon.).
शुभ्रत्वं यदिदं य एष (P. 52*b*, B. 57*b*).
श्लाघ्यं महत्त्वमेकस्य (B. 57*a*).
सद्वंशस्य प्रविततगुणा (P. 53*b*, B. 58*a*).

सद्वृत्तस्य च वंशजस्य च (B. 57*b*, P. 52*a*).
सान्द्रज्योतिःपटलदलित (B. 58*b*, P. 53*b*).
स्नेहं यत्त्वमिहावसज्य (B. 58*a*, P. 53*a*).
स्फुरद्भीमाभोगः (B. 119*a*).
स्वीकृत्य भ्रमिमभ्युपेत्य (P. 52*b*).
हंहो बकोट यदि (B. 36*a*).

*Śp.* अङ्गारैः . . . (3827 ; see **Sml.* above).
अत्यच्छं सितमंशुकं (3833 = **Sml. P.* 93*b* anon.).
आपुष्य . . . (1028 ; see **Sml.* above).
उपरि पयोधरमाला (3884 = *Sbhv.* 1745, कस्यापि ; *Krs.* 484 anon., etc.).
किं ते नम्र . . . (1004 ; see **Sml.* above).
कियन्मात्रं जलं (561 = *Sarasvatīk. ad* i. 125, ii. 144 anon.).
कृतोपकारं प्रियबन्धुं (3589 = *Sbhv.* 1900, कालिदासस्य).
तवैतद्वाचि . . . (842 ; see **Sml.* above).
भीमश्याम . . . (1147 ; see **Sml.* above).
भूरिभारभराक्रान्तो (562 = **Sūktiratn.* 409 anon. ; *Sarasvatīk. ad* i. 7 anon.).
भ्रातश्चन्दन . . . (993 ; see **Sml.* above).
मयि जीवति बीजाढ्ये (after lix. 42, two MSS. Aufrecht).
मान्धाता स महीपति (4002 = *Vetālap.*, p. 59 ; *Bhojapr.* 38).
यः पीयूष . . . (1164 ; see **Sml.* above).
यः संताप . . . (809 ; see **Sml.* above).
यदेतच्चन्द्रान्तर् (563 = **S.-Ratnak.* iv. 78 anon. ; **S.-Prab.* 38 anon. ; *Sbhv.* 1979, श्रीहर्षदेवचौरयोः ; *Sarasvatīk. ad* iv. 51 anon. ; *Sāhityad.* 295 anon. ; *Bhojapr.* 233).
येषां वल्लभया समं (4106).

Bhoja's कविवर्ग.

अभूत्प्राची पिङ्गा (3717 = **Sāras.* iii. 33 anon. ; *Sbhv.* 2218, कस्यापि ; *Bhojapr.* 260 ; *Padyarac.* ix. 11, भोजप्रबन्धात्).
विरलविरलीभूतास्तारा: (3718 = *Sbhv.* 2217, कस्यापि ; *Bhojapr.* 259 ; *Padyarac.* ix. 10, भोजप्रबन्धात् ; **Saml.* 189 anon. ; **S.-Prab.* 21 anon.).

*Padyarac.* यद्यपि बकुगुणागम्यं (xiv. 53 = **Sūktiratn.* 694 anon.; *Śp.* 1149, कस्यापि).

*Ekāv.*, p. 146. यदि भवति वचश्च्युतं = *Sarasvatīk.* i. 159.

BHRAMARA DEVA (Aufrecht, C.C. i, p. 419. No information).

434 बाष्पस्त्रुषि नाञ्जनं.

**Skm.* दन्ताग्रग्रहण (ii. 45 = *Sbhv.* 2111, डामरस्य).

MADHUKŪṬA (Aufrecht, C.C. i, p. 426. No information).

406 अद्योद्यानगृहाङ्गणैः.

**Skm.* तत्तावदेव शशिनः (iv. 29 = *Sbhv.* 555, प्रकाशदत्तस्य; *Sarasvatīk. ad* ii. 57 anon.; Hemac. Comm., p. 9 anon.; **Subhāṣ.* vii. (37*a*), प्रकाशवर्षस्य).

MADHUŚĪLA (= MADHURAŚĪLA, MĀDHAVAŚĪLA? Aufrecht, C.C. i, p. 426. No information).

99 तोयोत्तीर्णाः श्रयति कवरीः (**Skm.* ii. 787).

**Skm.* ii. 787 = *Krs.* 99 above; also मदोष्मप्रागल्भ्याद् (iv. 110).

**Sml.* गीतोर्वैणवमन्द्रनादमधुराः (B. 19*a*, माधवशीलस्य; P. 8*b*, मालतीमाधवस्य).

MANOVIDA (no information. = Manovinoda?).

64 हृद्यस्निग्धैः परभृतरुतैर्.

65 लोलैः कोकिलमण्डलैः.

135 (imperfect verse; lacks beginning).

283 स्वेदापूरविलुप्तकुङ्कुम°.

284 धूमेनेव हृते दृशौ.

MANOVINODA (Aufrecht, C.C. i, p. 429. No information).

189 व्यर्थं विलोक्य कुसुमेषुम् (**Skm.* ii. 110).

219 विसकवलनलीला°.

220 अयं लोलं मुक्तावलो° (**Skm.* ii. 378, मनोविनोदकृतः, *sic*, see below).

221 मन्ये हीनं स्तनजघनयोर्.

222 यच्चैतन्मृगनाभिपत्त्रतिलकं.

301 नवनवरहोलीला.

302 तस्यापाङ्गविलोकितस्य.

382 अहो दिव्यं चक्षुर्वहसि.

*Skm. ii. 110 = Kvs. 189 ; ii. 378 = Kvs. 378 ; also

दूरोत्पुच्छः सलय (ii. 846).

यद्यप्यहं शशिमुखी (ii. 836).

It is to be noted that Aufrecht's Manovinodakṛt (C.C. i, p. 429) will disappear as a separate author, the phrase of ascription, मनोविनोदकृतः, no doubt, either implying that Manovinoda was properly the name of the *work* and thence a sobriquet of the author, or meaning 'composed by Manovinoda'.

MAYŪRA (seventh century. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 70–1 ; C.C. i, p. 432 ; Peterson, op. cit., p. 86 ; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, xxxviii).

53 संसक्तं सिक्तमूलाद् (*Sūryaśataka*, 34).

*Skm. अन्यस्यै संप्रतीमं (i. 140).[1]

असस्रोतस्तरङ्ग (i. 203).[2]

शम्भो स्वागतमास्यतां (i. 261 = *Padyāv. 146 ; *Kṛṣṇakarṇāmṛta*, ii. 59).

संव्यानांशुकपल्लवेषु (i. 73).[3]

*Sml. साभिप्रायं प्रणयसरसं (B. 72a).

---

1 अन्यस्यै संप्रतीमं कुरु मदनरिपो स्वाङ्गदानप्रसादं
नाहं वोढुं समर्था शिरसि सुरधुनीं नापि संध्यां प्रणन्तुम् ।
इत्युक्त्वा कोपविद्धां विघटयितुमुमामात्मदेहं प्रवृत्तां
रुन्धानाः पान्तु शंभोः कुचकलशहठस्पर्शहृष्टा भुजा वः ॥

2 असस्रोतस्तरङ्गभ्रमिषु तरलिता मांसपङ्के ऽभ्यटन्तः
स्थूलास्थिग्रन्थिभङ्गे धवलविसलताग्रासमाकल्पयन्तः ।
मायासिंहस्य शौरेः स्फुरदुरुणहृदम्भोजसंश्लेषभाजः
पायासुर्दैत्यवक्षःस्थलकुहरसरोराजहंसा नखा वः ॥

3 संव्यानांशुकपल्लवेषु तरलं वेणीगुणेषु स्थितं
मन्दं कञ्चुकसंधिषु स्तनतटोत्सङ्गेषु दीप्तार्चिषम् ।
आलोके त्रिपुरावरोधनवधूवर्गस्य धूमध्वजं
हस्तस्रस्तशरासनो विजयते देवो दयार्द्रेक्षणः ॥

*Sbhv.* अनुदिनमभ्यास (2045 = *Śp.* 3958, कस्यापि).
आघ्रायाघ्राय गन्धं (2422 = *Śp.* 585).
आरोपयसि मुधा किं (128 = *As.*, p. 177 anon.).
आहत्याहत्य मूर्ध्ना (2425 = *Śp.* 597).
इत्थं पशुपतिपेशल (129 = इति . . . *As.*, p. 177 anon.).
किं मे दुरोदरेण (124 = *As.*, p. 176 anon.).
चन्द्रग्रहणेन विना (126 = *As.*, p. 177 anon.).
भूपालाः शशिभास्करान्वय (2515 = **Skm.* iii. 71, विद्यायाः = राजानः° **Padyāmṛtat.* ii. 7 anon.; **S.-Ratnak.* iv. 41 anon.; **Sāras.* ii. 36 anon.).
वसुरहितेन क्रीडा (125 = *As.*, p. 177 anon.).
विजये कुशलस्त्र्यक्षो (123 = *As.*, p. 176 anon.).
हा राहौ निकटस्थे (127 = *As.*, p. 177 anon.).

*Śp.* 137 = *Sūryaś.* 1–2; also
आघ्राया° . . . (585 = *Sbhv.* 2422 above).
आहत्या° . . . (597 = *Sbhv.* 2425 above).
संविष्टो ग्रामदेव्याः (3947; see under BĀṆA, **Skm.*, above).

*Kkbh. ad* iv. 1 = *Sūryaśataka*, 18.

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra* (Aufrecht's edition, p. xix): *ad* iv 51 = *Sūryaśataka* 19; iv. 213 = 71; iv. 233 = 42.

MAHĀVRATA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 520–1; C.C. i, p. 443. No information).
402 तत्तद्वद्त्यपि यथावसरं (*Śp.* 3536, कस्यापि).

**Skm.* मज्जन्नापि हि निष्फलं (v. 307; given with translation by Aufrecht in the article cited).

MAHODADHI (Aufrecht, C.C. i, p. 446. No information).
367 गतप्राया रात्रिः (*Sbhv.* 1612, बाणभट्टस्य; *Śp.* 3713, कस्यापि, etc.).

**Skm.* अभ्रः कर्दमतामुपैति (iii. 158 = *Khaṇḍa*, p. 97).
मध्येवेश्म समुन्नता (ii. 261).
बाहव्यूढक्षुराग्र (iii. 176 = **Padyāmṛtat.* ii. 47, भानुकरस्य; **S.-Ratnak.* iv. 29 anon.; **Sāras.* iii. 34 anon.; *Padyarac.* iii. 14, भानुकरस्य).

MĀGHA (*c.* 650–700 A.D., son of Dattaka Sarvāśraya, grandson of Suprabhadeva, who was minister of King Varmalāta. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp 72–3; C.C. i, p. 446; Peterson, op. cit., pp. 87–8; *J. Bomb. As. Soc.* xvi, p. 176; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, xxxix; Kielhorn, *Nachrichten von der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, Philologisch-historische Klasse, 1906, pp. 143–6).

339–40 = *Śiśup.* xi. 29, 34.

**Skm.* स जयति गिरिकन्या (i. 131).[1]

**Sml.* (Bhandarkar, op. cit.).

| *Śiśup.* | **Sml.* | *Śiśup.* | **Sml.* |
|---|---|---|---|
| iii. 43, 51 | = B. 186*a*. | ix. 6 | = B. 135*a*. |
| v. 48, 50 | = B. 176*b*. | 18 | = B. 133*b*, P. 107*a*. |
| 54 | = B. 177*a*. | x. 6, 13, 28 | = B. 142*b*. |
| vi. 49 | = B. 124*b*. | 47 | = B. 146*a*. |
| 65 | = B. 127*a*. | 74 | = B. 147*b*, P. 118*a*. |
| vii. 52 | = P. 124*a*. | 79 | = B. 146*a*. |
| 55, 61 | = B. 129*b*. | xviii. 58, 60 | = B. 162*a*. |

**Sabhyāl.*

| *Śiśup.* | **Sabhyāl.* | *Śiśup.* | **Sabhyāl.* |
|---|---|---|---|
| ix. 6 | = A. 15*b*. | xi. 20 | = A. 21*b*. |
| x. 13 | = A. 18*b*. | 33 | = A. 9*b*. |
| xi. 19 | = A. 23*a*. | | |

**S.-Hārāv.*

| *Śiśup.* | **S.-Hārāv.* | *Śiśup.* | **S.-Hārāv.* |
|---|---|---|---|
| i. 26 | = 47*b*, 360. | ii, 49 | = 72*b*, 792. |
| ii. 45 | = 72*a*, 785. | ix, 6 | = 64*b*, 713. |

अर्था न सन्ति न च मुञ्चन्ति (71*a*, 772 = *Sbhv.* 3180, कस्यापि; *Śp.* 407; *Bhojapr.* 278; **S.-Muktāv.* vii. 1 anon.; **S.-Ratnak.* ii. 219 anon.: given by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 73).

---

1 स जयति गिरिकन्यामिश्रिताश्चर्यमूर्ति
स्त्रिपुरयुवतिलीलाविभ्रमभ्रंशहेतुः ।
उपचयवति यस्य प्रोन्नतैकस्तनत्वा
द्भुपरिभुजगहारः स्थानवैषम्यमेति ॥

*Sbhr.* A large number of verses, all from the *Śiśupālavadha* (see any edition with *pratīkas*), except the following (2173 = *Śiśup.* xi. 18) :—

**अलमलमनुगम्य** (1043).

**क्व भ्रातश्चलितो ऽसि** (3072).

**नारीनितम्बफलके** (1561).

**प्राप्यते गुणवतापि** (2012 = *Kirāt.* ix. 58 !).

**मा गमन्मदविमूढ** (2009 = *Kirāt.* ix. 70 !).

**शीलं शैलतटात्** (3073).

*Śp.*

| *Śiśup.* | *Śp.* | *Śiśup.* | *Śp.* |
|---|---|---|---|
| i. 23 = | 4021. | vii. 52 = | 3570. |
| 52 = | 3993. | viii. 18 = | 3844. |
| ii. 32 = | 461. | ix. 6 = | 450. |
| 33 = | 267. | 10 = | 3585. |
| 45 = | 266. | 61 = | 3440. |
| 46 = | 265. | x. 13 = | 3652. |
| 47 = | 462. | xi. 19 = | 3729. |
| 49 = | 287. | 20 = | 3725. |
| 104 = | 223. | 39 = | 3742. |
| iii. 16 = | 3525. | 64 = | 3734. |
| iv. 20 = | 3737. | xiv. 75 = | 4020. |
| 22 = | 4022. | xvi. 26 = | 216. |
| vi. 8 = | 3796. | 28 = | 347. |
| 20 = | 547. | 29 = | 348. |
| vii. 50 = | 3805. | | |

**अर्था न सन्ति** . . . (407 ; see **S.-Hārāv.* above).

*Auctiyav.* **बुभुक्षितैर्व्याकरणं न भुज्यते** (*ad* 30 = **S.-Muktāv.* iv. 5 anon. ; **S.-Ratnak.* ii. 170 anon.).

*At.*, p. 19 = *Śiśup.* xii. 13.

Nami *ad* Rudraṭa.

p. 7 = *Śiśup.* xi. 67 ; i. 8.
p. 64 = ,, iii. 33*c–d*.
p. 101 = ,, iii. 3.
p. 112 = ,, viii. 29.

*Ekāv.* Comm., p. 43 = xv. 87.

*Padyarac.* x. 22 = *Śiśup.* iii. 43.
ix. 16 = ,, xi. 9.
i. 13 = ,, xiv. 75.

Ujjvaladatta, *ad Uṇādisūtra*, occasionally quotes the *Śiśupālavadha*, as do the commentators on the *Amarakośa*.

Mālāyudha (no information).

48 बीजं ब्रह्मेव देवो (**Skm.* i. 314, हलायुधस्य).

Murāri (eighth to ninth century, of the Maudgalya gotra, son of Bhaṭṭa Śrī-Vardhamāna and Tantumatī, surnamed Bāla-Vālmīki. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 74; xxxvi, pp. 377–8; C.C. i, p. 462; ii, p. 106; Peterson, op. cit., pp. 91–2; *Fourth Report*, p. xcvii; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xx, xl–i; preface to edition of the *Anargharāghava* in Kāvyamālā 5).

29 वन्दे भुजभ्रमितमन्दर.

60 = *Anargh.* v. 6; 190–2 = vii. 80–2; 338 = vii. 107; 346 = iv. 3; 347 = iv. 6.

[524 anon. = vii. 90.]

**Skm.*

| *Anargh.* | **Skm.* | *Anargh.* | **Skm.* |
|---|---|---|---|
| ii. 29 | = v. 332. | vii. 61 | = i. 408. |
| 78 | = i. 407. | 79 | = iii. 260. |
| iii. 1 | = v. 206. | 114 | = i. 74. |
| 54 | = v. 92. | 115 | = ii. 591. |
| v. 20 | = v. 45. | after No. 79 | = iii. 262 (अद्य स्वर्गि). |
| vii. 38 | = i. 134. | after No. 79 | = iii. 261 (गीयन्ते). |
| 43 | = i. 348. | | |

Also the following:—

अये मुक्तारत्नप्रसर (iv. 90).[1]

---

[1] अये मुक्तारत्नप्रसर वहिरुद्योतय गुहा
नपि क्षोणीन्द्राणां कुरु फलवतः स्वानपि गुणान् ।
धिगवैवात्मानं जनयसि मुधा शुक्तिकुहरे
महाभोगीशो ऽयं जलधिरह कस्त्वां गणयति ॥

**कामायुःष्टोमयज्वा** (i. 357).[1]

**जनानन्दश्चन्द्र** (i. 374, ii. 362 = **S.-Hārāv.* C 8*a*, 78 anon.).[2]

**देवीं वाचमुपासते** (v. 134 = *Kuvalay. ad* 51 anon.; *Ak.*, p. 290 anon.; **S.-Ratnak.* ii. 31 anon.; **Sūktiratn.* 78 anon.; **Sāras.* iii. 90 anon.; but this verse is really concerning, also by ?, Murāri; see edition of the play in Kāvyamālā, p. 1 note).

**यदस्त्रव्यापाराद्** (iii. 187).[3]

**यन्निस्त्रिंशहतोन्नतिर्** (iii. 188).[4]

**सप्तद्वीपकुटुम्ब** (iii. 170).[5]

**सोमार्धायितनिष्पिधान** (i. 196 = *Khaṇḍap.* 34 (40)).

---

1 कामायुष्टोमयज्वा पुरमथनजटाचक्रकौमारभक्तिः
प्राणायामोपदेष्टा सरसिरुहवने शर्वरीसार्वभौमः ।
देवो जागर्ति भानोर्भुवनभरभृतः स्कन्धविश्रामबन्धुः
शृङ्गाराद्वैतवादी शमितकुमुदिनीमौनमुद्रो मृगाङ्कः ॥

2 जनानन्दश्चन्द्रो भवतु न कथं नाम सुकृती
प्रयातो ऽवस्थाभिस्तिसृभिरपि यः कोटिमियतीं ।
भ्रुवोर्लीलां बालः श्रियमलिकपट्टस्य तरुणो
मुखेन्दोः सर्वस्वं हरति हरिणाक्ष्याः परिणतः ॥

3 यदस्त्रव्यापारादभिमुखहतैः क्षत्रियभटैः
स्वसत्त्वेन क्रीतं भुवनमभिसर्पद्भिरभितः ।
हृ(or कृ)तच्छिद्रश्रेणीविधुरपरिभोगं भगवतो
गभस्तीनां पत्युस्तितउतुलनां मण्डलमगात् ॥

4 यन्निस्त्रिंशहतोन्नतैररिशिरश्चक्रैर्बभूव क्षणं
लोके चान्द्रमसे विधुंतुदघटावस्कन्दकोलाहलः ।
किं चामीभिरपि स्फुरन्मुखतया शीतांशुकोटिभ्रमं
बिभ्राणैरुदपादि राजभवने भूयान्मुभिक्षोत्सवः ॥

5 सप्तद्वीपकुटुम्बभूतलभुवो निष्पीतसप्ताब्धय
स्तन्मार्गेण च सप्तपन्नगफणारत्नावलोकच्छिदः ।
क्रीडादिग्विजये च सप्तजगतीभाजो यदक्षौहिणी
जन्मानः प्रसरन्ति सप्तपवनस्कन्धस्पृशो धूलयः ॥

**Sml.*

| *Anargh.* | **Sml.* | *Anargh.* | **Sml.* |
|---|---|---|---|
| i. 2 | = B. 8*a*. | vi. 81 | = B. 156*b*. |
| 40 | = B. 57*b*. | vii. 12 | = B. 181*a*. |
| ii. 1 | = P. 121*a*. | 14 | = B. 180*b*. |
| 18 | = B. 192*a*, P. 154*a*. | 18 | = B. 181*a*. |
| 20 | = B. 191*a*, P. 153*b*. | 31 | = B. 6*b*. |
| 26 | = B. 184*a*. | 38 | = B. 11*a*. |
| 27 | = B. 191*a*, P. 153*b*. | 46 | = B. 178*b*. |
| 30 | = B. 116*a*. | 49 | = B. 10*a*. |
| 34 | = B. 192*a*. | 50 | = B. 12*b*. |
| 49 | = B. 135*b*. | 53 | = B. 7*a*. |
| 51 | = B. 135*a*. | 54 | = B. 177*b*. |
| 53 | = P. 109*a*. | 56 | = B. 178*a*. |
| 54 | = P. 134*a*. | 65 | = B. 141*b*. |
| 70-1 | = B. 140*a*. | 74 | = B. 141*b*. |
| 75 | = B. 141*b*. | 80 | = B. 93*b*. |
| 82 | = B. 140*b*. | 81-2 | = B. 143*b*. |
| iii. 5 | = B. 88*a*. | 83 | = B. 141*b*. |
| 7 | = B. 96*a*. | 93 | = B. 179*b*. |
| 41 | = B. 159*a*. | 106 | = B. 146*a*. |
| iv. 18 | = B. 160*b*. | 111 | = B. 12*b*. |
| 37 | = B. 158*a*. | 112, 114 | = B. 5*b*. |
| 47 | = B. 160*b*. | 116 | = B. 182*b*. |
| 52 | = B. 158*a*, P. 129*b*. | 118 | = B. 7*b*. |
| v. 6 | = B. 190*a*. | 119 | = B. 181*b*. |
| 29 | = B. 189*a*. | 121 | = B. 187*a*. |
| vi. 6 | = B. 25*b*. | 126 | = B. 181*b*. |
| 28 | = B. 158*a*, P. 130*a*. | 127 | = B. 187*b*. |
| 40 | = B. 160*b*, P. 131*b*. | 130 | = B. 182*a*. |
| 43 | = B. 159*a*. | 132 | = P. 151*b*. |
| 76 | = B. 160*b*, P. 131*b*. | | |

Also the following :—

**उन्मीलन्मणिरश्मिजाल** (B. 165*b*).
**न तावद्बिम्बोष्ठः स्फुरति** (B. 143*b*).
**प्रियङ्गुश्यामाङ्गो य इह** (B. 190*b*).

पुरा प्रालेयशैलो ऽयं (B. 178*b*, P. 147*a*).[1]
यथा ताराचक्रं चरति (B. 141*b*).
वक्त्रे या मृगनाभिपङ्क (B. 65*a* = *Sbhv.* 1092, श्रीभानुषेणस्य).

| *Sabhyāl. | Anargh. | *Sabhyāl. | Anargh. | *Sabhyāl. |
|---|---|---|---|---|
| | ii. 1 | = A. 22*b*. | ii. 75 | = iv. 78 (A. 17*a*). |
| | 5 | = A. 23*a*. | iii. 7 | = ii. (A. 9*a*). |
| | 52 | = A. 16*b*. | vii. 115 | = vii. (A. 19*a*). |

**Padyaveṇī.* संग्रामाङ्गणमागते दशमुखे (vii. 1 (67*b*) = *Rasatar.* *ad* vii. (p. 44) ; *Padyarac.* xiii. 19, भानुकरस्य).

| *S.-Hārāv. | Anargh. | *S.-Hārāv. | Anargh. | *S.-Hārāv. |
|---|---|---|---|---|
| | iii. 5 | = C 19*a*, 4. | vii. 80 | = C 8*b*, 84. |
| | vii. 49 | = 11*b*, 92. | 114 | = 4*a*, 24. |
| | 53 | = 4*b*, 25. | | |

Also—

चर्चाभिश्चारणानां (30*a*, 82).[2]

अब्धिर्लङ्घित एव (32*b*, 18 = **S.-Ratnak.* ii. 31 anon. ; *As.*, p. 75 ; *Rasagaṅg.* (Benares), p. 534 ; a verse *concerning* Murāri, quoted by the editors of the play in the note to p. 1 of the Kāvyamālā edition).

| Sbhv. | Anargh. | Sbhv. | Anargh. | Sbhv. |
|---|---|---|---|---|
| | ii. 2 | = 2169. | vi. 6 | = 320. |
| | iv. 12 | = 364. | vii. 79 | = 2638. |
| | v. 23 | = 1637. | | |

| Śp. | Anargh. | Śp. | Anargh. | Śp. |
|---|---|---|---|---|
| | iii. 5 | = 3279. | vii. 17*a* | = 222. |
| | 41 | = 3992. | 74 | = 3637. |
| | iv. 18 | = 3994. | 80 | = 3325. |
| | 37 | = 4084. | 81 | = 3321. |
| | 52 | = 4083. | 115 | = 3661. |

---

1 पुरा प्रालेयशैलो ऽयमस्मिन्मकरकेतवे ।
मृतसंजीवनी दुर्गा महौषधिरजायत ॥

2 चर्चाभिश्चारणानां क्षितिरमण परां प्राप्य संमोदलीलां
मा कीर्त्तेः सौविदल्लानवगणय कविप्रा (*sic* for प्रो ?) तवाणी-
विलासान् ॥
गीतं ख्यातं न नाम्ना किमपि रघुपतेरद्य यावत्प्रसादा
द्वाल्मीकेरेव धात्रीं धवलयति यशोमुद्रया रामभद्रः ॥

Also—

किंचित्कोपकलाकलाप (4070 = *Padyaveṇī, 68b, वररुचेः; Padyarac. xiii. 21, ditto).

प्रलयसहायकणवती (510).

Rasagaṅg., p. 534, अब्धिर्लङ्घित . . . (see *S.-Hārāv. above).

Padyarac. xv. 74 = Anargh. v. 20. Also—

किंचित्कोप . . . (xiii. 21; see Śp. above).

श्यामाकतण्डुलविलेप (xv. 73 = *Padyaveṇī, vi. (56b) anon.).

Ujjvaladatta ad Uṇādisūtra (fragments, no doubt from the Anargharāghava).

चारित्रव्यत्यासः सखि कथमयं केकयकुले (ad iv. 171).

चकाराद्दुद्दंभरयश्चकोराः (ad v. 19).

Rāyamukuṭa ad Amarakośa (fragment).

ऐषिकमन्त्रमधिकृत्य तदा तमक्ष्णा (ad ii. 8, 38).

Sarvānanda and Liṅgā Bhaṭṭa ad Amarakośa: see Śeṣagiri Śāstrin, *Report on the Search for Sanskrit MSS.*, 1893–4, pp. 29, 37.

YAŚOVARMAN (or YAŚODHARMAN, eighth century, author of the *Rāmābhyudaya Nāṭaka*. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 75; xxxvi, p. 521; C.C. i, p. 474; Peterson, op. cit., p. 96; *J. Bomb. As. Soc.* xvi, p. 177; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xli).

455 उच्चूनारुणमश्रुनिर्गम.

*Skm. आक्रन्दाः स्तनितैः (ii. 518, यशोधर्मणः = Sbhv. 1776, आनन्दवर्धनस्य; Ānandavardhana ad Dhvanyāl. p. 92: given by Aufrecht with trans., Z.D.M.G. xxxvi, p. 521).

यत्त्वन्नेत्रसमानकान्ति (ii. 501, कालिदासस्य A.; यशोवर्मणः B. = Sbhv. 1366, श्रीयशोवर्मणः; Mahānāṭ. v. 2; Sarasvatīk. ad iv. 23, v. 185 anon. (relates to विरहिणो रामस्य); As., p. 144 anon.; Kuvalay. ad 12 anon., ad 120 anon.; Sāhityad., pp. 318, 326 anon.; Suvṛttat. ad ii. 39; Ak., p. 339 anon.; Rasagaṅg. (Benares), p. 744 anon.; Padyarac. vi. 13, कस्यापि).

*Sml. आक्रन्दा . . . (B. 75a, P. 67a ; see *Skm. above).

कामस्यापि शराहतिर्न गणिता (B. 106b, राजपुत्रयशो° = *Sbhv.* 1634, शूरवर्मणः).

यत्त्वन्नेत्र . . . (B. 81b, P. 70a ; see *Skm. above).

*S.-Hārāv. आक्रन्दा . . . (C. 42a, 262 ; see *Skm. above).

*Sbhv.* यत्त्वन्नेत्र . . . (1366; see *Skm. above).

रक्तस्त्वं नवपल्लवैर् (1364 = *Mahānāṭ.* iv. 34; *At.*, p. 39 anon.; *Kuvalay. ad* 56 anon.; Anandavardhana *ad Dhvanyāl.*, p. 90 anon.; Nami *ad* Rudraṭa's *Kāvyālaṃkāra*, x. 29 anon.; *Kkbh. ad* iii. 1, कालिदासस्य ; Hemac., p. 20 anon.; *Rasagaṅg.* (Benares), p. 558 anon.; *Ak.*, p. 298 anon.).

*Śp.* प्रौढच्छेदानुरूपो° (4071 = *Kāvyapr. ad* viii. 12 anon.; Hemac., p. 205 anon.; *Sāhityak. ad* viii. 11 anon.).

*Aucityav.* उत्पत्तिर्भेषडकुले यदृ° (*ad* 28, यशोवर्मदेवस्य ; one MS. श्रीहर्षदेवस्य).

*Suvṛttat.*

यत्त्वन्नेत्र . . . (*ad* ii. 39; see *Skm. above).

स यस्य दशकन्धरं (*ad* iii. 21 = Hemac., p. 238 anon.).

*Dhvanyāl.*

कृतककुपितैर्बाष्पाम्भोभिः (p. 133, रामाभ्युदये = *Sarasvatīk. ad* v. 170 anon.; *Dhvanyāl.*, p. 133, Comm., p. 132; Arjunavarman *ad* Amaru, 37 anon.; Hemac. Comm., p. 178 anon.).

स्थितमिति यथा शय्या (p. 148; रामाभ्युदये comm.).

Aufrecht (Z.D.M.G. xxxvi, p. 521) ascribes to Yaśovarman (on what grounds ?) the verse—

स्मरनवनदीपूरेणो° (Amaru, 104; *Daśar. ad* ii. 15 anon.; *Dhvanyāl.*, p. 133; *At.*, p. 54 anon.; Hemac., p. 72; see above under Narasiṃha).

Yāgoka (no information).

151 स्मितज्योत्स्नालिप्तं.

*Skm. ascribes to a Yogoka (Aufrecht, C.C. i, p. 481) the following :—

अभ्यस्य स्मरदंशकौशल (ii. 35).
आर्यानङ्गमहाव्रतं (ii. 477).
विदलितकुचपाणि (ii. 689).

Yogeśvara ("praised by Bhavānanda (*Skm. v. 126) and Vasukalpa (*Skm. v. 128), the latter of whom mentions Rājaśekhara." Aufrecht, C.C. i, p. 481; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xli).

85 उपनयति कपोले.
96 अग्रे तप्तजला नितान्तशिशिरा°.
97 मृद्वयिष्ठतया गुरुत्व°.
98 दूरीभूतशरारि.
110 आसारान्तमृदुप्रवृत्तमरुतो (*Skm. ii. 826, कस्यचित्).
132 एताः पङ्किलकूलरूढनलद (*Skm. ii. 817, परमेश्वरस्य).
489 विस्फारायास्तरल (परमेश्वरस्य ?).
507 व्यपेतव्यापारं (परमेश्वरस्य ?).

**Skm.* अथोद्दामिरिन्दोः (i. 420).
अयमुदयति मुद्राभञ्जनः (ii. 711 = **S.-Hārāv.* C 32*b*, 53, पुष्टिकरस्य; *Śp.* 3738, कस्यापि; *Sāhityad.*, p. 255 anon.; *Sarasvatīk. ad* i. 79, ii. 33 anon.: *Aś. ad* viii. 1 anon.).
आकुञ्चीकृतपृष्ठ (v. 18).
आरोहत्यवनीरुहः (ii. 796 = *Sarasvatīk. ad* i. 70).
आशाः प्रसादयतु पुष्यतु (iv. 25).
आश्लेषः प्रथमं क्रमेण (ii. 592 = *Śp.* 3664 anon.; Hemac. Comm., p. 100 anon.).
इदानीमर्घन्ति प्रथम (ii. 862).
इमास्ता विन्ध्याद्रेः (v. 39 = *Sarasvatīk. ad* iii. 8 anon.).
उच्छ्वासश्रुव्यात्तवक्त्रः (v. 17).
उत्क्षिप्तं सखि वर्तिपूरित (ii. 303).
उद्वेगं जनयन्ति संचित (ii. 877).
एतस्याः स्मरसंज्वरः (ii. 163 = *Kvs.* 424, राजशेखरस्य; *Bālar.* v. 13).
एते ते पुरतो मरुस्थलभुवः (iv. 299).

एते संप्रति वैमनस्य (ii. 763).
एवं स्थापय सुभ्रु (i. 26).
कपाले गम्भीरः कुहरिणि (i. 46).
कामं कूले नदीनाम् (ii. 806).
काशारण्योषिणि नवोदय (iv. 132).
गर्वायन्ते पलालं (ii. 852).
चन्द्रालोकय पश्य (i. 133).
छन्नोपान्ता निकुञ्जैः (v. 38).
तावद्वाचः प्रमुक्ता (ii. 436).
तिर्यक्तीक्ष्णविषाण (v. 13).
दयालुर्नो बाले (v. 359).
दात्यूहध्वनिभाञ्जि (ii. 816 = *Krs.* 11 anon.).
दिग्वासा यदि तत्किमस्य (i. 151 = *Sbhv.* 2399 anon.; *Sarasvatīk. ad* iii. 24 anon.).
देवस्वामिकजङ्घा (i. 288 = **Padyāv.* 152*b*).
देवी सूनुमसूत (i. 158).
द्वारं खड्गिभिरावृतं (iii. 224 = **S.-Muktāv.* viii. 2 anon.; **Sāras.* iii. 38 anon.; *Kuvalay. ad* 142 anon.; *Sbhv.* 2569, कस्यापि; *Khaṇḍap.* 107 anon.; **Padyāmṛtat.* iii. 61 anon.; *Padyarac.* ii. 54, कस्यापि).
धावति तरुमारोहति (ii. 417).
नन्दिन् खञ्जनमञ्जनाद् (i. 92).
नाधन्यैः क्षणदाविराम (ii. 587).
निर्भीतभ्रान्तभोगिन्य (iii. 200).
नीताः पुण्याग्निगेहे (v. 316).
पत्यौ पात्रे कलानां (ii. 707 = **Sml. P.* 120*b*, कस्यापि).
पयसि सरसः स्वच्छे (v. 30).
परावृत्ता हंसाः (ii. 835).
पाकक्षामतिलाः समुत्सुक (ii. 875).
पूर्वः कृतात्मनामसि (iii. 6).
प्रान्ते पङ्किनि पल्वलस्य (ii. 783).
भद्रं ते सदृशं (ii. 863 = *Śp.* 581, कस्यापि).
भो भो दिक्पतयः प्रयात (i. 93).

मातर्ब्रूहि किमेतद् (i. 38).
यावद्दुःस्थकुटुम्बिनी (v. 241).
रन्ध्रे संन्यस्तदृष्टिः (iii. 226).
विध्वस्ता मृगपक्षिणो (ii. 797 = *Śp.* 1159 anon.).
विलासममृणोल्लसन् (ii. 588 = *Śp.* 582, विज्जकायाः; *Sarasvatīk. ad* v. 165 anon.; **Sml. B.* 124*b*, *P.* 99*b*, विज्जकायाः; **Sabhyāl.* ii. 11 anon.; **Sūktiratn.* 422 anon.).
व्रीहिः स्तम्बकरिः प्रभूत (ii. 418).
संध्याताण्डवितस्य खण्ड (i. 42).
स्फटिकमरकतश्री (i. 168 = *Śp.* 110, कस्यापि).
स्वैरं कीकटदारकः (ii. 416).

To a Dharma-Yogeśvara **Skm.* ascribes the following :—
आहारो गरलं तृतीयं (iv. 9).
किं त्वावृणोषि कवरी (ii. 309).
क्रूराः शैलभुवो (iv. 302).
छिन्नार्धोरुकमेखलं (ii. 678).
तव कितव किमाभिर् (ii. 111).
दुर्गारण्यदरीषु भूरुह (iv. 220).
निरवधिरकूपारः (ii. 596).
पर्यस्तो दिवसस्तटी (ii. 287).
पाणौ ब्रह्मकपालं (iv. 10).
मृग विसृज विषादं (iv. 228).
वासः स्वर्णगृहेषु (iii. 79).
स्नाता निष्पतयालु (ii. 164).

And to Karañja-Yogeśvara—
नित्यं निस्तृणपल्लवे (iii. 131).
शस्त्रैः शत्रुशिरोऽधि (iii. 93).

**Sml.* एते केतकसूचिसौरभजुषः (P. 97*a-b* = B. 120*b*).

**Padyāv.*
देवास्त्वामेकजङ्घा (152*b* = **Skm.* i. 288 above).
भ्राम्यन्नासुरमन्दराद्रि (382 = **Skm.* i. 291, कस्यचित्).

Rāyamukuṭa *ad Amarakośa* i. 10, 30 (the same Yogeśvara?).
विपुला वेतसवत्य आपगाः कति शीलिताः

YAUTĀYANI (no information).

78 वह्निर्मन्थे हिमजल° (*Skm. ii. 768, वाक्यचित्).

RATIPĀLA (no information).

354 दूराद्युत्सुकमागते (*Skm. ii. 249, अमरोः; Amaru, 49; *Rasavilāsa*, 22 (4a); etc.).

RATNAKĪRTI (no information; apparently a Buddhist. A Buddhist writer of this name is mentioned by Tāranāth as a king's son, a contemporary of Amarasiṃha, and author of a commentary on the *Madhyamakāvatāra*. The Tibetan *Tanjur* contains a *Kalyāṇakāṇḍa* and a *Dharmaviniścaya* (*Mdo*, lxi. 190–5 and 254–60) by him. See (Schiefner-)Wassiliew's index to his translation of Tāranāth).

18 वरदकरसरोज.

RĀJAŚEKHARA (*c.* 900 A.D., of the Yāyāvara family, son of the Mahāmantrin Durduka or Duhika and Śīlavatī, great-grandson of the poet Akālajalada, and related to the poets Surānanda, Tarala, and Kavirāja. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 77–8; C.C. i, p. 502; iii, p. 107; Apte, *Rājaśekhara: his life and writings* (Poona, 1886); Peterson, op. cit., pp. 100–3; *J. Bomb. As. Soc.* xvi, p. 177; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xliii–iv; preface to edition of the *Karpūramañjarī* in Kāvyamālā 4; Konow, part iii of his edition of the *Karpūramañjarī*, pp. 175–91, where we find the fullest and most reliable account of this author, including a citation of many of the verses quoted below.

Rājaśekhara describes himself (*Bālar.* i. 12) as author of six works. It is possible, therefore, that besides the four surviving dramas we ought to ascribe to him the dictionary cited by Ujjvaladatta *ad Uṇādi-sūtra*, iii. 76, and the *alaṃkāra* work (*Kāvyamīmāṃsā*) of which a fragment has been recovered (Peterson, *Fifth Report*, p. 19). In case the latter is really by Rājaśekhara, it probably contained the appreciative verses (*viśeṣakavipraśaṃsā*) current under his name. But we must also remember that a work entitled

*Haravilāsa* is attested as by Rājaśekhara; see below and Aufrecht, Z.D.M.G. xxviii, p. 116).

| *Viddhaś.* | *Kvs.* | *Viddhaś.* | *Kvs.* |
|---|---|---|---|
| i. 1 | = 136. | iii. 2 (*Bālar.* v. 8) | = 458. |
| [2 | = 157 anon.] | 3 | = 259. |
| 14 (*Bālar.* ii. 17) | = 205. | 13 | = 492. |
| 20 | = 264. | 15 | = 493. |
| 23 | = 68. | 16 (cf. *Pracaṇḍap.* 27) | = 147. |
| 25 | = 67. | 17 | = 432. |
| 31 | = 195. | 19 | = 494. |
| 38 | = 263. | 20 | = 495. |
| ii. 1 | = 491. | [23 | = 427 anon.] |
| [3 | = 497 anon.] | 24 | = 459. |
| 4 | = 196. | 25 | = 460. |
| 6 | = 262. | iv. 2 | = 103. |
| 9 | = 261. | 3 | = 102. |
| 10 | = 260. | 4 | = 101. |
| 14 | = 425. | [after 6 | = 288 anon.] |
| 20 | = 277. | [after 6 | = 258.] |
| 21 | = 276. | 13 | = 257. |
| iii. 1 | = 490. | 14 | = 256. |

The verse following ii. 13, iii. 21, iv. 8 = *Kvs.* 144.

| *Bālar.* | *Kvs.* | *Bālar.* | *Kvs.* |
|---|---|---|---|
| ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14) | = 205. | [v. 51 | = 470 anon.] |
| iii. 23 | = 143. | [v. 76 | = 173 anon.] |
| v. 8 (*Viddhaś.* iii. 2) | = 458. | [x. 42 | = 212 anon.] |
| v. 11 | = 424. | | |

With 147 (*Viddhaś.* iii. 16) cf. *Pracaṇḍap.* 27.

Also the following:—

25 **जीयासुः शकुलाङ्कतेर्** (*Śp.* 81, **कस्यापि**; *Khaṇḍap.* 3 (5)).
50 **यस्याधोधस्तथोपर्युपरि** (Hemac. Comm., p. 14 anon.).
59 **जम्बूनां कुसुमोदरेषु** (**Skm.* ii. 756; see p. 102).
216 **लीलाताण्डवितभ्रु**.
325 **राजन्ति कान्तनखर** (**Skm.* ii. 636, **कस्यापि**).
376 **पक्ष्मान्तस्खलिताः कपोल** (**Skm.* ii. 139).
392 **चेतस्यङ्कुरितं विकारिणि** (**Skm.* ii. 247).
442 **श्वासास्ताण्डवितालकाः** (**Skm.* ii. 126, **शचोकस्य**).

*Skm.

| | *Viddhaś.* | | **Skm.* |
|---|---|---|---|
| i. | 1 (*Kvs.* 136) | = | i. 469. |
| | 2 (*Kvs.* 157) | = | ii. 107. |
| | 3 | = | i. 111. |
| | 7 (*Bālar.* i. 17) | = | v. 132 (शंकरवर्मणः). |
| | 12 | = | iii. 160. |
| | 14 (cf. *Bālar.* ii. 17; *Kvs.* 205) | = | ii. 491. |
| | 20 (*Kvs.* 264) | = | ii. 474. |
| | 23 (*Kvs.* 68) | = | ii. 751. |
| | 25 (*Kvs.* 67) | = | ii. 767. |
| | 27 (cf. *Bālar.* x. 55) | = | i. 444. |
| | 43 | = | ii. 717. |
| ii. | 6 (*Kvs.* 262, etc.) | = | ii. 391. |
| | 8 | = | ii. 392. |
| | 9 (*Kvs.* 261) | = | ii. 393. |
| | 10 | = | ii. 354. |
| | 13 | = | ii. 394. |
| | 14 (*Kvs.* 425) | = | ii. 123. |
| | 20 (*Kvs.* 277) | = | ii. 148. |
| | 21 (*Kvs.* 276) | = | ii. 178. |
| | 23 | = | ii. 747. |
| iii. | 2 (*Bālar.* v. 8; *Kvs.* 458) | = | ii. 171. |
| | 3 (*Kvs.* 259, etc.) | = | ii. 461 (कालिदासस्य). |
| | 10 | = | i. 381. |
| | 11 (cf. *Bālar.* x. 40) | = | i. 377. |
| | 13 (*Kvs.* 492) | = | ii. 508 (कस्यचित्). |
| | 16 (*Kvs.* 147) | = | ii. 544. |
| | 21 (*Veṇīs.* 3) | = | ii. 526 (कस्यचित्). |
| | 22 | = | ii. 527. |
| | 23 (*Kvs.* 427) | = | ii. 507. |
| iv. | 3 (*Kvs.* 102) | = | ii. 786 (कस्यचित्). |
| | 4 (*Kvs.* 101) | = | ii. 794. |
| | 13 (*Kvs.* 257) | = | ii. 463. |
| | 14 (*Kvs.* 256) | = | ii. 609. |
| | after 6 (*Kvs.* 288) | = | ii. 166. |
| | *Bālar.* | | **Skm.* |
| i. | 8 (*Bhartṛhari*, iii. 20, etc.) | = | v. 123. |
| | 17 (*Viddhaś.* i. 7) | = | v. 132 (शंकरवर्मणः). |
| | 51 | = | v. 103 (कस्यचित्). |

| *Bālar.* | | **Skm.* |
|---|---|---|
| ii. 13 | = | i. 225 (**कस्यचित्**). |
| cf. ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14 ; *Kvs.* 205) | = | ii. 491. |
| ii. 38 | = | v. 113 (**कस्यचित्**). |
| iii. 48 | = | iii. 145. |
| iv. 43 | = | ii. 53. |
| v. 8 (*Viddhaś.* iii. 2 ; *Kvs.* 458, etc.) | = | ii. 171. |
| 36 | = | ii. 890. |
| vii. 3 | = | i. 228. |
| 21 | = | v. 97. |
| 27 | = | v. 96. |
| x. 35 | = | v. 60. |
| cf. x. 40 (*Viddhaś.* iii. 11) | = | i. 377. |
| cf. x. 55 (*Viddhaś.* i. 27) | = | i. 444. |
| x. 67 | = | v. 81. |
| 68 | = | ii. 87. |
| 70 | = | v. 82. |
| 74 | = | v. 83. |
| 81 | = | ii. 92. |
| 82 | = | ii. 93. |
| 84 | = | v. 84. |
| 87 | = | ii. 91. |
| *Pracaṇḍap.* 28 (*Śp.* 3282 anon.) | = | ii. 9. |

Also the following :—

**अकौसुमी मन्मथचाप** (ii. 342).

**अत्रार्द्रचन्दनकुचा** (ii. 99).

**अध्वश्रमाय चरणौ** (v. 346).

**अनालोच्य प्रेम्णः परिणतिं** (ii. 206 = *Kvs.* 372, **विकटनितम्बायाः** ; Amaru, 80, etc., etc.).

**असावेकद्वित्रिप्रभृति** (ii. 743).

**आपुङ्खाग्रममी शरा** (ii. 513 = *Mahānāṭ.* iv. 33).

**आमूलतो वलितकुन्तल** (ii. 86).

**आवृण्वाना** . . . (ii. 676 = *Kvs.* 313, **अभिनन्दस्य**).

**आहारे** . . . (ii. 122 = *Kvs.* 416 anon., etc., etc.).

**उज्झन्त्यः स्वर्णकाञ्चीर्** (ii. 531).

**कपाले मार्जारः** (i. 382 = **Saml.* 171 anon. ; **Sabhyāl.* iv. 79, **भासस्य** ; **S.-Prab.* 35 anon. ; *Sbhv.* 1994, **भासस्य** ; *Śp.* 3640, **भासस्य** ; *Sarasvatīk. ad* iii. 38

anon.; *Kāvyapr. ad* x. 46 anon.; *Rasagaṅg.* (Benares), p. 431 anon.; *Citram.*, p. 64 anon.; *Citrakh.*, p. 36 anon.).

**काप्यागतं वीक्ष्य मनो** (ii. 573).

**कुचकलशमहिम्ना** (ii. 390).

**केयूरीकृत** . . . (ii, 297 = *Kvs.* 426 anon., etc.).

**चिताचक्रं चन्द्रः** (i. 419 = *Aucityav. ad* 15).

**चेतस्यङ्कुरितं** . . . (ii. 247 = *Kvs.* 392 above).

**जम्बूनां** . . . (ii. 756 = *Kvs.* 59, etc., etc.).

**तरन्तीवाङ्गानि स्खलद्°** (ii. 11 = *At.*, p. 62 anon.; Hemac., p. 302 anon.).

**दृष्टौ संगरसाक्षिभिर्** (iii. 237).

**द्वारागतं काप्यवगम्य** (ii. 572).

**ध्रुवमुदधितटीषु** (ii. 24).

**न नीलाब्जं** . . . (ii. 480 = *Kvs.* 171 anon.).

**नागवल्लिरधिरोहतु** (ii. 560).

**नितम्बगुर्वी बकुशः** (ii. 567; Hemac., p. 207 anon.; *Aś. ad* x. 1).

**पद्मान्त** . . . (ii. 139 = *Kvs.* 376).

**पर्यङ्काङ्कतलं गते** (ii. 618).

**प्रत्यङ्गं प्रतिकर्म** (ii. 617 = Rudra, *Śṛṅgārat.* ii. 106).

**प्रथममरुणच्छायस्** (i. 396 = **Ś.-Prab.* 29 anon.; *Sbhv.* **कस्यापि**; *Sarasvatīk. ad* i. 87 anon.; *Aś. ad* viii. 1 anon.; *Kāvyapr. ad* vi. 1 anon.; *At.*, p. 45 anon.).

**प्रवीरहठभोग्यापि** (i. 341).

**फेनः क्षीराम्बुराशेः** (ii. 241).

**भ्राम्यद्विश्वंभराणि** (i. 96).

**मिथ्याकण्डूतिसाचीकृत** (i. 338).

**मुक्तानङ्गः** . . . (ii. 138 = *Kvs.* 460).

**मुग्धे किं शुकपञ्जरेण** (iii. 206).

**मोक्तुं स्नानांशुकानि** (ii. 540).

**यद्गङ्गार्धजटं** (i. 161).

**यस्त्रैलोक्यजितः स्मरस्य** (ii. 742).

**यस्याहवे हयचमू** (iii. 179).

**रामे रुद्रशरासनं** (v. 91 = *Mahānāṭ.* i. 31).

**विष्णुवक्षोगृहे** (i. 343).
**वीणया च निनदेन च** (ii. 580).
**शिलापट्टोद्घृष्टा मलयज** (v. 188).
**शेषस्याहेर्व्रजति** (i. 393).
**सजन्मानौ** . . . (ii. 379 = *Kvs.* 177, **भावादेव्याः**).
**सद्यः पाटितकेतकोदर** (i. 389 = *Śp.* 3638, **कस्यापि**).
**स वः पायादिन्दुर्** (i. 51 = Vāmana *ad* iv. 3, 9 anon.).
**सव्याधेः** . . . (ii. 430 = *Kvs.* 473 anon., etc., etc.).
**सा चन्द्रादपि चन्दनाद्** (iii. 253).
**सुधामूर्तेर्बन्धुर्** (i. 461).
**स्फटिकालवाललक्ष्मी** (i. 394).

**Sml.*

| *Viddhaś.* | **Sml.* |
|---|---|
| i. 1 (*Kvs.* 136) | = B. 7*b*. |
| 2 (*Kvs.* 157) | = B. 61*a* (P. 56*b*). |
| 11 | = B. 150*a*. |
| 14 (*Bālar.* ii. 17 ; *Kvs.* 205) | = B. 100*a*. |
| 22 | = B. 73*b* (P. 65*a*). |
| 23 (*Kvs.* 68) | = B. 110*a*. |
| 27 (cf. *Bālar.* x. 55) | = B. 113*a* (P. 91*b*). |
| 28 | = B. 113*a* (P. 91*b*). |
| 31 (*Kvs.* 195) | = B. 84*b*. |
| 44 | = B. 132*a*. |
| ii. 2 | = B. 76*b*. |
| 9 (*Kvs.* 261) | = B. 131*b* (P. 105*b*). |
| 23 | = B. 133*b*. |
| iii. 1 (*Kvs.* 490) | = B. 75*b* (P. 67*b*). |
| 27 (*Bālar.* iii. 25) | = B. 144*a*. |
| iv. 1 | = P. 121*b*. |
| 20 (*Bālar.* viii. 11) | = B. 162. |

| *Bālar.* | **Sml.* |
|---|---|
| i. 40 | = B. 87*b*. |
| ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14) | = B. 100*a*. |
| iii. 3 | = B. 134*b*. |
| 6 | = B. 163*a*. |
| 25 (*Viddhaś.* iii. 27) | = B. 144*a*. |
| v. 11 (*Kvs.* 424) | = B. 65*a* (P. 59*b*). |
| 18 | = B. 151*a*. |
| 32 | = B. 124*a*. |

| *Bālar.* | **Sml.* |
|---|---|
| v. 37 | = B. 126*b* (P. 102*b*). |
| vi. 12 | = B. 186*b*. |
| vii. 38 | = B. 180*b*. |
| viii. 11 (*Viddhaś.* iv. 20) | = B. 162. |
| x. 33 | = P. 151*b*. |
| 35 | = B. 182*b*. |
| 44 | = B. 180*b*. |
| 51 | = B. 180*a*. |
| 56 | = B. 183*b*. |
| 57 | = B. 183*b*. |
| 60 | = B. 192*a*. |
| 72 | = B. 183*b*. |
| *Pracaṇḍap.* 28 and 29 | = B. 90*a*. |

Also the following (most of the verses relating to poets being given by Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. x seqq.) :—

**अकालजलदश्लोकैश्चि°** (B. 23*a*).
**अकालजलदेन्दोः सा** (B. 23*a*, P. 16*a* = Peters. ii. 63 ; **S.-Hārāv.* 41*a*, 248).
**अथो गणपतिं वन्दे** (P. 15*b* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv.* 34*a*, 138).
**अनुप्रासिनि संदर्भे** (B. 23*a*).
**अन्तरं कियदाख्यान्ति** (P. 14*a* = **S.-Hārāv.* 41*a*, 242).
**अम्भोधौ विहरन्तम°** (B. 179*b*).
**अहो अहं नमो मह्यं** (P. 65*a* = *Sbhv.* 1243, **कस्यापि**).
**अहो प्रभावो वाग्देव्या** (P. 15*b* = Peters. ii. 59 ; *Śp.* 189).
**आद्रौ मानपरिग्रहेण** (P. 94*a*).
**आहारे** . . . (B. 66*a*, P. 60*b* = **S.-Hārāv.* C. 32*a*, 47 ; *Kvs.* 416 anon., etc., etc.).
**एकस्मिन्नवपातिते ऽपि** (B. 160*a* ; R. v. 111).
**एको ऽपि जीयते** (P. 14*a* = **S.-Hārāv.* 41*a*, 241).
**कर्तव्या चार्थसारे ऽपि** (B. 22*b*, P. 11*a* = **S.-Hārāv.* 39*b*, 115).[1]
**कर्ता त्रिलोचनादन्यो** (P. 15*a* = **S.-Hārāv.* 41*a*, 246).

---

[1] **कर्तव्या चार्थसारे ऽपि काव्ये शब्दविचित्रता ।**
**विना घण्टाटणत्कारं गजो गच्छन्न शोभते ॥**

कवीनां मानसं नौमि (B. 18*b* = *Bhojapr*. 111 ; **S.-Hārāv*. 31*b*, 102).

कालञ्जरपतिश्चक्रे (B. 23*a* = **S.-Hārāv*. 41*a*, 249).

के वैकटनितम्बेन (B. 23*b*, P. 16*b* = **S.-Hārāv*. 41*a*, 252, विकटनितम्बाया:).

केयूरीक्षत . . . (B. 102*a* = *Krs*. 426, etc.).

चञ्चच्चोलाञ्चलानि (B. 130*b*, P. 105*a* = *Krs*. 267 anon. ; **Saml*. 280 anon.).

जगत्यां ग्रथिता गाथा (P. 14*a*).

जानकीहरणं कर्तुं (B. 22*b*, P. 15*b*).

तं वन्दे पद्मसद्मानं (B. 9*a* = *Śp*. 85).

तौ शूद्रककथाकारौ (P. 13*b* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv*. 34*a*, 133).

दर्पं कविभुजंगानां (P. 15*a*).

दूरादपि सतां चित्ते (B. 23*a*).

दृशोः सीमावादः (B. 90*a*, P. 74*b*, कस्यापि = *Vikramāṅkadevacarita*, viii. 84).

द्विसंधाने निपुणतां (B. 23*b*, P. 16*a* = **S.-Hārāv*. 34*a*, 136).

धत्ते पङ्कजिनीदले° (B. 116*a*, P. 94*b* = **Skm*. ii. 717 ; *Śp*. 3837).

ध्वनिनातिगभीरेण (B. 22*b*, P. 16*a* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv*. 33*b*, 130).

नदीनां मेकलसुता (B. 23*b*).

नूनं दुग्धाब्धिमन्थो° (P. 18*b* = *Śp*. 251).

पर्याप्तस्तनभारपीडित (B. 90*a*).

पार्थस्य मनसि स्थानं (B. 23*b*, P. 16*b*).

प्रद्युम्नान्नापरस्येह (P. 15*b* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv*. 34*a*, 139).

प्रेङ्खत्कुन्तलभार (B. 130*b*).

बाणेन हृदि लग्नेन (P. 15*a* = **Sūktiratn*. 76 anon.).

भागीरथीहारलता (B. 16*a*).

भासनाटकचक्रे ऽपि (P. 13*b*).

भूगोलप्रतिबिम्बस्य (B. 178*a*).

मन्ये हिमांशुः प्रान्ते ऽपि (B. 178*a*).

मायुराजसमो जज्ञे (B. 23*a* = **S.-Hārāv*. 34*a*, 135).

मा स्म सन्तु हि चत्वारः (B. 22*b*, P. 16*a* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv.* 34*a*, 134).

मुखं विकसितस्मितं (B. 90*a*, P. 74*b*, कस्यापि = *Śp.* 3277, कस्यापि; Hemac. Comm., p. 107 anon. ; *Aś. ad* iii. 1 anon. ; *Kāvyapr. ad* ii. 13 anon. ; **S.-Prab.* 74 anon.).

यत्संभाषणलालसे (P. 60*b*).[1]

यथार्थता कथं नाम्नि (P. 13*b*).

यो धरित्रीभरश्रान्तः (B. 178*a*).

यायावरकुलश्रेणेः (B. 23*b* = Peters. ii. 59 ; **S.-Hārāv.* 34*a*, 137).

विलिम्पत्येतस्मिन्मलय (B. 77*b* = *Kvs.* 273 anon., etc.).

शब्दार्थयोः समो गुम्फः (B. 23*b*, P. 16*b* = *Śp.* 179, कस्यापि).

श्रीकण्ठः श्वशुरः स एष (B. 178*b*).

सरस्वतीपवित्राणां (P. 15*a* = *Śp.* 190).

सरस्वतीव कार्णाटी (B. 23*b* = Peters. ii. 59 ; *Śp.* 13, कस्यापि ; **S.-Hārāv.* 33*b*, 131).

सहर्षचरिता शश्वत् (P. 15*a*).

सुप्तद्रुहिणगोविन्द (B. 5*a*).

सूक्तीनां स्मरकेलीनां (B. 23*b* = **S.-Hārāv.* 34*a*, 132).

स्थिता माध्वीकपाकत्वात् (B. 23*b*).

स्वस्ति पाणिनिने तस्मै (P. 13*b* = Peters. ii. 61 ; **S.-Hārāv.* 32*a*, 110).

स्वस्तिमानस्ति कैलासः (B. 178*a*).

हरिपादः स वः पायात् (B. 18*b*).

ऊता शिखिनि गौणाद्या (P. 14*a* = **S.-Hārāv.* 41*a*, 243).

**S.-Hārāv.* Besides most of the memorial verses cited from **Sml.* (see references given above) and other verses from the known works, viz. :

---

[1] यत्संभाषणलालसेव कुरुषे वक्त्रेन्दुमर्धानतं
धत्से बाहुलतां मुहुः कुचतटे निष्क्रान्तिभीत्येव यत् ।
किं वा मन्त्रयते जनो ऽयमिति यत्सर्वत्र शङ्काकुला
तज्जाने हृदि को ऽपि तिष्ठति युवा प्रौढस्य गूढस्य ते ॥

| | | |
|---|---|---|
| *Viddhaś.* | i. 14 (*Bālar.* ii. 17) | = C. 15*b*, 80, |
| ,, | ii. 2 | = C. 41*b*, 254, |
| *Bālar.* | i. 1 | = 36*b*, 173, |
| ,, | ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14) | = C. 15*b*, 80, |
| ,, | iv. 43 | = C. 22*a*, 35, |
| ,, | 44 | = C. 23*a*, 45, |
| ,, | v. 1 | = C. 33*b*, 59, |
| *Pracaṇḍap.* | 29 | = C. 20*a*, 17, |
| *Karpūram.* | i. 4 | = 3*b*, 20, |
| ,, | ii. 9 | = C. 39*a*, 230, |

also the following :—

**अपेक्षन्ते न च स्नेहं** (46*a*, 323 = *Sbhv.* 224, **कस्यापि** ; *Śp.* 235, **कस्यापि** ).

**कवीनामगलद्दर्पो** (41*a*, 245 = *Harṣacarita*, i. 9 !).

**किं कवेस्तस्य काव्येन** (39*b*, 114 = *Sbhv.* 134, **भट्टत्रिविक्रमस्य** ; *Śp.* 159, ditto ; *Damayantīkathā*, i. 5, a verse imitated from the *Harṣacarita*, i. 9).

**कृत्स्नप्रबोधकृद्वाणी** (41*a*, 344 = Bhandarkar, op. cit., p. xiv).

**क्वचिद्वस्तुस्फार** (30*a*, 84).[1]

**चन्दनं चन्द्रिकाचक्रं** (46*a*, 324).[2]

**त्रयो ऽग्नयस्त्रयो वेदास्** (41*a*, 247 = *Śp.* 174 ; **Sūktiratn.* 73 anon.).

**श्रोत्रेतराणि करणानि** (41*a*,240 = Bhandarkar, op. cit., p. xi).

**Sabhyāl.* (beside a number of verses from Amaracandra's *Bālabhārata*).

| | | |
|---|---|---|
| *Viddhaś.* i. | 1 (*Krs.* 157) | = A. 2*b*. |
| ,, | 12 | = A. 22*b* (v). |
| ,, | 14 (*Bālar.* ii. 17 ; *Krs.* 205) | = A. 3*b* (i. 35). |
| ,, | 20 (*Krs.* 264) | = A. 29*b*. |

---

1 **क्वचिद्वस्तुस्फारं कतिपयपदैरर्पितगुणं**
**क्वचित्संक्षिप्ते ऽर्थे प्रचुरवचनैरेव रचना ।**
**यथावाच्यं शब्दाः क्वचिदपि तुलायामिव धृता**
**स्त्रिभिः कल्पैरेवं कविषु वृष**(*sic* ?)**शब्दार्थनियमः ॥**

2 **चन्दनं चन्द्रिकाचक्रं विपञ्ची चम्पकस्रजः ।**
**पञ्चमः पञ्चमश्चेति पञ्चभ्यो ऽजनि सज्ज**(?)**नः ॥**

*Viddhaś.* i. 22 = A. 29*b*.
,, ii. 14 (*Kvs.* 425) = A. 12*b* (iii. 24).
,, iii. 7 = A. 13*b* (iii. 70).
,, 13 (*Kvs.* 492) = B. 2*a*.
,, 16 (*Kvs.* 147) = A. 14*a* (iii. 77).
,, iv. after 6 (*Kvs.* 288) = B. 3*b*.
*Bālar.* ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14) = i. 35.
,, iv. 43 = ii. 51.
,, v. 37 = vii. (26*b*).

*Sbhv.*

*Viddhaś.* i. 12 = 2223. *Bālar.* i. 8 = 322.
,, ii. 21 = 1411. ,, 48 = 2282.
,, ii. 51 = 2281, 3446 (anon.).

Also—

**इन्दोर्लक्ष्म त्रिपुरजयिनः** (2563 = *As.*, p. 113 anon.: *Kuvalay. ad* 137 anon.).

**दातुर्वारिधरस्य** (3046).

*Śp.*

*Viddhaś.* i. 1 = 3077, **कस्यापि**.
,, 12 = 3722, **कस्यापि**.
,, 14 (*Kvs.* 205; *Bālar.* ii. 17) = 3373, **कस्यापि**.
,, 27 = 3816, **कस्यापि**.
,, 31 (*Kvs.* 1954) = 3516, **कस्यापि**.
,, ii. 6 (*Kvs.* 262, etc.) = 3929, **कस्यापि**.
,, 9 (*Kvs.* 267, etc.) = 3912, **कस्यापि**.
,, 11 = 3928.
,, 23 = 3591, **कस्यापि**.
,, iii. 27 (*Bālar.* iii. 25) = 3659.
,, iv. 1 = 3719, **कस्यापि**.

*Bālar.* ii. 17 (*Viddhaś.* i. 14) = 3373, **कस्यापि**.
,, iii. 25 (*Viddhaś.* iii. 27) = 3659.
,, 66 = 1099, **कस्यापि**.
,, iv. 43 = 3757.
,, 44 = 3750.
,, v. 37 = 3936.

**आहारे** . . . (189; see **Sml.* above).

**अहो प्रभावो** . . . (3423; see **Skm.* above).

**चञ्चोला** . . . (3926; see **Sml.* above).

तं वन्दे . . . (85 ; see **Sml.* above).
त्रयो ऽमयस् . . . (174 ; see **S.-Hārāv.* above).
धत्ते पङ्कजिनी . . . (3837 ; see **Sml.* above).
नूनं दुग्धा° . . . (251 ; see **Sml.* above).
सरस्वतीपवित्रा° . . . (190 ; see **Sml.* above).
भासो रामिलसोमिलौ (188 = **S.-Hārāv.* 31*a*, 94, श्रीधनदस्य).

*Aucityar.*

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| *Pracaṇḍap.* 100 | = *ad* 12. | *Bālar.* iv. 1 | | = 36. |
| *Karpūram.* i. 18 | = 18. | ,, v. 11 | (*Krs.* 424) | = 14. |
| *Bālar.* i. 39 | = 13. | ,, x. 41 | | = 12. |
| ,, ii. 20 | = 20. | | | |

Also the following :—

कार्णाटीदशनाङ्कितः (*ad* 27).
चिताचक्रं . . . (*ad* 15 = **Skm.* i. 419).
स्त्रीणां मध्ये सलीलं (*ad* 16 = *Dūtāṅgada*, iii. 78).

*Kkbh. ad* v. 1 = *Viddhaś.* iii. 17.

*Survttat.* *Viddhaś.* i. 30 = *ad* ii. 23; *Bālar.* i. 63 = *ad* ii. 41.

Hemac.

इतस्ततो भषन् भूरि न पतेत्पिशुनः शुनः ।
अवदाततया किं च न भेदो हंसतः सतः ॥ (p. 335, Comm. हरविलासे).

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म श्रुतीनां मुखमक्षरम् ।
प्रसीदतु सतां स्वान्तेष्वेकं त्रिपुरुषीमयम् ॥ (p. 334, Comm. हरविलासे).

Cf. सनामाङ्कता यथा राजशेखरस्य हरविलासे (p. 335, Comm., l. 4).

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra* cites the *Bālarāmāyaṇa* three times (i. 3 = *Bālar.* viii. 84*d*; iv. 138 = iii. 66; iv. 171, विनष्टचारित्रगुणा हितैषिणः = ? ), and also ascribes to a (lexicographer?) Rājaśekhara the line—

चण्डीकान्तो भगाली च लेलिहानो वृषध्वजः (*ad* ii. 76).

Add—

दशाननत्रिमखुरप्रखण्डितः.
क्वचिद्गतार्धो हिमदीधितिर्यथा (*ad* ii. 28, इति हरविलासः).

Rāyamukuṭa *ad Amarakośa* (fragments).

गोनाशाय . . . (*Viddhaś.* i. 3 = *ad* i. 8. 4).

आशीमिव कलामिन्दोः (*ad* i. 8. 7).

सान्द्रं चन्दनमङ्गके वलयिताः पाणौ मृणालीदलाः (*ad* i. 10. 42 = *Viddhaś.* iii. 16*b*; *Kvs.* 147*b*, etc.).

निविश्य बुध्ने चरणौ स्मितानना
स्तनं समारोढुमथोपचक्रमुः ॥ (*ad* ii. 4, 12).

सग्रैवेयकस्त्वमसि फणिना (*ad* ii. 6, 104).

Sarvānanda *ad Amarakośa:* See Śeṣagiri Śāstrin, *Report on the Search for Sanskrit MSS.*, 1893–4, p. 30.

RĀJYAPĀLA (no information).

414 देवेन प्रथमं जितो ऽसि (**Skm.* ii. 512, विद्यायाः).

RUDRA, RUDRAṬA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 80–1; xxxvi, p. 376; C.C. i, pp. 528, 530; Peterson, op. cit., pp. 104–5; Pischel, preface to his edition of the *Śṛṅgāratilaka* (Kiel, 1886); Z.D.M.G. xlii, pp. 296–304, 435; Jacobi, *Vienna Oriental Journal*, ii, pp. 151–6; Z.D.M.G. xlii, pp. 425–35; Jacob, J.R.A.S. 1897, pp. 291–5; Bhandarkar, op. cit., p. xliv.

It is not necessary to discuss here the question as to the identity of the authors of the *Śṛṅgāratilaka* and the *Kāvyālaṃkāra*. The reason for treating them together here is the frequent confusion of them in the anthologies, etc. Concerning the identification the reader may refer to the above-cited works of Peterson, Pischel, and Jacobi).

279 नो शक्या गदितुं स्मरानल.

**Skm.* (Rudraṭa).

| *Śṛṅgārat.* | **Skm.* | *Śṛṅgārat.* | **Skm.* |
|---|---|---|---|
| i. 12 = | ii. 483. | i. 128 = | ii. 81. |
| 25 = | 641. | 129 = | 82. |
| 32 = | 401. | 134 = | 186. |
| 35 = | 409 (लक्ष्मणसेनदेवस्य). | 138 = | 182. |
| 37 = | 413. | 140 = | 199. |
| 50 = | 28 (कस्यचित्). | 142 = | 195. |
| 51 = | 26. | 144 = | 194. |
| 60 = | 27 (कस्यचित्). | 148 = | 288. |

| *Śṛṅgārāt.* | **Skm.* | *Śṛṅgārat.* | **Skm.* |
|---|---|---|---|
| i. 68 = | ii. 112 (कस्यचित्). | ii. 10 = | ii. 484. |
| 72 = | 187. | 18 = | 497. |
| 73 = | 34. | 50 = | 412 (कस्यचित्). |
| 81 = | 410 (कस्यचित्). | 84 = | 274. |
| 94 = | 469. | 91 = | 275. |
| 107 = | 482. | 94 = | 502. |
| 108 = | 481. | 106 = | 617 (राजशेखरस्य). |
| 112 = | 483. | iii. 3 = | i. 36. |

*Kāvyālaṃkāra,* ii. 15 = i. 32.
,, vii. 41 = ii. 72.

Also the following :—

विगलंती दृधे यावत् (ii. 486).

सखि स विजितो लीला°(वीणा°) (ii. 193 = **Padyāv.* 212, कस्यचित्; *Daśar. ad* ii. 23 anon.).

**Sml.* (Rudra).

| *Śṛṅgārat.* | **Sml.* | *Śṛṅgārat.* | **Sml.* |
|---|---|---|---|
| i. 43 = | B. 104*a* (P. 85*b*). | i. 95 = | B. 65*a*. |
| 49 = | B. 90*b*. | 140 = | B. 103*b* (P. 85*a*). |
| 51 = | P. 116*b*. | ii. 4 = | B. 73*a*. |
| 59 = | B. 91*a* (P. 75*a*). | 12 = | B. 109*a*. |
| 67 = | B. 108*a* (P. 88*a*). | 50 = | B. 109*a*. |
| 68 = | B. 107*a*. | 65 = | B. 109*a*. |
| 72 = | B. 148*b* (P. 119*b*). | 88 = | B. 68*b*. |
| 77 = | B. 105*b* (P. 86*b*). | iii. 3 = | B. 10*a*. |
| 80 = | B. 106*a* (P. 85*b*). | | |

*Kāvyālaṃkāra,* ii. 15 = B. 175*b* (P. 145*b*).
,, vii. 41 = P. 126*b*.
,, xi. 4 = B. 169*b*.

Also the following :—

अम्बा शेते ऽत्र वृद्धा (P. 126*b* = *Kvs.* 505 anon., etc.).

ऊरुद्वन्द्वमनिन्दितं प्रथयता (B. 91*a*).

प्रायो नववधूः कान्तमा° (P. 116*b*, रुद्रस्य ?).[1]

---

1 प्रायो नववधूः कान्तमालिङ्गति शनैः शनैः ।
चिन्ताङ्कुरितकन्दर्पकन्दलीभङ्गशङ्कया ॥

| *Padyāv. | Śṛṅgārat. *Padyāv. | Śṛṅgārat. *Padyāv. |
|---|---|---|
| | i. 68 = 217. | ii. 87 = 309. |
| | 80 = 216. | 91 = 330. |
| | ii. 84 = 323. | 108 = 242. |

Also the following :—

अच्छिन्नं नयनाम्बु (360 = *Skm. ii. 157, कस्यचित् ; *Padyāv. 360, रुद्रस्य ; *Sabhyāl. B. 4a, अमरकस्य ; *S.-Ratnak. v. 304 anon. ; *Sāras. 134 anon.; Rudraṭa, Sbhv. 1407, अमरुकस्य ; Śp. 3486, ditto; Daśar. ad iv. 27 anon.).

यास्यामीति समुद्यतस्य (315 = Sbhv. 1153, कस्यापि ; Śp. 3435, कस्यापि).

*Padyaveṇī (the *same* Rudra ?).

आस्तां गाढतरानुशीलन (57b (vi)).[1]

इह रूपमात्रसारे (58b (vi) = *Padyāmṛtat. of Vrajanātha, No. 48 anon. ; *S.-Ratnak. iii. 92 anon.; *Sūktiratn. 509 anon.).[2]

गर्वायस्ये (*sic* for से) विकचकोरक (58a (vi) = *Sūktiratn. 589 anon.).[3]

यन्नाद (*sic* for दृ)तस्त्वमलिना (57a (vi)).[4]

---

1 आस्तां गाढतरानुशीलनविधिः संस्पर्शनं दूरतः
संश्लेषे विषयीकृतो ऽसि न म . . नापदं प्रापितः ।
किं ब्रूमः सहकार तावकगुणानन्यादृशैर्दुर्लभा
न्सौरभ्येण यदध्वगानपि मुहुः प्रीणासि दूरादपि ॥

2 इह रूपमात्रसारे चित्रकृते कमलकल्हारे ।
न रसो नापि च गन्धो मधुकरबन्धो मुधा भ्रमसि ॥

3 गर्वायसे विकचकोरकपुञ्जगुञ्ज
दुन्मत्तषट्पदघटाविभवेन किं तु (*sic* for नु ?) ।
वामभ्रुवां चरणताडनदोहदानि
किं नाम न स्मरसि तावदशोक तानि ॥

4 यन्नादृतस्त्वमलिना मलिनाशयेन
किं तेन पङ्कज विषादमुरीकरोषि ।
विश्वाभिराममनवनीरदलीलवेषाः
केशाः कुशेशयदृशः कुशलीभवन्तु ॥

शश्वन्निसर्गमलिना (57*b*).[1]

स्वैरं सैरिभ यूथपैरिह (60*a* (vi)).[2]

**S.-Hārāv.* (Rudra).

*Śṛṅgārat.* i. 7 = 34*b*, 150.
,, 30 = C. 22*b*, 43.
,, 49 = C. 20*b*, 18.

Also the following :—

अलं बलिभिदङ्गना (29*b*, 77).[3]

को धन्यः सखि सुस्थितेन (C. 24*b*, 74 = **Sml. P.* 61*b* anon.; *Sbhr.* 1104, कस्यापि).

मधुरशिशिरामोदं (C. 36*b*, 91).[4]

**Sabhyāl.*

| *Śṛṅgārat.* | **Sabhyāl.* | *Śṛṅgārat.* | **Sabhyāl.* |
|---|---|---|---|
| i. 128 | = A. 20*b*. | ii. 67 | = A. 30*b*. |
| 134 | = A. 13*b*. | 71 | = A. 30*b*. |
| 148 | = B. *xa*. | iii. 55 | = A. 6*a*. |
| 157 | = A. 30*a*. | | |

---

[1] शश्वन्निसर्गमलिनाः सहकार कामं
लुठन्ति तान्यपि मधूनि तव द्विरेफाः ।
युक्तं न तत्तव कषायरसप्ररोहै
रेतान्प्रतारयसि यत्कलकण्ठयूनः ॥

[2] स्वैरं सैरिभयूथपैरिह पयः शृङ्गेण विक्षोभितं
तारं न्यङ्कुकुलं चडंचडंक्षतिशतैर्विद्रावितं द्वीपिभिः ।
हेलाक्षिप्तपदे पराक्रमनिदावुज्जृम्भमाणौ (*sic* for °धा . . . णे) हरौ
चित्रं सैव तदेवविप्रलिखितैवासीदरण्यस्थली ॥

[3] अलं बलिभिदङ्गनानिविडनीविकाकर्षण
क्वणत्कनककिङ्किणीमुखरितैरपि श्वःसुखैः ।
निरस्तविषयोद्यमा गुरुवचःप्रमालम्बिनी
दिगम्बरनितम्बिनीचरणचुम्बिनी चेन्मतिः ॥
रुद्रकवेः ॥

[4] मधुरशिशिरामोदं कौन्दं समीर समीर[य]
प्रकटय शशिन्नाशाः कामं मनोभव जृम्भताम् ।
अवधिदिवसः प्राप्तः सख्यो विमुञ्चत तत्कथां
हृदयमधुना किंचित्कर्तुं ममान्यदिहेच्छति ॥
रुद्रस्य ॥

*Sbhv.*

| *Kāvyālaṃkāra.* | *Sbhv.* | *Kāvyālaṃkāra.* | *Sbhv.* |
|---|---|---|---|
| ii. 17 = | 421, रुद्रटस्य. | vii. 32 = | 2409, रुद्रटस्य. |
| 30 = | 1667 „ | 33 = | 2061 „ |
| iii. 57 = | 730 „ | 41 = | 2234 „ |
| vi. 10 = | 1387 „ | 71 = | 2047 „ |

Also—

अम्बा शेते . . . (2247, रुद्रस्य; see *Sml.* above).

मुञ्चत गुणाभिमानं (3122, रुद्रस्य).

*Śp.*

| *Śṛṅgārat.* | *Śp.* | *Śṛṅgārat.* | *Śp.* |
|---|---|---|---|
| i. 30 = | 3754, रुद्रस्य. | ii. 107 = | 3670, रुद्रस्य. |
| 35 = | 3567, रुद्रस्य. | iii. | |
| 51 = | 3675, रुद्रस्य. | 62 = | पिबन्नसृग् (MS. D). |
| 68 = | 3563, कस्यापि. | | |
| 75 = | 3748, कस्यापि. | *Kāvyālaṃkāra.* | *Śp.* |
| 81 = | 3568, रुद्रस्य. | ii. 30 = | 3788, रुद्रस्य. |
| 95 = | 3409, रुद्रस्य. | vi. 10 = | 3473, रुद्रटस्य. |
| 114 = | 3444, कस्यापि. | 32 = | 575, रुद्रटस्य. |
| ii. 12 = | 3578, रुद्रस्य. | vii. 41 = | 3773, रुद्रस्य. |
| 50 = | 3579, रुद्रस्य. | | |

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra.*

यूकाभयेन न हि केशविमोक्षणं स्यात् (*ad* iii. 47, शृङ्गारतिलके = i. 3*d*).

LAKṢMĪDHARA ("perhaps the brother of Śārṅgadhara." Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 81; C.C. i, p. 538; Bhandarkar, *Report*, 1897, p. xliv).

163 यदपि विबुधैः सिन्धोरन्तः (**Skm.* ii. 361; **Sml. P.* 77*b*, भासस्य; **Sml. B.* 94*a*, भोजदेवस्य = यदमरशतैः; *Śp.* 3319, कस्यापि; **S.-Hārāv.* C 7*b*, 75 anon.).

324 वलितमनसोरप्यन्योन्यं.

348 मानोन्नतेत्यसहनेति (*Śp.* 3547, etc.).

428 यद्गौर्बल्यं वपुषि (**Skm.* ii. 125).

516 इन्दुर्यत्र न निन्द्यते (*Sbhv.* 2398, etc.).

**Skm.* (in addition to the above).

उत्तीर्णमथितस्य तेन (iv. 33).

कान्तानां वदनेन्दुकान्ति (ii. 839).

कुरङ्गाः कच्छाणां प्रति विटपं (v. 324 = *Śāntiśataka*, ii. 18).

कृष्णः पातु स यस्य संसदि (i. 281).

दिग्भागेषु हिमावृति (ii. 853).

धर्मस्योत्सववैजयन्ति (i. 176 = *Sarasvatīk. ad* iv. 73 anon.).

मातर्लक्ष्मि भजस्व (v. 319 = *Śāntiśataka*, iv. 11; Bhartṛhari, Weber's notes, p. 24).

वदत विदितजम्बुद्वीप (iv. 322).

शत्रौ मे सुहृदीव (i. 177).

सिद्धार्थयष्टिषु यथोदय (ii. 884; Hemac., p. 132 anon.).

सिन्धोरिव कियज्जलं (iv. 318).

सुरापीतो गोत्रस्खलन (i. 236).

स्वस्थानादवनीभुजे (i. 430).

स्विद्यसे कथमीदृशः (i. 116 = *Śp*. 104, कस्यापि).

**Padyāv.* अंहः संहरदखिलं (15).

आकृष्टिः कृतचेतसां (28 = **S.-Hārāv*. 18*a*).

श्रीकान्त कृष्ण करुणामय (33).

श्रीरामेति जनार्दनेति (32 = **S.-Hārāv*. 23*b*, 12).

**Sml*. (Bhandarkar, loc. cit.).

आकण्ठदृष्टशिरसा (B. 180*b*).

कम्पन्ते कपयो भृशं (P. 100*b*, B. 125*b* = *Śp*. 3921, वेपन्ते°; *Sarasvatīk. ad* iii. 8 anon.; **Skm*. ii. 874, शतानन्दस्य).

गम्भीरनाभिह्रदसंनिवेशैः (P. 80*b*, B. 97*b* = *Padyarac.* iv. 57; *Śp*. 3348; **S.-Hārāv*., C 12*b*, 136).

मा स्म सन्धिं विजानन्तु (P. 159*b*; trans. Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 88).[1]

लक्ष्मीकौस्तुभचन्द्रमःप्रभृतिभिः (B. 57*b*).

**S.-Hārāv*. गम्भीर . . . (C 12*b*, 136; see **Sml*. above).

*Śp*. खड्गहस्तो ऽरिमालोक्य (578).

गम्भीरनाभी° . . . (3348; see **Sml*. above).

पङ्कज जलेषु वासः (1134).

वेगज्वलद्विटपिपुञ्ज (869).

वेपन्ते कपयो भृशं (3921; see **Sml*. above, कम्पन्ते°).

---

1 मा स्म संधिं विजानन्तु मा स्म जानन्तु विग्रहं ।
आख्यातं यदि शृण्वन्ति भूपास्तेनैव पण्डिताः ॥

LALITOKA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 542; C.C. i, p. 543. No information).

137 वन्दे देवमनङ्गमेव (*Skm. i. 466).

*Skm. Only the above verse.

VANDYA-TATHĀGATA (= TATHĀGATADĀSA (?), Aufrecht, C.C. i, p. 221. No information).

478 प्रहर्ता क्वानङ्गः स च कुसुम (*Skm. ii. 451, मृगराजस्य).

VARĀHAMIHIRA (sixth century. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 82; C.C. i, p. 552; ii, p. 130; iii, p. 117; Peterson, op. cit., p. 110; *Fourth Report*, p. cix; Bhandarkar, op. cit., p. xlv).

52 तुङ्गोदयाद्रिभुजगेन्द्र (*Skm. i. 6).

*Skm. (in addition to the above).

दंष्ट्रापिष्टेषु सद्यः (i. 191).

*Sml. आर्तस्य यानमशनं च बुभुक्षितस्य (P. 158b = *Br. Saṃ.* lxviii. 116).

उरःकृत्वा वेधां मणि° (B. 161a, P. 132b).[1]

एकतश्च सुरसुन्दरीजनः (B. 161a, P. 132a).[2]

कर्पासौषधकृष्ण (P. 158a).

जीवितो ऽपि निहितस्य (B. 161a).

पृथ्व्यां स्थूलतरा दंष्ट्रा (B. 188a).

युक्तेन चूर्णेन करोति रागं (P. 159a = *Br. Saṃ.* lxxvii. 36; *Vetālap.* i. 19, p. 10).

लीने श्रोत्रैकदेशे (B. 17b = *Subhāṣ. i. (7a); *Khaṇḍap.* 27; *Sbhr.* 57).

---

1 उरःकृत्वा वेधां मणिफलकगाढस्थित
भुजावालम्ब्येहीत्यमरवनिता व्योमगृहगा।
अपद्वारेणैव त्वरिततरमाभाष्य सहसा
हृतं हस्तालम्बैर्हरति सुरलोकं रणमुखात्॥

2 एकतश्च सुरसुन्दरीजनः
श्रीमपक्ष(*sic* for °स्तमच्छ or °स्तु रच ?)ति युयुत्सुमन्यतः।
पाप्मना सह पलायते यश्च
श्चैकतः कुलकलङ्ककारणं॥

लोकः शुभस्तिष्ठति तावद्° (B. 161*a*, P. 132*b* = *Śp.* 3969).

समाः षष्टिर्द्विघ्ना मनुज (P. 156*b* = *Bṛ. Jāt.* vii. 5; **S.-Saṃcaya*, xxx. 15 anon.; *Śp.* 1709, कस्यापि).

संमूर्च्छितं संप्रति संप्रहारैः (B. 161*a* = *Śp.* 3971).

स्वर्गस्य मार्गा बहवः (B. 161*a*, P. 132*a*).[1]

हा तात तातेति स वेदना° (B. 161*a*, P. 132*b* = *Śp.* 3970).

**Sabhyāl.* जये धरित्र्याः (i. 18 = *Bṛ. Saṃ.* lxxiv. 1; *Sbhv.* 1476 anon.; *Śp.* 3085, कस्यापि).

**S.-Hārāv.* लीने . . . (6*a*, 42; see **Sml.* above).

तारतम्यसुवर्णानां (55*b*, 520).

**Subhāṣ.* दुर्जनहुताशतप्तं (ii. 15*a* = *Bṛ. Saṃ.* cvi. 4; **S.-Hārāv.* 42*b*, 278, कस्यापि; *Sbhv.* 151; *Śp.* 153, कस्यापि).

लीने . . . (i. 7*b*; see **Sml.* above).

*Sbhv.* दुर्जनहुताशतप्तं (151; see **Subhāṣ.* above).

यस्य जना न वदन्ति (2901).

लीने . . . (57; see **Sml.* above).

स्वामी सन् भुवनत्रयस्य (56).

*Śp.* लोकः . . . (3969; see **Sml.* above).

संमूर्च्छि . . . (3971; see **Sml.* above).

हा तात . . . (3970; see **Sml.* above).

*Aucityav.* क्षीणश्चन्द्रो विशति (*ad* 26 = **Subhāṣ.* vii. 16, धाराधरस्य; *Sbhv.* 560, धाराधरस्य).

*Padyarac.* संमूर्च्छि . . . (iii. 38; see **Sml.* above).

*Pratāpar.* Comm. quotes the *Bṛ. Saṃ.* several times (p. 176 = lxviii. 47, 85, 86, 88; p. 184 = xii. 7; pp. 185, 201, 417).

---

1 स्वर्गस्य मार्गा बहवः प्रदिष्टा
स्ते कृच्छ्रसाध्या बहवः सविघ्नाः ।
निमेषमात्रेण महाफलो ऽय
ऋजुस्त्वपन्था समरे व्यसुत्वम् ॥

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra* (fragments).

पुष्यो ऽथ हस्तः श्रवणः श्रविष्ठा (*ad* iii. 86).

राहौ यथा कि(*sic* for के?)तवस्तमस्या (*ad* iv. 188).

उत्क्षिप्तचित्रपत्त्रपांशुविहगः सौम्यस्वनः पूजितः (*ad* v. 8).

Rāyamukuṭa *ad Amarakośa* (fragments).

यद्रोहिणीयोगफलं तदेव.
सुताराषाढासहितेच चन्द्रेः ॥ (*ad* i. 4, 16 = *Bṛ. Saṃ.* xxv. 1).

अपरो ऽन्तगतो ऽलिन्दः प्रागन्तगतौ तदुत्थितौ चान्यौ ।
(तद्वधिविवृ)ततश्चान्यः प्राग्द्वारं स्वस्तिके ऽशुभदं ॥ (*ad* ii. 2, 11 = *Bṛ. Saṃ.* liii. 34).

गुञ्जे महीमत्र विधाय याञ्ची
प्रसह्य विन्ध्याचलपारियात्राम् (*ad* iii. 3, 3).

VALLAṆA (VALLANA. Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 381; C.C. i, p. 554. No information).

10 प्रत्येकानेकजातिप्रतिवपुरमिता.
74 किंशुककलिकान्तर्गत° (*Śp.* 3794, विज्जकायाः).
141 याच्यो न कश्चन गुरुः (**Skm.* i. 465).
176 नितम्बश्री कं न स्वगत°.
236 सा नेत्राञ्जनतां.
292 गाढावधःक्षतवलि.
343 दरम्लावं वासो.
378 धिग्धिक्त्वामयि केन.
395 कृत्वागः स च नागतो ऽपि.
461 उन्मील्याचि सखीर्न पश्यसि.
515 पान्थे सद्मसरो ऽन्तशाड्वल°.

**Skm.* अर्वाचीनवचःप्रपञ्च (v. 139).
आत्ते वाससि रोद्धुं (ii. 698).
आस्तां तावदसीमपौरुष (iv. 190).
उन्मुक्तक्रमहारि (iv. 171).
उपैति चाराब्धिं (iv. 303).
एतन्मन्द्विपक्क (ii. 376 = *Kāvyapr. ad* vii. 3 anon.).
गतः कालो यत्र प्रणयिनि (v. 314 = *Śāntiśataka*, iv. 13).
छायाशीतलिताः (iv. 143).
ताजक्सप्तसमुद्र (i. 13).

दुर्धैर्यत्काचभ्रम (iv. 83).
धिग्धिक्तान् कृमिनिर्विशेष (v. 331 = *Śāntiśataka*, iv. 10).
धिग्धिक्तान् समयान् (v. 133 = *Śāntiśataka*, iv. 19; *Sāhityad.*, p. 92 anon.).
निस्रुतं मकरन्दबिन्दु (iv. 152).
बिन्दुद्वन्द्वतरङ्गिता (v. 147).
मृत्पिण्डेन भुवैव किं (v. 343).
यस्यानुङ्गुरगन्धवाह (iv. 172).
याच्यो न कश्चन गुरुः (i. 465; see *Kvs.* 141 above).
रथ्यान्तश्चरतस्तथा (v. 297 = *Śāntiśataka*, iv. 19; *Sāhityad.*, p. 92 anon.).
राजा त्वं वयमप्युपासित (v. 199).
लक्ष्मीसद्मसरोज (iii. 47).
श्रीमद्भिर्द्रविणव्यय (v. 138).
स्तब्धस्तिष्ठसि पश्यद् (v. 219, given with translation by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 381).
स्तम्भावधे हि निमिषं (v. 137).

VASUKALPA ("mentions Keśaṭa, Bāṇa, Yogeśvara, Rājaśekhara," also a king Sāhasamalla (**Skm.* iii. 125, Aufrecht). Aufrecht, C.C. i, p. 557. ? = VASUKALPADATTA, Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 545; C.C. i, p. 557).
3 नम्राः पादनखेषु यस्य (VASUKA? see note).
6 शास्ता समस्तभुवनं.
15 पादाम्भोजसमीपसंनिपतित (**Skm.* i. 242).
161 एतस्मिन्नवदातकान्ति.
278 वपुः शरङ्गाच्यास्तद्.

**Skm.* अथायतनसंनिधौ (v. 65).
अद्यापि स्तनशैल (i. 376 = *Mahānāṭ.* ii. 35; *Kāvyapr.* *ad* i. 7 anon.; *Sāhityad.*, p. 225 anon.; *Śp.* 3636, कस्यापि).
आपूर्वस्माद्विडोजः (iii. 50).
इतस्तावन्नेत्रे (iv. 170).
एकः स एव परिपालयिताज्ज° (i. 141).
एतत्तर्कय कैरवक्लम (i. 372 = *Śp.* 3639, कस्यापि).
कपोलादुड्डीनैर् (i. 142).
क्रीडत्किन्नरकामिनी (v. 85).

क्षीणान्येव तमांसि (ii. 706).
क्षीरोदन्वानलीकः (iii. 255).
तत्तद्विक्रमदोहदेन (iii. 196).
त्रैलोक्यमुदारविष्णोस् (v. 21).
त्वत्सैन्यग्लपितस्य (iii. 132).
देवः सर्वविवेचनैक (iii. 15).
देवे निर्भरसाहसैक (iii. 91).
पादाम्भोज . . . (i. 242 = *Krs.* 15 above).
बाणः प्राणिति केशटः (v. 127).
बीजैरङ्कुरितं लताभिर् (i. 372 = **S.-Saṃcaya*, xvii. 2 anon.; *Cātakāṣṭaka*, i. 6; **Sūktiratn.* 525 anon.; **S.-Prab.* 228 anon.).
भृङ्गैर्नाविकसंनिभैः (iii. 125).
यत्रानेहसि यस्य (iii. 174).
यातस्यास्तमनन्तरं (i. 413 = *Mahānāṭ.* ii. 36).
लेखामनङ्गपुरतोरण (i. 362).
शृङ्गारसूत्रधारः (i. 356).
शेषं क्लेशयितुं (iii. 133).
स्वादयन्तु चिरं नाम (iv. 154).

VASUKALPADATTA (given, with translation, by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 545).
ईषल्लोमशभावभाञ्जि (ii. 883).
शिल्पं त्रीणि जगन्ति (i. 16).

**Sml. P.* जम्बूनां कुसुमोदरेष्व° (153*a*, वसुकस्य = *Krs.* 59, राजशेखरस्य, etc.).

VĀKKŪṬA (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 523–4; C.C. i, p. 557. No information).
57 . . . न प्रहितो नवः.
168 त्वन्नपङ्कस्थलपाण्डु° (**Skm.* ii. 703).
287 सुभग सुकृतप्रायो.
356 किं पादान्ते पतसि (**Skm.* 231, भावदेव्याः; **Padyāv.* 377, कस्यचित्).
438 नावस्था वपुषो ममेयम° (**Skm.* ii. 277).
454 कस्माम्लायसि मालतीव (**Skm.* ii. 127).
472 एते चूतमहीरुहो (**Skm.* ii. 498).

**Skm.* (in addition to the above).

अचैव स्वयमेव (ii. 159 = *Krs.* 285, बिम्बोकस्य).

VĀKPATI (= VĀKPATI RĀJA (*infra*)? Aufrecht, C.C. i, p. 557. No information).

43 दंष्ट्रासंकटवक्त्रकन्दर (**Skm.* i. 201, द्रवस्य; *Śp.* 4066, हनुमतः, etc.).

**Skm.* कृतस्त्वममुकः (i. 213 = *Krs.* 26 anon.).

तुष्टीवेश्वरसेवा (iv. 11).

देवि त्वं कुपिता त्वमेव (i. 276 = *Krs.* 20, वाक्पतिराजस्य, etc.).

निःसृत्याहवसागराद् (iii. 260).

परार्थे यः पीडां (iv. 290 = **S.-Ratnak.* iii. 292 anon.; **Sūktiratn.* 623 anon.; *As.* Comm., p. 108 anon.; *Sbhr.* 947, यशसः; *Śp.* 1052, इन्दुराजस्य; *Bhallaṭa-śataka*, 56; *Dhvanyāl.*, pp. 53 and 218 anon.; Hemac. Comm., p. 257 anon.; **S.-Prab.* 239).

*Sbhr.* घनोद्यानच्छायामिव (3414, श्रीहर्षदेवात्मजवाक्पतेः, or is this Vākpatirāja? The paternity of Vākpatirāja seems to be otherwise unknown).

VĀKPATI RĀJA (seventh to eighth century, son of Harṣadeva, author of the *Gauḍavaha*, and contemporary of Bhavabhūti. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 84; C.C. i, p. 557; Peterson, op. cit., p. 115; *Fourth Report*, p. cxi. Or is this the *Vākpati Rāja* = Muñja, uncle of Bhoja, concerning whom see *Prabandhacintāmaṇi*, trans. Tawney, pp. 30–6?).

20 देवि त्वं कुपिता (**Skm.* i. 276, वाक्पतेः, etc.).

27 श्रेयोऽस्याश्चिरमस्तु (**Skm.* i. 321).

28 चटच्चटिति चर्मणि (**Skm.* i. 197; *Śp.* 126, etc.).

45 नखक्रकचदारणस्फुटित.

**Skm.* further.

खर्वग्रन्थिविमुक्तसंधि (i. 220 = *Krs.* 36 anon., etc.).

प्रेङ्खद्भासुरकेशरौघ (i. 198).

सेयं द्यौस्तदिदं (i. 311).

*Sbhr.* See under VĀKPATI.

*Śp.* चटच्च . . . (126 = *Krs.* 28 above).

*Daśar.* प्रणयकुपितां दृष्ट्वा (*ad* x. 54, वाक्पतिराजस्य ; 55, मुञ्जस्य).

VĀGURA (= BHĀGURA (q.v. *supra*) ? Aufrecht, C.C. i, p. 558. No information).

80 मुग्धाताम्रैर्नवकिसलयैः.

100 शुकपक्षहरितकोमल.

**Skm.* धारोत्क्षिप्तस्तिमित (ii. 824).

VIKAṬANITAMBĀ (mentioned by Rājaśekhara. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 85 ; C.C. i, p. 569 ; Peterson, op. cit., p. 117 ; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xix, xlvii).

296 कान्ते तल्पमुपागते (**Skm.* ii. 696 ; Amaru, 101, etc.).

372 अनालोच्य प्रेम्णः परिणतिं (**Skm.* ii. 206, राजशेखरस्य, etc.).

**Skm.* No further verse.

**Sml.* किं द्वारि दैवहतके सहकारकेण (B. 112*a* = **Sabhyāl.* B. 3*a* anon ; *Sbhv.* 1682 ; *Sarasvatīk. ad* ii. 38, v. 170 and 178 anon.).

बाला तन्वी क्षणतनुरिति (P. 116*a* = *Sbhv.* 1401 ; *Śp.* 3671 ; **Sabhyāl.* iv. 157 ; **S.-Ratnak.* v. 47 anon. ; **S.-Mukt.* ii. 74, iv. 7 anon. ; **Sāras.* ii. 14 anon.).

**S.-Hārāv.* के वैकटनितम्बे (41*a*, 252 = **Sml. B.* 23*b*, *P.* 16*b*, राजशेखरस्य; Bhandarkar, op. cit., p. xii).

**Sabhyāl.* बाला . . . (iv. 157 ; see **Sml.* above).

*Sbhv.* अन्यासु तावदुपमर्दसहासु (735 = **Skm.* iv. 137, विद्यापतेः ; **S.-Hārāv.* 40*b*, 100 ; **Sāras.* ii. 13 anon. ; **Sūktiratn.* 513 anon. ; *Śp.* 823 ; *Daśar. ad* iv. 31 ; *Sāhityad.*, p. 73 anon. ; *Kuvalay.*, *ad* 66 anon. ; *Ak.*, p. 275 anon. ; *Padyarac.* xiv. 26).

अभिहिताप्यभियोग (2489).

अस्थयि साहसकारिणि (1549).

किं द्वारि . . . (1682 ; see **Sml.* above).

दिग्वधूवदनचुम्बि (2488).

बाला . . . (1401 ; see **Sml.* above).

*Śp.* अन्यासु . . . (823; see *Sbhv.* above).
क्व प्रस्थितासि (3610, गोविन्दस्वामिनो विकटनितम्बायाश्च = *Kvs.* 509 anon.; **S.-Ratnak.* v. 169 anon.; **Sāras.* 89 anon.; **S.-Mukt.* iii. 58 anon., etc., etc.).
बाला . . . (3671; see **Sml.* above).

VIKRAMĀDITYA (sixth century? Associated with Mātṛgupta and Bhartṛmeṇṭha. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 85; C.C. i, p. 569; Peterson, op. cit., pp 117–18; Bhandarkar, *Report,* 1897, p. xlvii).

200 दृष्टाः शैवलमञ्जरीपरिचिताः (**Skm.* ii. 18, रथाङ्गस्य).

**Skm.* आघातचोणिपीठः (v. 8).
कुर्वन्नाभुग्नपृष्ठो (v. 10 = *Harṣac.* iii; *Ak.*, p. 327 anon.).
चीरोदाम्भसि मज्जतीव (i. 390, विक्रमादित्य-चण्डालविद्या-कालिदासानां).
चञ्चत्पादनखाग्र (i. 218).
पत्रावृत्तिचयं चितौ (v. 73, साहसाङ्कस्य; *Sbhv.* 1921, प्रियाविरहस्य).
पश्चादङ्घ्रिं प्रसार्य (v. 9 = *Harṣac.* iii; see p. 56 above).
प्रातर्वारविलासिनी (v. 24).
लावण्यसिन्धुरपरैव (ii. 19 = Vāmana *ad* iv. 34 anon.; **Sml.* *B.* 85*a*; **S.-Hārāv.* C 17*b*, 199; *Sarasvatīk.* *ad* iv. 49 anon.; *Dhvanyāl.* p. 205 anon.; *At.*, p. 36 anon.; Nami *ad* Rudraṭa's *Kāvyālaṃkāra*, ii. 8 anon.).
शय्यागारं व्रजन्त्याश्च (ii. 566).
संभोगभ्रष्टताटङ्क (ii. 355, विक्रमादित्य-कालिदासयोः).

**Subhāṣ.* किं तया क्रियते लक्ष्म्या (vi. 16 = *Sbhv.* 507; *Śp.* 277; **S.-Saṃcaya*, xv. 29 anon.; **Subhāṣ.* v. 16; *Pañcat.* ii. 41).

**Sml.* लावण्यसिन्धु . . . (B. 85*a*; see **Skm.* above).
लिम्पतीव तमो ऽङ्गानि (B. 135, *Mṛcchakaṭikā*, 14; *Kāvyād.* ii. 226 anon.; *Sbhv.* 1890; *Śp.* 3603, विक्रमादित्यमेण्ठयोः; *Sarasvatīk.* *ad* v. 186 anon.; *Kāvyapr.* *ad* x. 6, p. 53 anon.; *Sāhityad.*, p. 293,

anon.; *Kuvalay. ad* 170 anon.; *At.*, p. 45 anon.; Hemac., p. 290 anon.; *As.*, pp. 58 and 195 anon.; *Ak.*, pp. 183 and 194 anon.; *Sāhityak. ad* x. 7 anon. Concerning this celebrated verse see Pischel's Introduction to Rudra's *Śṛṅgāra-tilaka*, pp. 16 sqq.).

*Sbhv.* **अतसीपुष्पसंकाशं** (1718, **विषमादित्यस्य** = *Śp.* 512, **मेण्ठस्य**).
**किं तया क्रियते** . . . (507; see *Subhāṣ. above).
**चेतोहराः युवतयः** (3318 = *Śp.* 4130, **कस्यापि**; *S.-Muktāv. viii. 14, xxxi. 7 anon.; *S.-Samcaya, xxx. 29 anon.; *Bhojapr.* 198).
**दृष्टं दुर्जनचेष्टितं** (3193).
**निरन्नस्यालोकं चुदुप॰** (3192).
**मातर्नो सन्ति तस्मिन्** (1165).
**रुजासु नाथः परमं हि** (3494).
**लिम्पतीव** . . . (1890; see *Sml. above).
**विद्ययैव मदो येषां** (506; ? Vikramāditya).

*Śp.* **अष्टौ हाटककोटयस्त्रि॰** (565, q.v. = *Bhojapr.* 228).
**किं तया क्रियते** . . . (277; see *Subhāṣ. above).

VITTOKA (Aufrecht, C.C. i, p. 572. No information).

149 **दृष्टा काञ्चनयष्टिरद्य** (*Skm. ii. 17, **रेतोकस्य**).
150 **मध्येहेमयुगं कपित्थयुगलं** (*Skm. ii. 16, **रेतोकस्य**).

*Skm. **ये पूर्वं परिपालिताः** (iv. 279 = *Śp.* 985, **कस्यापि**).

VIDYĀ, VIDYĀKĀ, VIJJĀ, or VIJJĀKĀ (mentioned by Dhanada Deva, *Śp.* 163; Hall, *Vāsavadattā*, Introd., pp. 21, 55; Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 85; C.C. i, pp. 571, 573; Peterson, op. cit., pp. 119–20; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xix and xlvii).

298 **धन्यासि यत्कथयसि** (*Skm. ii. 697; *Sbhv.* 2142, **कस्यापि**, etc.).

500 **दृष्टिं हे प्रतिवेशिनि** (*Skm. ii. 66, etc.).

*Skm. उद्दण्डकोकनद (iii. 41).
जनयति जननाथ (iii. 31).
थूथूत्कृत्य वमन्निर् (v. 365).
देवेन प्रथमं जितोऽसि (ii. 512 = *Kvs.* 414, राज्यपालस्य).
भूपालाः शशिभास्करा (iii. 71 = *Sbhv.* 2515, मयूरस्य; *Padyarac.* iii. 1, कस्यापि, etc.; see p. 68).
मन्ये रोमाञ्चिताङ्गी (ii. 104).
यशःपुत्रं देव (iii. 138).
वयं बाल्ये बालांस् (ii. 61 = **Sabhyāl.* iii. 31 anon.; *Śp.* 3761, कस्यापि; *Padyarac.* vii. 37, कस्यापि; *At.*, p. 36 anon.).
विश्वश्रिरेषा मम जीवबन्धो (ii. 279; also गणपतेः).
शुकतुण्डच्छवि (i. 8 = *Kvs.* 51 anon.; **S.-Ratnak.* i. 143 anon., etc.).
सिकतिलतलाः सान्द्र (ii. 56 = *Kvs.* 502 anon.).
सुच्छायं फलभारनम्र (iv. 243).

*Sml. अस्थिरमनेकरागं (P. 96b = **Sāras.* ii. 13 anon.; **S.-Ratnak.* iii. 313 anon.; **Saml.* 255 anon.; **Sabhyāl.* vi. (24b) anon.; **Sūktiratn.* 513 anon.; *Sbhv.* 1734, वृद्धेः; *Śp.* 3863, शकवृद्धेः).
किंशुककलिकान्तर्गत (P. 90b, B. 111a = *Kvs.* 74, वल्लणस्य; see p. 74 above).
केनात्र चम्पकतरो वत (P. 45a, B. 51a = **Skm.* iv. 287, वीरस्य; *Śp.* 1003).[1]
माद्यद्दिग्गजदानदिग्ध (B. 47a = *Śp.* 1131; Hemac. Comm., p. 181 anon.).[1]
विलासमसृणोल्लसन् (P. 99b, B. 124b = **Skm.* ii. 588, योगेश्वरस्य; **Sabhyāl.* ii. 11 anon.; **Sūktiratn.* 422 anon.; *Śp.* 582; *Sarasvatīk. ad* v. 165 anon.; Peterson, op. cit., p. 120; see also p. 79 above).
सोत्साहा नववारिभारगुरवो (P. 97a, B. 120a = *Sbhv.* 1778 anon.).

*S.-Hārāv. कोशः स्फीततरः स्थितानि (C 7b, 174) = *Kvs.* 193 anon., etc.).
नीलोत्पलदलश्यामां (34b (145), विज्जायाः = *Śp.* 180; **Sūktiratn.* 81 anon.).

---

[1] These two verses are given by Aufrecht, with translation, in the article cited.

प्रियसखि विपद्दण्डप्रान्त (64*a* (667) and 78*b* (63), विज्ञायाः = *Sbhv.* 3137; *Śp.* 451; Bhartṛhari, Weber's Notes, p. 25).

*Sbhv.* उन्नमय्य सकचग्रहम° (2090 = *Śp.* 509; *Sarasvatīk. ad* i. 91, v. 165 anon.; **S.-Muktāv.* xviii. 11 B; *Aś. ad* ix. 3, last part only).

कवेरभिप्रायमशब्दगोचरं (158).

कोपः . . . (1523; see **S.-Hārāv.* above).

गते प्रेमाबन्धे (1141 = *Kvs.* 410 anon.; Amaru, 43, etc., etc.).

नार्याः सारतिशून्यता (1175).

प्रियसखि . . . (3137; see **S.-Hārāv.* above).

विरम विफलायासाद् (3138).

*Śp.* उन्नमय्य . . . (509; see *Sbhv.* above).

किंशुक . . . (3794; see **Sml.* above).

केनाच . . . (1003; see *Sbhv.* above).

दृष्टिं हे . . . (3769; see *Kvs.* above).

धन्यासि . . . (3746; see *Kvs.* above).

नीलोत्पल . . . (180; see **S.-Hārāv.* above).

प्रियसखि . . . (451; see **S.-Hārāv.* above).

माद्यद्दि° . . . (1131; see **Sml.* above).

विलासमसृणो . . . (582; see **Sml.* above).

VINAYA DEVA (= VINĪTA DEVA. Peterson, op. cit., p. 122? or VINAYA PRABHU, author of a *Candradūta* (Aufrecht, C.C. ii, p. 136); Aufrecht, C.C. i, p. 576).

55 नैवैके वयमेव कोकिल.

**Skm.* चुम्बन्नाननमालुठन् (i. 441).

*Sbhv.* दिक्षु भूमौ तथा व्योम्नि (1242, विनीतदेवस्य).

VIṢṆUHARI (Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 544; C.C. i, p. 594. No information).

435 कस्मादिदं नयनम°.

**Skm.* शक्यार्चनः सुचिरं (ii. 712; given by Aufrecht, loc. cit., with translation).

VĪRYAMITRA (Aufrecht, C.C. i, p. 596. No information).

142 भुवोः काचिल्लीला (*Skm. ii. 7, राजोकस्य; Śp. 3274, कस्यापि).

169 दूर्वाश्यामो जयति.

181 एतल्लोचनमुत्पलभ्रम°.

215 तरत्तारं तावत्प्रथम° (*Skm. ii. 464 = *Sml. P. 65b, B. 72b; *S.-Mukt. v. 60 anon.).

228 सा सुन्दरीति तरुणीति.

314 हरति रतिविमर्दे.

363 मुग्धासि नायमपराध्यति.

*Skm. अलीनां मालाभिर् (i. 437).
तरत्तारं . . . (ii. 464; see above).
त्वङ्गत्तुङ्गमृदङ्ग° (i. 41).
पृथुरसि गुणैः कीर्त्या (iii. 66 = Sbhv. 2502, कस्यापि).
वापी दन्तुरितोदरा (ii. 760 = Kvs. 75, अभिनन्दस्य).
विस्फाराः प्रथमं (ii. 598).
हंहो सिंहकिशोरक (iv. 185).

*Sml. तरत्तारं . . . (B. 72b, P. 65b; see above).

*S.-Hārāv. लीलाताण्डवितभ्रुविभ्रम (C 216 = Kvs. 216, राजशेखरस्य).

VAIDDOKA (no information).

49 कनकनिकषस्वच्छे.

VAIDYA DHANYA. See above DHANYA.

VOPĀLITA (no information. ? = the lexicographer mentioned by Halāyudha, tenth century; Aufrecht, C.C. i, p. 616).

355 वचोवृत्तिर्मा भूद्.

ŚATĀNANDA (no information; Rudraṭa had this surname, but none of the verses can be traced to him. Aufrecht, C.C. i, p. 631).

131 हर्षोल्लासितचारुचन्द्र.

394 कोपस्त्वया यदि कृतो मयि (Amaru, 133, etc.).

*_Skm._ अपास्तस्ताराभिर् (ii. 714).
आर्द्रो कण्ठे मुखाब्ज (i. 91).
कम्पन्ते कपयो भृशं (ii. 874 ; see under Lakṣmīdhara).
क्षतपाद्‌निगूहनो (i. 427).
केनेयं श्रीर्व्यसन (iv. 96).
गते बाल्ये चेतः (ii. 10).
जयति तव कूणितेक्षणं (i. 130).
जायन्ते बहवो ऽत्र (iv. 3).
भृङ्गी कस्तव चर्चिके (i. 40).
मसृणमसृणं प्रेयः (ii. 684).
मातर्धर्मपरे (ii. 866 = _Sbhv._ 2416, रविदत्तस्य ; _Śp._ 580, ditto).
वराहानाखेट्टुं (ii. 831).
विगर्जामुञ्चस्व (iv. 48).
श्यामोश्चन्द्रा स्वपिषि (i. 257 = _Krs._ 35 anon., etc.).
स्नेहाद्‌संतटे ऽवलम्ब्य (i. 298).
स्वस्ति सुखिभ्यः संप्रति (v. 255 = _Sbhv._ 3395 anon.).

Śabdārṇava ("given in _Skm._ as the name of a poet, but more likely a collection of miscellaneous poetry. See Śabdārṇava Vācaspati" (Aufrecht) ; it may be suggested rather that Śabdārṇava is Śabdārṇava-Vācaspati, and that the latter has obtained a sobriquet from his dictionary, see Aufrecht, C.C. i, pp. 559 and 635, and Zachariae, _Die Indischen Wörterbucher_ (_Grundriss der Indo-arischen Philologie_), pp. 7–8).

437 असावहं लोहमयी.

*_Skm._ (Śabdārṇava, 10, and Ś.-Vācaspati, 1).
अयि चातक चञ्चुपुटाः (iv. 320).
इयं गौरुद्दामा तव (v. 154).
एकेनैव पयोधिना (iv. 37).
किं ब्रूमो जलधेः श्रियं (iv. 38 = _Siṃhāsanadvātriṃśatikā_, 86).
त्वं शीतलो नव्यजनानुरागी (ii. 558).
न लोपो वर्णानां (iii. 8 = margin of *_Padyāmṛtat._ ii. 1).
प्रत्यासन्नविदूरवर्ति (ii. 364).

ये दीनेषु दयालवः (v. 174 = *Siṃhāsasanadvātriṃśatikā*, 16; *Śp.* 228, कस्यापि; **S.-Saṃcaya*, i. 15 anon.; **S.-Ratnak.* ii. 64 anon.; **S.-Prab.* 111 anon.; **Sūktiratn.* 110 anon.).

वरं मृतो न तु क्षुद्रस् (v. 200).

श्वासोन्मूलितमेरुर् (iv. 61, शब्दार्णववाचस्पतेः).

हेलानिर्जितकामरूप (iii. 72).

*Kkbh.* जनस्थाने भ्रान्तं (*ad* v. 1, भट्ट-वाचस्पतेः = **Skm.* v. 264, शूलपाणेः; *Sbhv.* 3264 anon.; **S.-Hārāv.* 71*a*, 771, वाचस्पतिभट्टस्य; **Sūktiratn.* 254 (15*a*) anon.; **S.-Ratnak.* ii. 203 anon.; **Padyaveṇī*, vi. (64*b*), जगज्जीवनवृज्याया: (*sic*); *Sāhityak.*, p. 297 anon.; *Kāvyapr. ad* v. 2 anon.; *Sāhityad.*, p. 114 anon.; *Padyarac.* xv. 52, कस्यापि; Hemac., p. 106 anon.; *Ak.*, p. 297 anon.).

Śambūka (Śambuka. Aufrecht, C.C. i, p. 636; Peterson, op. cit., p. 128. No information).

350 तद्देवाज्जिह्मायं (*Sbhv.* 1577, कस्यापि; *Śp.* 3538, संकुलस्य; **Sabhyāl.* 30*a*, संकुलस्य).

*Sbhv.* दूराज्ज्ञातविकल्पयोरभिमुखं (2080).

Śivasvāmin (Bhaṭṭaśrī-Śivasvāmin, ninth century, author of the *Kapphaṇ(in)ābhyudaya Kāvya*. Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, pp. 92–3; C.C. i, p. 654; Peterson, op. cit., pp. 129–30; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xviii, l; Śeṣagiri Śāstrin, *Report on the Search for Sanskrit MSS. . . . Madras*, 1893–4, pp. 49–56, where extracts from the *Kapphaṇābhyudaya* are given).

*ad* 324 किमु परिगता भर्त्रा (*Sbhv.* 2099 ?).

**Skm.* तेजोराशौ भुवनजलधेः (ii. 713).

फलमलघु किं (ii. 628).

**Sml.* गतो ऽस्तं घर्मांशुर्(तिग्मांशुर्)व्रज (P. 63*a*, B. 69*a* = **Skm.* ii. 291, कस्यचित्; *Sbhv.* 1140; **Sml. P.* 118*a*; **S.-Hārāv.* C 36*a*, 88).

वृथा सपदि मीलितं (*P.* 118*a* = **Skm.* ii. 631, कस्यचित्; **Sabhyāl.* iv. 122 anon.; **Saml.* 185 anon.; *Sbhv.* 2097, कस्यापि; *Padyarac.* viii. 29, कस्यापि).

नैषा वेगं मृदुतरतनुः (B. 146*b* = *Sbhv.* 2107, मूर्खस्य ; *Śp.* 3690, मूर्तस्य ; **Sāras.* 79 anon.).

या बिम्बौष्ठरुचिर्न (P. 58*a* = *Sbhv.* 1051 ; *Śp.* 3396 ; **Sabhyāl.* B 1*b* ; **S.-Hārāv.* C 31*b*, 40).

स धूर्जटिजटाजूटो (B. 9*b* = *Sbhv.* 62, तत्त्वकस्य ; *Śp.* 101, सुरवर्मणः ; *Vetālap.* (Uhle), p. 202 ; **S.-Hārāv.* 11*b*, 93 ; **Subhāṣ.* i. (8*a*) anon. ; Aufrecht adds that the verse recurs at the beginning of the *Hāṭakeśvara Māhātmya* of the *Skanda Purāṇa*, I.O. MS. 2752 = Eggeling, No. 3656).

**Sabhyāl.* या बिम्बौष्ठ . . . (B 1*b* ; see **Sml.* above).

**Subhāṣ.* कूजं विरौति परिकुप्यति (iv. 79 = *Sbhv.* 438).

**S.-Hārāv.* (in addition to the above). वाक्यं च द्विपदी (40*a*, 231, given by Bhandarkar, op. cit., p. xi. anon.).

*Sbhv.* उल्लापयन्त्या दयितस्य (1416 = **Kapphinābhy.* xii. 27 ; *Śp.* 3511).

किमु परिगता . . . (2099 = **Kapphinābhy.* xiv. 29).

गतो ऽस्तं . . . (1140 ; see **Sml.* above).

गुणमयो ऽपि सदोष (1756 = **Kapphinābhy.* viii. 30).

चित्रैर्यस्य पतत्त्रिभिर् (810).

भोक्तुं भङ्क्त्वा न भुङ्क्ते (1826 = **Skm.* v. 70, रजकसरस्वत्याः ; **S.-Ratnak.* iii. 142 anon. ; *Śp.* 3598, कस्यापि).

मुक्ताभानि पयांसि (710).

या बिम्बौ° . . . (1051 ; see **Sml.* above).

कूजं विरौति . . . (438 ; see **Subhāṣ.* above).

वदननिहिते ताम्बूलांशे (2100 = **Kapphinābhy.* xiv. 14).

वदनशशिनः स्पर्शे (2098 = **Kapphinābhy.* xiv. 15 ; *Śp.* 3711, कस्यापि).

व्यसनमचलं यत्राचार्यो (2101 = **Kapphinābhy.* xiv. 32).

समजनि न तत्प्रेम (2062 = **Kapphinābhy.* xiv. 7).

*Śp.* उल्लापयन्त्या . . . (3511 ; see *Sbhv.* above).

या बिम्बौष्ठ . . . (3396 ; see **Sml.* above).

*Kkbh.* आतन्वन् सरसां स्वरूपरचनां (*ad* v. i = Hemac. Comm., p. 6 anon.).

आद्यत्वावधि शिण्ड शिण्ड<br>उत्खातप्रखरा मुखा°<br>पित्रापि त्रायते या न } (*ad* iv. i).

Sarvānanda's commentary (*Ṭīkāsarvasva*) on the *Amarakośa*.
A number of fragments identified in the poem by Śeṣagiri Śāstrin, loc. cit., and the following unidentified :—

दृशकाश्मकभूपालौ विष्वगारभ्य रोषितौ.

Rāyamukuṭa's commentary (*Padacandrikā*) on the same (Aufrecht, Z.D.M.G. xxviii, pp. 118–21); fragments as follows:—

जवनिकावनि (*sic* for लि ?) कान्तिस्त्रद्राततां (*ad* ii. 6, 3, 22).

प्रसभमिवाङ्कद्विह्वला महेला (*ad* ii. 6, 1, 2).

प्रेर्यन्ते ऽमी परमररयो हर्म्यवातायनानां (*ad* ii. 2, 17 = *Kapphiṇābhy*. xv. 13; also cited by Sarvānanda).

(तल्वे तत्त्वार्थे) रवावद्वा (*ad* iii. 4, 12 = the passage quoted by Śeṣagiri from xviii. 35 as तत्त्वे सत्त्वे नवाह्वा ?).

Liṅga Bhaṭṭa's commentary on the same (see Śeṣagiri, loc. cit., p. 33).

Śubhaṃkara (sometimes Śubhāṅka. Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 546–7; C.C. i, p. 659. No information. A Buddhist author also bore the same name, see Thomas, *Deux Collections . . . de Sādhanas*, Muséon, 1903, index; Aufrecht mentions C.C. iii, p. 157, after Haraprasāda Śāstrin's *Report*, 1895–1900, p. 10, a Śubhaṃkara, author of a work entitled *Hastamuktāvalī*, on dancing).

21 को ऽयं द्वारि हरिः (**Skm*. i. 277, etc.).

**Skm.* एते लक्ष्मण जानकी (i. 263 = **Padyāv*. 148 and 250, शुभाङ्कस्य; given with translation by Aufrecht in the article cited; Hemac., p. 90 anon.).

ये गोवर्धनमूल (i. 293 = **Padyāv*. 3, शुभाङ्कस्य).

वत्से माधवि तात (iii. 227, शुभाङ्कस्य).

*_Padyāv._ (in addition to Nos. 3, 148, 250 above).

दूरं दृष्टिपथात्तिरोभव (265, शुभाङ्कस्य = *_Skm._ i. 299, कस्यचित् ).

ŚUBHĀṄGA (once named as _Śubhāṅka,_ and therefore perhaps identical with ŚUBHAṂKARA).

71 प्रागेव शैवमस्त्रं.

*_Skm._ उत्कण्ठाकुलचक्रवाक (ii. 708).
कार्पासास्थिप्रचय (iii. 82).
दुर्वारकेलिकलङ्किम (v. 19).
परिचुम्बनाय घटते (ii. 419 ; MS. B. शुभाङ्कस्य).
विलेभ्यो निष्क्रान्तं प्रति (v. 20).
माषीणां मुषितं (ii. 881).
यद्वीचिभिः स्पृशसि गगनं (iv. 53 = _Śp._ 1090, गौडाभिनन्दस्य ; *_S.-Ratnak._ iii. 216 anon.; see p. 21).
विश्रामं भज तालवृन्त (ii. 857).
विषयपतिरलुब्धो (v. 186).
व्योमन्युल्कोत्थरणे (iii. 114).

ŚṚṄGĀRA (Aufrecht, C.C. i, p. 660. No information).

269 कल्याणं परिकल्प्यतां.
271 लावण्येन पिधीयते (*_Skm._ ii. 142).
272 सोद्वेगा मृगलाञ्छने (*_Skm._ ii. 172).

*_Skm._ (in addition to the above).

पक्षाभ्यां सहितौ प्रसार्य चरणाव् (v. 25).

ŚRĪKAṆṬHA (? = ŚRĪKAṆṬHA PAṆḌITA, who "mentions a king Śrī-Malla Deva"; Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 93 ; C.C. i, p. 667).

56 मलयमहीधरपवनः.

*_Skm._ कलाधारो वक्रः (i. 415).
भूर्भूपालचमूपदेषु (iii. 130).
विष्वग्विसारिततिमिरावरुद्ध (i. 7).
श्रीमान् पातालकुक्षिंभरि (iii. 235).

_Śp._ णूनं वादल छाइ खेह (550, श्रीकण्ठपण्डितस्य, _v. supra_).

Śrīdharanandin (Aufrecht, C.C. i, p. 669. No information).

7 कारुण्यामृतकन्दली (*Skm. i. 243).

8 शीलाम्भःपरिषेकशीतल॰ (*Skm. i. 244).

*Skm. (i. 243–4, as above).

Siddhoka (Aufrecht, C.C. i, p. 722. No information).

441 आदृष्टिप्रसरात्प्रियस्य (*Skm. ii. 290 ; Amaru, 76, etc.).

*Skm. (this verse only).

Saṃghaśrī (Aufrecht, C.C. i, p. 687. No information; a Buddhist author).

4 कामक्रोधौ द्वयमपि यदि (*Skm. i. 241).

54 आरक्ताङ्कुरदन्तुरा (*Skm. ii. 761).

*Skm. i. 241, ii. 761, as above.

Sāvarṇi (no information).

79 श्रोण्यां चित्रः कुरवकगुणः.

Surabhi (Aufrecht, C C. i, p. 729. No information : ? = Surabhi Cūla, C.C. i, p. 729 ; Peterson, op. cit., p. 134).

307 मुञ्चत्रीडावत्याः.

*Skm. अयं दूरभ्रान्तः पटुतर (iv. 202).

आसीद्यस्तव पुच्छक (iv. 278).

उच्चैर्वृतो हरिपदे (i. 435).

एतत्कवीन्द्रमुखचन्द्र (v. 157).

एतैर्जह्नुसुताजलैर् (i. 384).

गर्भक्लान्तिभरालसां (iv. 226).

गाङ्गमम्बु शुभम॰(सितम॰) (iv. 337 = *Sāhityad.*, p. 338 anon. ; *Kāvyapr. ad* x. 52 anon. ; *Śp.* (one MS.) after 796 ; *As.*, p. 171 anon. ; **Sūktiratn.* 503 anon. ; **Padyatar.* 33 anon. ; **Sāras.* iv. 76 anon.).

त्वङ्गद्वैरिकरीन्द्र (iii. 181).

निद्रानन्दकरीर्नितान्त (i. 338).

प्रालेयाम्भःशिशिर (ii. 709).

महानीलश्यामं (i. 391).

लीलालोलकराङ्गुली (iii. 259).

शौर्योत्कर्षतृणीकृत (i. 226).

SUVARṆAREKHA (Aufrecht, C.C. i, p. 729. No information).

164 तरलनयना तन्वङ्गी.

*Skm. मर्यादाभङ्गभीतेर्° (iv. 40 = *S.-Samcaya, ix. 12).

Ujjvaladatta *ad Uṇādisūtra*.

पुंसः स्त्रियां स्त्रियाः पुंसि संभोगं प्रति या स्पृहा ।
स शृङ्गार इति ख्यातः क्रीडारत्यादिकारकः ॥
(*ad* ii. 136, इति सुवर्णरेखः, a lexicographer ?).

SONOKA (? = SEHNOKA, SOHNOKA, SOLLOKA, SOLŪKA; see following name. Aufrecht, C.C. i, pp. 734, 737. No information).

305 नाधन्यान्विपरीत° (*Skm. ii. 667, सोल्लोकस्य).

*Padyāv. सचासार्त्ति यशोदया (262, साह्लाकस्य = Krs. 42, सोन्नोकस्य, etc.; see SONNOKA).

SONNOKA (see preceding name. No information).

41 . . . धेनुदुग्धकलशानादाय.

42 सचासार्त्ति यशोदया (*Skm. i. 296, सोल्लोकस्य; *Padyāv. 262, सोह्लोकस्य).

47 देवो हरिर्जयति यज्ञवराहरूपः.

345 तल्पे चम्पककल्पिते.

398 अयं धूर्तो मायावि° (*Skm. ii. 117, सोल्लोकस्य).

399 अप्राप्तकेलिसुखयोर्.

480 भ्रश्यद्विवचितमसंफलद् (*Skm. ii. 459, सोल्लोकस्य).

*Skm. अयं धूर्तो . . . (ii. 17; see above).
इयं गौरेका नः (v. 168, सेह्लकस्य).
उच्छन्नच्छदिरुल्लसद्वृति (v. 249, सोह्लोकस्य).
उत्पुच्छप्रमदोल्लसद् (v. 35, सोल्लोकस्य).
प्रसरति तिमिरः सवितुर् (i. 364, सेह्लोकस्य).
भ्रश्यद्विवचित . . . (ii. 459; see above).
विद्वानघरनष्टधीर्° (i. 342, सोलूकस्य).
सचासार्त्ति . . . (i. 296; see above).

HARṢA DEVA (seventh century, author of the *Ratnāvalī*, etc., and patron of Bāṇa, Mayūra, and others; Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 98; C.C. i, p. 764; Peterson, op. cit., p. 138; *J. As. Soc. Bombay*, xvi, p. 179; Bhandarkar, *Report*, 1897, pp. xx, li. Often confused with Śrīharṣa).

159 = *Ratnāv.* ii. 9 (35).

[217 anon. = *Nāgān.* iii. 4 (35).]

224 = *Ratnāv.* ii. 10 (36).

352 एकत्रासनसंस्थितिः (श्रीहर्षस्य = Amaru, 18, etc.).

[422 anon. = *Ratnāv.* ii. 12 (38).]

517 = *Ratnāv.* iii. 9 (55).

**Skm.*

| *Ratnāv.* | **Skm.* | *Priyadarśikā.* | **Skm.* |
|---|---|---|---|
| i. 1 | = i. 115. | i. 1 | = i. 114. |

| *Nāgān.* | **Skm.* |
|---|---|
| i. 8 | = v. 36, श्रीहर्षस्य. |
| ii. 8 (27) | = ii. 466, प्रभाकरदत्तस्य. |
| iii. 4 (35) | = ii. 41. |

Also—

आवक्रेन्दु तदाङ्गमेव (iii. 27, श्रीहर्षस्य).
एकं योगनियोजनाय (i. 70).
ये कारुण्यपरिग्रहाद् (v. 182, श्रीहर्षस्य).
शम्भो सत्यमिदं पयोधि (i. 117).

**Sml.*

| *Ratnāv.* | **Sml.* | *Ratnāv.* | **Sml.* |
|---|---|---|---|
| i. 6 | = P. 161*a*. | ii. 13 | = B. 64*b*. |
| 16 | = B. 142*b*. | 14 | = B. 64*a* (P. 59*a*). |
| 17 | = B. 111*a*. | 20 | = B. 103*a*. |
| 19 | = B. 130*a* (P. 104*a*). | iii. 1 | = B. 74*b*. |
| 20 | = B. 129*b*. | 3 | = B. 71*b*. |
| 21 | = B. 139*b*. | 6 | = B. 133*b* (P. 107*a*). |
| 25 | = B. 129*b*. | 11 | = B. 107*a* (P. 86*a*). |
| ii. 7 | = B. 69*b*. | 12 | = B. 143*a*. |
| 8 | = B. 84*b* (P. 72*a*). | 13 | = B. 143*a*. |
| 9 | = B. 93*b*. | 14 | = B. 106*b*. |
| 10 | = B. 85*b*. | 15 | = B. 137*b*. |
| 12 | = B. 64*b*. | | |

| *Nāgānanda.* | **Sml.* | *Nāgānanda.* | **Sml.* |
|---|---|---|---|
| i. 8 | = B. 179*b*. | i. 10 | = B. 191*b*. |
| iii. 12 (43) | = B. 143*a*. | iv. 3 (52) | = B. 180*b*. |
| i. 1 | = B. 20*a*. | | |

Also— सरस्यामेतस्यां (P. 72*b* = *Kkbh.* चक्रपालस्य).

**Sabhyāl* (in addition to a number of verses from the *Naiṣadhīya*).

| *Ratnār.* | **Sabhyāl.* | *Nāgān.* | **Sabhyāl.* |
|---|---|---|---|
| i. 24 | = A 16*b*. | iii. 4 (35) | = A 19*a*. |

**S-Hārār.*

| *Ratnār.* | **S.-Hārār.* | *Ratnār.* | **S.-Hārār.* |
|---|---|---|---|
| i. 6 | = 64*b*, 714. | ii. 12 | = C 369. |

**Padyāmṛtat.* संधानानि विसंधयः (ii. 2, श्रीहर्षस्य = **Sml. P.* 139*b*, श्रीहर्षपण्डितस्य).[1]

*Sbhr.*

| *Ratnār.* | *Sbhr.* | *Ratnār.* | *Sbhr.* |
|---|---|---|---|
| i. 24 | = 1962. | iii. 2 | = 1206. |
| ii. 9 | = 1513. | 6 | = 1908. |
| 14 | = 1078. | 9 | = 2058. |
| 19 | = 1602. | iv. 2 | = 1281. |

| *Nāgān.* | *Sbhr.* | *Nāgān.* | *Sbhr.* |
|---|---|---|---|
| i. 18 | = 1205. | iv. 2 (51) | = 540. |
| iii. 4 (35) | = 2072. | 7 (56) | = 3280, कस्यापि. |
| 6 (37) | = 2034 anon. | | |

Also— अग्रयमलोलजिह्वं (233 = *Śp.* 470, कस्यापि).

अमुष्मै चौराय (1979, श्रीहर्षदेवचौरयोः = **Skm.* v. 143, अमरोः; *Siṃhāsanadvātriṃśatikā*, 60; *Bhojapr.* 234; trans. Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 38).

उदयगिरिमूर्धगो ऽयं (2028).

क्षमी दाता गुणग्राही (3228, श्रीहर्षदेवतत्सेवकयोः; 2819, श्रीव्यासमुनेः; *Vetālap.* iv. 6, p. 21; *Hitop.* iii. 137).

---

[1] संधानानि विसंधयः प्रकृतयस्ताभ्यः परः प्रत्ययो
देव व्याकरणाद्भेदकमिदं वैधर्म्यमेतत्तव ।
आदेशो न विकल्पते न च कृतं किंचित्क्वचिल्लुप्यते
नो वृद्धिर्गुणबाधिका न पुरुषः कार्ये क्वचिन्मध्यमः ॥

**तस्या मुखस्यातिमनोहरस्य** (1517, **श्रीहर्षस्य** = *Krs.* 206 anon.).

**यदेतच्चन्द्रान्तर्जल** (1978, **श्रीहर्षदेवचौरयोः** = *Sarasvatīk.* *ad* iv. 51 anon.; *Śp.* 563, Bhoja and a thief; *Sāhityad.*, p. 295 anon.; *Aś.*, p. 51 anon.; *Bhojapr.* 233; **S.-Ratnak.* iv. 78 anon.; **S.-Prab.* 38 anon.; trans. Tawney, *Prabandhacintāmaṇi*, p. 38).

*Śp.*

| *Ratnār.* | *Śp.* | *Ratnār.* | *Śp.* |
|---|---|---|---|
| i. 6 | = 441. | i. 22 | = 3798. |
| 17 | = 3790. | 24 | = 3621. |
| 19 | = 3797. | ii. 12 | = 3401. |

| *Nāgān.* | *Śp.* | *Nāgān.* | *Śp.* |
|---|---|---|---|
| iii. 4 (35) | = 3672. | iii. 12 (43) | = 3656. |

*Aucityar.*

| *Ratnār.* | *Aucityar.* | *Ratnār.* | *Aucityar.* |
|---|---|---|---|
| i. 8 | = *ad* 15. | ii. 4, 2, 3 | = *ad* 16. |
| ii. 12 | = *ad* 11. | | |

*Kkbh.*

| *Ratnār.* | *Kkbh.* |
|---|---|
| iv. 10 | = *ad* v. 1. |

*Suvṛttat.*

| *Ratnār.* | *Suvṛttat.* |
|---|---|
| ii. 7 | = *ad* ii. 19. |

*Daśar.*

| *Ratnār.* | *Daśar.* | *Ratnār.* | *Daśar.* |
|---|---|---|---|
| i. 2 | = *ad* iii. 4 anon. | ii. 17 | = *ad* i. 32. |
| 5 | = *ad* iii. 5. | 19 | = *ad* i. 32. |
| 7 | = *ad* i. 18, 24. | iii. 4 | = *ad* iv. 10. |
| 21 | = *ad* iv. 65. | 6 | = *ad* i. 14. |
| ii. 1 | = *ad* i. 32. | 9–11 | = *ad* i. 36. |
| 2 | = *ad* ii. 54. | 14 | = *ad* i. 37. |
| 3 | = *ad* ii. 54. | iv. 8 | = *ad* i. 43. |
| 4 | = *ad* i. 14. | 14 | = *ad* i. 41. |
| 14 | = *ad* i. 32. | 16 | = *ad* iv. 26. |

| *Nāgān.* | *Daśar.* | *Nāgān.* | *Daśar.* |
|---|---|---|---|
| i. 4 | = *ad* ii. 4 anon. | i. 14 | = *ad* iv. 45 anon. |
| 6 | = *ad* ii. 6. | v. 15 (92) | = *ad* ii. 4, 13. |

| *Sāhityad.* | *Ratnāv.* | *Sāhityad.* | *Ratnāv.* | *Sāhityad.* |
|---|---|---|---|---|
| | i. 2 = | p. 243 anon. | ii. 3 = | pp. 36, 90. |
| | 5 = | p. 131. | 4 = | p. 136. |
| | 46 = | p. 234 anon. | 17 = | p. 152 anon. |
| | ii. 1 = | p. 150. | iii. 11 = | p. 155. |

| *Nāgān.* | *Sāhityad.* | *Nāgān.* | *Sāhityad.* |
|---|---|---|---|
| i. 13 = | p. 189 anon. | iv. 16 (65) = | p. 184. |
| iv. 3 (52) = | p. 249 anon. | v. 15 (92) = | p. 89. |

Arjunavarman *ad* Amaru, 63 = *Ratnāv.* ii. 1.

*Pañcatantra* (Kosegarten), ii. 178 = *Nāgān.* v. 1 (78).

*Śāntiśataka*, ii. 19 = *Nāgān.* iv. 2 (51).

We may note further the following correspondences :—

*Ratnāv.* i. 5 = *Nāgān.* i. 3 = *Priyadarśikā* i. 3.
,, 14 = ,, iii. 10.
,, iv. 1 (50) = ,, 3.

Harṣapāla Deva (no information).

152 आश्चर्यमूर्जितमिदं.

Hiṅgoka (no information).

362 शठान्यस्याः काञ्चीमणि° (**Padyāv.* 261, समाहर्तुः ; Amaru, 109, etc.).

Himāṅga (no information).

178 शृङ्गारद्रुममञ्जरी.

Himboka (Ḍimboka, Bimboka. No information. Aufrecht, C.C. i, pp. 214 and 373 ; Bhandarkar, op. cit., p. xxviii).

369 मया तावद्गोत्रस्खलित° (**Skm.* ii. 197, बिम्बोकस्य).

383 प्रिये मौनं मुञ्च (**Skm.* ii. 243, डिम्बोकस्य).

Concerning Bimboka, see above.

**Skm.* (in addition to the above), six verses (Ḍimboka).

कुलोत्कर्षात्स्नेहात् (ii. 65).

गतं तद्गाम्भीर्यं (iv. 331 = *Sbhv.* 707 anon. ; *Śp.* 810 anon. ; **S.-Samcaya*, xii. 4 anon.).

आने विक्रमवर्धन (iii. 88).

पूरापायप्रकट (ii. 844).

प्रयच्छाहारं मे यदि (ii. 701 = *Krs.* 335 anon.; Amaru, 117).

प्रिये . . . (ii. 243 = *Krs.* 383 above).

***Sml.* (Dimboka).

नायातो यदि तादृशं (B. 83*b* = *Sbhr.* 1438, कस्यापि).

पुरस्तन्व्या गोत्रस्खलन॰ (P. 66*a*, B. 74*b* = ***Skm.* ii. 211, अमरोः; Amaru, 51; *Sbhr.* 1323 anon.; *Daśar. ad* iv. 16, Amaru).

**List of Writers (not included above) to whom verses occurring in the *Kvs.* are attributed in other Works.**

Acaladāsa, 320, **Skm.*; see Acala.
Amṛtadatta, 31, **Skm.*, **Sml. B.*, **Subhāṣ.*, *Sbhr.*
Arbhaka, 379, *Sbhr.*
Bhadanta Ārogya, 408, *Sbhr.*, **Sml. B.* and *P.*
Oṃkaṇṭha, 129, **Skm.*
Kaṅka, 436, **Padyāv.*
Bhaṭṭa Karṇāṭaka, 244, *Sbhr.*
Mālava Kuvalaya, 66, *Aucityav.*
Keśaṭa, 469, **Skm.*
Koṅka, 309, **Skm.*
Kṣemendra, 157, *Śp.*; 310, *Sbhr.*
Goïdhoï Kavirāja, 153, **Sml. P.* and *B.*
Govindasvāmin, 509, *Śp.*
Ghaṇṭaka, 140, *Sbhr.*
Caṇḍālacandra, 274, **Skm.*
Cirantanaśaraṇa, 30, **Skm.*
Jaghanacapalā, 518, **Padyaveṇī*, *Padyarac.*
Dhanada Deva, 246, *Śp.*, **S.-Hārāv.*
Nandana, 277, **Sml. B.*
Nāgamyā, 5, *Śp.*
{Nārāyaṇa, 37, *Sbhr.*
{Niśānārāyaṇa, 37, *Śp.*
{Pulina, 352, *Sbhr.*
{Pulinda, 352, **Sml. P.*
Puṣṭika, 451, *Śp.*
Puṣṭiṃkara, 451, **S.-Hārāv.*
Pracaladāsa, see Acaladāsa.
Bāhvaṭa, see Vākkūṭa.
Bilhaṇa, 436, *Śp.*
Buddhaka, 389, *Sbhr.*
Bhartṛhari, 237 (*Śataka*, i. 11); 245, *Śp.*, **Sabhyāl.*, *Padyarac.*; 255 (*Śataka*, i. 16); 484, *Sbhr.*, **Sml. B.*

Bhāvamiśra, 360, **Sabhyāl.*
Bhāsa, 163, **Sml. P.*
Mahākavi, 323, **Skm.*
Manoka, 393, **Skm.*
Mārjāra, 344, **Skm.*
Mṛgarāja, 478, **Skm.*
Rathāṅga, 200, **Skm.*
Ravigupta, 498, *Sbhr.*
Rājoka, 142, **Skm.*
Rāmila-Somilau, 473, *Śp.*, **Sml. B.*, **Sabhyāl.*
Retoka, 149, 150, **Skm.*
Vararuci, 37, **Skm.*
Vardhuka, 389, **Sml. B.*
Vasuka, 59, **Sml. P.*
Vāgbhaṭa, 372, **Sml. B.*
Vācaspati, 293, **Skm.*
Vātoka, 119, **Skm.*
Vāmana, 361, *Śp.*
Vāmana Svāmin, 250, *Sbhr.*
Bhaṭṭa Vāsudeva, 282, *Sbhr.*; see JHALAJJALA.
Bhaṭṭa Vṛddhi, 520, *Sbhr.*
Vyāsa, 40, **Skm.*
Śakradeva, 248, *Sbhr.*
Śacoka } 442, **Skm.*
Śadhoka }
Śarayaika, 30, **Sml. P.*
Śaśivardhana, 311, *Sbhr.*
Śāraṅga, 31, **Padyāv.*
Śīlā Bhaṭṭārikā, 508, *Śp.*, **Sml. P.*, **S.-Hārāv.*
Śrīharṣa, 206, *Sbhr.*
Saṃkula, 350, *Śp.*
Sarvānanda, 35, **Padyāv.*
Hanumān, 25, **Sml. B.*; 36, **S.-Hārāv.*; 43, *Śp.*
Harihara, 20, **Padyāv.*
Halāyudha, 48, **Skm.*

# ॥ कवीन्द्रवचनसमुच्चयः ॥

॥ नमो बुद्धाय ॥

१

नानाकवीन्द्रवचनानि मनोहराणि
संख्यावतां परमकण्ठविभूषणानि ।
आकम्पकानि शिरसश्च महाकवीनां
तेषां समुच्चयमनर्घमहं विधास्ये ॥

॥ सुगतव्रज्या ॥

२

आबाहून्नत[1]मण्डलाग्ररुचयः संनद्धवक्षःस्थलाः Vāmana IV. 7 (anon.).
सोष्माणो व्रणिनो विपक्षहृदयप्रोन्माथिनः कर्कशाः । *Sbhv.* 74 (कस्यापि).
उत्सृ[2]ष्टाम्बरदृष्टविग्रहभरा यस्य स्मराग्रेसरा **Subhāṣ.* I. (9*a*) (anon.)
मारा वा[3]रवधूस्तनाश्च न दधुः क्षोभं स वोऽव्याज्जिनः ॥ Jayaratha *ad As.* p. 95 (anon.).

अश्वघोषस्य ॥

३

नम्राः पादनखेषु यस्य दशसु ब्रह्मेशकृष्णास्त्वय
स्ते[1] देवाः प्रतिबिम्बनात्त्रिदशतां प्रव्यक्तमापेदिरे ।

---

२ [1] Vāmana has आकृष्टामल. [2] MS. त्सु: Vāmana has उद्वृत्ता गुरवश्च यस्य शमिनः श्यामायमानानना. [3] *Sbhv.*, *Subhāṣ*, Jayaratha, and Vāmana have योधा वार, and the last ends स एवाजितः. The MS. has मरा मार.

३ [1] MS. ते.

स त्रैलोक्यगुरुः सुदुस्तरभवाकूपारपारंगतो
मारव्यूहजयप्रगल्भसुभटः शास्ता तव स्तान्मुदे ॥

वसुक[ल्प]स्य ॥

४

Skm. I. 241. कामक्रोधौ द्वयमपि यदि प्रत्यनीकं वशित्वे[1]
हत्वानङ्गं किमिव हि रुषासाधितं[2] त्र्यम्बकेन ।
यस्तु क्षान्त्या शमयति शतं मन्मथाद्यानरातीन्[3]
कल्याणं वो दिशतु स मुनिग्रामणीरर्कबन्धुः[4] ॥

संघश्रियः ॥

५

श्रेयांसि वः स सुगतः कुरुतादपार
संसारसागरसमुत्तरणैकसेतुः ।
दुर्वारमारपरिवारबलावलेप
कल्पान्तसंततपयःप्रसरैरहार्यः ॥

अपराजितरचितस्य ॥

६

शास्ता समस्तभुवनं भगवानपाया
त्पायादपास्त[1]तिमिरो मिहिरोपमेयः ।
संसारभित्तिभिदुरो भवकन्दकन्द
कन्दर्पदर्पदलनव्यसनी मुनीन्द्रः ॥

वसुकल्पस्य ॥

---

३ [1] MS. छ. [2] MS. व्रू. [3] A space is perhaps left in the MS. for ल्प: but *Sml. P.* has Vasuka as author of our No. 59.

४ [1] *Skm.* प्रसिद्धं. [2] MS. °विन्नं? [3] *Skm.* द्री. [4] MS. च.

६ [1] MS. °धास्तु.

७

कारुण्यामृतकन्दलीसुमनसः प्रज्ञावधूमौक्तिक *Skm. I. 243

ग्रीवालंकरणश्रियः[1] शमसरित्[2]पूरोत्सलच्छीकराः[3]।

ते मौलौ भवतां मिलन्तु[4] जगतीराज्याभिषेकोचित

स्रग्भेदा अभयप्रदा[5]नचरणप्रेङ्खन्नखाग्रांशवः ॥

८

शीला(fol. 2a)म्भःपरिषेकशीतलदृढध्यानालवालस्फुर *Skm. I. 244

द्दानस्कन्धमहोन्नतिः पृथुतरप्रज्ञोल्लसत्पल्लवः[1]।

देयात्तुभ्यमवार्यवीर्यविटपः क्षान्तिप्रसूनोदयः[2]

सुच्छायः षडभिज्ञकल्पविटपी संबोधि[3]बीजं फलम् ॥

एतौ श्री[4]धरनन्दिनः ॥

९

एकस्यापि मनोभुवस्तदबलापाङ्गैर्जगन्निर्जये

†कार्य†[1] निहुतसर्वविस्मयरसव्यक्तिप्रकारा वयम्।

यस्त्वेनं सबलं च जेतुमभितस्तत्कम्पमात्रं भुवो

नारेभे सुगतस्तु तद्गुणकथा स्तम्भाय नः केवलम् ॥

कुमुदाकरमतेः ॥

१०

प्रत्येकानेक[1]जातिप्रतिवपुरमितावृत्तिजन्मार्जितैनो

भोक्तृव्रातोज्जिहीर्षाफलनिलयमहापौ[2]रुषस्यापि शा[3]स्तुः।

---

७ [1] Akṣara ill-formed, more resembling ग्र. [2] MS. सु. [3] MS. स. [4] Written °तास्मि (for °तास्मि). [5] MS. द्दा.

८ [1] MS. र्स्ल. [2] MS. प्रसन्नो°; *Skm.* प्रसूनोद्गमः. [3] *Skm* ध. [4] MS. व.

९ [1] *Sic* MS., contrary to sense and metre. Read कामं?

१० [1] MS. °त्येकान. [2] MS. त्पौ. [3] MS. °थि श्वा.

केऽप्युत्कर्षं स्तुवन्ति स्मरमपि जयतस्तद्वदामः किमस्मि
न्यो भस्मासीत्कटाक्षज्वलनकणिकया द्रागुमाकामुकस्य ॥

वल्लणस्य ॥

११

पायाद्वः समयः स मारजयिनो वन्द्यो ऽपि †तास्त्रोत्करः†
क्रोधाद्यत्र तदुत्तमाङ्गकवलोन्मीलन्मनो[2]विक्रमः ।
आसीदद्भुतमौलिरत्नमिलितव्यात्तान[न]च्छायिका
मालोक्यात्मन एव मारसुभटः पर्यस्तधैर्योदयः ॥

श्रीपाश्ववर्मणः ॥

१२

खेलाचञ्चलसंचरन्निजपदप्रेङ्खोललीलामिल
त्सद्यःसान्द्रपरागरागरचितापूर्वप्रसूनश्रियः ।
आश्लिष्यन्मधुलम्पटालिनिवहस्योच्चैर्मिथश्चुम्बनै
र्व्याकोषः कुसुमाञ्जलिर्दिशतु वः श्रेयो जिनायार्पितः ॥

जितारिनन्दिनः ॥

१३

दरोन्मुक्तारक्तस्फुरदधर[1]वीथीक्रमवम
न्मयूखान्तर्मूर्छद्द्युति दशनमुद्देशवशिनः ।
मुखं तद्वः शास्तुर्दिशतु शिवमज्ञानरजनी
व्यवच्छेदोऽन्मिच्छन्महिमघनसंध्यातप[2] इवः ॥

त्रिलोचनस्य ॥

१० [1] MS र्स.

११ [1] *Sic* MS. for त्रासोत्करः, with short syllable before त्र, as commonly in Buddhist Sanskrit? [2] MS. मा.

१३ [1] MS. वे. [2] MS. भ.

१४

कन्दर्पादपि सुन्दराकृति (fol. 2b) रिति प्रौढोत्सलद्रागया
वृद्धत्वं वरयोषितो ऽनयदिति त्रासाकुलस्वान्तया ।
मारस्यापि शरैरभेद्यहृदिति श्रद्धाभरप्रह्वया
पायाद्वः स्फुटबाष्पकम्पपुलकं रत्या जिनो वन्दितः ॥

तथैवेति श्रुतिः ॥

१५

पादाम्भोजसमीपसंनिपतितस्वर्णाथदेहस्फुर *Skm. I. 242
न्नेत्रस्तोमतया परिस्फुटमिलन्नीलाब्जपूजाविधिः ।
वन्दारुत्रिदशौघरत्नमुकुटोद्भूतप्रभापल्लव
प्रत्युन्मीलदपूर्वचीवरपटः शाक्यो मुनिः पातु वः ॥

वसुकल्पस्य ॥

१६

क एकस्त्वं पुष्पायुध मम समाधिव्ययविधौ
सुपर्वाणः सर्वे यदि कुसुमशस्त्रास्तदपि किम् ।
इतीवैनान्नूनं य इह सुमनोऽस्त्रांत्वमनय
त्स वः शास्ता शस्त्रं दिशतु दशदिङ्मारविजयी ॥

१५ [1] *Skm.* °स्तर्पत्र. [2] MS. र्ण.
१६ [1] MS. न. [2] MS. नू. [3] MS. स्त.

॥ लोकेश्वरव्रज्या ॥

१७

द्युतिस्वच्छज्योत्स्नापटपटलवृष्ट्या न कमलं
न चन्द्रः सान्द्रश्रीपरिमलगरिम्णास्यममलम् ।
मधूद्राणां निद्राभिदुरमपमुद्राद्भुतमुद
श्चकोरान् बिभ्राणं सरसिरुहपाणेरवतु वः ॥

पण्डितबुद्धाकरगुप्तानां ॥

१८

वरदकरसरोजस्यन्दमानामृतौघ
व्युपशमितसमस्तप्रेतसंघाततर्षः ।
जयति सितगभस्तिस्तोमशुभ्राननश्रीः
सहजगुरुदयार्द्रालोकनो लोकनाथः ॥

रत्नकीर्त्तेः ॥

१९

प्रत्युन्नाढरयस्थिराकृतिघनध्वानभ्रमन्मन्दर
क्षुब्धक्षीरधिवीचिसंचयगतप्रालेयपादोपमः ।

. . . . . . .

. . . . . . .

[॥ हरिव्रज्या ॥]

२०

[देवि त्वं कुपिता त्वमेव कुपिता को ऽन्यः पृथिव्या गुरु *Skm. I. 27
र्माता त्वं जगतां त्वमवे जगतां माता न विज्ञो ऽपरः । (वाक्पतेः)
देवि][1] (fol. 12a) त्वं परिहासकेलिकलहे ऽनन्तात्वमेवेत्यर्थं[2] *Padyāv. 28
ज्ञातानन्तपदो नमञ्जलधिजां शौरिश्चिरं पातु वः ॥ (हरिहरस्य
वाकपतिराजस्य ॥

२१

को ऽयं द्वारि हरिः प्रयाह्युपवनं[1] शाखामृगेणात्र[2] किं For reff. see below.
कृष्णो ऽहं दयिते बिभेमि सुतरां कृष्णः कथं वानरः[3] ।
मुग्धे[4] ऽहं मधुसूदनो[5] व्रज लतां तामेव पुष्पासवा[6]
मित्थं निर्वचनीकृतो[7] दयितया ह्रीणो[8] हरिः पातु [व]ः ॥

२२

मन्दक्काणितवेणुरह्नि शिथिले [सं]वर्तयन् गोकुलं
बर्हापीडकमुत्तमाङ्गरचितं गोधूलिधूम्रं दधत् ।

२० [1] Fols. 3–11 lost. *Padyāv.* begins राधे त्वं and otherwise diverges considerably. [2] MS. र्थ.

२१ **Skm.* I. 277 (शुभंकरस्य). *Sbhv.* 104 (कस्यचित्). *Śp.* 122 (कस्यचित्). *Aś. ad.* x. 1 (anon). *At.* p. 49 (anon). **Subhāṣ.* II (13*a*) (anon). Hemac. p. 234 (anon). [1] MS. प्रा. [2] MS. °ना; *Sbhv.*, *Śp.*, *Aś.*, *At.*, *Subhāṣ.*, Hemac. °गस्या. [3] MS. कुष्टः; *Sbhv.*, *Śp.*, *At.*, Hemac. क्रष्णादहं वानरात्. [4] *At.*, Hemac. कान्ते. [5] MS. द. [6] *Skm.*, *Śp.*, *Aś.* पुष्पान्विता; *Sbhv.*, *Subhāṣ.* तन्वीमले; *At.*, Hemac. मध्वन्विता; *Śp.*, *Subhāṣ.* पिब for व्रज. [7] *At.* °र्विषयी. [8] *Sbhv.*, *Subhāṣ.*, Hemac. तो.

२२ [1] MS. क्क.

म्लायन्त्या वनमालया परिगतः श्रान्तो ऽपि रम्याकृति
र्गोपस्त्रीनयनोत्सवो वितरतु श्रेयांसि वः केशवः ॥

२३

विष्णोर्दानवव[1]वाहिं[2]नीप्रमथनेच्छापूरणायादरा
द्दान्तः[3] पाणियुगे हरेण करजश्रेण्या श्रियालम्भितः[4] ।
निर्यातो वदनेन कुक्षिवसतेः पत्युस्तलादर्णसां
शङ्खे ऽपत्यपरंपरावृत इव श्रेयांसि पुष्णातु वः ॥

२४

स जयत्यादिवराहो दंष्ट्रानिष्पिष्टकुलगिरिकशेरुः ।
यस्य पुरः सुरकरिणः साङ्कुरमाषोपमा जाताः ॥

२५

31 जीयासुः शकुला[1]कृतेर्भगवतः पुच्छच्छटाछोटना
स्यापि). द्दुह्यन्तः शतचन्द्रिताम्बरतलं ते बिन्दवः सैन्धवाः ।
nda- śasti 3 (5) on.). यैर्व्यावृत्य पतद्भिरौर्वशिखिनस्तेजोजटालं वपुः
. B. 8a पानाध्मानवशादरोचकरुजश्च[2]क्रे चिरस्या[3]स्पदम् ॥

राजशेखरस्य ॥

२६

. I. 213 कुतस्त्व (fol. 12b) म[मु]कः[1] स्वतः स्वमिति किं न यत्कस्यचि
कपतेः). त्किमिच्छसि पदत्रयं[2] ननु भुवा किमत्यल्पया ।

---

२३ [1] MS. च. [2] MS. हे (hi). [3] MS. तुः. [4] MS. तिः.

२४ [1] MS. र.

२५ [1] *Khaṇḍap.* शफरा. [2] *Khaṇḍap.*, *Sp.* °जां च. [3] *Khaṇḍap.*, *Śp.* °राया.

२६ [1] *Skm.* °मनु (मु, णु) कः. [2] MS. here inserts ಐ many times.

द्विजस्य शमिनो मम त्रिभुवनं तदित्याशयो
हरेर्जयति निहुतः प्रकटितश्च वक्रोक्तिभिः ॥

२७

श्रेयोऽस्याश्चिरमस्तु मन्दरगिरेर्मा घानि पार्श्वैरियं[1][2][3] *Skm. I. 3
मावष्टम्भि महोर्मिभिः फणिपतेर्मा लेपि लालाविषैः।[4]
इत्याकूतजषः श्रियं जलनिधेरर्धोत्थितां पश्यतो
वाचोऽन्तःस्फुरिता बहिर्विकृतिभिर्व्यक्ता हरेः पान्तु वः॥[5]

२८

चटच्चटिति चर्मणि च्छमिति चोच्छलच्छोणिते[1][2] *Skm. I. 1
धगिद्धगिति मेदसि स्फुटरवोऽस्थिषु ष्ठादिति।[3][4] Sp. 126.
पुनातु भवतो हरेरमरवैरिनाथोरसि[5] Khaṇḍap.
क्कणत्करजपञ्जरक्रकचकाषजन्मानलः॥[6][7] (41) (anon

वाक्पतिराजस्योभौ ॥

२९

वन्दे भुजभ्रमितमन्दरमथ्यमान[1]
दुग्धाब्धिदुग्धकणविच्छुरितच्छवीकम्।[2]

---

२६ [1] MS. स. [2] MS. हृ.

२७ [1] MS. न्दि. [2] MS. र्घा. [3] MS. °श्वैरिय. [4] MS. मा. [5] MS. तु.

२८ [1] *Skm.* छ. [2] *Skm.* च्छ. [3] *Skm.*, *Śp.*, *Khaṇḍap.* °गद्ध. [4] *Skm.* स्फुटतरो; *Śp.* स्फुटरवास्थिनि; *Khaṇḍap.* स्फुटरवोऽस्थिनि. [5] *Śp.* °वक्षःस्थल; *Khaṇḍap.* °वीरोरसि. [6] MS. here inserts ङ three times. [7] *Skm.* °कोष (काष, काय) जन्मा रवः; *Khaṇḍap.* °घर्षजन्मानिलः.

२९ [1] MS. र्थ्य? [2] MS. र्धि.

नक्षत्रकवैरवियत्प्रतिरोधिनिन्द
दुन्निद्रकैरवतडागमुरो मुरारेः ॥

मुरारेः ॥

३०

n. IV. 2 रत्नशर- य). भ्रमति गिरिराट् पृष्ठे गर्जत्युपश्रुति सागरो[2]
दहति विततज्वाला[जा]लो[3] जगन्ति विषानलः ।
l. P. 152a यैकस्य). स तु विनिहितग्रीवाकाराडः कटाहपुटान्तरे[5]
ndap. 19 m.). स्वपिति भगवान् कूर्मो निद्राभरालसलोचनः ॥

३१

eff. see w. भक्तिप्रह्वविलोकनप्रणयिनी नीलोत्पलस्पर्धिनी
ध्यानालम्बनतां समाधिनिरतैर्नीतेर्हितप्राप्तये ।
लावण्यस्य[1] म(fol. 13a)हानिधी रसिकतां लक्ष्मीदृशो[2]-
स्तन्वती
युष्माकं कुरुतां भवार्त्तिशमनं[3] नेत्रे तनुर्वा हरेः ॥

२९ [1] MS. वै

३० [1] MS. हृ (?). [2] *Skm.* also सागरे; *Khaṇḍap.* °पर्यति सा°. [3] *Skm.* also तो. [4] MS. का. [5] *Khaṇḍap.* °तटोदरे.

३१ *Sbhv.* 43 (अमृतदत्तस्य). **Sml. P.* 6*b* (anon.). **Sml. B.* 16*b.* (अमृतदत्तस्य). **Padyāv.* 2 (सारङ्गस्य). *Kāvyapr. ad.* IX. 7 (anon.). *At.* p. 50 (anon.). *As.* p. 159 (anon.). *Kāvyaprad. ad.* IX. 7 (anon.). *Sāhityak. ad.* XI. 8 (anon.). **Subhāṣ.* I (5*a*) (अमृतदत्तस्य). *Rasagaṅg.* p. 774 (anon.). **Sūktiratn.* 41 (anon.). Hemac. p. 228 (anon.). [1] *Padyāv.* °ण्यैकसुधा; *Sāhityak.* °ण्यैकमहा. [2] *Padyāv., Sāhityak.* राधा. [3] *Subhāṣ.* °हरणं; Hemac. °शमिनी.

३२

[1]यस्मिन्नुद्धरति श्रुतीः पृथुतरो[2] हूंकारसारध्वनि[3]
र्मध्येसिन्धु वियन्मयो जलमयः स्तम्भस्त्वभूदम्बरे ।
पुच्छोदस्तविसारिणो जलनिधेः स्वर्गङ्गया संगम
श्रद्धाहूतखल[4]त्पुरातनमुनिर्मीनो हरिः पातु वः ॥

३३

जृम्भाविजिह्मितदृशः प्रथमप्रबुद्ध
लक्ष्मीकराम्बुरुहलालनलालसस्य ।
गाचा[1]पवृत्तिभरखर्वितशेषमव्या
दव्याहतं [2]मुरजितः कृतकप्रसुप्तं ॥

३४

मयान्विष्टो धूर्तः स सखि निखिलामेव रजनी
मिह स्यादत्र स्यादिति निपुणमन्यामभिसृतः ।
न दृष्टो भाण्डीरे तटभुवि न गोवर्धनगिरे
र्न कालिन्द्याः [कूले] न च निचुलकुञ्जे पुररिपुः ॥

३५

श्यामोच्चन्द्रा स्वपिषि[1] न शिशो नैति मामम्ब निद्रा
निद्राहेतोः शृणु सुत कथां कामपूर्वां कुरुष्व ।
रामो[2] नाम क्षि[तिपतिर]भून्माननीयो रघू[3]णा
मित्युक्तस्य स्मितमवतु वो देवकीनन्दनस्य[4] ॥

*Skm. I. …
(शतानन्द…
*Padyāv.
(सर्वानन्द…

---

३२ [1] In the MS. pādas 3-4 precede 1-2. [2] MS. रा. [3] MS. ने.
[4] MS. लु.

३३ [1] MS. य. [2] MS. ०तम्मु.

३५ [1] MS. हि. [2] MS. त्मो. [3] MS. पू. [4] *Padyāv.*
व्यक्तस्तम्भान्नरहरिरभूद्दानवं दारयिष्यन्नित्युक्तस्य स्मितमुदयते०.

३६

. I. 220 खर्वग्रन्थिविमुक्तसंधिविक[1]सद्व[2]क्षःस्फुरत्कौ[3]स्तुभं
क्ष्यतिरा- निर्यन्नाभिसरोजकुड्म[4]लकु (f. 13b) [टीगम्भीर] सामध्वनि ।
I). dap. 49 पात्रावाप्तिसमुत्सुकेन बलिना सानन्दमालोकितं
n.). r. ad. IV. mon.). पायाद्वः क्रमवर्धमानमहिमाश्चर्यं मुरारेर्[5]वपुः ॥

३७

ff. see उत्तिष्ठन्त्या रतान्ते भरमुरगपतौ पाणिनैकेन कृत्वा
धृत्वा चान्येन वासो विगलि[1]तकवरीभारमंशं[2] वहन्त्याः ।
भूयस्तत्कालकान्तिद्विगुणितसुरतप्रीतिना शौरिणा वः
शय्यामालम्ब्य[3] नीतं वपुरलसलसद्बाहु लक्ष्म्याः[4] पुनातु ॥

३८

I. 326 संपूर्णः पुनरभ्युदेति किरणैरिन्दुस्ततो दन्तिनः
षित). कुम्भद्वन्द्वमिदं पुनः सुरतरोरग्रोल्ल[1]सन्मञ्जरी ।
इत्थं यद्वदनस्तनद्वयवलद्रोमावलीषु भ्रमः
क्षीराब्धेर्म[2]थने ऽभवद्विविषदां[3] लक्ष्मीरसावस्तु वः ॥

---

३६ [1] *Khaṇḍap.* ल. [2] MS. त्व. [3] MS. त्को. [4] *Skm.* ट्म. [5] MS. व.

३७ *Veṇīs.* prol. 6 (some MSS.). **Skm.* I. 339 (वररुचेः). *Sbhv.* 79 (भट्टनारायणस्य). *Śp.* 135 (निशानारायणस्य). *Sarasvatīk. ad.* II. 38, v. 167 (anon.). *Vetālap.* (Uhle) p. 161 (anon.). **S.-Ratnak.* I. 125 (anon.). Hemac. pp. 176 and 314 (anon.). [1] *Veṇīs.* (some MSS.) प्रशिथिल; *Vetālap.* (one MS.) विलुलित. [2] *Veṇīs., Śp., Vetālap., S.-Ratnak., Sarasvatīk.* शे. Hemac. (p. 314) °केशमंसं. [3] *Veṇīs., Sbhv., Śp., Vetālap., Sarasvatīk.,* Hemac. °लिङ्ग्य; *S.-Ratnak.* °रोप्य. [4] MS. क्ष्मा.

३८ [1] MS. र्स. [2] MS. °र्थेम (cf. ver. 29b). [3] MS. टां (?).

## ३९

भभभ्रमंति[1] किं मही[2] लललम्बते चन्द्रमाः
कृकृष्ण ववद द्रुत[3] हहहं[4]सन्ति किं वृष्णयः[5]।
शिशीधु मुमुमुञ्च मे ववववक्रमित्यादिकं[6]
मदस्खलितमालपन्[7] हलधरः श्रियं वः क्रियात् ॥

पुरुषोत्तमदेवस्य ॥

*Skm. I. 2[…] *S.-Ratna[…] I. 106 (ano[n.])

## ४०

किं किं सिंहस्ततः किं नरसदृशवपुर्देव चित्रं गृहीतो[1]
नैवं तत्को ऽत्र जीव द्रुतमुपनय तं नन्वयं प्राप्त एव[2]।
चापं चापं न खड्गं त्वरि[3]ततरमहो[3] कर्कशत्वं नखाना
मित्थं दैत्या[धिनाथं खरनखकुलिशैर्जघ्निवान्यः स वो
ऽव्यात्[4] ॥

*Skm. I. 2[…] (श्रीव्यास[…]दानौ). Khandap. […] (28) (anon.) At. p. 6, ll[…] sqq. (anon.) Hemac. p. […] (anon.).

## ४१

. . . . .] (fol. 14a) धेनुदुग्धकलशानादाय गोप्यो गृहं
दुग्धे वष्कयिणीकुले पुनरियं राधा शनैर्यास्यति ।
इत्य[1]न्यव्यपदेशगुप्तहृदयः कुर्वन्विविक्तं[2] व्रजं
देवः कारणनन्दसूनुरशिवं कृष्णः स मुष्णातु वः ॥

३९ [1] MS. भमि. [2] *Skm.*, *S.-Ratnak.* मेदिनी. [3] MS. द्रू. [4] MS. ह four times. [5] *Skm.* ष्ट. [6] *Skm.*, *S.-Ratnak.* पपपपानपात्रस्थितं. [7] MS. य.

४० [1] MS. गृहीत्वतो; *At.* धृतः किं. [2] *Skm.* नैवं धिक्को ऽत्र जीव . . . सो ऽपि संप्राप्त एव; *At.* नैवं कस्को ऽत्र जीवो . . . रे देव सं . . .; *Khandap.* नैतादृक्को ऽपि . . . मे देव . . . एष. Hemac. नैवेदृ°. [3] MS. चि; *Skm.* खड्गं झटिति हहहहा; *At.* खड्गः किमिति हहहहा; *Khandap.* न चापीत्यहहमहा. [4] Text given from *At.*; *Khandap.* has °दैत्येन्द्रवक्षः खरनखरमुखैर्ज°; *Skm.* मित्येवं दैत्यराजं निजनखकुलिशैर्जघ्निवान्सो ऽवताद्वः ॥ Hemac. diverges widely in *b-d*.

४१ [1] MS. त्या. [2] MS. °वक्त.

## ४२

ı. ɪ. 296 सच्चासार्त्ति यशोदया प्रियगुणप्रीतेक्षणं राधया
ह्नकोस्य). लग्नै[1]र्बल्ल[2]वसूनुभिः सरभसं संभावितात्मो[3]र्जितैः ।
yāv. 262 भीतानन्दितविस्मितेन विषमं[4] नन्देन चालोकितः
ह्लोकस्य). पायाद्वः करमूर्ध[5]सुस्थितमहाशैलः सलीलो हरिः ॥

सोन्नोकस्यैतौ ॥

## ४३

ı. ɪ. 201 दंष्ट्रासंकटवक्त्रकन्दरतरज्जिह्वाभृतो हव्यभु[1]
ास्य). ज्ज्वालाभासुरभूरिकेश[2]रसटाभारस्य दैत्यद्रुहः ।
1066 व्यावल्गद्बलवद्धिरण्यकशिपु[3]क्रोडस्थलीपाटन[4]
ुमतः). ṇḍap. 37 स्पष्ट[5]प्रस्फुटदस्थिपञ्जररवक्रूरा नखाः पान्तु वः ॥
on.).

वाकपतेः ॥

## ४४

n. ɪ. 292. लक्ष्म्या[1]ः केशप्रसव[2]रजसां बि[3]न्दुभिः सान्द्रपातै[4]
रुन्मूर्णश्रीर्घ[5]नविधुवनक्लान्तिनिद्रान्तरेषु ।
दोर्दण्डोऽसौ जयति[जयि]नः शार्ङ्गिणो मन्दराद्रि
ग्रावश्रेणीनिकषम[6]सृणक्षुण्णकेयूरपत्त्रः ॥

श्रीभगीरथस्य ॥

---

४२ [1] *Skm.*, *Padyāv.* न. [2] MS. र्स. [3] MS. त्मौ. [4] MS. म. [5] *Skm.*, *Padyāv.* पद्म.

४३ [1] *Skm.* °घर्घरलसज्जि° ; *Khaṇḍap.* °जिह्वस्य हव्याशन ; *Śp.* °न्द्ललसज्जिह्वस्य हव्याशन. [2] MS. रि. [3] MS. षु. [4] *Khaṇḍap.*, *Śp.* °स्थलास्फालन ; *Skm.* °पाटल. [5] *Khaṇḍap.* स्फार.

४४ [1] MS. क्ष्मा. [2] *Skm.* र. [3] MS. द्दे (*di*). [4] MS. ते. [5] MS. °रभ्यर्सशीर्घ. [6] MS. मं.

४५

नखक्रकचदारणस्फुटितदैत्यवक्षःस्थल
क्षरत्क्षतजनिर्झरप्रतिविभावितस्वाकृतेः । Cf. *Pracaṇḍapāṇḍava* v. 141 (=II. 52).
हरेरपरकेशरिक्षुभितचेतसः पातु वः
सरोष . . [2]ताधरभ्रुकुटिभङ्गभीमं मुखम् ॥

वाक्पतिराजस्य ॥

४६

वत्स क्ष्माधरगह्वरेषु विचरञ्चारप्रचारे गवां
हिंस्रान्वीक्ष्य पुरः पुराणपुरुषं नारायणं ध्यास्यसि ।
इत्युक्तस्य यशो(f. 14b)[दया मु]ररिपो[र]व्याज्जगन्ति स्फुर
द्बिम्बोष्ठद्वयगाढपीडनवशादव्यक्तभावं स्मितम् ॥

४७

देवो हरिर्जयति यज्ञवराहरूपः
सृष्टिस्थितिप्रलयकारणमेकमेव ।
यस्योदरस्थितजगत्त्रयबीजकोश
निर्गच्छदङ्कुरशिखेव विभाति दंष्ट्रा ॥

सोन्नोकस्य ॥

४८

बीजं ब्रह्मैव देवो मधु जलनिधयः कर्णिका स्वर्णशैलः *Skm. I. 31
कन्दं[2] नागाधिराजो वियदति[वि]पुलः[3] पत्त्रकोषावकाशः । (हलायुधस्य

४५ [1] MS. स्नरच्च. [2] Two akṣaras lost (वलि ?).

४६ [1] Three akṣaras lost, the last partly. [2] ढ has here in the MS. the later form. [3] The conjunct has here in the MS. an unusual (later) form.

४७ [1] MS. भी.

४८ [1] MS. क्षि. [2] *Skm.* न्दो. [3] *Skm.* °दपि विपुलः.

द्वीपाः पत्त्राणि मेघा मधुपकुलममूस्ता[1]रका गर्भधूली
[2]यस्यैतन्नाभिपद्मं भुवनमिति स वः शर्म देवो ददा[3]तु ॥

मालायुधस्य ॥

४९

rasvatīk. ad.
r. 36 (anon.),
d v. 138
non.).
ml. P. 3a.
-Ratnak.
55 (anon.).

कनकनिकष[1]स्वच्छे रा[धा]प[2]योधरमण्डले
नवजलधरश्यामामात्मद्युतिं[3] प्रतिबिम्बिताम् ।
असितसिचयप्रान्तभ्रान्त्या[5] मुहुर्मुहुरुत्क्षिप
ञ्जयति जनितव्री[6]डानर्म[7]प्रियासहि[8]तो हरिः ॥

वैद्दोकस्य ॥

४८ [1] *Skm.* °भूत्ता and °मस्ता (B. *sic*). [2] *Skm.* यं. [3] *Skm.* धा.

४९ [1] *Sarasvatīk.*, *Sml. P.*, *S.-Ratnak.* °कलश. [2] MS. य. [3] MS. तें (*tim*). [4] MS. ब्व. [5] MS. न्त्या ? [6] *Sarasvatīk.*, *Sml. P.* °ह्रासः. [7] MS. °मुः प्रे (*pri*). [8] *Sarasvatīk.*, *Sml. P.*, *S.-Ratnak.* °हृसि.

## ॥ सूर्यव्रज्या ॥

५०

यस्याधोधस्तथोपर्युपरि निरवधि भ्राम्यतो विश्वमश्वै
रावृत्तालातलीलां रचयति रयतो मण्डलं तिग्म[1]धाम्नः ।
सोऽव्यादुत्तप्तकार्तस्वरसरलशरस्पर्धिभिर्धामदण्डै
रुद्दण्डैः[2] प्रापयन्वः प्रचुरतमतमःस्तोममस्तं समस्तम् ॥

राजशेखरस्य ॥

Hemac. p. 1 (anon.).

५१

शु[क]तु[1]ण्डच्छवि सवितुश्चण्डरुचः पुण्डरीकवनबन्धोः ।
मण्डलमुदितं वन्दे[2] कुण्डलमाखण्डलाशायाः ॥

*Skm. I. 8 (विद्यायाः) Śp. 86 (नागम्यायाः) *Sūktiratn. (anon.).

५२

तुङ्गोदयाद्रिभुजगेन्द्रफणोपलाय
व्योमेन्द्रनीलतरुकाञ्चनप(fol. 15a)ल्लवाय ।
संसारसागरसमुत्क्रमि[1]योगिसार्थे[2]
प्रस्थानपूर्ण[3]कलशाय नमः सवित्रे[4] ॥

वराहमिहिरस्य ॥

*Skm. I. 6.

५० [1] Hemac. चण्ड. [2] MS. ०रूद्र.
५१ [1] MS. ०तण्ड. [2] MS. here inserts a daṇḍa.
५२ [1] MS. म. [2] MS. र्वे. [3] MS. र्ण. [4] MS. ते.

५३

ryaśataka
1.

संसक्तं सिक्तमूलादभिनवभुवनोद्यानकौतूहलिन्या
[यामिन्या] कन्ययेवामृतकरकलशावर्जितेनामृतेन ।
श्चर्कालोकः क्रियाद्वो मुदमुदयशिरश्चक्रवालालवाला
दुद्यन् बालप्रवालप्रतिमरुचिरहःपादपप्राक्प्रवालैः[2] ॥

मयूरस्य ॥

५३ [1] MS. तु. [2] *Sūryaś.* °रोहः.

॥ वसन्तव्रज्या ॥

५४

आरक्ताङ्कुरदन्तुरा कमलिनी नायामिनी [यामिनी] *Skm. II. 76
स्तोकोन्मुक्ततुषारमम्बरमणेरीषत्प्रगल्भं महः ।
अप्येते[1] सहकारसौरभमुचो वाचालिताः कोकिलै
रायान्ति [प्रिय]विप्रयुक्तयुवतीमर्मच्छिदो वासराः ॥

संघश्रियः ॥

५५

नैवैके वयमेव[1] कोकिलवधूकण्ठोच्चरत्पञ्चम
स्थानोद्बोधितपञ्चमार्गणगुणास्फालेन रोमाञ्चिताः ।
पश्यैते तरवो [ऽपि] सुन्दरि जरत्पन्त्रव्ययानन्तरो
द्भिन्नापाटलकोटिसंपुट[2]दलप्रादुर्भवत्कुड्मलाः ॥

विनयदेवस्य ॥

५६

मलयमहीधरपवनः कलकण्ठकलध्वनिर्निकुञ्जलताः ।
उत्कलिका उत्कलिकाश्चेतसि जनयन्ति लोकस्य ॥

श्रीकण्ठस्य ॥

५७

. . [1] न प्रहितो नवः प्रियसखीवर्गेण बद्धस्पृह
श्चित्तेनोप[2]हृतः स्मराय न समुत्स्रष्टुं गतः पाणिना ।

---

५४ [1] MS. ०प्ये ऽते.
५५ [1] MS. नैवेके वयत्म. [2] MS. यु.
५७ [1] Two akṣaras lost; read कान्तेन? [2] MS. पं.

आमृष्टो मुहुरीक्षितो मुहुरभिघ्रातो मुहुर्लोठितः[1]
प्र.....[3] (fol. 15b):कृतो मृगदृशा किं किं न चूताङ्कुरः[4] ॥

वाङ्कूटस्य ॥

५८

द्विस्त्रिः कोकिलया रुतं चिचतुरैश्चूताङ्कुरैरुद्गतं
कोषान् बिभ्रति किंशुका मधुकरश्रेणीजुषः पञ्चषान्।
क्वापि [क्वा]पि महाकुलाकुलतया कान्तापराधग्रह
ग्रन्थिच्छेदसमुद्यतं च हृदयं दोलायते सुभ्रुवाम् ॥

नीलस्य ॥

५९

Skm. II. 756. Sarasvatik ad. .28 (anon.). Kavyakalpa-lā, p. 175 (anon.). Sml. P. 153a (...सुकस्य).

जम्बूनां कुसुमोदरेष्वतिरसादाबद्धपानोत्सवाः
कीराः पक्वफलाशया मधुकरीश्चुम्बन्ति मुञ्चन्ति च ।
एतेषामपि पश्य किंशुकतरोः पत्त्रैरभिन्नत्विषां
पुष्पभ्रान्तिभिरापतन्ति सहसा चञ्चूषु भृङ्गाङ्गनाः ॥

राजशेखरस्य ॥

६०

Anargharāghava v. 6. Sml. B. 190a.

दृश्यन्ते मधुमत्तकोकिलवधूनिर्धूतचूताङ्कुर
प्राग्भारप्रसरत्परागसिकतादुर्गास्तटीभूमयः ।

५७ [1] MS. घा. [2] MS. धि ? [3] Five akṣaras lost in MS. [4] MS. का.

५८ [1] MS. यु. [2] MS. स्रा. [3] MS. ते.

५९ [1] *Sarasvatīk.*, *Sml. P.* °मोत्करे नवमधून्या° ; *Kāvyakalp.* °मोद्गमे. [2] *Skm.*, *Sarasvatīk.* °रब्ध. [3] MS. म्व or स्व ; *Sml. P.* श्चिल्वन्ति (*sic*) ; *Kāvyakalp.* श्चिन्वन्ति. [4] MS. या. [5] *Sarasvatīk.* नीलकिंशुकदलैरेभिः समानत्विषां ; *Sml. P.* जातकिं° ; *Kāvyakalp.* जातकिंशुकदलश्रेणीसमानत्विषां. [6] *Kāvyakalp.* °भ्रान्तिभृतः; *Sml. P.* °भृतः पतन्ति मधुपाश्च°.

६० [1] MS. से (*si*).

याः कृच्छ्रादभिलङ्घ्य लुब्धकभयात्तैरेव रेणूत्करै
र्धारावाहिभिरस्ति लुप्तपदवीनिःशङ्कमेणीकुलम् ॥

मुरारेः ॥

६१

अशिथिलपरिष्पन्दः कुन्दे तथैव मधुव्रतो
नयनसुहृदो वृक्षाश्चैते न कुड्मलशालिनः ।
दलति कलिका चौंती नास्मिंस्तथा मृगचक्षुषा
मथ च हृदये मानग्रन्थिः स्वयं शिथिलायते ॥

६२

कान्तां हित्वा विरहविधुरारम्भखेदालसाङ्गी[1]
मामुल्लङ्घ्य व्रजतु पथिकः को ऽपि यद्यस्ति शक्तिः ।
इत्याशोकी जगति सकले वल्लरी चीरिकेव
प्राप्तारम्भे कुसुमसमये कामदेवेन दत्ता ॥

६३

मन्दं दक्षिणमाहृय(fol. 16a) न्ति पवनं पुंस्कोकिलव्याहृतैः *Skm. II. 762 (कस्यचित्)
संस्कुर्वन्ति वनस्थलीः किसलयोत्तंसैर्निषक्तालिभिः ।
चन्द्रं सुन्दरयन्ति मुक्ततुहिनप्रावारया ज्योत्स्नया
वर्धन्ते च विवर्धयन्ति च मुहुस्ते ऽमी स्मरं वासराः ॥

६० [1] *Anargh.* (ed. *Kāvyamālā*) ति.
६१ [1] MS. नृ. [2] MS. ञौ.
६२ [1] MS. खी.
६३ [1] MS. न्त. [2] MS. त्रि. [3] MS. त्स्न.

६४

हृद्यस्निग्धैः[1] परभृतरुतैर्मुक्तदीर्घप्रवासः
प्रत्यावृत्तो मधुरिति वदन्दक्षिणो गन्धवाहः ।
शिञ्जल्लोलभ्रमरवलयः[2] काननालीवधूनां
सद्यः कुन्दस्मितबृहतिकाः पूर्णपा[3]त्रीकरोति ॥

६५

लोलैः कोकिलमण्डलैर्मधुलिहां[1] चंचूर्यमाणैर्गणै
र्नीरन्ध्रैर्गृहवाटिकापरिसरेष्वङ्गारितैः किंशुकैः ।
प्रारब्धे तिमिरे वसन्तसमयक्षोणीपतेर्भ्राम्यतः
प्रस्निग्धा परितो धृतेव कलिकादीपावलिश्चम्पकैः ॥

मनोविद्यैतौ ॥

६६

...citysvicāra-
...rcā ad. v.
... (मालव-
...वलय स्य).
...mana. ad.
... I. 2. 5
...non.).
...mac. pp.
...4 and 197
...non.).

च्युतसुमनसः[1] कुन्दाः पुष्पोद्गमेष्वलसा[2] द्रुमा[3]
मनसि च गिरं ग्रथ्नन्तीमे[4] किरन्ति न कोकिलाः ।
अथ च सवितुः[5] शीतोल्लासं लुनन्ति मरीचयो
न च जठरतामालम्बन्ते[6] क्लमोदयदायिनीम् ॥

६७

...ddhaś. I. 25.
...m. II. 767.
...mac. p. 134
...non.).

साम्यं संप्रति सेवते विचकिलं[1] षाण्मासिकैर्मौक्तिकै
र्बाह्लीकीदशनव्रणारुणतलैः[2] पत्त्रैरशोको ऽर्चितः[3] ।

६४ [1] MS. ग्धे. [2] MS. च. [3] MS. °र्णप्रा.

६५ [1] MS. हा.

६६ [1] MS. से:. [2] *Auc.* °मैर. [3] MS. °लिना. [4] *Auc.*, Vām. गृह्ण; acc. to Vām. the original reading was मलयमरुतः सर्पन्तीमे विमुक्तधृतच्छदाः । [5] MS. °चित्तः. [6] MS. च.

६७ [1] MS. ल. [2] *Skm.* °चलैः, corrected to °तरैः; *Viddhaś.* °तरैः. [3] *Viddhaś.* °कास्ति.

[भृङ्गाल]ङ्घि[1]तकोटि किंशुकमिदं किंचिद्विवृन्तायते
माञ्जिष्ठैर्मुकुलै[2]श्च पा[3]टलितरोरन्यैव काचिल्लिपिः ॥

६८

गर्भग्रन्थिषु वीरुधां सुमनसो मध्येङ्कुरं पल्लवा *Viddhaś.* I.
वाञ्छा[1]मा(fol. 16b)[त्रपरि]ग्रहः पिकवधूकण्ठोदरे पञ्चमः। *Skm. II. 7 *Sml. B. 11 At. p. 67 (anon.).
किं च त्रीणि जगन्ति जिष्णु दिवसैर्द्वित्रैर्मनोजन्मनो Hemac. p. (anon.).
देवस्यापि चिरोज्झितं यदि भवेदभ्यास[2]वश्यं धनुः ॥

राजशेखरस्यैतौ ॥

६९

शीतार्तैरिव भग्नशैशिरनिशाभागैरहः स्फायते
गर्भे[1] बिभ्रति किंशुका इव दिशां तापाय वह्न्यङ्कुरम्।
किं च स्वाश्रयसंभृतप्रथिमसु च्छायातपाङ्गेष्वयं
लोकः स्तोकरसोऽद्य न क्वचिदपि स्वच्छन्दमानन्दति॥

त्रैलोचनस्य ॥

७०

उद्भिन्नस्तवकावतंससुभगाः प्रेङ्खन्मरुन्नर्तिताः
पुष्पोद्गीर्णपरागपांशुललसत्पत्त्रप्रकाण्डत्विषः।
गम्भीरक्रमपञ्चमोन्मदपिकस्था[2]नोच्छलद्गीतयः
प्रत्युज्जीवितमन्मथोत्सव इव क्रीडन्त्यमी भूरुहः ॥

६७ [1] *Viddhaś.* also ॰लम्बि; in the MSS. लंघि can be read. [2] *Viddhaś.* माञ्जिष्ठैः स्तवकैस्. [3] MS. या. [4] *Skm.* ॰वृन्तैव॰.

६८ [1] *At.* छाया. [2] MS. ॰स्या (?) म. Hemac. and *At.* have चिरेप्सितं.

६९ [1] MS. भं.

७० [1] MS. च. [2] MS. था.

७१

प्रागेव जैचमस्त्वं सहकारलता स्मरस्य चापभृतः ।
किं पुनरनल्पनिपतितमधुकरविषकल्कलेपेन ॥

शुभाङ्गस्य ॥

७२

स्वस्ति श्रीमलयाचलात्स्मरसखः श्रीमान्वसन्तानिलः
क्रीडावेश्मसु कामिनः कुशलयत्येतच्च[1] वक्तीतरत् ।
एषो ऽहं मुदितालिकोकिलकुलं कुर्वन्वनं प्राप्तवा
न्युष्माभिः प्रियकामिनीपरिगतैः स्थातव्यमस्मादिति॥

७३

II. 771 एते नूतन[1]चूतकोरकघनग्रासातिरेकीभव
यचित्). त्कराठ[2]ध्वानजुषो हरन्ति हृदयं मध्येवनं कोकिलाः ।
येषामक्षिनिभेन भान्ति भगव(fol. 17a)द्भूतेशनेत्रा[3]नल
ज्वालाजालकरालितासमशरा[4]ङ्गारस्फुलिङ्गा इमे[5] ॥

७४

94
काया:) किंशुककलिकान्तर्गतचन्द्र[1]कलास्पर्धि[2] केशरं भाति ।
P. 90b ) रक्तनिचोलकपिहितं धनुरिव जतुमुद्रितं वितनोः ॥
B. 111a )
tnak.
52
).

वर्धनस्य[3] ॥

७१ [1] MS. राय.
७२ [1] MS. र्च्च.
७३ [1] MS. नृ. [2] *Skm.* एढ and एठे. [3] MS. त्रो. [4] MS. स. [5] *Skm.* इव.
७४ [1] *Śp.*, *S.-Ratnak.*, *Sml.* (*P.* and *B.*) °र्गतमिन्दु. [2] MS. र्द्धे (*rddhi*). [3] MS. र्ध.

७५

वाप्यो दन्तुरितोदराः कमलिनीपत्त्राङ्कुरग्रन्थिभि
श्चूतानां कलिकामिलन्मधुलिहां कापि स्थितिर्वर्तते ।
दौर्भाग्योपनयाय सांप्रतमपामल्पो ऽपि मार्गश्रमः
शिक्षामुल्ललितुं ददाति रजसां गन्त्रीपथे मारुतः ॥

अभिनन्दस्य ॥

७६

आरक्तैर्नवपल्लवैर्विटपिनो नेत्रोत्सवं तन्वते
तान्धुन्वन्नयमभ्युपैति मधुरामोहो[2] मरुद्दक्षिणः ।
तेनालिङ्गितमात्र एव विधि[ना[3]] प्रादुर्भवन्निर्भर
क्रीडाकूतकषायितेन मनसा लोको ऽयमुन्माद्यति ॥

७७

काप्यन्या मुकुलाधिकारमिलिता लक्ष्मीरशोकद्रुमे
माकन्दः समयोचितेन विधिना धत्ते ऽभिजातं वपुः ।
किं च†पाट†[3]गिरेरनङ्गविजयप्रस्तावनापण्डितः
स्वैरं सर्पति बालचन्दनलतालीलासखो मारुतः ॥

७८

वह्निर्मन्ये हिमजलमिषात्संश्रितः किंशुकेषु
व्यामं धूमैः स खलु कुरुते काननं कोरकाख्यैः । *Skm. II. 768 (कस्यचित्)

७५ [1] MS. या ?
७६ [1] MS. वि. [2] MS. *sic* (for द्दो ?). [3] Akṣara omitted.
७७ [1] MS. मे (*mi*). [2] MS. सो. [3] The MS. has after
च a mark of correction. Concerning the reading of this
corrupt passage see the note *ad loc.* [4] MS. र्थं.
७८ [1] *Skm.* °भया.

संतापार्थं कथमितरथा पान्थसीमन्तिनीनां
पुष्पव्याजाद्विसृजति शिखाश्रेणिमुद्गाढशोणीम्[3] ॥
यौतायणेः ॥

७९

श्रोण्यां चित्रः कुरुवकगुणः कर्णयोर्मुग्धचूतं
रक्ताशोकं प्रणयि कुचयोर्माधवी मू[र्ध(fol. 17b)जे][1]षु ।
सर्वाङ्गीणो बकुलरजसा पिञ्जरेणोपरागः
स्त्रैणो[2] यूनां भवतु रतये वेशसर्वाभि[3]सारः ॥
सावर्णेः ॥

८०

मुग्धाताम्रैर्नवकिशलयैः संभृतोदारशोभं
प्रादुर्भूतभ्रमरसरणीयौवनोद्भेदचिह्नम् ।
सीमन्तिन्यः कुसुमधनुषा बद्धसख्यस्य मासः
स्निग्धस्मेरैर्मुखमधिगुणं दृष्टिपातैः पिबन्ति ॥
वागुरस्य ॥

८१

शिलीमुखैरद्य मनोज्ञपक्षै
र्विषोपलेपादिव कज्जलाभैः ।
नितान्तपूर्णा[1] मुचकुन्दकोषा
विभान्ति तूणा इव मन्मथस्य ॥

७८ [1] MS. कः for कथ. [2] These two akṣaras are mutilated. [3] *Skm.* णां and णी.

७९ [1] Two akṣaras partly lost. [2] MS. स्त्रै. [3] MS. ति (?).

८१ [1] MS. णो. [2] MS. र्स.

८२

स्नेहं स्रवन्ति तरवः पञ्चापि क्षिपति मार्गणान्मदनः ।
परिमुक्तकण्ठरोधः परपुष्टः क्षरति माधुर्यम् ॥

श्रीधर्मकरस्य ॥

८३

संकुचिता इव पूर्वं दुर्गा[1] इव तुषारजनितजंडिमानः ।
संप्रत्युपरमितहिमे क्रमशो दिवसाः प्रसारजुषः ॥

श्रीधरणीधरस्य ॥

८४

दुःश्लिष्टदुर्लक्ष्यपलाशसंधी
न्यापाटलाग्राणि हरिन्ति मूले[1] ।
कुशेशयानां शुकशावभांसि
प्रादुर्बभूवुर्नवकुलझानि ॥

८५

उपनयति कपोले लोलकर्णप्रवाल
क्षणमुकुलनिवेशान्दोलनव्यापृतानाम् ।
परिमलितहरिद्रान् संप्रति द्राविडीनां
नवनखपदतिक्तानातपः स्वेदबिन्दून् ॥

योगेश्वरस्य ॥

८३ [1] MS. र्गाः, followed by a र, which was intended for an otiose mark following the blank square round the hole in the leaf. [2] MS. ज्ज.

८४ [1] The MS. here inserts the sign ꣸ many times.

८५ [1] MS. भि.

८६

सद्यस्तप्तो भ्रमति रजनी वासवः खण्डयित्वा
क्षीणक्षीणा तदनु भजते सापि सम्यक्प्रसादम् ।
एको . . . . . . .
. . . . . . . .

[॥ ग्रीष्मव्रज्या ॥]

८७

. . . . . . . . . . . . . . .
. . (fol. 19*a*) वर्जितमुग्धवातहरिणश्रेणीपरीतान्तिकाः।
औत्सुक्यं जनयन्ति पान्थपरिषद्घर्माम्बुबिन्दूत्कर
व्याक्षेपक्षममन्दमन्दमरुतो मार्गस्थलीपादपाः ॥

८८

चञ्चच्चञ्चुगणोदरैः शिथिलितप्रायांसमुत्पक्ष्मल
न्यञ्चत्पक्षपुटावकाशम . . त्याश्वोष्मभिर्नीयते।
जङ्घाकुञ्चनलब्धनीडनिविडावष्टम्भकष्टोज्झित
क्षेपीयःपवनाभिघातरभसोत्क्षेपैरहः पक्षिभिः ॥

८९

धास्यत्यद्य सितातपत्त्रसुभगं सा राजहंसी शिशोः
स्मेराम्भोरुहवासिनो ऽपि शिरसि स्नेहेन पक्षद्वयम्।
तृष्णार्त्तः शुकशावको ऽपि सुतनोः पीनस्तनासंगिनीं
मुक्ताहारलतां तदङ्कवसतिस्तोयाशया पास्यति ॥

९०

भुवां घर्मारम्भे पवनचलितं तापहतये
पटच्छत्त्राकारं वहति गगनं धूलिपटलम्। *Skm. II. 781 (भवभूतेः).

८८ [1] Two akṣaras omitted; read ॰त्याश्वो?

९० [1] *Skm.* (A.) ॰च्छाया. [2] *Skm.* व (A.), र (B.).

अमी मन्दाराणां दवदहनसंदेहितधियो
न ढौकन्ते पातुं झटिति मकरन्दं मधुलिहः ॥

९१

*Skm. II. 792 (कस्यचित्).

अपां कूले लीनं क्षणपरिचितं चन्दनरसे
मृणालीहारादौ कृतलघुपदं चन्द्रमसि च ।
मुहूर्तं विश्रान्तं सरसकदलीकाननतले
प्रियाकण्ठाश्लेषे निवसति परं शैत्यमधुना ॥

९२

प्रान्तारक्तनिलोचनाञ्चलदरीव्यग्राल्पमक्षीभय
प्रोद्भूतोभयशृङ्गकोटिविग[लद्भू]वालवल्लीसखैः ।
पाथोबिन्दुभिरक्षिसंधिषु शनैः संसिच्यमानः सुखं
मग्नो वारिणि दूरनिःसहतया निद्रायते सैरिभः ॥

९३

तापं स्तम्बेरमस्य प्रकटयति करः शीकरैः ..(fol. 19b)मुष्णन्
पङ्काङ्कं पल्वलानां वहति तटवनं माहिषैः कायकाषैः ।
उत्ताम्यत्तालवश्च प्रतपति तरणावांशवी तापतन्द्री
मद्रिद्रोणीकुटीरे कुहरिणि हरिणा रात्रयो यापयन्ति ॥

---

९० [1] *Skm.* द्र (A.), द (B.). [2] *Skm.* ढो. [3] MS. का. [4] MS. टे (*ṭi*).

९१ [1] *Skm.* मू. [2] MS. मू. [3] *Skm.* ले (A.), टे ? (B.). [4] *Skm.* निविशति (B. निवसति) पदं.

९२ [1] MS. भं.

९३ [1] Three akṣaras almost entirely lost: ? read श्रोणिमु. [2] Corrected from ति. [3] MS. वा. [4] MS. द्रा. [5] MS. रे (*ri*).

९४

. डाः[1] पान्थनखंपचाः प्रचयिनो गन्त्रीपथे पांशवः
कासारोदरशेषमम्बु महिषो मथ्नाति[2] ताम्यन्निमि ।
†दृष्टिर्धावति धातकीवनमसूक्तर्षेण†[3] तारस्त्रवी
कण्ठान् बिभ्रति विष्कराः शरशमीनीडेषु नाडींधमान् ॥

बाणस्यैभी ॥

९५

सुभगसलिलावगाहाः पाटलिसंसर्गसुरभिवनवाताः । *Śakuntalā* 3.
प्रच्छायसुलभनिद्रा दिवसाः परिणामरमणीयाः ॥

कालिदासस्य ॥

९६

अग्ने तप्तजला[1] नितान्तशिशिरा मूले मुहुर्बाहुभि
र्व्यामथ्योपरतप्रियेषु पथिकैर्मार्गेषु मध्यंदिने ।
आधाराः प्लुतबालशैवलदलच्छेदा[व]कीर्णोर्मयः
पीयन्ते हलमुक्तमग्नमहिषप्रक्षोभपर्याविलाः ॥

योगेश्वरस्य ॥

९७

मृद्भूयिष्ठतया गुरून् परिहरन्नारण्यकान् गोमयान्
वल्मीकानुपगूहति[1] प्रशिथिलं ज्वालाभिरुद्दल्बजान् ।
वह्नि†मीतं[2]†किलिञ्जसंचयसमुत्सिक्तश्चरन् कानने
प्रस्निग्धानिह विष्किराण्डकललानाज्याशया लुम्पति ॥

तस्यैव ॥

---

९४ [1] Read वाताः? [2] MS. थ्नो. [3] Read गृष्टि (or सृष्टि) . . . सूक्तर्षेण?

९६ [1] MS. ला. [2] MS. यदि.

९७ [1] MS. मु or सु? [2] MS. °र्मीड? For र्मीढ?

९८

दूरीभूतशरारि विक्लवबकं .[1] कान्तकारण्डवं
क्लाम्यत्कङ्कमचक्रवाकममिलन्मङ्गुप्रपातप्लवम्[2] ।
क्लिष्टक्रौञ्चमधार्तराष्ट्रमपतत्कोयष्टि निष्टीटिभं
सीदत्सारसमप्रसक्तकुररं कालेन जातं (fol. 20a)सरः ॥

तस्यैव ॥[5]

९९

*Skm. II. 787 (मधुरशीलस्य)

तोयोत्तीर्णाः श्रयति कवरीः शेखरः[1] सप्तलानां
शैत्यं सिञ्चत्युपरि कुचयोः पाटलाकण्ठदाम ।
कान्तं कर्णावभिनिविशते कोमलाग्रं शिरीषं
स्त्रीणामङ्के विभजति तपस्तच्च तत्रात्मचिह्नम् ॥

मधुशीलस्य ॥

१००

शुकपक्षहरितकोमलकुसुमसटानां शिरीषयष्टीनाम् ।
तलमाश्रयति दिनातपभयेन परिपिण्डितं शैत्यम् ॥

वागुरस्य ॥

१०१

Viddhaś. IV. 4. *Skm. II. 794.

हरन्ति हृदयानि यच्छ्रवणशीतला वेणवो
यदर्घति करम्बिता शिशिरवारिणा[3] वारुणी ।
भवन्ति च हिमोपमाः स्तनभुवो यदेणीदृशां[4]
शुचेरुपरि संस्थितो रतिपतेः प्रसादो गुरुः ॥

९८ [1] One akṣara lost; read प्रक्रान्त or निष्क्रान्त? [2] MS. व. [3] MS. ष्टे. [4] MS. को. [5] The words सरः . . . व are inserted above l. 1 of 20a.

९९ [1] *Skm.* °त्तीर्णा . . कवरी शेखरं. [2] MS. य.

१०१ [1] Corrected from ह्मार or हरि. [2] *Viddhaś.* दृ and र्घ. [3] *Viddhaś.* also °वायुना. [4] *Viddhaś.* also शो. [5] *Viddhaś.* श्च.

१०२

जलार्द्राः[1] संव्यानं[2] बिसकिसलयैः कैलिवलयाः *Viddhaś.* IV.3.
शिरीषैरुत्तंसो[4] विचकिलमयी हाररचना ।
शुचाविणाक्षीणां मलयजरसार्द्राश्च तनवो
विना तन्त्रं मन्त्रं रतिरमणमृत्युंजयविधिः ॥

१०३

रजनिविरमयामेष्वादिशन्ती रतेच्छां *Viddhaś.* IV.2.
किमपि कठिनयन्ती नारिकेलीफलाम्भः ।
अपि[4] परिणमयित्री राजरम्भाफलानां
दिनपरिणतिरम्यां वर्तते ग्रीष्मलक्ष्मीः ॥

एते राजशेखरस्य ॥

१०४

अम्भोधेर्जलयन्त्रमन्दिरपरिस्पन्दे ऽपि निद्राणयोः **Skm.* II. 784
श्रीनारायणयोर्घनं विघटयत्यूष्मा समालिङ्गनम् । (कस्यचित्).
किं चोत्तप्तविय (fol. 20*b*) त्कपालफलके कङ्कालशेषश्रियं
चन्द्रं मर्मरयन्ति पर्पटमिति क्रूरा रवेरंशवः ॥

नारायणलच्छेः ॥

---

१०२ [1] *Viddhaś.* also द्रं. [2] *Viddhaś.* also ग्रष्माणां. [3] MS. कै. [4] *Viddhaś.* सा. [5] MS. च. [6] MS. धा.

१०३ [1] *Viddhaś.* च. [2] MS. स. [3] *Viddhaś.* also नालिकेरी. [4] *Viddhaś.* also यि. [5] *Viddhaś.* °भोग्या and °योग्या. [6] ष्म ; the akṣara is partly lost.

१०४ [1] *Skm.* धि. [2] MS. न्दि. [3] MS. यं. [4] *Skm.* पर्पटवर or वक्र. [5] MS. °रङ्श.

## ॥ प्रावृड्व्रज्या ॥

१०५

*latīm.* IX. वानीरप्रसवैर्निकुञ्जसरितामासक्तवासं पयः
पर्यन्तेषु च यूथिकासुमनसामुज्जृम्भितं जा[1]लकैः ।
उन्मीलत्कुटजप्रहासिषु गिरेरालम्ब्य सानूनितः
प्राग्भारेषु शिखण्डिताण्डवविधौ मेघैर्वितानाय्यते ॥

१०६

*latīm.* IX. फलभरपरिणामश्यामजम्बूनिकुञ्ज
स्खलिततनुतरङ्गामुत्तरेण स्र[1]वन्तीम्[2] ।
उपरि विघटमान[3]प्रौ[4]ढतापिच्छनीलः
श्रयति शिखरमद्रेर्नू[5]तनस्तोयवाहः ॥

१०७

*latīm.* IX. जृम्भाजर्जरडिम्ब[डम्ब]रघनश्रीमत्कदम्बद्रुमाः
शैलाभोगभुवो भवन्ति ककुभः कादम्बिनीश्यामलाः ।
उद्यत्कुन्दलका[1]न्तकेतकभृतः कच्छाः सरिच्छ्रोतसा
माविर्[2]गन्धिशिलीन्ध्र[3]लोध्रकुसुमस्मेरा वनानां ततिः ॥

---

१०५ [1] MS. ज्वा.

१०६ [1] *Mālatīm.* स्न. [2] MS. न्तीः. [3] *Mālatīm.* °मानः and उपचितघनमान. [4] MS. प्रो. [5] MS. नू.

१०७ [1] MS. भा. [2] *Mālatīm.* माविर्भूत; MS. मानवि° with न deleted. [3] MS. न्ध्र.

१०८

उत्फुल्लार्जुन[1]सर्जवासितवहत्पौ[2]रस्त्यझंझामरु[3] *Mālatīm.* IX. 16.
त्प्रेङ्खोलस्खलितेन्द्रनीलशकल[4]स्निग्धाम्बुदश्रेणयः ।
धारासिक्तवसुंधरासुरभयः प्राप्तास्त एते ऽधुना[5]
घर्माम्भोविगमागमव्यतिकरश्रीवाहिनो वासराः ॥

भवभूतेरमी ॥

१०९

एणी याति विलोक्य बालशलभा[1]न् शष्पाङ्कुरादित्सया
च्छत्रीकुड्म[2]लकानि रक्षति चिराद्दण्डभ्रमात्कुक्कुटी ।
धूत्वा धावति कृष्ण[3]कीटप(fol. 21*a*)टलश्रेणीं शिखण्डी शिरो
दूरादेव व[4]नान्तरे विषधरग्रासाभिलाषातुरः ॥

११०

आसारान्तमृदुप्रवृत्तमरुतो मेघोपलिप्ताम्बरा[1] *Skm. II. 826 (कस्यचित्).
विद्युत्पातमु[2]हूर्तदृष्टककुभः सुप्तेन्दुताराग्रहाः ।
धाराक्लिन्नकदम्बसंभृतसु[3]रामोदोद्वहाः [4]प्रोषितै
र्निःसंपातविसारिदर्दुररवा नीताः कथं रात्रयः ॥

योगेश्वरस्य ॥

१११

दात्यूहध्वनिभाञ्जि वेत[1]सशिखासुप्तोरगाणि ध्वन *Skm. II. 816 (योगेश्वरस्य).
त्कादम्बानि कुरङ्ग[2]यूथकलितस्तूपान्युदम्भांसि[3] च ।

---

१०८ [1] MS. र्ज. [2] MS. यौ. [3] *Mālatīm.* also झञ्झानिल. [4] *Mālatīm.* also °वलय. [5] *Mālatīm.* also त एवाधुना.

१०९ [1] MS. ता. [2] MS. °त्रीकुड्म. [3] MS. ष. [4] MS. च.

११० [1] Corrected from म्वा. [2] MS. मू. [3] *Skm.* °संभृत-सुधा; MS. सम्बृ°. [4] *Skm.* also प्रो (A.).

१११ [1] MS. तु or त्त. [2] MS. ज्ञ. [3] MS. °म्भान्सि.

तीराण्यद्य पिपीलिकासमुदयावर्जेज्जटालोलप
व्याघ्रान्युन्मदकुक्कुभानि सरितां कुर्वन्ति लोलं मनः ॥

११२

कान्तां क्वापि विलम्बिनीं कलरुतैराहूय [चेत[1]]स्ततो
दिग्भागानवलोक्य रङ्गवसुधामुत्सृज्य पंक्त्यां ततः ।
एष स्फारमृदङ्गनादमधुरैरम्भोमुचामारवै
बर्हश्रेणिकृतातपत्त्ररचनो हृष्टः शिखी नृत्यति ॥

११३

पीताम्भःस्तिमिताः सृजन्ति सलिलान्याबद्धधारं घना
स्तद्धाराध्वनिमीलितानि नयनान्यभ्येति निद्रागमः ।
निद्रामुद्रितलोचने प्रतिगृहं मूकायमाने जने
निर्द्वन्द्वोच्चरदुच्चदर्दुररवैः कोलाहलिन्यो निशाः ॥

११४

धारानि[पात[1]]रवबोधितपञ्जरस्थ
दात्यूहडम्बरकरम्बितकण्ठकूजाः ।
श्चट्टेषु काण्डपटवारितशीकरेषु
धन्याः पिबन्ति मुखतामरसं वधूनाम् ॥

११५

शैलश्रेणिरपेतदावदहना द (fol. 21*b*) . . .[2] †टधनं†
जीमूताङ्कुरदन्तुरा दश दिशो भूरेणुमुक्तं नभः ।

---

११२ [1] Akṣaras omitted. [2] MS. ष. [3] MS. व. [4] MS. त्व?
११३ [1] MS. द्दि.
११४ [1] Akṣaras lost. [2] MS. सी.
११५ [1] MS. ०रचेरत०. [2] Akṣaras lost. [3] MS. न्त.

किं चान्यत्कलिकोर्मिमेदुरमुखी जाता कदम्बच्छवि
श्छिद्यन्ते कियता क्षणेन शिखिनां मौनव्रतग्रन्थयः ॥

११६

केदारे नव[1]वारिपूर्णजठरे किंचित्क्वणद्दर्दुरे
शम्बूकाण्डकपिण्डपाण्डरततप्रान्तस्थलीवीरणे ।
डिम्भा दण्डकपाणयः प्रतिदिशं पङ्कच्छटाचर्चिता
[3]श्वुंभ्रूश्वुभ्रूरिति भ्रमन्ति रभसादुद्यायिमत्स्योत्सुकाः ॥

११७

समन्ततोविस्फुरदिन्द्रनील
मणिप्रभाविच्छुरितान्तरालः ।
मर्त्यावतीर्णस्य विडोजसोऽयं
नीलांशुकच्छत्त्र[1]मिवाम्बुवाहः ॥

११८

खद्योतच्छुरितान्धकारपटलाः स्पष्टस्फुरद्विद्युतः *Skm. II. 82 (कस्यचित्
स्निग्धध्वा[1]नविभावितोरुजलदोन्नाहा रटत्कम्बवः ।
एता केतकभेदवासितपुरोवाताः पतद्वारयो
न प्रत्येमि जनस्य यद्विरहिणो यास्यन्ति सोढुं निशाः ॥

११९

एतस्मिन्मदजर्जरैरुपचिते कम्बूरवाडम्बरैः[1] *Skm. II. 80 (वातोकस्य
स्तैमित्यं मनसो दिशत्यनिभृतं धारारवे[2] मूर्छति ।

---

११६ [1] MS. वं. [2] MS. द्दि. [3] MS. स्व.
११७ [1] MS. त्त्र.
११८ [1] *Skm.* ध्या.
११९ [1] *Skm.* also °करा (B.). [2] *Skm.* °धरे.

उत्सङ्गे[1] ककुभो विधाय रसितैरम्भोमुचां घोरय
न्मन्ये मुद्रित[2]चन्द्रसूर्य[3]नयनं व्योमापि निद्रायते ॥

१२०

गम्भीराम्भोधराणामविरलनिपतद्वारिधारानिनादा
नीषन्निद्रालसाक्षा दृढगृहपटलारूढकुष्माण्डवल्श्याः[1]।
दोर्भ्यामालिङ्ग्यमाना जलधरसमये पत्त्रषण्डे निशायां
धन्याः शृण्वन्ति सुप्ताः स्तनयुगभरितोर . . . . . . ॥

१२१

. . . . . . . .

. . . . . . . .

. . . (fol. 23*a*) वोदये ऽद्य जलदव्यालो[ल]पुच्छच्छद
च्छन्त्व[1]च्छादितमौलयो[2] दिशि दिशि क्रीडालसाः केकिनः ॥

१२२

गायति हि नीलकण्ठो नृत्यति[1] गौरी तडित्तरलतारा।
आस्फालयति मृदङ्गं तदनु घनो ऽयं महाकालः ॥

१२३

अलकेषु चूर्णभासः स्वेदलवाभान् कपोलफलकेषु।
नवघनकौतुकिनीनां वारिकणान् पश्यति कृतार्थः ॥

---

११९ [1] *Skm.* also (A.). तत्संगे; MS. °ङ्के. [2] *Skm.* नि.
[3] MS. has मुद्रियते.
१२० [1] *Sic* MS. (or ह्यः ?).
१२१ [1] MS. न्त्व ? [2] MS. न.
१२२ [1] MS. ते (*ti*).

१२४

काले वारिधराणामपतितया नैव शक्यते स्थातुम् । *Sāhityad. p. 288 (anon.).*
उत्कण्ठितासि तरले न हि न हि सखि पिच्छिलः पन्थाः ॥

१२५

असितभुजगशिशुवेष्टितमभिनवमाभाति केतकीकुसुमम् ।
आयसवलयालंकृतविषाणमिव दन्तिनः पतितम् ॥

१२६

स्तम्बेषु[1] केतकीनां यथोत्तरं वामनैर्[2]दलैरद्य ।
विदलन्ति[3] मेषतर्णक[4][क]च्छच्छविकेशराः सूच्यः ॥

१२७

धूलीभिः केतकीनां परिमलनसमुद्धूलिताङ्गः समन्ता
दन्तोद्वेल्लद्बलाकावलिकुणपशिरोनद्धनीलाभ्रकेशः ।
प्रेङ्खद्विद्युत्पताकावलिरुचिरधनुःखण्डखट्वाङ्गधारी
संप्राप्तः प्रोषितस्त्रीप्रतिभयजननकः कालकापालिको ऽयम् ॥

१२८

मेघश्यामदिशि प्रवृत्तधनुषि क्रीडत्तडित्तेजसि
च्छन्नाहर्निशि गर्जितप्रमनसि प्रस्तानलीलाकपि ।
पूर्णस्रोतसि शान्तचातकतृषि व्यामुग्धचन्द्रत्विषि
प्राणान् पान्थ कथं दधासि निवसन्नेतादृशि प्रावृषि ॥

---

१२६ [1] MS. सु. [2] MS. स्व. [3] MS. ने. [4] MS. न.
[5] MS. भ ?
१२७ [1] MS. म. [2] This akṣara is partly effaced.

१२९

ff. see
,.
क्षपां[1] क्षामीकृत्य प्रसभमपहृत्याम्बु सरि[2]तां
प्रताप्यो[3]र्वीं सर्वां वनगहनमुच्छाद्य[4] (fol. 23b) सकलम् ।
क्व संप्रत्युष्णांशुर्गत इति समन्वेष[5]णपरा
स्तडिद्दीपालोकैर्दि[6]शि दिशि चरन्तीव[7] जलदाः ॥

१३०

II. 830 पाणि).
विद्युद्दीधितिभेदभीषणतमःस्तोमान्तराः संतत
श्यामाम्भोधररो[1]धसंकटवियद्विप्रोषितज्योतिषः ।
खद्योतानु[2]मितोपकण्ठतर[3]वः पुष्णन्ति गम्भीरता
मासारोदकमत्तकीटपटलीक्वाणोत्तरा रात्रयः ॥

अभिनन्दस्य ॥

१३१

हर्षो[1]ल्लासितचारुचन्द्रकबृहद्बर्है[2]र्वनानाममी
जाताः पुष्पितबालशाखिन इवाभोगा भुजङ्गाशिभिः ।

---

१२९ *Skm. II. 812 (श्रीकण्ठस्य). Sbhv. 1765 (पाणिनेः). Śp. 3869 (पाणिनेः). *Sml. B. 119b (पाणिनेः). *Sabhyāl. VI. 24b (पाणिनेः). Padyaracanā XI. 35 (पाणिनेः). *S.-Ratnak. III. 55 (anon.). [1] Sbhv., Śp. ॰पाः. [2] MS. रे (ri). [3] MS. थ्यो. [4] Sbhv., Śp., Sabhyāl., Padyarac. छत्वां तरु-गहनमुच्छोष्य; S.-Ratnak. ॰मुच्छुष्य (!); Skm. सर्वा . . . मुत्साद्य. [5] Sbhv. समालोकन; Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak., Padyarac. तदन्वेषण. [6] Sbhv., Śp. ॰का दि. [7] MS. न्त्री; Sbhv., Śp. चरन्तीह; Skm. तरन्तीव and चरन्तीव; Sabhyāl. चलन्तीव.

१३० [1] MS. वोधय; Skm. ॰वाधस. [2] Skm. ॰तोन्न. [3] Skm. also न (B.).

१३१ [1] MS. र्षा. [2] MS. है.

स्पृष्टाः कोटरनिर्गतार्धतनुभिः पातुं पयोदानिलं
निर्यद्वंशकरीरकोटय इव क्षोणीभृतो भोगिभिः ॥

शतानन्दस्य ॥

१३२

एताः पङ्किलकूलरूढनलदस्तम्ब[1]क्कणत्क[2]म्बवः
क्रीडत्कर्कटचक्रवालविचल[3]ज्जम्बालतोयाविलाः ।
हृल्लेखं जनयन्त्यनूपसरि[4]तामुत्तुण्डगण्डूपदो
त्कीर्ण[5]क्लिन्नमृदो नदस्थ[6]पुटितप्रान्तास्तटी[7]भूमयः ॥

योगेश्वरस्य ॥

*Skm. II. 8
(परमेश्वरस

१३३

नवे धारा[1]सारे प्रमदचटुलायाः स्थलजुषो
वराटीशुभ्रायाः शफरसरणेरेभिरुपरि ।
कुलीरैर्भ्रा[2]म्यद्भिर्गणयितुमिव व्यापृतकरा
मनः क्रीणन्तीव[3] प्रकटविभवाः पल्वलभुवः ॥

अभिषेकस्य ॥

१३४

विन्ध्याद्रि[1]महालिङ्गं स्न[2]पयति पर्जन्यधार्मिकः शुचिभिः ।
जलदेन्द्रनीलगण्डूष[3]तोज्झि[4]तैः संप्रति पयोभिः ॥

---

१३२ [1] *Skm.* म्बाः. [2] MS. क्क or च. [3] *Skm.* °विलस.
[4] MS. रे. [5] *Skm.* त्कीर्णोन्नीर्ण. [6] *Skm.* °दर्बुदस्थ. [7] MS. टा.
१३३ [1] MS. चा. [2] MS. र्भ्रा. [3] MS. च.
१३४ [1] MS. °न्ध्याद्रि. [2] MS. स्न. [3] MS. श्र. [4] MS. ज्झि.

## [॥ मदनव्रज्या ॥]

१३५

. . . . . . . .

. . . . . . . .

(fol. 31*a*) . . . . . . . .

. राः प्रीतिरती इति क्व महिमा कामस्य नालौकिकः ॥

मनोविदस्याम् ॥

१३६

*has*. I. 1. . I. 469. 077 n.). . *B*. 7*b*. *yāl*. I. 12 n.).

कुलगुरुरमराणां[1] केलिदीक्षाप्रदाने[2]
परमसुहृदनङ्गो रोहिणीवल्लभस्य ।
अपि कुसुमपृ[3]षत्कै[4]र्दे[वदेवस्य] जेता
जयति सुरत[5]लीलानाटिकासूत्रधारः ॥

राजशे[6]खरस्य ॥

१३७

. I. 466. वन्दे देवमनङ्गमेव रमणीनेत्रोत्पलच्छद्मना
पाशेनायति[2]शालिना सुनिविडं संय[म्य लोकत्र]यम् ।
येनासावपि भस्मलाञ्छिततनुर्देवः कपाली बलात्
प्रेमक्रुद्धनगात्मजाङ्घ्रिविनतिक्रीडाव्रते दीक्षितः ॥

ललितोकस्य ॥

---

१३६ [1] *Skm.*, *Śp.*, *Sml. B.*, *Sabhyāl.*, *Viddhaś.* °रबलानां. [2] *Śp.* °प्रबन्धे. [3] MS. पू. [4] MS. त्के. [5] *Sabhyāl.* मदन. [6] MS. से.
१३७ [1] MS. द्मा corrected to द्म. [2] MS. त. [3] *Skm.* ना. [4] MS. °आंघ्रि.

१३८

स जयति सं[कल्पभवो रति]मुखशतपत्त्रचुम्बनभ्रमरः । Kuṭṭanīmata v. 1. Cf. Vetālap. xxiv (p. 2 of Uhle's e
यस्यानुरक्तललनानयनान्तविलोकितं वसतिः ॥

दामोदरगुप्तस्य ॥

१३९

अहो धनुषि नैपुण्यं मन्मथस्य . . . .[1] ।
[शरी]रमक्षतं कृत्वा भिनत्त्यन्तर्गतं मनः ॥

१४०

धनुर्माला मौर्वी क्वणदलिकुलं लक्ष्यमबला *Skm. I. 4 (कस्यचि
मनो भेद्यं शब्दप्रभृतयः इमे पञ्च विशिखाः । Sbhv. 82 (घण्टका
[2]इया[ञ्जेतुं य]स्य त्रिभुवन[मदेहस्य विभवः *Subhāṣ. 1 (10a) (anc
स वः कामः कामान्दिशतु दयितापाङ्गवसतिः ॥] Hemac. p. (anon.).

---

१३८ [1] MS. स. [2] MS. सु. [3] *Kuṭṭ.* °न्तविलोकनं; MS. विलोकिलोकितं. [4] MS. ते (*ti*). [5] स्य is here erased in the MS.

१३९ [1] Read जयैषिणः or सुधन्विनः? [2] MS. स्य.

१४० [1] *Skm.* च. [2] Reading of *c-d*, as in *Skm.* So also *Sbhv.* and *Subhāṣ.* (with, however, स कामः कामान्वो) and Hemac. (इयज्जे°). The MS. passes, *viâ* reminiscence or homœoteleuton, from इया . . . . स्य to ll. *c-d* of the verse

[जयति स मदलेखोच्छृङ्खलप्रेमवामा *Skm. I. 4
ललितसुरतलीलादैवतं पुष्पचापः ।]
त्रिभुवनजयसिद्धौ यस्य शृङ्गारमूर्त्ते
रुपकरणमपूर्वं मात्समिन्दुर्मधूनि ॥

उत्पलराजस्य ॥

१४१

ь. I. 465
ञनस्य).

याच्यो न कश्चन गुरुः प्रतिमा च कान्ता
पूजा विलोकनवि[1]गू[2]हनचुम्बनानि ।
आत्मा (fol. 31*b*) निवेद्यमितरव्रतसारजे[3]वी
वन्दामहे मकरकेतनदेवदीक्षाम् ॥

वल्लणस्य ॥

१४१ [1] *Skm.* नि. [2] MS. गु. [3] *Sic* (for जी ?).

॥ वयःसंधिव्रज्या ॥

१४२

भ्रुवोः काचिल्लीला परिणतिरपूर्वा नयनयोः *Skm. II. 7 (राजोकस्य
स्तनाभोगो ऽव्यक्तस्तरुणिमसमारम्भसमये । Śp. 3274 (कस्यापि).
इदानीं बालायाः किममृतमयः किं मधुमयः
किमानन्दः साक्षाद्ध्वनति मधुरः पञ्चमकलः ॥

वीर्यमित्रस्य ॥

१४३

उत्तालाल[कभ]ञ्जनानि कवरीपाशेषु शिक्षारसो *Viddhaś.* II. *Bālar.* III. 2
दन्तानां परिकर्म नीविनहनं भ्रूलास्ययोग्याग्रहः ।
तिर्यग्लोचनचेष्टितानि वचसि च्छेकोक्तिसंक्रान्तयः
स्त्री[णां स्नायति शै]शवे प्रतिकलं को ऽप्येष केलिक्रमः ॥

१४४

विधत्ते सोल्लेखं कतरदिह नाङ्गं तरुणिमा *Viddhaś.* II. (after) 13; III. (after) 2 IV. 8.
तथापि प्रागल्भ्यं किमपि चतुरं लोचनयुगे ।
यदाद[त्ते दृश्यादखि]लमपि भावव्यतिकरं
मनोवृत्तिं द्रष्टुः प्रथयति च दृश्यं प्रति जनम् ॥

एतौ राजशेखरस्य ॥

---

१४२ [1] *Skm.*, *Śp.* °गो व्य. [2] MS. किं. [3] *Skm.* इदानीमेतस्याः कुवलयदृशः प्रत्यहमयं नितम्बस्याभोगो नयति मणिकाञ्चीमधिकतां ॥ *Śp.* as our MS., with किं विषमयः (*c*) and पञ्चमरवः (*d*).

१४३ [1] MS. न्ना. [2] Akṣaras lost. [3] *Bālar.* °वर्ति. [4] *Bālar.* सां. [5] Akṣaras lost. [6] MS. ते (*ti*). [7] *Bālar.* प.

१४४ [1] MS. धं (?). [2] Akṣaras lost. [3] MS. ष्टः; *Viddhaś.* मनोवृत्तिर्द्रष्टुं मुखरयति.

१४५

एतद्दधाति[1] नवयौवननर्तकस्य
कश्मीरजच्छुरितताल[2]कयुग्म . . ।
. .[3] समुच्छ्वसितवृत्ति मनागुपान्ते
लब्धात्मसीम कुचकुड्म[4]लयुग्ममस्याः ॥

१४६

यौवननगरारम्भे रामाहृदयस्थलीषु कुसुमेषोः ।
मकरपताकेवेयं राजति रोमावली रम्या ॥

[॥ तरुणीव्रज्य ॥]

१४७

[कण्ठे मौक्तिकमालिकाः स्तनतटे[1] कार्पूरमच्छं[2] रजः
सान्द्रं चन्दनमङ्गके वलयिताः[3] पाणौ मृणालीलताः ।
तन्वी नक्त[4]मियं चकास्ति तनु[5]नी चीनांशुके बिभ्रती
शीतांशोरधिदेवतेव ग](f. 36a) लिता व्योमाग्रमारोहतः[6] ॥

(Skm. II. 544 ...शेखरस्य) (Subhyāl. III. ditto). (Pracaṇḍap. 27.) [margin: ...haś. III.]

१४८

लीलास्खलच्चरणचारुगता[गता[1]]नि
तिर्यग्विवर्तितविलोचनवीक्षितानि ।
वामभ्रुवां मृदु च मञ्जु च भाषितानि
निर्मायमायुधमि[दं[2]] मकरध्वजस्य ॥

---

१४५ [1] MS. ते (*ti*). [2] MS. ता. [3] Four akṣaras lost; read युग्मशोभां । किंचित्? [4] MS. द्म. १४६ [1] MS. त्र.

१४७ [1] *Pracaṇḍap.* मौक्तिकदाम गण्डतलयोः. [2] *Skm.* च्छं. [3] *Skm.* ताः; *Pracaṇḍap.* विचकिलस्रक्शेखरो मूर्धनि. [4] *Pracaṇḍap.* बाढमि. [5] *Skm., Subhyāl.* शुचि; *Pracaṇḍap.* तरु. [6] *Pracaṇḍap.* व्योम्नि द्रुतं गच्छतः.

१४८ [1] Two akṣaras omitted. [2] Akṣara omitted.

१४९

दृष्टा काञ्चनयष्टिरद्य[1] नगरोपान्ते भ्रमन्ती मया
तस्यामद्भुतपद्ममेकम[2]निशं प्रोत्फुल्लमालोकितम् ।
तत्रोभौ मधुपौ तथोपरि तयोरेको ऽष्ट[3]मीचन्द्रमा
स्त[4]स्याग्रे परिपुञ्जितेन तमसा नक्तंदिवं स्थीयते ॥

*Skm. II. 17 (रे [वे?] तं कस्य).

१५०

मध्येहेमलतं कपित्थयुगलं प्रादुर्बभूव क्रम
प्राप्तौ तालफलद्वयं[1] तदनु त[2]न्निःसंधिभावस्थितम् ।
पश्चात्तु[3]ल्यसमुन्नतिव्यतिकरं सौ[4]वर्णकुम्भद्वया
कारेण स्फुटमेव यत्परिणतं क्वेदं[5] वदामो ऽद्भुतम् ॥

श्रीवित्तोकस्यै[6]तौ ॥

*Skm. II. 16 (रतोकस्य)

१५१

स्मितज्योत्स्नालिप्तं मृगमदमसीप[1]त्त्रहरिणं
मुखं तन्मुग्धाया हरति हरिणाङ्कस्य ललितम् ।
क्व चन्द्रे सौन्दर्यं तदधररुचिः[2] सातिशयिनी
क्व बालायास्ते ते क्व चटुलकटाक्षा नयमुषः ॥

यागोकस्य ॥

१५२

आश्चर्यमूर्जितमिदं किमु किं मदीय
श्चित्तभ्रमो यदयमिन्दुरनम्बरे ऽपि ।

---

१४९ [1] MS. ष. [2] *Skm.* ०द्भुतमेकपद्मम. [3] MS. ष्ट or ष्त (*ṣṭa*). [4] MS. त.

१५० [1] MS. य. [2] *Skm.* ०द्वयं तदभव. [3] MS. तु. [4] MS. सो. [5] MS. मं. [6] MS. स्ये.

१५१ [1] MS. य. [2] MS. ०रुचिरः.

तत्रापि कापि ननु चित्रपरंपरेय
मुज्जृम्भितं कुवलयद्वितयं यदत्र ॥

श्रीहर्षपालदेवस्य ॥

१५३

m. II. 347. l. P. 106b ोऽध्योइक-राजयोः). l. B. 132b ...जस्य). ityad. 253 (anon.).

निजनयनप्रतिबिम्बैरम्बुनि[1] बहुशः प्रतारिता कापि ।
नीलोत्पले[2] ऽपि विमृशति करमर्पयितुं[3] कुसुमलावी[4] ॥

धरणीधरस्य ॥

१५४

यौवनशिल्पिसुकल्पितनूतनतनुवेश्म विशति[1] (fol. 36b)
रतिनाथे ।
लावण्यपल्लवाङ्कौ मङ्गलकलशौ स्तनावस्याः ॥

१५५

3347 कस्यापि). bhyāl. I. 4 (anon.). -Hārāv. C. 8 (anon.).

एकमेव बलिं बद्ध्वा[1] जगाम हरिरुन्नतिम् ।
अस्यास्त्रिबलिबन्धेन[2][3] सैव मध्यस्य नम्रता ॥

१५६

km. II. 381 कस्यचित्).

रोमावली कनकचम्पकदामगौर्या[1]
लक्ष्मीं तनोति नवयौवनसंभृतश्रीः ।
त्रैलोक्यलब्धविजयस्य मनोभवस्य
सौवर्णपट्टलिखितेव[2] जयप्रशस्तिः ॥

---

१५३ [1] *Sml. P.* सत्सु. [2] MS. ष. [3] *Sml. P.* र्थ. [4] *Sml. P.* पुरः पत्युः.

१५४ [1] MS. ते (*ti*).

१५५ [1] MS. द्धा. [2] *Sabhyāl.* त; *Śp.* and *S.-Hārāv.* have तन्व्यास्त्रि°. [3] MS. स्ति.

१५६ [1] *Skm.* also (B.) °बद्ध. [2] MS. ट्ट (*ṭṭa*).

१५७

दृशा दग्धं मनसिजं जीवयन्ति दृशैव या[1]: । For reff. see below.
विरूपाक्षस्य जयिनीस्ताः स्तुवे[2] वाम[3]लोचनाः ॥

१५८

सो ऽयमभ्युदितः पश्य प्रियाया मुखचन्द्रमाः ।
यस्य पार्वणचन्द्रेण तुल्यतैव हि लाञ्छनम् ॥

१५९

विधायापूर्वपूर्णेन्दुमस्या मुखमभूद्ध्रुवम् । Ratnāv. II. 3
धाता निजासनाम्भोजविनिमीलनदुःस्थितः ॥ Sbhv. 1513. *Sml. B. 93b

श्रीहर्षदेवस्य ॥

१६०

मैकं तमः[1]स्तबकमूर्ध्वमपाकृथास्त्व *S.-Hārāv. 85 bis (anon.).
मे[णं] त्यज[2]ास्य विमले नयने[4] गृहाण ।
लोलालकं तरलवीक्षितमायताक्ष्याः
साक्षान्मुखं यदि भवाननुक[5]र्त[6]ुकामः ॥

१५७ *Viddhaś.* I. 2. **Skm.* II. 107 (राजशेखरस्य). **Sml. B.* 61*a* (राजशेखरस्य). **Saml.* 1 (anon.). *Sbhv.* 1309 (कस्यापि). *Śp.* 3078 (क्षेमेन्द्रस्य). **Sabhyāl.* I. 17 (राजशेखरस्य). **S.-Ratnak.* V. 40 (anon.). Hemac. pp. 139, 172 (anon.). *Kuvalay. ad.* v. 101 (anon.). *Sāhityad.* p. 259 (anon.). *Kāvyapr. ad.* x. 53 (anon.). *At.* p. 44 (anon.). *As.* p. 138 (anon.). *Ak.* p. 408 (anon.). *Rasagang.* p. 729 (anon.).
[1] MS. या. [2] *Kāvyapr., Sāhityad.* स्तुमो. [3] *As.* चारु.

१६० [1] MS. म. [2] MS. ई. [3] MS. या. [4] *S.-Hārāv.* नयने विपुले. [5] *S.-Hārāv.* ह. [6] MS. र्त्त.

१६१

एतस्मिन्नवदातकान्तिनि कुचद्वन्द्वे कुरङ्गीदृशः
संक्रान्तप्रतिबिम्बमैन्दवमिदं द्वेधा विभक्तं वपुः।
आनन्दात्तरलस्य पुष्पधनुषस्तत्कालनृत्योत्सव
प्राप्तिप्रोद्यतकांस्यतालयुगलप्रायं समालोक्यते ॥

वसुकल्पस्य ॥

१६२

घनावूरू तस्या यदि यदि विदग्धोऽयमधरः
स्तनद्वन्द्वं सान्द्रं यदि यदि मुखाब्जं विजयते।
हतौ रम्भास्तम्भौ हतमहह बन्धूककुसुमं
हतौ हेम्नः कुम्भावहह विहतः पार्वणशशी ॥

१६३

Skm. II. 361. Sml. P. 77b (भासस्य). Sml. B. 94a (भोजदेवस्य).

यदपि (fol. 37a) विबुधैः सिन्धोरन्तः कथंचिदुपार्जितं
तदपि सकलं चारु स्त्रीणां मुखेषु विभाव्यते।
सुरसुमनसः श्वासामोदे शशी च कपोलयो
रमृतमधरे तिर्यग्भूते विषं[च विलोच]ने ॥

लक्ष्मीधरस्य ॥

१६४

तरलनयना तन्वङ्गीयं पयोधरहारिणी
रचनपटुना मन्ये धात्रा शशिद्रवनिर्मिता।

---

१६१ [1] MS. न. [2] MS. यु.
१६२ [1] MS. वू. [2] MS. न्द्व. [3] MS. दे (di).
१६३ [1] Sml. P. °लोक.

भवतु महिमा लावण्यानामयं कथमन्यथा
विगलित[तनु]लेखाशेषः कथं च निशाकरः ॥

सुवर्णरेखस्य ॥

१६५

सो ऽनङ्गः कुसुमानि पञ्च विशिखाः पुष्पाणि बाणासनं[1] *Skm. II. 10
स्वच्छन्दच्छिदुरा मधुव्रतमयी पङ्क्तिर्गुणः का[मुके] ।
एवं[2]साधन उत्सहेत स जगज्जेतुं कथं मन्मथ
स्तस्यामोघममूर्भवन्ति न हि चेदस्तं[3] कुरङ्गीदृशः ॥

अमरसिंहस्य ॥

१६६

गुरुतां जघनस्तनयोः स्रष्टुमु[1] . . . . . . . लितवतः ।
मुग्धाङ्गुलिसंधिच[य]निर्गतलावण्यपङ्क्लिा त्रि[2]वली॥

१६७

असारं संसारं परिमुषितरत्नं त्रिभुवनं
निरालोकं लोकं मरणशरणं बान्धवजनम् ।
अदर्पं [कन्दर्पं जननयन]निर्माणमफलं
जगज्जीर्णारण्यं कथमसि विधातुं व्यवसितः ॥

Mālatīm. v. 2[illegible] Sarasvatīk[illegible] I. 138 (anon. Padyavac. XIII. 9.

भवभूतेः ॥

१६८

त्वद्गण्डस्थलपाण्डु देहि लवलं देहि त्वदोष्ठारुणं *Skm. II. 7[illegible]
बिम्बं देहि नितां[म्बनि त्वदलकश्या]मं च मे जाम्बवम् । (वाक्कूटस्य).

१६४ [1] Or ०त्वचि ? [2] MS. का.
१६५ [1] *Skm.* also बाणीसमं. [2] *Skm.* एतत्सा. [3] MS. स्तं.
१६६ [1] *Sic* MS. (for मपा ?). [2] MS. ति.

इत्यक्षुण्णमनोज्ञचाटुजनितव्रीडः पुरन्ध्रीजनो
धन्यानां भवनेषु पञ्जरशुकैराहारमभ्यर्थ्यते ॥

वाक्कूटस्य ॥

१६९

दूर्वाश्यामो जयति . . . . . . . . . . . . . (fol. 37b) कपोलः
कस्तूरीभिः किमिह लिखितो द्राविडः पत्त्रभङ्गः ।
प्रत्यग्राणि प्रियकररुहक्रीडितान्येव मुग्धे
शोभाभाञ्जि स्तनकल[श]योस्तन्वि हारोऽपि भारः ॥

वीर्यमित्रस्य ॥

१७०

(…asvatīk. ad. 73, v. 170 …non.). [जनः पुण्यैर्याया][1]ज्जलधिजलभावं जलमुच
स्तथावस्थं चैनं विदधति[2] शुभैः शुक्ति[3]वदने ।
ततस्तां श्रेयोभिः परिणतिमसौ विन्दति[4] यया
रुचिं तन्वन् पीनस्तनि[5] हृ[दि तवायं विलुठति ॥][6]

अचलसिंहस्य ॥

१७१

(…km. II. 480 …राजशेखरस्य) न नीलाब्जं चक्षुः सरसिरुहमेतन्न वदनं
न बन्धूकस्येदं कुसुम[1]मधरस्तद्द्युतिधरः ।
ममाप्यत्र भ्रान्तिः प्रथममभवद्भृ[ङ्ग] किमु ते
कृतं यत्नैरेभ्यो विरम विरम श्राम्यसि मुधा[2] ॥

---

१६८ [1] MS. सु.

१६९ [1] MS. न्त्र. [2] MS. न्द्र.

१७० [1] Six akṣaras lost in MS. [2] *Sarasvatīk.* तु. [3] MS. क्तो (*kti*). [4] *Sarasvatīk.* तु. [5] MS. न. [6] Akṣaras lost in MS.

१७१ [1] *Skm.* मुकुल. [2] *Skm.* विरमेत्यञ्जलिरियं ॥

१७२

मनसिजविजयास्त्रं[1] नेत्रविश्राममपात्रं
तव मुखमनुकर्तुं तन्वि वाञ्छा ह्वयोश्च ।
इति जनितविरोधे . . . .[2] द्विवायं
हरति तुहिनरश्मिः पङ्कजानां विकाशम् ॥

धर्मकरस्य ॥

१७३

चेतोभुवो रचितविभ्रमसंविधानं
नूनं न गोचरमभूद्दयितानमं वः ।
तत्कान्तिसंपद[म]वाप्स्यत चेच्चकोराः
पानोत्सवं किमकरिष्यत चन्द्रिकासु ॥

१७४

यद्गीयते जगति शस्त्रहता व्रजन्ति
नूनं सुरालयमिति स्फुटमेतदद्य ।
सूच्यग्रमात्रपरिखण्डितवि[ग्रहे]ण
प्राप्तं[1] यतः[2] स्तनतटं तव[3] कञ्चुकेन ॥ Sbhv. 1544 (कस्यापि).

१७५

अनेन कुम्भद्वयसंनिवेश
संलक्ष्यमाणेन कुचद्वयेन ।
उन्मज्जता यौवनवारणेन
वापीव तन्वङ्गि तरङ्गितासि ॥

भागुरस्य ॥

१७२ [1] MS. स्तं. [2] Read वैरिभावा° ?
१७४ [1] MS. प्तो. [2] MS. त. [3] *Sbhv.* खलु.

१७६

(fol. 39a) नित[म्ब]श्रीः कं न स्वगतमितयानं जनयति
स्तनाभोगो मुग्धे हृदयमपरस्यापि हरति ।
तवाक्ष्णो ऽपभ्रष्टं[1] स्मरकरशरेन्दीवरदलं
मुखं तद्यस्येन्दुः प्रथमलिखनप्रोञ्छनपदम् ॥

वल्लणस्य ॥

१७७

(Skm. II. 379 राजशेखरस्य) सजन्मानौ तुल्यावभिजनभुवाजन्म[1] च सह
प्रवृद्धौ नाम्ना च स्तन इति समानौ[2]वुदयिनौ[3] ।
मिथः सी[4]मामात्रे यदिदमनयोर्मण्डलव[5]तो[6]
रपि स्पर्धायुद्धं[7] तदिह हि नमस्यः कठिनिमा[8] ॥

भावाकदेव्याः ॥

१७८

शृङ्गारद्रुममञ्जरी सुखसुधासर्वस्वनिक्षेपभूः
सर्गाभ्यासफलं विधेर्मधुमयी वर्तिर्जगच्चक्षुषाम् ।
लीलानिर्झरिणी[1] मनोजनृपतेर्लावण्यसिन्धो[2]रियं
वेला कस्य मृगेक्षणा सुकृतिनः सौन्दर्यसीमास्थली ॥

हिमाङ्गस्य ॥

---

१७६ [1] MS. °भ्रष्ट (sta).

१७७ [1] *Skm.* °वपि अनितुराजन्म (A.) and °अनिभृतां जन्म (B. *sic*). [2] MS. सं (?) सामानि with नि deleted. [3] MS. °दुपि. [4] MS. here inserts ꣸ five times. [5] *Skm.* भू. [6] MS. here inserts ꣸ four times. [7] *Skm.* स्पर्धालुत्वं. [8] *Skm.* नमस्या कठिनता.

१७८ [1] MS. °निज्झरे (ri) ण्य. [2] MS. न्धो.

१७९

किमि[1]यममृतवृत्तिः किं नु लावण्यसिन्धुः
किमथ नलिननलक्ष्मीः किं नु शृङ्गारवल्ली ।
इति[2] नवहरिणाक्ष्याः कान्तिमालोचयन्तो
जगदखिलमसारं भा . .[3] लोचयामः ॥

१८०

सितज्योत्स्नाधौतस्फुरदधरपत्त्वं[1] मृगदृशां[1]
मुखाब्जं चेत्पीतं तदलमिह पीयूषकथया ।
अहो मोहः को ऽयं शतमखमुखानां सुमनसां
यदस्यार्थे ऽत्यर्थं जलधिमथनायासमविशन् ॥

१८१

एतल्लोचनमुत्पलभ्रमवशात्पद्मभ्रमादाननं
भ्रान्त्या[1] बिम्बफलस्य चाजनि दधद्वामाधरो [वे]धसा ।
तस्याः सत्यमनङ्गविभ्रमभुवः प्रत्यङ्गमासङ्गि(f. 39b)नी[2]
भ्रान्तिर्विश्वसृजो ऽपि यत्र कियती तत्रास्मदादेर्मतिः ॥

वीर्यमित्रस्य[3] ॥

१८२

आनीलचू[चु]कशिलीमुखमुद्रैतैक Sbhv. 1545
रोमावलीविपुलनालमिदं प्रियायाः । (कस्यापि)

---

१७९ [1] MS. म. [2] MS. ते (ti). [3] Read भारमालोचयामः? But the repetition of the verb आलोच् is suspicious.

१८० [1] MS. ॰यन्त्वं and ॰दृशा (read ॰दृशो ?).

१८१ [1] Sic MS. (for न्तिं?). [2] MS. ना. [3] MS. त्र.

१८२ [1] Sbhv. न्न.

उत्तुङ्गसंगतपयोधरपद्मयुग्मं
नाभेरधः कथयतीव महानिधानम् ॥

१८३

ı. ıı. 109 (स्यचित्). यन्नामापि सुखाकरोति[1] कलयत्युर्वीमपि द्यामिव
प्राप्तिर्यस्य यदङ्गसङ्गविधिना किं यन्न निहूयते ।
अन्तः किं च सुधासपत्नमनिशं जागर्ति यद्रागिणां
विश्रम्भास्पदमद्भुतं[4] किमपि तत्कान्तेति तत्त्वान्तरम् ॥

१८४

3340 (स्यापि). तन्वङ्ग्याः[1] स्तनयुग्मेन मुखं न प्रकटीकृतम् ।
ityad. p. ) (anon.). ityak. ad. 6 (anon.). d. P. 79b (स्यापि). हाराय गुणिने स्थानं न दत्तमिति लज्जया ॥

भोजदेवस्य ॥

१८५

हन्तु नाम जगत्सर्वमविवेकि कुचद्वयम् ।
प्राप्तश्रवणयोरक्ष्णोर्न मुक्तं जनमारणम् ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

१८६

śar. ad. ıv. ) (anon.). . p. 14 non.). तन्वङ्गीनां स्तनौ दृष्ट्वा शिरः कम्प[य]ते युवा ।
तयोरन्तरसंलग्नां[2] दृष्टिमुत्पाटयन्निव ॥

पाणिनेः ॥

१८२ [1] MS. तु. [2] *Sbhv.* प्रोत्तुङ्गपीवर. [3] MS. भो with the *ā* erased.

१८३ [1] MS. ते (*ti*). [2] MS. मुधासयत्न. [3] *Skm.* °श्रान्ता. [4] *Skm.* °स्तुतं.

१८४ [1] MS. ङ्ग्या.

१८६ [1] MS. ङ्गी. *Daśar.* and *At.* read स्तनावालोक्य तन्वङ्ग्याः. [2] *Daśar.*, *At.* °निर्मग्नां. According to *At.* the verse is a समस्या, the second line being added.

१८७

शिखरिणि क्व नु नाम कियच्चिरं
किमभिधानमसावकरोत्तपः ।
तरुणि[2] येन तवाधरपाटलं
दशति[3] बिम्ब[फ]लं[4] शुकशावकः ॥

*For reff. see below.*

१८८

याता लोचनगोचरं यदि[1] विधेरेणेक्षणा सुन्दरी
नेयं कुङ्कुमपङ्कपिञ्जरमुखी तेनोज्झिता स्यात्क्षणम् ।
नाप्यामीलितलोचनस्य रचनाद्रूपं भवेदीदृशं
तस्मात्सर्वमकर्तृकं जगदिदं श्रेयो मतं[3] सौगतम् ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

१८९

व्यर्थे (fol. 40*a*) विलोक्य कुसुमेषुमसुव्यये ऽपि
गौरीपतीक्षणशिखिज्वलितो मनोभूः ।
रोषाद्वशीकरणमस्त्रमुपाददे यत्[4]
सा सुभ्रुवां विजयते जगति प्रतिष्ठा ॥

**Skm.* II. 110

मनोविनोदस्यैतः ॥

१९०

आरब्धे दयितामुखप्रतिसमे निर्मातुमस्मिन्नपि
व्यक्तं जन्मस[मा]नकालमिलितामंशुच्छटां वर्षति ।

*Anarghar.* VI 80.
*Śp.* 3325.
**S.-Hārāv.* 6 84.

१८७ **Skm.* II. 476 (धर्मकीर्त्तेः). *Sbhv.* 2030 (कस्यापि). *Kuvalay. ad.* v. 70 (anon.). *Dhvanyāl. ad.* I. 16 (anon.). *Sāhityad.* p. 105 (anon.). Hemac. p. 46 (anon.). [1] MS. भे (*bhi*). [2] *Sāhityad.* सुमुखि. [3] MS. ते (*ti*). [4] MS. ल.

१८८ [1] MS. दे (*di*). [2] MS. णे. [3] Corrected from तः.

१८९ [1] MS. खे (*khi*). [2] MS. ले (*li*). [3] MS. स्त. [4] MS. पत्.

१९० [1] MS. ते (*ti*). [2] *Śp.* समानमेव; so *S.-Hārāv.*, which also reads व्यक्तां.

आत्मद्रोहिणि रोहिणीपरिवृढे पर्यङ्कपङ्केरुहः
संकोचादतिदुःस्थितस्य न विधेस्तच्छिल्पमुन्मीलितम् ॥

१९१

rghar. VII.
3321
कस्यापि).
ml. P. 114b.
ml. B. 143b.

अनेन रम्भोरु भवन्मुखेन[1]
तुषारभानोस्तुलया धृतस्य ।
ऊनस्य नूनं प्रतिपूरणाय
तारा स्फुटन्ति [प्रति]मानखण्डाः ॥

१९२

arghar. VII.
2.
ml. B. 143b.
, pp. 392-3
non.).

गोत्रे साक्षादजनि भगवानेष यत्पद्मयोनिः
शय्योत्थायं यदखिलमहः प्रीणयन्ति द्विरेफान् ।
एकाग्रां[2] यद्दधति भगवत्युष्णभानौ च भक्तिं
तत्प्रापुस्ते[3] सुतनु वदनौपम्यमम्भोरुहाणि ॥

मुरारेरमी ॥

१९३

Skm. II. 365
कस्यचित्).
hr. 1523
विज्ञाका-
ग:).
. 3322 ( ,, ).
S.-Hārāv. C.
74
(विज्ञायाः).

कोषः स्फीततरः[1] स्थितानि परितः पत्त्राणि दुर्गं जलं
मैत्रं मण्डलमुज्ज्वलं चिरमधोनीतास्तथा कण्टकाः ।
इत्याकृष्टशिलीमुखेन रचनां कृत्वा तदत्यद्भुतं
यत्पद्मेन जिगीषुणापि न जितं मुग्धे[5] त्वदीयं[6] मुखम् ॥

१९० [1] MS. हि (*hi*). [2] *Śp.* थ ; MS. ति (*ti*). [3] MS. here inserts ल (anticipating ल्प). *S.-Hārāv.* reads °दुपरि स्थितन विधेर्य (*sic*).

१९१ [1] *Śp.*, *Anarghar.* (Calcutta) तवाननेन; *Anarghar.* (*Kāryamālā*) as MS. [2] *Śp.* पीयूष. [3] MS. वो. [4] *Anarghar.* (*Kāryamālā*), *Śp.*, *Sml.* परि. [5] *Anarghar.*, *Śp.*, *Sml.* र.

१९२ [1] MS. खि (*khi*). [2] MS., *Ak.* ग्रं. [3] MS. °युक्ते.

१९३ [1] MS. रु. [2] *Śp.* मित्रैर्म; *S.-Hārāv.* मंन्त्रैर्म. [3] *Skm.* च. [4] *Sbhr.* प्य. [5] MS. चे. [6] *Skm.* तवेदं.

१९४

सा राम (fol. 40b) णीयकनिधे[1]रधिदेवता वा	*Mālatīm.* I. 2( *Ak.* p. 281.

सौन्दर्यसारसमुदा[2]यनिकेतनं[3] वा ।

तस्याः सखे नियतमिन्दुसुधामृणाल

ज्योत्स्नादि कारणमभून्मदनश्च वेधाः ॥

भवभूतेः ॥

१९५

[1]उपप्राकारा(ग्रं) प्रहिणु नयने तर्कय मना	*For reff. see below.*

गनाकाशे को ऽयं गलित[2]हरिणः शीतकिरणः ।

[3]सुधाबद्धग्रा[4]सैरुपवनचकोरैरनुसृतां[5]

किरज्ज्योत्स्नामच्छां नवलवलपा[क][6]प्रणयिनीम्[7] ॥

राजशेखरस्य ॥

१९६

चन्द्रो जडः कदलंकाण्डमकाण्डशीत	*Viddhaś.* II.

मिन्दीवराणि च विसूचितविभ्रमाणि ।

---

१९४ [1] MS. here repeats निधेर्. [2] MS. प. [3] MS. here inserts and erases च.

१९५ *Viddhaś.* I. 31; *Śp.* 3516 (कस्यापि). **Sml. B.* 84*b*. **Saml.* 124 (anon.). *Sarasvatīk. ad.* IV. 49 (anon.). *Citram.* p. 45 (anon.). *Kuvalay. ad.* 35 (anon.). Hemac. p. 264 (anon.). *Daśar. ad.* IV. 50 (anon.). [1] *Sarasvatīk.*, *Citram.*, Hemac., *Daśar.*, *Kuvalay.* place pādas *c-d* before *a-b*. [2] MS. तः. [3] MS. मु. [4] *Saml.* प्रा. [5] *Viddhaś.* तः ; *Daśar.* reads °रैः कवलितां. [6] *Viddhaś.*, *Citram.*, *Śp.*, *Saml.*, *Daśar.*, *Kuvalay.* लवलिफलपाक ; Hemac. लवल° ; *Sarasvatīk.* नवलवलि ; MS. नवलवंलाप्र°. [7] *Saml.* नी.

१९६ [1] *Viddhaś.* लि.

येनाक्रियन्त सुतनोः स कथं विधाता
किं चन्द्रिकां क्वचिदशीतरुचिः प्रसूते ॥

अयमपि तस्यैव ॥

१९७

अलीकव्यामुक्तप्रचुरकवरीबन्धनमिषा
दुदञ्चद्दोर्वल्लीद्वयधृतपरीवेशनिहितः।
अयं जृम्भारम्भस्फटिकशुचिदन्तांशुनिचयो[1]
मुखेन्दुर्गौराङ्ग्या[2] गलित[3]मृगलक्ष्मा[4] विजयते ॥

१९८

रम्भोरु क्षिप लोचनार्धमभितो बाणान्वृथा मन्मथः
संधत्तां धनुरुज्झतु क्षणमितो[1] भ्रूवल्लिमुल्लासय[2]।
किं चान्तर्निहितानुरागमधुरामव्यक्तवर्णक्रमां
मुग्धे वाचमुदीरयास्तु[3] जगतो वीणासु भेरीभ्रमः ॥

१९९

(Skm. II. 606 पाणिनेः). (… 3803 … चलस्य). (Padyarac. IX. 2 (anon.). … ad. II. 3 (anon.).)

पाणौ पद्मधिया मधूकमुकुल[1]भ्रा(fol. 41a)न्त्या तथा गण्डयो
र्नीलेन्दीवरशङ्कया[2] नयनयोर्बन्धूकबुद्ध्याधरे।
लीयन्ते कवरीषु बान्धवजन[3]व्यामोहजातस्पृहा[4]
दुर्वारा मधुपाः कियन्ति सुतनु[5] स्थानानि रक्षिष्यसि ॥

१९७ [1] MS. त्तां. [2] MS. ङ्ग्यां. [3] MS. here repeats लित. [4] MS. क्ष्मी.

१९८ [1] MS. तौ. [2] MS. प. [3] MS. स्त.

१९९ [1] *Skm., Śp., Aś., Padyarac.* °कुसुम. [2] MS. पा. [3] *Śp.* कवरीभरे निजकुल; *Padyarac.* °कुले. [4] *Skm.* also (B.) °मुग्धाशया. [5] *Skm., Śp., Aś., Padyarac.* तरुणि.

२००

दृष्टाः शैवलमञ्जरीपरिचिताः सिन्धोश्चिरं वीचयो *Skm. II. 18 (रथाङ्गस्य).
रत्नान्यप्यवलोकितानि बहुशो युक्तानि मुक्ताफलैः ।
यत्तु[1] प्रोज्झितलाञ्छने[2] हिमरुचावुन्निद्रमिन्दीवरं
संसक्तं च मिथो रथाङ्गयुगलं[3] तत्केन[4] दृष्टं पुनः ॥

विक्रमादित्यस्य ॥

२०१

अन्योन्योपमितं युगं निरुपमं ते ऽयुग्ममङ्गेषु यत्
सो ऽयं सिक्थकमास्यकान्तिमधुनस्तन्वङ्गि[1] चन्द्रस्तव ।
त्वद्वाचां स्वरमाचिकां मदकलः पुंस्कोकिलो ऽप्येषय[2]
त्यभ्यासस्य किमस्त्यगोचरमिति प्रत्याशया मोहितः ॥

२०२

लावण्यद्रविणव्ययो न गणितः क्लेशो महान् स्वीकृतः[1] For reff. see below.
स्वच्छन्दं वसतो[2] जनस्य हृदये चिन्ताज्वरो निर्मितः[3] ।

२०० [1] MS. न्तु. [2] MS. ञ्छा. [3] Skm. °मिथुनं. [4] Skm. तत्कुच.

२०१ [1] MS. repeats the क. [2] Corrected (?) from प्यो.

२०२ *Skm. II. 339. Sbhv. 1472. *Sml. P. 73a. *Sml. B. 87a. Aucityav. ad. v. 11. Dhvanyāl. ad. III. 41. As. p. 67 (anon.). Hemac. p. 261 (anon.). Kuvalay. ad. v. 71 (anon.). *Sabhyāl. I. 25 (anon.). *S.-Ratnak. v. 337 (anon.). *S.-Mukt. III. 87 (anon.). *S.-Hārāv. C. 88. [1] Dhvanyāl., S.-Ratnak., Kuvalay. °निर्जितः. [2] Dhvanyāl., S.-Ratnak., Kuvalay. चरतो°; Aucityav., Sbhv., Hemac., As., Sml. P., S.-Hārāv. °दस्य सुखं जनस्य वसतश्चि°. [3] S.-Mukt. शङ्काज्वरो; As., Hemac. चिन्तानलो दीपितः.

एषापि स्वगुणानुरूपरमणाभावाद्वराकी हता
को ऽर्थश्चेतसि वेधसा विनिहितस्तन्व्यास्तनुं तन्वता ॥
धर्मकीर्त्तेः ॥

२०३

v. 1463. 3269 (स्यापि). dyāmṛtat. 10 (anon.).

किं कौमुदीः शशिकलाः सकला विचूर्ण्य
संयोज्य चामृतरसेन पुनः प्रयत्नात् ।
कामस्य घोरहरहूंकृतिदग्धमूर्तेः
संजीवनौषधिरियं विहिता विधात्रा ॥
भट्टोद्भटस्य ॥

२०४

r reff. see elow.

अस्याः सर्गविधौ प्रजापतिरभूच्चन्द्रो नु कान्तिप्रदः
शृङ्गारैकरसः स्वयं नु मदनो मासः स पुष्पाकरः ।
वेदाभ्यासजडः कथं नु विषयव्यावृत्तकौतूहलो
निर्मातुं प्र[भ](fol. 41b) वेन्मनोहरमिदं रूपं पुराणो मुनिः ॥
कालिदासस्य ॥

---

२०२ [1] *Dhvanyāl.*, *Aucityav.*, *Sbhv.*, *As.*, Hemac., *Sml. P.*, *S.-Hārāv.* °पि स्वयमेव तुल्यरमणा°. [2] MS. न्य; *Sabhyāl.* reads this line नो जाने सखि किं कृतं नु विधिना°. [3] MS. ने (*ni*). [4] MS. स्व्या; *S.-Ratnak.* तन्वीमिमां°.

२०३ [1] Corrected from शिं. [2] MS. हे (*hi*). [3] MS. वे (*ri*).

२०४ *Vikramorvaśī* I. 9. *Sbhv.* 1467. *Śp.* 3268. *Sāhityad.* p. 297 (anon.). *Daśar. ad.* IV. 2 (anon.). *Sarasvatīk. ad.* III. 40 (anon.). *Kāvyaprad. ad.* X. 6 (anon.). *As.* p. 68 (anon.). *Citram.* pp. 66, 102 (anon.). *Citrakh.* pp. 29-30 (anon.). *Rasagaṅg.* p. 410 (anon.). *Ak.* pp. 199, 282 (anon.). **S.-Hārāv.* C. 198. [1] *Daśar.*, *Sarasvatīk.*, and one MS. of the *Vikramorvaśī* (see Bombay Sanskrit Series edition) °निधिः. *S.-Hārāv.* ends (*a*) with कान्ताद्युतिः; *Vikram.* also कान्तप्रभः. [2] All other texts (exc. *Vikram.* MS. B. स) मासो नु. [3] MS. वै. [4] *Sbhv.* °नोतिग; *Sarasvatīk.* °नोरम. [5] *As.* also विधिः. [6] MS. श.

२०५

तद्वक्त्रं यदि मुद्रिता शशिकला[1] हा हेम सा चेद्द्युति-
स्तच्चक्षुर्यदि हारितं कुवलयैस्तच्चेत्स्मितं का सु[2]धा ।
धिक्कन्दर्पधनुर्भ्रुवौ[3] य[दि] च[4] ते किं वा बहु[5] ब्रूमहे
यत्सत्यं पुनरुक्तवस्तुविमुखः स[6]र्गक्रमो वेधसः ॥

For reff. see below.

राजशेखरस्य ॥

२०६

त[1]स्या मुखस्यायतलोचनायाः[2]
कर्तुं न शक्तः सदृशं प्रियायाः ।
इतीव[3] शीतद्युतिरात्मबिम्बं
निर्माय निर्माय पुनर्भिनत्ति[4] ॥

For reff. see below.

---

२०५ *Bālar.* II. 17. *Viddhaś.* I. 14. **Skm.* II. 491. *Śp.* 3373 (कस्यापि). **Sml. B.* 100*a*. **Sabhyāl.* I. 35. *Sarasvatīk. ad.* IV. 40 (anon.). *At.* pp. 38 and 59. *Sāhityad.* p. 336 (anon.). Hemac. p. 153. **S.-Hārāv.* C. 180. [1] *Bālar., Viddhaś., Skm., Śp., Sabhyāl., Sarasvatīk., Sāhityad.,* Hemac., *S.-Hārāv.* था; *At.* p. 38 ला, p. 59 था. *At., S.-Hārāv.* end with तच्चेत्स्मितं . . . from (*b*). [2] MS. मु. In this line *Bālar., At., S.-Hārāv.* read सा दृष्टि . . . °स्ताश्चेन्गिरो धिङ्मधु; so *Śp., Sarasvatīk.,* Hemac. from °स्ताश्चे onwards. [3] MS. वो. [4] *Viddhaś., Skm., Sabhyāl., Sarasvatīk.,* च यदि; *Bālar.* and *At.* read in (*c*) सा चेत्कान्तिरतन्त्रमेवकनकं; so Hemac., but interchanging these words with the beginning of (*b*). [5] MS. हु. [6] MS. स्व; *Bālar., Śp., Sarasvatīk.,* Hemac. read °विरसः; *At.* p. 38 °विरसः, p. 59 °विमुखः, and in p. 38 continues सृष्टिक्रमो.

२०६ *Sbhv.* 1517 (श्रीहर्षस्य). *Śp.* 3320 (कस्यापि). **S.-Ratnak.* v. 154 (anon.). **S.-Mukt.* II. 37 (anon.). **S.-Hārāv.* C. 88 (कस्यापि). [1] *S.-Mukt.* has (*c*)-(*d*) preceding (*a*)-(*b*). [2] *Sbhv., Śp., S.-Ratnak., S.-Hārāv.* °खस्यातिमनोहरस्य. [3] *Sbhv., Śp., S.-Ratnak., S.-Mukt., S.-Hārāv.* अद्यापि. [4] *S.-Hārāv.* °र्भनक्ति.

२०७

तुलितस्त्वन्मुखेनायं यदुन्नमति चन्द्रमाः ।
अवनम्रमुखे व्यक्तमेतेनैवास्य लाघवम् ॥

२०८

Skm. II. 363 (कस्यचित्).

तपस्यतीव चन्द्रो ऽयं त्वन्मुखेन्दु[1]जयाशया[2] ।
कृशः शम्भुजटाजूटतटिनीतटमाश्रितः ॥

२०९

तव तन्वि[1] स्तनावेतौ कुर्वाते विग्रहं गुरुम् ।
अन्योन्यमण्डलाक्रान्तौ नष्टसंधी नृपाविव ॥

२१०

प्रायः स्तनतटीभूमिः प्रकामफलदायिनी ।
यस्यामग्रे करं दत्त्वा योज्यते नखलाङ्गलम् ॥

२११

अमीषां मण्डलाभोगः स्तनानामेव शोभते ।
येषामुपेत्य सोत्कम्पा राजानो ऽपि करप्रदाः ॥

२१२

ilar. x. 42.

लक्ष्मीं वक्षसि कौस्तुभस्तवकिनि प्रेम्णा[1] करोत्यच्युतो
देहार्धे वहति त्रिपिं[2]ष्टपगुरुर्गौरीं स्वयं शंकरः ।
शङ्के पङ्कजसंभवस्तु भगवानद्यापि बाल्यावधेः
सर्वाङ्गप्रणयां प्रियां कलयितुं दीर्घं तपस्तप्यते ॥

---

२०८ [1] *Skm.* शीतांशुस्त्व. [2] *Skm.* ०जिगीषया.
२०९ [1] MS. ०न्वङ्गे.
२१२ [1] MS. म्ना. [2] MS. *sic.*

॥ अनुरागवज्या ॥

२१३

दत्त्वा[1] वामकरं नितम्बफलके लीलावलन्मध्यया
व्यावृत्तस्तनमङ्गचुम्बिचिबुकं स्थित्वा तया मां प्रति ।
अन्तर्विस्फुर[दि] (fol. 42a) न्द्रनीलमणिमन्मु[2]क्तावली-
मांसलाः
सप्रेम प्रहिताः स्मरज्वरमुचो द्विचाः कटाक्षच्छटाः[3] ॥

२१४

आकर्णा[1]न्तविसर्पिणः कुवलयच्छायामुषश्चक्षुषः
क्षेपा एव तवाहरन्ति हृदयं किं संभ्रमेणा[2]मुना ।
मुग्धे केवलमेतदाहितनखोत्खाताङ्कमुत्पांशुलं[3]
बाह्वोर्मूलमलीकमुक्तकवरीबन्धच्छलादर्शितम् ॥

२१५

तरत्तारं तावत्प्रथममथ चित्रार्पितमिव[1]
क्र[2]मादेवापाङ्गे सहजमिव लीलामुकुलितम् ।
ततः किंचित्फुल्लं[3] तदनु घनबाष्पाम्बुलहरी
परिक्षामं चक्षुः पततु मयि तस्या[4] मृगदृशः ॥

*Skm. II. 464
*Sml. P. 65b.
*Sml. B. 72b.

वीर्यमित्रस्य ॥

---

२१३ [1] MS. त्त्वो. [2] MS. त्मु. [3] MS. टी.
२१४ [1] MS. र्णा. [2] MS. ना. [3] Sic MS. (for °मत्यंसलं ?).
२१५ [1] MS. च. [2] Akṣara partly lost. [3] Skm. °त्फुल्लं.
[4] Sml. B. तन्व्या. [5] MS. न्द्र.

२१६

*S.-Hārāv. C. 216 (वीर्यमित्रस्य). [ली]लाताण्डवितभ्रुविभ्रमवलद्वक्त्रं कुरङ्गीदृशा
साकूतं च सकौतुकं च सुचिरं न्यस्ताः किलास्मान् प्रति ।
नी[ला]ब्जव्यतिमिश्रकेतकदलद्राघीयसीनां स्रजां
सोद[र्या]ः सुहृदः स्मरस्य सुधया दिग्धाः कटाक्षच्छटाः ॥

राजशेखरस्य ॥

२१७

For reff. see below. दृष्टा दृष्टिमधो दधाति कुरुते नालापमाभाषिता
शय्यायां परिवृत्य तिष्ठति बलादालिङ्गिता वे[प]ते ।
निर्यान्तीषु सखीषु वासभवनान्निर्गन्तुमेवेहते
जाता वामतयैव मे ऽद्य सुतरां प्रीत्यै नवोढा प्रिया[3] ॥

२१८

*Skm. II. 465. तद्व्रीडाभरभुग्नमास्यकमलं विन्यस्य जानूपरि
प्रोद्यत्पक्ष्मनिरी[2] (fol. 42b) क्षितं विजयते सप्रेम वामभ्रुवः ।
हास्यश्रीलवलाञ्छिता च यदसावस्याः कपोलस्थली
लोलल्लोचनगोचरं व्रजति स स्वर्गादपूर्वो विधिः ॥

प्रद्युम्नस्य ॥

---

२१६ [1] *S.-Hārāv.* च. [2] MS. स्र. [3] MS. द्रा.

२१७ *Nāgānanda* III. 4 (35). **Skm.* II. 41 (श्रीहर्षदेवस्य). *Sbhv.* 2072 (श्रीहर्षदेवस्य). *Śp.* 3672 (श्रीहर्षस्य). *Sāhityad.* p. 40 (anon.). *Sarasvatīk. ad* v. 169 (anon.). **Sabhyāl.* IV. 127 (श्रीहर्षस्य). [1] MS. च. [2] MS. या. [3] *Śp.* has बाला वामतया प्रियस्य नितरां प्रीत्यै नवोढाभवत्; *Sarasvatīk.* °यैव संप्रति मम; *Sabhyāl.* °या प्रियस्य नितरां . . . प्रिया; the MS. याचा मारामतयैव, the मा being deleted.

२१८ [1] *Skm.* य. [2] In the MS. the vowel of री is lost. [3] *Skm.* णा.

२१९

बिसकवलनलीलामग्नपूर्वार्धकायं
कममलमिति[1] गृहीतं हंसमाशु त्यजन्त्याः ।
विरतचलिततारस्फारनेत्रं यदस्या
श्चकितमिह न दृष्टं मूढ तद्वञ्चितो ऽसि ॥

२२०

अयं लोलन्मुक्तावलिकिरणमालापरिकरः *Skm. II. 378.
[स्फु[1]]टस्येन्दोर्लक्ष्मीं क्षपयि[2]तुमलं मन्मथसुहृत् ।
विशालः श्यामायाः स्वलितघननीलां[3]शु[4]कवृतिः[5]
स्तनाभोगः स्निह्यन्मसृणघुसृणालेपसुभगः ॥

२२१

मन्ये हीनं स्तनजघन[यो[1]]रेकमाशङ्क्य धात्रा
प्रारब्धो ऽस्याः परिकलयितुं पाणिना[2]दाय मध्यः ।
लावण्यार्द्रे कथमितरथा तत्र तस्याङ्गुलीना
मामग्नानां त्रिवलिवलयच्छद्मना भान्ति मुद्रा[ः ॥]

२२२

यत्रैतन्मृगनाभिपत्त्रतिलकं पुष्णाति लक्ष्मश्रियं
यस्मिन् हासमयो विलिम्पति दिशो लावण्यबाला[1]तपः।

---

२१९ [1] MS. ते (*ti*).

२२० [1] This akṣara is partially visible in the MS. [2] MS. ये (*yi*). [3] *Skm.* ली. [4] MS. ०लाङ्शु. [5] *Skm.* ति.

२२१ [1] This akṣara is partially visible. [2] MS. नाऽ.

२२२ [1] MS. ना.

तन्मित्त्रं[1] कुसुमायुधस्य दधती बालान्धकाराञ्चिता
तारिका[व]लिमण्डनेयमनघा श्यामा वधूर्दृश्यताम् ॥

मनोविनोदस्वामी ॥

२२३

वक्त्राम्बुजं भुजमृणाललतं प्रियाया
लावण्यवारि बलिवीचि वपुस्तडागम् ।
तत्प्रेमपङ्कपतितो न समुज्जिहीते
मच्चित्तकुञ्ज(fol. 43a)रपतिः परिगाहमानः ॥

२२४

For reff. see below.

कृच्छ्रेणोरुयुगं व्यतीत्य[1] सुचिरं[2] भ्रान्त्वा[3] नितम्बस्थले
मध्ये ऽस्यास्त्रिवलीतरङ्गविषमे नि[ष्पन्दतामागता ।
मद्दृष्टिस्तृषि]तेव संप्रति शनैरारुह्य तुङ्गौ स्तनौ
साकाङ्क्षं मुहुरीक्षते जललव[5]प्रस्यन्दिनी लोचने ॥

श्रीहर्षदेवस्य ॥

२२५

Śp. 566 (Bilhaṇa and his Guru). Kāvyapr. ad VII. 4 (anon.). Śāntiśataka II. 23 (anon.). S.-Ratnak. *VII. 3 (anon.).

अलमति[1]चपलत्वात्स्वप्नमायोपमत्वा
त्परिणतिविरस[2]त्वात्संगमेन प्रिया[3]याः ।

---

२२२ [1] MS. न्त्र.

२२३ [1] MS. क्ता.

२२४ *Ratnāvalī* II. 36. **Sml. P.* 72*b* (anon.). **Sml. B.* 85*b*. *Dhvanyāl. ad* II. 4, Comm. *Sarasvatīk. ad* V. 185. *As.* (Jayaratha's Comm.), pp. 6-7. Hemac. p. 104 Comm. [1] *Ratnāv.*, *Sarasvatīk.*, *Dhvanyāl.* (some MSS.) छ्च्छ्राद्रू°. [2] *Sml. P.* विलङ्घ्य. [3] *Sml. P.* न्ता; Hemac. °रभ्रान्ता. [4] MS. स्त्रि. [5] *Sarasvatīk.* °भर.

२२५ [1] MS. here repeats लम. [2] MS. म. [3] *Śp.*, *Kāvyapr.*, *S.-Ratnak.*, *Śāntiś.* °नाङ्गना.

इति यदि श[तकृत्वस्तत्त्वमालोचयाम
स्त]दपि न हरिणाक्षी[1] विस्मरत्यन्तरात्मा ॥

२२६

नपुंसकमिति[1] ज्ञात्वा प्रियायां[2] प्रहितं मनः ।
रमते तच्च तत्रैव[4] हताः पाणि[नि]ना वयम् ॥

For reff. see below.

२२७

हारो ऽयं हरिणा[क्षीणां लुठति स्तनमं[1]]डले ।
मुक्तानामप्यवस्थेयं के वयं स्मरकिंकराः ॥

धर्मकीर्त्तेरमी ॥

Amaru 138. *Sāhityad.* p. 333 (anon.). *Sāhityak. ad* XI. 8 (anon.).

२२८

सा सुन्दरीति तरुणीति तनूदरीति
मुग्धेति मुग्धवदनेति मुहुर्मुहुर्मे[1] ।
कान्तामयं[2] विरहिणामनुरन्तुकामः
कामातुरो जपति मन्त्रमिवान्तरात्मा ॥

वीर्यमित्रस्य ॥

---

२२५ [1] MS. त्री. [2] *S.-Ratnak.* त्व.

२२६ *Sbhv.* 1232 (कस्यचित्). *Śp.* 3451. *Aś. ad* XX. 17 (anon.). *Kuvalay. ad* 89. **S.-Ratnak.* VI. 462 (anon.). [1] MS. °पु(यु?)न्स. [2] MS. here inserts ꣸. [3] *Sbhv.* त्वां प्रति प्रेषितं मया; *Kuvalay.*, *S.-Ratnak.*, *Aś.* प्रियायै प्रेषितं. [4] *Sbhv.* मनस्तत्रैव रमते; *Śp.*, *Kuvalay.*, *S.-Ratnak.* तत्तु तत्रैव रमते; *Aś.* तच्च तत्रैव; *S.-Ratnak.* also हृता (?) for हता.

२२७ [1] Eight akṣaras damaged or lost in MS.

२२८ [1] MS. न्न. [2] MS. य ? ; the anusvāra is lost. [3] Three akṣaras partly lost. [4] MS. य.

२२९

r reff. see below.

सा बाला वयमप्रगल्भमन[1]सः सा स्त्री वयं कातराः
[2]साक्रान्ता जघनस्थलेन गुरु[3]णा गन्तुं न शक्ता वयम् ।
सा पीनोन्नतिमत्पयोधरयुगं[4] धत्ते सखेदा वयं
दोषैरन्यजनाश्रि[5]तैरपटवो जाताः स्म इत्यद्भुतम् ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

२३०

Mālatīm. I. 27. Sbhv. 1297 (भवभूतेः). Sarasvatīk. ad v. 165. At. p. 41 (anon.). Saml. 131 (anon.).

अलसव[1]लितमुग्धस्निग्धनिष्पन्दमन्दै
रधिक[2]विकसदन्तर्विस्मयस्मेरतारैः ।[3]
हृदयमशरणं मे पक्ष्मलाक्ष्याः कटाक्षै[4]
रपहृतमप[5]विद्धं पीतमुन्मू[6]लितं च[7] ॥

२३१

For reff. see below.

यान्त्या मुहुर्वलितकन्धरमाननं त
दावृत्तवृन्त[1]शतपत्त्रनिभं वहन्त्या ।

२२९ *Skm. II. 397 (अमरोः). Sbhv. 1346 (anon.). Amaru 34. Vāmana ad IV. 3, 12 (anon.). Sarasvatīk. ad III. 17 (anon.). As. p. 130 (anon.). Aś. ad XIII. 1 (anon.). Hemac. p. 271 (anon.). Sāhityad. p. 324 (anon.). *S.-Mukt. I. 45 (anon.). [1] Sbhv., Sarasvatīk., Alamkāraś. °वच. [2] All other texts transpose this and the next line. [3] MS. गुर. [4] Sbhv. °भरं; Hemac. पीनं परिणाहिनं स्तनभरं. [5] As. °समा.

२३० [1] At. लु. [2] Saml. ग्धा. [3] Sbhv. °भस. [4] MS. क्षै. [5] Mālatīm. also पि. [6] MS. म्मी. [7] Sbhv. °तं वा; Mālatīm. also °तं नु.

२३१ Mālatīm. I. 28. Daśar. ad I. 26, IV. 45 (Mālatīm). Sarasvatīk. ad V. 138. As. p. 27 (anon.). Ak. pp. 30 and 46 (anon.). Citram. p. 18 (anon.). *Saml. 132 (anon.). *Sabhyāl. VIII. (29a). *Rasavilāsa. § 14 (anon.). Hemac. p. 180 Comm. (anon.). [1] Daśar. त्त.

दिग्धो ऽ(fol. 43b)मृतेन च विषेण च पक्ष्मलाक्ष्या
गाढं निखात इव मे हृदये कटाक्षः ॥

२३२

परिच्छेदव्यक्तिर्भवति न पुरःस्थे ऽपि विषये *Mālatīm.* I. 30.
भवत्यभ्यस्ते ऽपि स्मरणमतथाभावविरसम् ।
न संतापच्छेदो हिमसरसि वा चन्द्रमसि वा
मनो निष्ठाशून्यं भ्रमति च किमप्यालिखति च ॥

२३३

परिच्छेदातीतः सकलवचनानामविषयः *Mālatīm.* I. 29. *Kāvyapr. ad* IV. 42, X. 25 (anon.).
पुनर्जन्मन्यस्मिन्ननुभवपथं यो न गतवान् । *Sml. B.* 76a. *As.* p. 122 (anon.).
विवेकप्रध्वंसादुपचितमहामोहगहनो *Kāvyapr. ad ad* IV. 20, X. 25 (anon.).
विकारः को ऽप्यन्तर्जडयति च तापं च कुरुते[2] ॥

भवभूतेरमी ॥

२३४

गच्छन्त्या मुहुरर्पितं मृगदृशा तारस्फुरद्वीक्षणं
प्रान्तभ्राम्यदसंज्ञितभ्रु यदिदं किं तन्न जानीमहे ।
क्वापि स्वेदसमुच्चयः स्नपयति क्वापि प्रकम्पोद्गमः[3]
क्वाप्यङ्गेषु तुषानलप्रतिसमः कन्दर्पदर्पक्रमः ॥

२३५

अमृतसिक्तमिवाङ्गमिदं यदि
भवति तन्वि तवा[ङ्ग]तवीक्षितैः ।

---

२३१ [1] *Rasavilāsa* गरलेन.

२३२ [1] MS. °ख्या.

२३३ [1] MS. °ध्वन्सा. [2] *Daśar. ad* IV. 24 and 63 gives this line as *d* of the verse विनिश्चेतुं शक्यो *Uttar.* I. 36.

२३४ [1] MS. द्र. [2] MS. म. [3] MS. गः.

२३५ [1] MS. मे (*mi*). [2] Four doubtful akṣaras.

अधरमिन्दुकरादपि . . .
.[1] शुभयन्त्य रुणादपि किं दृशम् ॥ .

२३६

सा नेत्राञ्जनतां पुनर्व्रजति मे वाचामयं विभ्रमः
प्रत्यासन्नकरग्रहेति च करी . . . . . . . ।
एतावद्बहु यद्बभूव कथमप्येकत्र मन्वन्तरे[1]
निर्माणं वपुषो ममोरुतपसस्तस्याश्च वामभ्रुवः ॥
वल्लणस्य[2] ॥

२३७

r reff. see below.

[नून][1]माज्ञाकरस्तस्याः सुभ्रुवो[2] [मकरध्वजः ।
यतस्तन्नेत्रसं]चारसूं[3]चितेषु[4] प्रवर्तते ॥

२३८

आदौ[1] विस्मयनिस्तरङ्गमनु च प्रेङ्खोलितं साध्वसे
व्रीडानम्रम[तः] क्षणं प्रविकसत्त्रा . . . . . .
. . . . दृजाभिजात्यकलना . . . . . . . .
. . . (fol. 44a)रि कथंकथंचिदगमत्प्रेयांसमेणीदृशः॥
चित्तूकस्य ॥

२३५ [1] Four syllables omitted.

२३६ [1] MS. त्व. [2] This name is doubtful, the akṣaras being almost entirely lost.

२३७ Bhartṛhari I. 11. *Sbhv.* 1227 (कस्यचित्). *Śp.* 3298 (कस्यापि). **Sml. B.* 92*a* (बाणस्य). **S.-Ratnak.* v. 133 (anon.). **S.-Mukt.* v. 7 (anon.). [1] Doubtful, the two akṣaras being partially lost. [2] *Sbhv.* ॰भगो. [3] ? मू in MS. [4] MS. तै; *S-Mukt.* reads यत्नुम॰॰तो ऽपि प्र॰.

२३८ [1] MS. दै.

२३९

गच्छति पुरः शरीरं धावति पश्चादसंस्थितं[1] चेतः ।
चीनांशुकमिव केतोः प्रतिवातं[2] नीयमानस्य ॥

कालिदासस्य ॥

*Śakuntalā. 33 (I. fin.). *Sabhyāl. VIII. (29 a–b).*

२४०

अयं[1] ते विद्रुमच्छायो मरुमार्ग[2] इवाधरः ।
करोति कस्य नो बाले[3] पिपासा[4]कुलितं मनः ॥

दण्डिनः ॥

*For reff. see below.*

२४१

अस्या[1]स्तुङ्गमिव स्तनद्वयमिदं निम्नेव नाभी स्थिता
दृश्यन्ते विषमोन्नताश्च बलयो भित्तौ समायामपि ।
अङ्गे च प्रतिभा[ति] मार्दवमिदं स्निग्धः स्वभावश्चि[2]रं
प्रेम्णा मन्मुखचन्द्रमीक्षत इव स्मेरेव [व]क्तीव च[3] ॥

*Śakuntalā. (Bengal recension) 140.*

२४२

स्वच्छन्दं स्वगृहाङ्गणं भ्रमति सा मद्दर्शनाल्लीयते
धन्यान् पश्यति लोचनेन सकलेनार्धेन मां वीक्षते ।
अन्यान्मन्त्रयते पुनर्मयि गते मौनं समालम्बते
नीतो दू[1]रमहं तया दयितया सामान्यलोकादपि ॥

---

२३९ [1] *Śak.* also स्तु; so *Sabhyāl.* [2] *Sabhyāl.* °तोरभि.

२४० **Skm.* II. 358 (कस्यचित्). *Kuvalay. ad* 166 (anon.). *Sarasvatīk. ad* v. 165 (anon.). **Padyaveṇī* III. 44 (कस्यापि). [1] *Kuvalay.* एष; *Padyaveṇī* तवैष. *Sarasvatīk.* transposes the two lines. [2] *Skm.* °देश. [3] *Skm.* मुग्धे; *Sarasvatīk.* कस्य नो कुरुते तन्वि; *Kuvalay.* कस्य नो तनुते तन्वि. [4] MS. शा (perhaps corrected to सा); *Padyaveṇī* तृष्णया.

२४१ [1] MS. आ; *Śak.* also तस्या. [2] *Śak.* °ग्धप्रभावाश्चि. [3] *Śak.* °खमीषद्दी° and °रा च वक्तीव माम्.

२४२ [1] MS. रं.

२४३

स खलु सुकृतभाजामग्रणीः सो ऽतिधन्यो
विनिहितकुचकुम्भा पृष्ठतो यन्मृगाक्षी ।
बहलतरनखाग्रक्षोदविन्यस्तमार्गे
शिरसि ढमिति लिक्षां[1] हन्ति हूंकारगर्भम् ॥

२४४

reff. see ...w. अलसयति गात्रमधिकं भ्रमयति चेतस्तनोति संतापम् ।
मोहं च मुहुः कुरुते विषविषमं वीक्षितं[2] तस्याः[3] ॥

२४५

reff. see ...w. मत्तेभकुम्भपरिणाहिनि कुङ्कुमार्द्रे
कान्ता[1]पयोधरयुगे रतिखेदखिन्नः ।
व[क्षो] निधाय भुजपञ्जरमध्यवर्ती
धन्यः क्षपाः क्षपयति क्षणलब्धनिद्रः[2] ॥

२४६

reff. see ...low. धिक्तस्य मूढमनसः कुकवेः कवित्वं
यः स्त्रीमुखं च शशिनं च समीकरोति ।

२४३ [1] MS. च्चां.

२४४ *Sbhv.* 1262 (भट्टकर्णाटकस्य). *Śp.* 3302 (anon.). **Sabhyāl.* 29*b* (anon.). Cf. Govardhana's *Āryāsaptaśatī* 54. [1] *Śp., Sabhyāl.* भ्रमयति शरीर°. [2] *Śp., Sabhyāl.* मोहं मुहुश्च कुरुते विषमिव विषमं तु वी(*Sabhyāl.* विषमे)क्षणं. [3] *Sbhv.* न्याः.

२४५ *Sbhv.* 1292 (कस्यापि). *Śp.* 3693 (भर्तृहरेः) 3951 (कस्यापि). *Pañcat.* (Kosegarten) I. 224. **Sabhyāl.* IV. (21*a*) (भर्तृहरेः). *Padyaracanā* VIII. 39 (भर्तृहरेः). [1] *Pañcat.* तस्याः. [2] In this line *Pañcat.* reads स्वप्स्ये कदा क्षणमवाप्य तदीयसङ्गं.

२४६ *Śp.* 3323 (श्रीधनददेवानां). **S.-Rātnak.* v. 155 (anon.). **S.-Mukt.* IV. 14 (anon.). **S.-Ślokāḥ* 3*b* (anon.). **S.-Hārāv.* C. 85 (धनदस्य). [1] *Śp., S.-Ratnak., S.-Mukt., S.-Ślokāḥ, S.-Hārāv.* मन्द. [2] *Śp., S.-Ratnak.* °खं तुहिनबिम्बसमं व.

भ्रूभङ्गविभ्रमविलासनि[रीक्षि](f. 44b)तानि
कोपप्रसादहसितानि कुतः शशाङ्के[3] ॥

२४७

तावज्जरामरणबन्धुवियोगशोक
संवेगभिन्नमनसामपवर्गवाञ्छा ।
यावन्न वक्रगतिरञ्जननीलरोचि
रेणीदृशां दशति लोचनदन्दशूकः ॥

२४८

[सा यै]दृष्टा न[1] वा दृष्टा मुषिताः सममेव ते । *For reff. see below.*
हृतं हृदयमेकेषामन्येषां चक्षुषः[2] फलम् ॥

२४९

सा बा[1]लेति मृगेक्षणेति विकसत्पद्माननेति क्रम
प्रोन्मीलत्कुचकुड्मलेति हृदयं[2] त्वां [धिग्] वृथा भ्राम्यसि ।
मायेयं मृ[ग]तृष्णिकास्वपि पयः पातुं समीहा तव
त्यक्तव्ये पथि मा कृथाः पुनरपि प्रेमप्रमादास्पदम् ॥
धर्मकीर्त्तेः ॥

---

२४६ [1] *Śp.*, *S.-Ślokāḥ*, *S.-Hārāv.* ०कटाक्ष; *S.-Mukt.* भ्रूक्षेपविक्षितकटाक्ष. [2] *S.-Ratnak.* ०चणा. [3] *S.-Mukt.* कुतस्तु चन्द्रे.

२४७ [1] MS. ख.

२४८ **Skm.* II. 494 (कस्यचित्). *Sbhv.* 1254 (शक्रदेवस्य). *Śp.* 3368 (प्रभाकरदेवस्य). **Sml. P.* 65*b* (प्रभाकरदेवस्य). Hemac. p. 256 Comm. (anon.). [1] *Sbhv.*, *Śp.* सा दृष्टा यैर्न; *Sml. P.* continues दृष्टा वा; Hemac. has यैर्दृष्टा सा न वा. [2] Hemac. जन्मनः

२४९ [1] MS. धा. [2] MS. य. [3] MS. ०दृ.

. II. 39
ालिदास-
).
. 2052
मनस्वा-
नः).
3957 ( ,, ).

२५०

अवचनं वचनं प्रिय[1]संनिधा
वनवलोक[नमवे विलोक]नम् ।
अवयवावरणं च यदञ्चलं[2]
व्यतिकरेण तदङ्गसमर्पणम् ॥

२५१

रोमाञ्चैरिव कीलिता चलति नो[1] दृष्टिः कपोलस्थले
स्वान्तं प्रेमपयोधिपङ्कपतनान्निश्चेष्ट[2]मास्ते गतम् ।
उद्धाराय तयोर्गता इव पुनस्त्रां[3]सान्निवृत्ता इव
श्वासा दीर्घमहो गतागतममी कुर्वन्त[4] एवासते ॥

२५२

यदि सरोजमिदं क्व निशि प्रभा
यदि निशा[प]तिरह्नि कुतो नु सः ।
रचयतोभयधर्मि तवाननं
प्रकटितं[1] विधिना बहु नैपुणम् ॥

२५३

untalā.
.) 44.
l. B. 72a
ालिदास-
).

अभिमुखे मयि संहृत[1]मीक्षि[2]तं
हसितं[3]मन्यनिमित्तकथो[4]दयम् ।
विनयवारितवृत्तिरतस्तया
न विवृतो मदनो न च संवृतः ॥

---

२५० [1] *Sbhv.*, *Śp.* गुरु. [2] *Sbhv.*, *Śp.* °णां हि यदंशुक.

२५१ [1] MS. मो. [2] MS. ष्ट (*sta*). [3] MS. स्ता. [4] MS. न्तु or न्त्र.

२५२ [1] MS. तुं.

२५३ [1] MS. सम्वृ (cf. *d*). [2] MS. नी. [3] MS. °से (*si*) च. [4] *Śak.* °च्छातो.

२५४

को ऽसौ कृती कथय को मदनैकबन्धु
रुज्जीवमर्चयसि कस्य मृगाक्षि मार्गम् ।
नीलाब्जकर्बुरितमध्यविनिद्रकुन्द
दामाभिरामरुचिभिस्तरलैः कटाक्षैः ॥

२५५

गुरुणा स्त[नभारेण] . . . .
. . . . . . . .

Bhartṛhari I. 16 ? *Sbhv.* 1233 ? 1234 ? **Sml. P.* 82l *S.-Hārāv.* ( 207 (anon.)

२५६

[प्रणालीदीर्घस्य प्रतिपदमपाङ्ग](fol. 46*a*)स्य सुहृदः
कटाक्षव्याक्षेपाः शिशुशफरफालप्रतिभुवः ।
स्नुवानाः[1] सर्वस्वं कुसुमधनुषो ऽस्मान् प्रति सखे
नवं नेत्राद्वैतं कुवलयदृशः संनिदधति ॥

*Viddhaś.* IV. 14. **Skm.* II. 6( (राजशेखरस्य).

२५७

भवनभुवि सृजन्तस्तारहारावतारा
न्दिशि दिशि[1] विकिरन्तः केतकानां कुटुम्बम् ।
वियति विरचयन्तश्चन्द्रिकां दुग्धमुग्धां
प्रतिनयननिपाताः सुभ्रुवो[2] विभ्रमन्ति ॥

*Viddhaś.* IV 13. **Skm.* II. ( (राजशेखर

२५६ [1] MS. स्नु; *Viddhaś.* सु; *Skm.* सुधायाः.
२५७ [1] *Skm.* °दिश. [2] *Skm.* सु.

२५८

यत्पश्यन्ति झगित्यपाङ्गसरणिद्रोणीजुषा चक्षुषा
रिङ्खन्ति[1] क्रमदोलितोभयभुजं यन्नाम वामभ्रुवः।
भाषन्ते च यदुक्तिभिः[2] स्तवकितं वैदग्ध्यमुद्रात्मभि
स्तद्देवस्य रसायनं रसनिधेर्मन्ये मनोजन्मनः॥

२५९

*Viddhaś.* III.3. **Skm.* II. 461 (कालिदासस्य).

क्रमसं[1]रलितक[2]ण्ठप्रक्र[4]मोल्लासितोर
[3]स्तरलितबलिलेखासूचसर्वस्वमस्याः।
स्थितमतिचिरमुच्चैरग्रपादाङ्गुलीभिः
करकलितसखीकं मां दिदृक्षोः स्मरामि॥

२६०

*Viddhaś.* II. 10. **Skm.* II. 354 (कस्यचित्).

स्मरशरधिसं[1]काशं कर्णपा[2]शं कृशाङ्गी
रयविगलितताडीपत्त्र[3]ताट[4]ङ्कमेकम्।
वहति हृदयचौरं कुङ्कुमन्यासगौ[5]रं
वलयितमिव नालं लोचनेन्दीवरस्य॥

२६१

For reff. see below.

चो[1]लाञ्चले[2]न चलहारलताप्रकाण्डे
वेणी[3]गणेन च बलाद्वलयीकृतेन।

२५८ [1] MS. वि? [2] MS. भि.

२५९ [1] MS. ग्र. [2] *Skm.* ण्ठं. [3] *Skm.* °तार त. [4] *Skm.* रे.

२६० [1] *Skm., Viddhaś.* नि. [2] MS. या. [3] MS. °यन्त्र. [4] MS. ङ? [5] *Skm.* घो.

२६१ *Viddhaś.* II. 9. **Skm.* II. 393. **Sml. P.* 105*b*. **Sml. B.* 131*b*. **Saml.* 273 (anon.). *Śp.* 3912 (कस्यापि). **Sūktiratn.* 421 (anon). *Padyarac.* IX. 36 (anon.). [1] *Viddhaś., Skm., Sml. B., Saml., Śp., Padyarac.* चे; *Sūktiratn.* चै. [2] MS. ल. [3] MS. ण. [4] *Padyarac.* चलद्ब.

हेलाहित[2]भ्रमरकभ्रमंमराडलीभि
र्छत्त्र[3]चयं रचयतीव चिरं नतभ्रुः ॥

२६२

अमन्दमणिनूपुर[1]क्वणनचारुचारी[2]क्रमं — For reff. see below.
झणज्झणित[3]मेखलास्खलिततारहारच्छटम् ।
इदं तरलकङ्कणावलिविशेषवाचालितं[4]
मनो हरति सुभ्रुवः किमपि कन्दुकक्रीडितम्[5] ॥

२६३

सा दुग्धमुग्धमधुरच्छविरङ्गयष्टि — Viddhaś. I. 38
स्ते लोचने तरुणकेतक(fol. 46b)पत्त्र[1]दीर्घे ।
कम्बोर्विडम्बनकरश्च[2] स एव कण्ठः
सैवेयमिन्दुवदना मदनायुधाय[3] ॥

२६४

क्व पातव्या[1] ज्योत्स्नामृतभवनगर्भापि तृषितैः[2] — Viddhaś. I. 2[…]; *Skm. II. 474; Sarasvatīk. a[…] II. 52 (anon.)
मृणालीतन्तुभ्यः सिचय[3]रचना कुत्र घटते[4] ।

२६१ [1] *Skm.* स्वेच्छा. [2] *Skm.* also मि. [3] MS. त्त्व; *Sūktiratn.* °स्त्रक (?).

२६२ *Viddhaś.* II. 6. **Skm.* II. 391. *Śp.* 3929 (कस्यापि). **Sml. P.* 105b (anon.). **Saml.* 281 (anon.). **S.-Mukt.* IV. 19 (anon.). **Sūktiratn.* 420 (anon.). [1] *Skm.* °प्रचुर; *S.-Mukt.* °क्वणित. [2] *Viddhaś.* also रि and र; *S.-Mukt.* °चामीकरं. [3] *Sml. P.* °माज्झ; *S.-Mukt.* reads रणध्वनितमेखलोच्छलितचारु°; *Sūktiratn.* समस्तनितमेखलास्फुरिततार°. [4] MS. तं. [5] *Viddhaś.* °डनं; MS. °दितं (*sic*).

२६३ [1] MS. °यन्त्र. [2] MS. च. [3] *Viddhaś.* °धं या and °धं वा.

२६४ [1] MS. का. [2] *Skm.* क्व पेयं ज्योत्स्नाम्भो वदत बिसवल्लीसरणिभिः; so *Sarasvatīk.* with variants वदत and °न. [3] MS. प. [4] *Viddhaś.*, *Skm.* भवतु; *Sarasvatīk.* भवति.

क्व वा पारीमेयो वत वकुलदाम्नां परिमलः
कथं स्वप्नः साक्षात्कुवलयदृशं कल्पयतु[1] ताम् ॥

राजशेखरस्वामी ॥

२६५

'or reff. see below.

रसवदमृतं[1] कः संदेहो मधून्यपि नान्यथा[2]
मधुरमपि किं[3] चूतस्यापि प्रसन्नरसं[4] फलम् ।
सकृदपि पुनर्मध्यस्थः सन् रसान्तरविज्ज्ञनो[5]
वदतु यदि हान्यत्स्वादु स्यात्प्रियादशनच्छदात्[6] ॥

२६६

Vāmana IV. 3, 22 (anon.).

कुवलयवनं प्रत्याख्यातं नवं मधु निन्दितं
हसितममृतं हन्त स्वादोः परं रससंपदः[1] ।
विषमुपहितं चिन्ताव्याजान्मनस्यपि कामिना
मलसमधुरैर्[2]लीलातन्वैस्तयार्धविलोकितैः[3] ॥

२६७

*Sml. P. 105a (राजशेखरस्य)
*Sml. B. 130b. ( ,, ).
*Saml. 280 (anon.).

चञ्चच्चोलाञ्चलानि[1] प्रतिसरणरयव्यस्तवेणीनि बाहो
र्विक्षेपादृक्षिणस्य प्रचलितवलया[2]स्फालकोलाहलानि ।

२६४ [1] MS. म्य.

२६५ *Skm. II. 626 (कस्यचित्). Sbhv. 1511 (कस्यापि). Vāmana III. 2, 10 (anon.). Sarasvatīk. ad I. 83 (anon.). Hemac. p. 148 (anon.). *S.-Hārāv. C. 60 (anon.). Kāvyapr. ad VII. 7 (anon.). Kāvyaprad. ad VII. 7 (anon.). [1] Hemac., Kāvyapr., Kāvyaprad. अमृतम. [2] S.-Hārāv. मधुनि (sic) मधून्ययो. [3] Sbhv., Hemac. °थ किं; Skm., Vāmana, Sarasvatīk., S.-Hārāv., Kāvyapr., Kāvyaprad. °धिकं. [4] MS. स ; S.-Hārāv. द्राक्षायाश्च प्रसन्नतरं. [5] Skm. स एवा. [6] Sbhv. °स्त्यन्यत्स्वादु.

२६६ [1] Vāmana रसेषु निराकृतः. [2] Vāmana °नां चतुर. [3] MS. श्वि.

२६७ [1] Saml. लोलश्चे. [2] Sml. क.

श्वासत्रुट्यद्वचांसि द्रुतमितरकरोत्क्षिप्तलोलालकानि
स्त्रस्तस्रञ्जि प्रमोदं दधति मृगदृशां कन्दुकक्रीडितानि ॥

२६८

प्रहरविरतौ मध्ये वाह्नस्ततो ऽपि परेण वा
किमुत सकले याते ऽप्यह्नि त्वमद्य समेष्यसि ।
इति दिनशतप्राप्यं देशं प्रियस्य यियासतो
हरति गमनं बालालापैः सबाष्पझलज्झलैः ॥

For reff. see below.

२६९ झलज्झलस्य ॥

कल्याणं परिकल्प्यतां पिककुले रोहन्तु वाञ्छाप्तयो
हंसानामुदयो ऽस्तु पूर्णशशिनः स्तान्द्रमिन्दीवरे ।
इत्युद्बाष्पवधूगिरः प्रति (fol. 47a) पदं संपूरयन्त्यान्तिके
कान्तः प्रस्थितिकल्पितोपकरणः सख्या भृशं वारितः ॥

२७० शृङ्गारस्य ॥

सामान्यवाचि पदमप्यभिधीयमानं
मां प्राप्य जातमभिधेयविशेषनिष्ठम् ।
स्त्री काचिदित्यभिहिते हि मनो मदीयं
तामेव वामनयनां विषयीकरोति ॥

२६७ [1] *Sml.* °त्क्षेप.

२६८ **Skm.* II. 446 (अमरोः). *Sbhv.* 1048 (झलज्झलिकावासुदेवयोः). *Śp.* 3389 (गलज्जलवसुदेवस्य). **Sml. B.* 61*b* (गलज्जलवसुदेवस्य). Amaru, 12. *Daśar. ad* IV. 59 (अमरुशतके). *Citram.* p. 4 (anon.). *Citrakh.* p. 5 (anon.). **Sabhyāl. B.* B 1*a* (अमरुकस्य). [1] *Śp.*, *Sabhyāl.* ष्य. [2] *Daśar.* ऽथ. [3] *Skm.*, *Sbhv.*, Amaru वा; *Sabhyāl.* चा; *Daśar.* has दिनक्षति गते वास्तं नाथ त्वमद्य समेष्यसि; *Citram.*, *Citrakh.*, *Sabhyāl.* प्रिय त्वमिहैष्यसि. [4] MS. पि. [5] Amaru, *Śp.*, *Daśar.*, *Sabhyāl.* °गलज्ज.

२६९ [1] MS. ते (*ti*).

## ॥ दूतीवचनव्रज्या ॥

२७१

m. II. 142. लावण्येन पिधीयते ऽङ्गतनिमा संधार्यते जीवितं
त्वद्ध्यानैः सततं कुरङ्गकदृशः किंत्वेतदास्ते नवम् ।
निःश्वासैः कुचकुम्भपीठलुठनप्रत्युद्गमान्मांसलैः
श्यामीभूतकपोलमिन्दुरधुना यत्तन्मुखं स्पर्धते ॥

२७२

Skm. II. 172. Śp. 3488 (कस्यापि). सोद्वेगा[1] मृगलाञ्छने मुखमपि स्वं नेक्षते दर्पणे
त्रस्ता कोकिलकूजितादपि गिरं नोन्मुद्रयत्यात्मनः ।
चित्रं[5] दुःसहदाहदायिनि धृतद्वेषापि पुष्पायुधे
बाला[8] सा सुभग त्वयि[9] प्रतिपदं[10] प्रेमाधिकं पुष्यति ॥

शृङ्गाररक्षितौ ॥

२७३

For reff. see below. विलिम्पत्येतस्मिन्मलयजरसार्द्रेण महसा
दिशां चक्रं चन्द्रे सुकृतमयं तस्या मृगदृशः ।
दृशोर्बाष्पः पाणौ वदनमसवः कण्ठकुहरे
हृदि त्वं ह्रीः पृष्ठे वचसि च गुणा एव भवतः ॥

---

२७१ [1] MS. ख. [2] MS. °न्मान्स. [3] MS. ते.

२७२ [1] Śp. नीरागा. [2] MS. न. [3] Skm., Śp. जि. [4] MS. °त्मन्न. [5] Skm. इत्थं. [6] MS. हा with the vowel erased. [7] MS. here inserts ३ four times. [8] Skm. मुग्धा. [9] Śp. °गं प्रति. [10] Skm. मुहुः.

२७३ *Skm. II. 146 (अ(प्र)चलसिंहस्य). Sarasvatīk. ad v. 167 (133) (anon.). *Sml. B. 77b (राजशेखरस्य). [1] Sarasvatīk. थ. [2] MS. वा.

२७४

अम्भोरुहं वदनमम्बकमिन्दुकान्तः *Skm. II. 177 (चण्डालच-
पाथोनिधिः कुसुमचापभृतो विकारः । न्द्रस्य).
प्रादुर्बभूव सुभग त्वयि दूरसंस्थे
चण्डालचन्द्रधवलासु निशासु तस्याः ॥

२७५

वक्त्रेन्दोर्न हरन्ति बाष्पपयसां धारा मनोज्ञां श्रियं *Skm. II. 141.
निश्वासा न कदर्थयन्ति मधुरां बिम्बाध[र]स्य द्युतिम् ।
तस्यास्त्वद्विरहे वि(fol. 47b)पक्वलवलीलावण्यसंवादिनी
छाया कापि कपोलयोरनुदिनं तन्व्याः परं शुष्यति ॥
धर्मकीर्तेः ॥

२७६

तापो ऽम्भःप्रसृतंपचः प्रचयवान् बाष्पः[2] प्रणालोचितः Viddhaś. II. 21. Sbhv. 1411. As. p. 68 (anon.). Citram. p. 103 (anon.).
श्वासा नर्तितदीपवर्तिलतिकाः पाण्डिम्नि मग्नं[5] वपुः ।
किं चान्यत्कथयामि रात्रिमखिलां त्वद्वर्त्मवातायने
हस्तच्छत्त्वनिरुद्धचन्द्रमहसस्तस्याः स्थितिर्वर्तते ॥

२७७

चन्द्रं चन्दनकर्दमेन लिखितं सा[1] मार्ष्टि दष्टाधरा Viddhaś. II. 20. *Skm. II. 148. *Sml. B. 77b (नन्दनस्य).
बन्ध्यं[2] निन्दति यच्च मन्मथमसौ भङ्गाग्रहस्ताङ्गुरीः ।

---

२७४ [1] MS. स्व (?).

२७५ [1] MS. क्त्रौ.

२७६ [1] The other texts have दाहो॰ ॰तिं. [2] MS. ष्प.
[3] *Viddhaś.* कम्पि; the other texts have प्रेङ्खितदीप्र(*Citram.* प्र)दीप.
[4] *Viddhaś.* also ॰कलि; so *Alaṃkāras.* and *Citram.* [5] MS. ग्नं.
[6] *Viddhaś.* त्वन्मार्ग or तन्मार्ग; the other texts त्वन्मार्ग.

२७७ [1] *Viddhaś.* सं. [2] *Skm.* न्ध्यं; *Viddhaś.* न्ध्यं and ग्धं.

कामः पुष्पशरः किलेति सुमनोवर्गं लुनीते च य
त्त्वाम्या[2] सुभग त्वया वरतनुर्वातूलतां लम्भिता ॥

राजशेखरस्य ॥

२७८

वपुः शारङ्गाक्ष्यास्तदविरलरोमाञ्चनिचयं
त्वयि स्वप्नावाप्ते स्नपयति परः[1] स्वेदविसरः ।
बलाकर्ष[2]त्रुट्यद्वलयजकटुत्कारनिनदै
र्विनिद्रायाः पश्चादनवरतबाष्पाम्बुनिवहाः ॥

वसुकल्पस्य ॥

२७९

नो शक्या गदितुं स्मरानलदशा यास्यास्त्वयि प्रस्थिते
पत्त्रैः साश्रु[1]सखीजनोपरचिते तल्पे लुठन्त्या मुहुः ।
यल्लिप्तं कुचचन्दनेन सुतनोरद्यापि चन्द्रस्थला
च्छ्वासोड्डीनविशुष्कपाण्डुबिसिनीपत्त्रं दिवि भ्राम्यति ॥

रुद्रस्य ॥

२८०

Sbhv. 1382 (कस्यापि).

प्रकटयति क्षणभङ्गं पश्यति सर्वं जगद्गतं[1] शून्यम् ।
आचरति स्मृतिबाह्यं जाता सा बौद्धबुद्धिरिव ॥

२८१

Skm. II. 143 (कस्यचित्).
Sbhv. 1393 (कस्यापि).

त्वदर्थिनी चन्दनभस्मदिग्ध[1]
ललाटलेखाश्रुजलाभिषिक्ता ।

---

२७७ [1] *Viddhaś.* transposes lines 2 and 3 of this verse. [2] *Viddhaś.* ०त्कामं and ०त्कालं.

२७८ [1] MS. here inserts a ।. [2] MS. त्र्यु.

२७९ [1] MS. सु. [2] MS. य.

२८० [1] MS. ०तग for ०द्ग

२८१ [1] *Sbhv.* ग्धा

मृणालचीरं दधती स्तनाभ्यां
स्मरोपदिष्टं चरति व्रतं सा ॥

२८२

ये निर्दहन्ति दशनश्वसितावलोकैः Sbhv. 1400 (भट्टवासुदेवस्य).
क्रूरद्विजिह्वकुटिलाः क्व विलासिनस्ते ।
(fol. 48a)भीष्मोष्मभिः स्मरणमात्रविषैस्त्वेय
मव्याल मारयति कापि भुजङ्गभङ्गिः ॥

२८३

स्वेदापूरविलुप्तकुङ्कुमरसाश्लेषाविलप्रच्छदा
त्तल्पाद्युक्तमनोभवानलशिखालीढादिवाशङ्किता ।
सा बाला बलवन्मृगाङ्ककिरणैरुत्पादितान्तर्ज्वरा
त्वत्संकल्पजडे त्वदङ्कशयने निद्रासुखं वाञ्छति ॥

२८४

धूमेनेव हते दृशौ विसृजतो बाष्पं प्रवाहक्षमं
क्काथोत्फेनमिवाक्तचन्दनरसं स्वेदं वपुर्मुञ्चति ।
अन्तःप्रज्वलितस्य कामशिखिनो दाहार्जितैर्भस्मभिः
श्वासावेगविनिर्गतैरिव तनोः पाण्डुत्वमुन्मीलति ॥

मनोविदस्यैतौ ॥

---

२८१ [1] MS. य.
२८२ [1] MS. स्व.
२८३ [1] MS. द्दे (di), followed by य deleted. [2] MS. ने (ni).
२८४ [1] MS. वे. [2] MS. स्ते.

२८५

अत्रैष स्वयमेव चित्रफलके कम्पस्खलल्लेखया
संतापार्त्तिविनोदनाय कथमप्यालिख्य सख्या भवान् ।
बाष्पव्याकुलमीक्षितः सरभसं चूताङ्कुरैरर्चितो
मूर्धा च प्रणतः सखीषु[1] मदनव्याजेन चापह्नुतः ॥

बिम्बोकस्य ॥

२८६

सा सुन्दरी तव वियोगहुताशने ऽस्मि
न्नभ्युक्ष्य बाष्पसलिलैर्निजदेहहव्यम् ।
जन्मान्तरे विरहदुःखविनाशकामा[1]
पुंस्कोकिलाभिहितमन्त्रपदै[2]र्जुहोति ॥

प्रभाकरस्य ॥

२८७

सुभग सुकृतप्रायो यद्यप्यसि त्वमसावपि
प्रियसहचरी नाधन्यानामुपैति विधेयताम् ।
तदलमधुना निर्बन्धेन प्रसीद परस्परं
प्रणयमधुरः सद्भावो वां चिराय विवर्धताम् ॥

वाक्कूटस्य ॥

२८८

*Skm.* II. 166 (राजशेखरस्य). दोलालोलाः श्वसनमरुतश्चक्षुषी निर्झराभे[1]
[2]तस्याः शुष्य[3]त्तगरसुमनःपाण्डरा (fol. 48*b*)गण्डभित्तिः ।

---

२८५ [1] MS. सु.
२८६ [1] MS. मा. [2] MS. here inserts ꣸ three times.
२८८ [1] *Skm.* also (A.) ध्रे. [2] *Skm.* A. here inserts भो; ? a correction (for भे) of the preceding ध्रे. [3] MS. तु.

तन्नाचाराणां किमिव हि वयं[1] ब्रूमहे दुर्बलत्वं
येषामग्रे प्रतिपदुदिता चन्द्रलेखाप्यतन्वी[2] ॥

२८९

तस्यास्तापभुवं[1] नृशंस कथयाम्येणीदृशस्ते कथं | *Sml. P. 68b (कस्यापि).
पद्मिन्याः सरसं दलं[2] विनिहितं यस्याः शमायोरसि[3] । | *S.-Hârâv. C. 408 (anon.).
आदौ शुष्यति संकुचत्यनु ततश्चूर्णत्वमापद्यते
पश्चान्मुर्मुरतां दधद्दहति च श्वासावधूतं सखीम्[4] ॥

उत्पलराजस्य ॥

२९०

विषं चान्द्रालोकः कुमुदवनवातो हुतवहः | *Skm. II. 173
क्षतक्षारो हारः[1] [स खलु पुटपाको मलयजः । | (अचलसिंहस्य).
अये किंचिद्वक्रे त्वयि सुभग सर्वे कथममी
समं जातास्तस्यामहह विपरीतप्रकृतयः ॥

२९१

त्वां चिन्तापरिकल्पितं सुभग सा संभाव्य रोमाञ्चिता | *Skm. II. 156 (कस्याश्चित्).
शून्यालिङ्ग]नसंवलद्भुजयुगेनात्मानमालिङ्गति । | Śp. 3487 (कस्यापि).
किं चान्यद्विरहव्यथाप्रणयिनी[1] संप्राप्य मूर्छां चिरा-
त्प्रत्युज्जीवति कर्णमूलपठितैस्त्वन्नाममन्त्राक्षरैः[2] ॥

---

२८८ [1] *Skm.* बद्ध. [2] MS. त्वी.

२८९ [1] *Sml. P.*, *S.-Hārāv.* °मद्य; see exegetical note. [2] *Sml. P.* °मंड. [3] *Sml. P.* सतापो. [4] *Sml. P.* खी; *S.-Hārāv.* खीः.

२९० [1] *Skm.* द्ध. [2] Here parts of two verses are omitted; I give the text of *Skm.*

२९१ [1] *Śp.* च. [2] *Śp.* °ग्राम.

२९२

गाढावधःकृतबलित्रितयौ सुसंङ्गौ
तुङ्गौ स्तनाविति तयोस्तलमागात् ।
तस्याः स्फुटं हृदयमित्यपि न स्मरेषू
न्तौ रक्षतः प्रविशतो विमुखोऽथ वा त्वम्[2] ॥

वल्लणस्य ॥

२९३

ı. II. 162 (व्यस्यते:). मृगशिशुदृशस्तस्या[स्ता]पं कथं कथयामि ते
ɪr. ad II. (anon.). दहनपतिता दृष्टा मूर्त्तिर्मया न हि वैधवी ।
ɪl. 103 on.). इति तु नियतं[1] नारीरूपः स लोकदृशां[2] प्रिय[3]
स्तव शठतया[5] शिल्पोत्कर्षो विधेर्विघटिष्यते ॥

२९४

m. II. 158. पुनरुक्तावधि वासरमेतस्याः कितव पश्य गणयन्त्याः ।
इयमिव करजः[1] क्षीणस्त्वमिव कठोराणि पर्वाणि ॥

धरणीधरस्य ॥

---

२९२ [1] MS. स. [2] MS. च.

२९३ [1] *Daśar., Saml.* विद्वि. [2] MS. ग्रा. [3] *Daśar., Saml.* सुधा. [4] MS. स (?). [5] *Skm.* था.

२९४ [1] *Skm.* A. ज.

## ॥ संभोगव्रज्या ॥

२९५

प्रौढप्रेमरसान्नितम्बफलकाद्विस्रं[1]सिते ऽप्यंशुके
काञ्चीदाममणिप्रभाभि[2]रनु चारब्धे दुकूलान्तरे।
कान्तेनाशु सुधा[3]विलोकितमथो[4] तन्व्या मुधा लज्जि .
. . . . . . . ॥

२९६

[कान्ते तल्पमुपागते विगलिता नीवी स्वयं बन्धना[1] — *For reff. see below.*
द्वासश्च[2] श्लथमेखलागुण[3]धृतं किंचिन्नितम्बे स्थि[4]तम्।
एतावत्सखि वेद्मि केवलमहो[5] तस्याङ्गसङ्गे पुनः
को ऽसौ का[6]स्मि रतं च किं सखि शपे[7] स्व](fol. 50*a*)
स्यापि मे न स्मृतिः ॥

विकटनितम्बायाः ॥

---

२९५ [1] MS. श्रं. [2] MS. ति. [3] *Sic* MS. (for शुचा? cf. 326, *c*). [4] MS. थौ.

२९६ **Skm.* II. 696. *Sbhv.* 2147 (अमरुकस्य). **Sml. P.* 125*a* (अमरुकस्य). Amaru, 101. *Sarasvatīk. ad* v. 150 (anon.). *Daśar. ad* II. 17 (anon.). *Rasamañjarī* 15. *Vetālap.* p. 49. Hemac. p. 94 (anon.). **S.-Mukt.* I. 92 (anon.). **S.-Ślokāḥ* 8*a* (anon.). [1] *Rasam.*, *S.-Ślokāḥ* तत्क्षणा. [2] *Sbhv.*, Hemac., *Rasam.*, *S.-Ślokāḥ* तद्वासः; *Daśar.* वासः प्र; Amaru, *S.-Mukt.*, *Vetālap.* वासो वि. [3] *Sbhv.* °लं कर. [4] *Sml. P.* प्थि (!). [5] *Sbhv.*, *Daśar.*, *Rasam.*, *Sml. P.*, *S.-Mukt.* हं; Amaru, Hemac. सांप्रतमहं; *Vetālap.* वेद्म्यहं रसवसात्. [6] *S.-Mukt.* क्का. [7] *Sbhv.*, Amaru नु वा कथमिति; *Daśar.* नु किं कथमिति; *Rasam.*, Hemac. तु किं कथमिति; *Vetālap.* तु वा कथमिति; *S.-Mukt.* नु किं कथमपि; *S.-Ślokāḥ* तु°.

२९७

अतिप्रौ[1]ढी रात्रिर्ब[2]हलशिखदीपः प्रभवति
प्रियः प्रेमारब्ध[3]स्मरविधिरसज्ञः परमसौ ।
सखि स्वैरं स्वैरं सुरतमकरोद्व्रीडितवपु
र्यतः पर्यङ्को[4]ऽयं रिपुरिव कटुत्का[5]रमुखरः ॥

२९८

धन्यासि यत्कथयसि प्रियसंगमेन[1]
नर्मस्मितं च वचनं च रसं च तस्य[2] ।
नीवीं प्रति प्रणिहिते तु करे[3] प्रियेण
सख्यः[4] शपा[5]मि यदि किंचिद[पि] स्मरामि ॥

विद्यायाः ॥

२९९

जयति समरतान्तान्दोलनापाण्डुगण्ड
स्थलकृतनिजवासस्वेदपूरानुजन्मा ।
श्ल[1]थतनुभुजबन्धप्राप्तदीर्घप्रसारो
मुखपरिमलमुग्धः कान्तयोः श्वासवातः ॥

---

२९७ [1] MS. प्रो. [2] MS. व. [3] Read ब्धः? [4] MS. ङ्कौ. [5] MS. °वड(or ड?)त्का.

२९८ *Skm. ii. 697. *Sbhv.* 2142 (कस्यापि). *Śp.* 3746 (विज्जकायाः). *Kāvyapr. ad* iv. 40 (anon.). *Sāhityad.* pp. 41–2 (anon.). *Ak.* p. 166 (anon.). *Kāvyaprad. ad* iv. 18 (anon.). Arjunavarman *ad* Amaru 101 (anon.). **S.-Ratnak.* v. 188 (anon.). **S.-Prabandha.* 55 (anon.). [1] The other texts have या कथ° (except *S.-Prabandha.* मां°) and °मेऽपि. [2] *Śp.* नर्मोक्तिचाटुकशतानि रतान्तरेषु; *Sbhv., Kāvyapr., Sāhityad., Ak., S.-Ratnak., Kāvyaprad., S.-Prabandha.* विस्रब्धचाटुक°. [3] *Sbhv.* °हितस्य करः. [4] *Sbhv.* सखी. [5] MS. या.

२९९ [1] MS. ग्ल.

३००

मनोजन्मप्रौढव्यतिकरशतायासविधिषु
प्रियः प्रायो मुग्धो झगिति[1] कृतचेतोभवविधिः ।
सहूंकारोज्जृम्भा स्मरपरवशा कान्तविमुखं
मुखं[2] मुग्धापाङ्गा[3] क्षिपति विरसप्रौढयुवती ॥

३०१

नवनवरहोलीलाभ्यासप्रपञ्चितमन्मथ
व्यतिकरकलाकल्लोलान्तर्निमग्नमनस्कयोः ।
अपि तरुणयोः किं स्यात्तस्यां दिवि स्पृहयालुता
मुकुलितदृशोरुज्झिद्यन्ते न चेद्विरहत्विषः ॥

३०२

तस्यापाङ्गविलोकितस्य मधुरप्रोल्लासितार्धभ्रुव
स्तस्य स्मेरशुचेः क्रमस्य च गिरां मुग्धाक्षराणां ह्रिया ।
भावानामपि तादृशां मृगदृशो हावानुगानामहो
नाधन्यः कुरुते प्ररूढपुलकैरातिथ्यमङ्गैर्जनः ॥

मनोविनोदस्यै(fol. 50*b*)तौ ॥

३०३

समाकृष्टं वासः कथमपि हठात्पश्यति मयि[1] — *Śp.* 3677 (कस्यापि)
क्रमादूरुद्वंद्वं जरठशरगौरं मृगदृशः । — *Sabhyāl.* r 124
तया दृष्टिं दत्त्वा[2] महति मणिदीपे निपुणया — (कस्यापि)
निरुद्धं हस्ताभ्यां झगिति मम[3] नेत्रोत्पलयुगम् ॥

---

३०० [1] MS. ते (*ti*). [2] MS. खा. [3] MS. ङ्ग. .

३०१ [1] MS. ल.

३०३ [1] MS. पि ; *Śp.* reads तदा ; so also *Sabhyāl.* [2] MS. त्वौ (corrected ?) ; *Sabhyāl.* ह्न(?)त्वा. [3] *Śp.* निज ; so *Sabhyāl.* [4] MS. चौ (corrected ?).

३०४

अनल्पं संतापं शमयति मनोजन्मजनितं
तथा शीतं स्फीतं हिमवति निशीथे ग्ल[1]पयति ।
तदेवंको ऽपूष्मा रमणपरिरम्भोत्सवमिल
त्पुरन्ध्रीनीरन्ध्र[2]स्तनकलशजन्मा विजयते ॥

३०५

. II. 667 नाधन्यान्विपरी[2]तमोहनर[स]प्रेङ्खन्नितम्बस्थली
शोकस्य). लालङ्[3]कषणकिङ्किणीकलरवव्यामिश्रकण्ठस्वनम् ।
सं[4]रम्भश्[5]लथकेशबन्धविगलन्मुक्ताकलापद्रुत[6]
[7]श्वासच्छेदतरङ्गितस्तनयुगं प्रीणाति शृङ्गारिणी ॥

सोनोकस्य ॥

३०६

. II. 694 शीत्कारवन्ति दरमीलितलोचनानि
ञ्चित्). रोमाञ्चमुञ्चि तनुघर्मकणावलीनि ।
एणीदृशां मकरकेतुनिकेतनानि
वन्दामहे सुर[1]तविभ्रमचेष्टितानि ॥

३०७

मुहुर्व्रीडावत्याः प्रतिहसितवत्याः प्रतिमुहु
र्मुहुर्विश्रान्ताया मुहुरभिनिविष्टव्यवसितेः ।
श्रमाम्भोभिस्तिम्यत्तिलकमलि[1]काघूर्णदलकं
मुखं लीलावत्या हरति विपरीतव्यतिकरे ॥

सुरभेः ॥

---

३०४ [1] Or स्रथ ? [2] MS. म्र ?

३०५ [1] MS. मा. [2] *Skm.* also (A.) परिवी. [3] *Skm.* also (A.) ०लंभू.
[4] MS. स. [5] *Skm.* also (A.) भा. [6] *Skm.* त्रुट. [7] *Skm.* च्छ्रा.

३०६ [1] Corrected from ति.

३०७ [1] MS. ले (*li*).

३०८

आस्तां दूरेण विश्लेषः प्रियामालिङ्गतो[1] मम । *Sbhv.* 2087 (कस्यापि).
स्वेदः किं न सरिन्नाथो[2] रोमाञ्चः किं न पर्वतः ॥ *Śp.* 3679 (,,).

३०९

[1]चिरारूढप्रेमप्रणयपरिहासेन हृतया **Skm.* II. 67[illegible] (कीकस्य).
तदा[2]रब्धं तन्व्या न तु यदबलायाः समुचितम् । *Sbhv.* 2129 (कस्यापि).
अनिर्व्यू[3]ढे तस्मिन् प्रकृतिसुकुमाराङ्गलतया
पुनर्लज्जालोलं मयि विनिहितं लोचनयुगम् ॥

३१०

नखदशननिपातजर्जराङ्गा *Sbhv.* 2126 (क्षेमेन्द्रस्य)
रतिक(fol. 51*a*)लहे परिपीडिता प्रहारैः ।
सपदि मरणमेव सा तु[1] याया
ह्यदि न पिबेदधरामृतं प्रियस्य ॥

३११

मुग्धे तवास्मि दयिता दयितो[1] भव त्व *For reff. see below.*
मित्युक्तया न हि न हीति शिरोऽवधूय ।

---

३०८ [1] MS. ङ्गि. [2] MS. °रिंना.

३०९ [1] *Skm.* reads *a–b*

पुरारूढप्रेमप्रबलरसरागेण कृतया
समारूढं कर्तुं न हि यदबलाभावसदृशम् ।

[2] MS. °दयात्त. [3] MS. व्यू.

३१० [1] *Sbhv.* यदिह मरणमेव किं न; MS. त्त for तु?

३११ *Sbhv.* 2128 (शशिवर्धनस्य). *Śp.* 3699 (कस्यापि). **Sml. P.* 119*a* (कस्यापि). **Saml.* 187 (anon.). **Sabhyāl.* IV. 162 (anon.).
[1] *Śp., Sml. P., Saml., Sabhyāl.* पुरुषो.

स्वस्मात्करान्मम करे वलयं क्षिपन्त्या[3]
वाचं विनाभ्युपगमः[4] कथितो मृगाक्ष्या ॥

३१२

2120. पततु तवोरसि सततं दयिताधम्मिल्लमल्लिकाप्रकरः[1] ।
595. B. 147b. रति[2]रसं[3]रभसकचग्रहलुलितालकव[4]ल्लरीगलि[5]तः ॥

बाणस्य ॥

३१३

. II. 676 आवृण्वाना झगिति जघनं मद्दुकूलाञ्चले[2]न
नशख- प्रेङ्खन्क्रीडाकुलि[3]तकवरीबन्धनव्यग्रपाणिः ।
). अर्धोच्छ्वासस्फुटनखपदालंकृताभ्यां स्तनाभ्यां
दृष्टा धार्ष्ट्यस्मृतिन[4]तमुखी मोहनान्ते मया सा[5] ॥

अभिनन्दस्य ॥

३१४

हरति रतिविमर्दे लुप्तपत्त्राङ्कुरत्वा
त्प्रकटनखपदाङ्कः किं च रोमाञ्चमुद्रः ।
हरिणशिशुदृशो ऽस्या [मुग्ध]मुग्धं हसन्त्याः
परिणतशरकाण्डस्निग्धपाण्डुः कपोलः ॥

वीर्यमित्रस्य ॥

---

३११ [1] *Sbhv.* स्वं स्वा. [2] *Śp., Sml. P., Saml.* °त्प्रिय; *Sabhyāl.* °त्प्रियतमे. [3] MS. न्त्य corrected (?). [4] *Sabhyāl* प्यु.

३१२ [1] *Śp.* नि. [2] *Śp.* त. [3] *Sbhv.* ग. [4] Inserted by revisor of MS. [5] *Sbhv.* °पति.

३१३ [1] *Skm.* टि. [2] MS. ने. [3] *Skm.* प्रेङ्खल्लीलालुलि. [4] *Skm.* धार्ष्ट्यादवनत°; MS. दा for धा. [5] *Skm.* सा मया मोहनान्ते.

३१५

करकिशलयं धूत्वा धूत्वा विमार्गति वाससी For reff. see below.
क्षिपति सुमनोमालाशेषं प्रदीपशिखां प्रति ।
स्थगयति करैः[1] पत्युर्नेत्रं[2] विहस्य समाकुला
सुरतविरतौ रम्या तन्वी मुहुर्मुहुरीक्षितुम्[3] ॥

३१६

विश्रान्तिं नूपुरे याते[1] श्रूयते रसना[2]ध्वनिः । Śp. 3696 (कस्यापि)
प्रायः कान्ते[3] रति[4]श्रान्ते कामिनी पुरुषायते ॥ *Sabhyāl. IV 161 ( ,,

३१७

भावोद्गाढमुपोढकम्प[1]पुलकैरङ्गैः समालिङ्गितं *Skm. II. 66 (कस्यचित्
रागाच्चुम्बितमभ्यु[2]पेत्य वदनं पीतं च वक्त्रामृतम् ।
जल्पन्त्येव[3] मुहुर्न नेति निभृतं प्रध्वस्त[4]चारित्रया
निःशेषेण[5] समापितो रत[6]विधिर्वाचा तु नाङ्गीकृतः ॥

---

३१५ *Skm. II. 677 (कस्यापि). Sbhv. 2105 (कस्यापि). Śp. 3706 (अमरुकस्य). Vāmana ad v. 2, 8 (anon. first pāda only). *S.-Muktāv. XVIII. 3 (anon.). *S.-Mukt. I. 95 (anon.). *Sml. B. 148b (अमरुकस्य). Hemac. p. 314 (anon.). [1] Skm. कर; Sbhv., Śp., S.-Muktāv., S.-Mukt., Hemac. मुञ्जः. [2] Skm., Sbhv., Śp., S.-Muktāv., S.-Mukt., Hemac. चे. [3] Sbhv. नारी पुनः पतिमाश्रिता; Śp. तन्वी पुनः०; MS. मुर्ङ्गमु; S.-Muktāv. ०चते; S.-Mukt. ०क्षिता.

३१६ [1] Śp. प्रशान्ते नूपुरारावे; Sabhyāl. ०नूपुराभावे. [2] Śp., Sabhyāl. मेखला. [3] Apparently corrected from न्ति. [4] Śp. कान्ते नूनं रति०; Sabhyāl. omits नूनं.

३१७ [1] MS. म्पु. [2] Skm. प्यु; MS. म्पु. [3] MS. ०ल्पान्त्ये. [4] Skm. प्रस्तब्ध. [5] MS. णि. [6] MS. भ.

३१८

यत्पीनस्तनभारलालसलसद्वासःस्फुरद्गण्डया
तन्व(fol. 51b)ङ्ग्या रभसार्पितं सरभ[1]सं वक्त्रं मुहुः पीयते ।
तच्छ्लाघ्यं सुरतं च तत्तदमृतं तद्वस्तु तद्ब्रह्म त
च्चेतोहारि तदेव तत्किमपि तत्तत्स्वान्तरं सर्वथा ॥

३१९

न वत विधृतः काञ्चीस्थाने करः श्लथवाससि[1]
प्रहितमसकृ[2]द्दीपे चक्षुर्घनस्थिरतेजसि ।
कुचकलशयोरूढः कम्पस्तया मम संनिधौ
मनसिं[3]जरुजो भावैरुक्ता वचोभिरपह्नुताः ॥

अभिनन्दस्य ॥

३२०

m. II. 699 प्र(ष B.)च दासस्य).

हर्षाम्बुदूषि[1]तविलोचनया मयाद्य
किं तस्य तत्सु[2]खि निरूपि[3]तमङ्गमङ्गम् ।
रोमाञ्चकञ्चुकति[4]रस्कृतदेहया वा
ज्ञातानि तानि परिरम्भसुखानि किं वा ॥

अचलस्य ॥

३२१

स कस्मान्मे प्रेयान् सखि कथमहं तस्य दयिता
यतो मां स्पृ[1]ष्ट्वैव स्नपयति करं स्वेदपयसा ।

---

३१८ [1] MS. भ्र or त्र ? [2] MS. ह.
३१९ [1] MS. से (si). [2] MS. inserts त (after छ). [3] MS. से (si).
३२० [1] *Skm.* °पूरि. [2] *Skm.* त्स. [3] MS. पे (pi). [4] MS. ते (ti).
३२१ [1] MS. पृ.

विलोक्याश्लेषादप्यवहित इवामील्य नयने
व्युदञ्चद्रोमाञ्चस्थगितवपुरालिङ्गति स माम्[1] ॥

### ३२२

किमपि किमपि मन्दं मन्दमासत्तियोगा[1]
दविचलितकपोलं[3] जल्पतोश्च[4] क्रमेण ।
अशिथिल[5]परिरम्भव्यापृतैकैकदोष्णो
रविदितगतयामा रात्रि[6]रेवं[7] व्यरंसीत् ॥

Uttarar. I. 27
Daśar. ad IV. 63.
*Sml. B. 147a
*Sabhyāl. (fol xa).
*S.-Prab. 81 (anon.).

भवभूतेः ॥

### ३२३

दाक्षिण्यादभिमानतो रसवशाद्विश्रामहेतोर्मम[1]
प्रागल्भ्याद्यद[2]नुष्ठितं मृगदृशा शक्यं[3] न तद्घो[4]षिताम् ।
निर्व्यूढं[5] न यदा तया तदखि[लं खि]न्नैस्तरत्तार[6]कैः
सव्रीडैश्च विलोकितैर्मयि पुनर्न्य[7]स्तः समस्तो भरः ॥

*Skm. II. 674 (महाकवेः).

३२१ [1] MS. मा.

३२२ [1] Aiyar's edition of *Uttarar.* reads क्ति; other editions agree with MS.; *S.-Prab.* क्ति. [2] *Uttarar., Daśar., S.-Prab.* र. [3] MS. ल. [4] *Uttarar., Daśar, Sabhyāl., S-Prab.* जल्पतोरक्र°. [5] *Uttarar.* also सपुलक°; so *Daśar., Sabhyāl.* [6] MS. ति. [7] *Uttarar., Daśar., Sabhyāl., S.-Prab.* व, concerning which reading, fabled to have been suggested by Kālidāsa, see Bhandarkar's *Mālatīmādhava*, pp. vi, vii.

३२३ [1] *Skm.* तु. [2] *Skm.* त्त. [3] MS. क्य. [4] *Skm.* य. [5] MS. व्यु. [6] *Skm.* °वता°. [7] MS. न्य.

३२४

वलितमनसोरप्यन्योन्यं समावृतभावयोः
पुनरुपचितप्रायः[1]प्रेम्णोः पुनस्त्वपमाणयोः ।
इह हि निविडव्रीडानङ्गज्वरातुरचेतसो
र्नवतरुणयोः को जानीते किमद्य फलिष्यति ॥

लक्ष्मी(fol. 52 missing)[धरस्य][2] ॥

---

३२४ [1] *Sic* MS. (for य ?). [2] Fol. 53*a* begins with चीयत (for द्दीयते, end of the verse *Sbhv*. 2099) ॥ भट्टश्रीशिवस्वामिनः ॥

## ॥ समाप्तनिधुवनचिह्नव्रज्या ॥

३२५

राजन्ति कान्तनखरक्षतयो[1] मृगाक्ष्या[2] *Skm. II. 636 (कस्यापि).
लाक्षा[3]रसद्रवमुचः कुचयोरुपान्ते ।
अन्तःप्रवृद्धमकरध्वजपावकस्य
शङ्के विभिद्य[4] हृदयं निरगुः[5] स्फुलिङ्गाः ॥

राजशेखरस्य ॥

३२६

जयन्ति कान्तास्तनमण्डलेषु *Skm. II. 637 (कस्यचित्)
विटार्पितान्यार्द्रनखक्षतानि ।
लावण्यसंभारनिधानकुम्भे
मुद्राक्षराणीव मनोभवस्य ॥

३२७

क्वचित्ताम्बूलाङ्कः[1] क्वचिदगरुपङ्काङ्कमलिनः[2] For reff. see below.
क्वचिच्चूर्णोद्गारैः[3] क्वचिदपि च सालक्तकपदः ।

---

३२५ [1] MS. न्ति. [2] *Skm.* ०च्चतायाा (*sic*). [3] MS. च्चा.
[4] MS. भे (*bhi*). [5] *Skm.* नि (for वि) विशुः (A.) and निरगुः (B.); MS. ०जगुः.

३२७ *Sbhv.* 2131 (कस्यापि). *Śp.* 3700 (कस्यापि). *Sāhityad.* p. 42 (anon.). *Daśar. ad* II. 17 (anon.). Amaru, 107.
[1] *Sbhv.*, *Śp.*, *Sāhityad.*, *Daśar.*, Amaru ङ्कः. [2] MS. य.
[3] *Sbhv.*, *Śp.*, *Sāhityad.*, *Daśar.*, Amaru री.

बलीभङ्गाभोगेष्व[1]लकप[2]तिताकी[3]र्णकुसुमः
स्त्रियाः सर्वा[4]वस्थं कथयति रतं[5] प्रच्छदपटः ॥

३२८

Skm. II. 638 (कस्यचित्). Sabhyāl. I. 06 (anon.).

पीनतु[1]ङ्गकठिनस्तनान्तरे
कान्तदत्तमबला नखक्षतम्[2] ।
आवृणोति विवृणो[3]ति चेक्षते[4]
लब्धरत्नमिव दुःखितो[5] जनः[6] ॥

३२९

Skm. II. 704 (भवभूतेः).

उ[1]षसि गुरुसमक्षं[2] लज्जमाना मृगाक्षी
र[3]तिरुतमनुकर्तुं राजकीरे प्रवृत्ते ।
तिरयति शिशुलीलानर्तनच्छद्मताल
प्रचल[4]वल[य]मा[5]लास्फालकोलाहलेन ॥

३३०

प्रदोषे दम्पत्योर्निजरुजि विभिन्ने प्रणयिनो
वि[1]भिन्ने सं[2]पन्ने घनतिमिरसंकेतगहने ।
रतौत्सुक्यात्ताम्यत्तरलमनसोः पर्यवसिते
कृतार्थत्वे[3] ऽन्योन्यं तदनु विदितौ किं नु कुरु[4]ताम् ॥

---

३२७ [1] Śp., Sāhityad., Daśar., Amaru °गैर्. [2] MS. य. [3] Śp. °तैः की ; Sāhityad., Daśar., Amaru °तैः शी. [4] Amaru नाना. [5] MS. भं.

३२८ [1] Skm. also (B.) °गुणा. [2] MS. तः. [3] MS. °दृणो. [4] Skm., Sabhyāl. वीक्षते. [5] Sic MS. (for दुःस्थितो 'poor'?) ; Skm., Sabhyāl. निर्धनो. [6] In Sabhyāl. c-d precede a-b.

३२९ [1] MS. द्रव, द्र and उ being easily confused. [2] MS. र्वं. [3] Skm. also (A.) प्र. [4] MS. य, a mistaken correction (of ल ?), due to the following omitted य. [5] MS. वा : read बाह्वा° ?

३३० [1] MS. भे (bhi). [2] MS. स. [3] MS. °त्वे च. [4] MS. र.

३३१

पश्यसि न(fol. 53b)खसंभूतां रेखां वरतनु पयोधरोपान्ते ।
किं[1] वाससा स्तनान्तं रुणत्सि हिमरुचिकृतेवाह्निं[2] ॥

३३२

यद्रात्रौ रहसि व्यपेत[1]विनयं दृष्टं[2] रसात्कामिनो *Sbhv.* 2212 (अमरुकस्य).
र्न्योन्यं शयनीयमीहितरसव्यां[3]प्तिप्रवृत्तस्पृहम् । *Śp.* 3741 (,,)
तत्सानन्दमिलद्दृशोः कथमपि स्मृत्वा गुरूणां पुरो
हासोद्भेदनिरोधमन्थरमिलत्तारं कथंचित्स्थि[4]तम् ॥

३३३

किं भूषणेन रचितेन हिरण्मयेन *Sbhv.* 2165 (भट्टकुमारस्य).
किं[1] रोचनादिरचितेन विशेषकेण ।
आर्द्राणि कुङ्कुमरुचीनि विलासिनीना
मङ्गेषु किं नखपदानि न मण्डनानि ॥

३३४

दंपत्योर्निशि जल्पितं गृहशुके[ना]कर्णितं यद्वचः *For reff. see below.*
प्रातस्तद्गुरु[2]संनिधौ निगदतस्तस्यैव तारं[3] वधूः ।

३३१ [1] MS. कें (*kiṃ*). [2] MS. °वह्नि.

३३२ [1] MS. ये. [2] *Sbhv.*, *Śp.* वृत्तं. [3] *Sbhv.*, *Śp.* °सावा. [4] MS. त्स्थि (*tsthi*).

३३३ [1] MS. कि.

३३४ **Skm.* II. 705 (अमरोः). *Sbhv.* 2214 (कस्यापि). *Śp.* 3743 (कस्यापि). Amaru, 16. *Kuvalay. ad* 155 (anon.). *Ak.* p. 358 (anon.). **Sabhyāl.* IV. *ad fin.* (22*a*) (अमरुकस्य). **S.-Mukt.* I. 28 (anon.). **S.-Prab.* 60 (anon.). [1] All the other texts °ल्पतोर्गृ. [2] *S.-Mukt.* प्रायस्त°; *Skm.* also (A.) तत्प्रातर्गु, which the other texts all read. [3] *Skm.* °स्योपहारं; *Sbhv.*, *Śp.*, *Kuvalay.*, *Sṛṅgāradīpikā ad* Amaru, 16 °स्यातिमात्रं; Amaru, *S.-Prab.* श्रुत्वैव तारं.

हाराकर्षित[1]पद्मरागशकलं विन्यस्य चञ्चोः पुरो[2]
व्रीडार्त्ता प्रकरोति[3] दाडिमफलव्याजेन वाग्बन्धनम् ॥

३३५

km. II. 701 (डिम्बोकस्य). maru, 117. प्रयच्छाहारं मे यदि तव रहोवृ[1]त्तमखिलं
मया वाच्यं नोच्चैरिति गृहशुके जल्पति शनैः ।
वधूवक्त्रं व्रीडाभर[2]नमितमन्तर्विहसितं
हरत्यर्धोन्मीलन्नलिनमनिला[3]वर्जितमिव ॥

३३६

km. II. 639 (कस्यचित्). नखक्षतं यन्नवचन्द्रसंनिभं
स्थितं कृशाङ्गि स्तनमण्डले तव ।
इदं तरी[1]तुं त्रिवलीतरङ्गिणी[2]
वि[3]राजते पञ्चशरस्य नौरिव ॥

३३७

km. II. 116 (कस्यचित्). हंहो कान्त रहोगतेन भवता यत्पूर्वमावेदितं
निर्भिन्ना तनुरावयोरिति मया तज्ज्ञा[1]तमद्य स्फुटम् ।
कामिन्या स्मरवेदनाकु(f. 54a)[ल]दृशा यः केलिकाले कृतः
सो ऽत्यर्थं कथमन्यथा दह[2]ति मामेष त्वदोष्ठव्रणः ॥

---

३३४ [1] *Skm.* कर्णालंकृत; *Sbhr.*, *Śp.*, Amaru, *Kuvalay.*, *Ak.*, *S.-Mukt.*, *Sabhyāl.*, *S.-Prab.* कर्णालम्बित. [2] *Skm.*, *Kuvalay.*, *Śṛṅgāradīpikā ad* Amaru, *S.-Mukt.* चञ्चूपुटे; *Sbhr.*, *Śp.*, Amaru चञ्चाः पुटे; *S.-Prab.*, *Sabhyāl.* चंचोः पुटे (*sic*). [3] *Kuvalay.*, *Ak.*, *Śṛṅgāradīpikā* विदधाति.

३३५ [1] Amaru वो. [2] MS. म. [3] *Skm.* °लिना.

३३६ [1] MS. रं. [2] MS. णी. [3] MS. द्वि (for ब्वि ?).

३३७ [1] *Skm.* ज्ञा. [2] *Skm.* तु(नु ?)द.

३३८

अभिमुखपतयालुभिर्ललाट *Anarghar.* VII 107.
श्रमसलिलैरविधौतपत्त्रलेखः ।
कथयति पुरुषायितं वधूनां
मृदितहिमद्युतिदुर्मनाः कपोलः ॥

मुरारेः ॥

३३९

नखपदबलिनाभीसंधिभागेषु लक्ष्यः *Śiśupālavadh* XI. 29.
क्षतिषु च दशनानामङ्गनायाः सशेषः ।
अपि रहसि कृतानां वाग्विहीनोऽपि जातः
सुरतविलसितानां वर्णको वर्णकोऽसौ ॥

३४०

दूवनखपदभङ्गं गोपयस्यंशुकेन *Śiśupālavad.* XI. 34. *Sbhv.* 2171. *Daśar. ad* I. 23; IV. 55 (anon.). *Sāhityad.* p. (anon.). *At.* p. 64 (anon.).
स्थगयसि पुनरोष्ठं पाणिना दन्तदष्टम् ।
प्रतिदिशमपरस्त्रीसङ्गशंसी विसर्प
न्नवपरिमलगन्धः केन शक्यो वरीतुम् ॥

माघस्यैतौ ॥

३३८ [1] MS. ति. [2] MS. °युच. [3] *Anargh.* °वधू. [4] *Anargh.* also °निर्मलः.

३३९ [1] MS. मा. [2] MS. मु; read गुहसि, though the word is not known elsewhere? [3] MS. नी.

३४० [1] All other texts न and म respectively: see Exegetical Notes at end. [2] *Sbhv., At.* मुङ्ग. [3] MS. श्र. [4] *Sbhv.* न्वद. [5] MS. स्ते.

३४१

Skm. II. 640. काश्मीरपङ्कखचितस्तनपृष्ठताम्र
पट्टा[1]वकीर्णदयितार्द्रनखाक्षराली[2]।
एणीदृशः कुसुमचापपरेन्द्र[3]दत्त
तारुण्यशासनमिव प्रकटीकरोति ॥

दक्षस्य ॥

३४२

अधर[1]पद्मरागो ऽयमनर्घः सव्रणो ऽपि[2] ते ।
मुग्धे हस्तः किमर्थो ऽयमपार्थे[3] इह दीयते ॥

३४३

दरस्राव[1] वासो लुलितकुसुमालंकृति[2] शिरः
श्लथालोकं चक्षुः सरसनखलेखाङ्कितमुरः ।
लसत्काञ्चीग्रन्थिस्फुरदरुणरत्नांशु जघनं
प्रियाङ्गोन्मृष्टाङ्ग्या विष†मिदषियद्गा†[3]वकनृणाम् ॥

वल्लं[4]णस्य ॥

३४४

Skm. II. 702 (मार्जारस्य). प्रत्यूषे गुरुसंनिधौ गृहशुके तत्तद्रहोजल्पितं
प्रस्तोतुं[1] परिहासकारिणि पदैरर्धोदितैरुद्यते ।
क्रीडाशारिकया निलीय निभृतं त्रातुं त्रपा[2]र्त्तां वधूं
प्रारब्धः सहसैव संभ्रमकरो मार्जारगर्जारवः ॥

---

३४१ [1] *Skm.* also °र्णा (B.). [2] *Skm.* °खचताना and °नी (*sic*). [3] *Skm.* °नवेन्द्र (for नरेन्द्र?).

३४२ [1] MS. रः. [2] MS. पि. [3] MS. र्थः.

३४३ [1] *Sic* MS. [2] MS. ते (*ti*). [3] For suggestions as to the reading here see Exegetical Notes. [4] MS. स्र.

३४४ [1] MS. स्तुं. [2] MS. °या°; *Skm.* भया and (B.) त्रपा.

३४५

तल्पे[1] चम्पककल्पिते सखि गृहोद्याने ऽद्य (fol. 54b) सुप्ता-
सि किं
तत्किञ्जल्कचयं न पश्यसि कुचोपान्ते विमर्दारुणम् ।
आः किं छद्मविदग्धमानिनि मयि ब्रूषे पुरोभागिनि
क्रूरैरुल्लिखितास्मि तत्र कुसुमान्युच्चिन्वती कण्टकैः ॥

सोन्नोकस्य ॥

३४६

इतः पौरस्त्यायां ककुभि विवृणोति क्रमदल — Anarghar. iv 3.
त्तमिस्रा[1]मर्माणं[2] किरणकणिकामम्बरमणिः ।
इतो निष्क्रामन्ती नवरतिगुरोः प्रोञ्छति वधूः
स्वकस्तूरीपत्राङ्कुरमकरिकामुद्रितमुरः ॥

३४७

प्रभाते पृच्छन्तीरनुरहसवृत्तं[1] सहचरी — Anarghar. v 6. Jayaratha ad As. p. 76 (anon.). *Saml. 68 (anon.).
र्नवोढा न व्रीडामुकुलितमुखीयं सुखयति[2] ।
लिखन्तीनां[3] पत्राङ्कुरमनिशमस्यास्तु कुचयो
श्चमत्कारो गूढं करजपदमासां कथयति ॥

मुरारेरेतौ ॥

---

३४५ [1] MS. तुल्ये.
३४६ [1] MS. श्रा. [2] MS. पु.
३४७ [1] MS. सि; cf. Pāṇini, v. 4, 81. [2] Jayar. कथ°.
[3] MS. ले (li).

## ॥ मानिनीव्रज्या ॥

३४८

·. 3547 (anon.). *Sarasvatīk. ad* .176 (anon.). *Sabhyāl. B.* *b* (anon.).

मानोन्नतेत्य[सहनेत्य]तिपण्डितेति
मय्येव धिक्कृतिरनेकमुखी सखीनाम्।
आकारमात्रमसृणेन विचेष्टितेन
धूर्तस्य तस्य हि गुणानुपवर्णयन्ति ॥

लक्ष्मीधरस्य ॥

३४९

*Skm.* II. 226 (अमरोः). *Shv.* 1575. *Sm'. B.* 102*b*.

वलतु तरला धृष्टा दृष्टिः खला सखि मेखला
स्खलतु कुचयोरुत्कम्पान्मे विदीर्यतु कञ्चुकम्।
तदपि न मया संभाष्यो ऽसौ पुनर्दयितः शठः
स्फुटति हृदयं मौनेनान्तर्न मे यदि तत्क्षणात् ॥

अमरुकस्य ॥

३५०

*Shv.* 1577 (कस्यापि). ·. 3538 (संकुलस्य). *Sabhyāl.* 30*a* (,,).

तदेवाजिह्माक्षं मुखमविषदास्ता गिर इमाः
स एवाङ्गाक्षेपो मयि सरसमालिङ्गति तनुम्।

---

[1] MS. न.

३४८ [1] MS. कृ? [2] *Śp., Sabhyāl., Sarasvatīk.* दाक्षिण्य. [3] *Sarasvatīk.* तु. [4] *Sarasvatīk.* °रज्ञ.

३४९ [1] *Sbhv., Sml. B.* च. [2] *Skm., Sbhv.* °ष्यो. [3] MS. here inserts शतः (dittography). [4] *Sbhv.* मा.

३५० [1] *Sbhv., Śp., Sabhyāl.* श्च. [2] *Śp., Sabhyāl.* °क्षेपो. [3] MS. त; *Sbhv., Śp., Sabhyāl.* °श्लिष्यति.

यदुक्तं [प्रत्युक्तं] तदपटु शिरःकम्पनपरं
प्रिया मानेनाहो पुनरपि कृता मे नववधूः ॥

शम्भूकस्य ॥

३५१

यदि विनिहिता शून्या दृष्टिः किमु स्थिरकौतुका *Skm. II. 244 (अमरोः).
यदि विरचितो मौने यत्नः किमु (fol. 55a) स्फुरितो ऽधरः। Sbhv. 1625.
यदि नियमितं ध्याने चक्षुः[1] कथं पुलकोद्गमः
कृतमभिनयैर्दृष्टो[2] मानः प्रसीद विमुच्यताम् ॥

अमरुकस्य ॥

३५२

एकत्रासनसंस्थितिः[2] परिहृता प्रत्युद्गमाद्दूरत For reff. see below.
स्ताम्बूलाहरणच्छलेन रभसाश्लेषक्रमो[5] विघ्नितः।
संलापो[7] ऽपि न मिश्रितः परिजनं व्यापारयन्त्यान्तिके[9]
भर्तुः[10] प्रत्युपचारतश्चतुरया कोपः कृतार्थीकृतः ॥

श्रीहर्षस्य[11] ॥

३५० [1] *Sabhyāl.* य.

३५१ [1] *Sbhv.*, Amaru चेतः. [2] *Skm.* also (A.) दृ.

३५२ **Skm.* II. 217 (अमरोः). *Sbhv.* 1583 (पुलिनस्य). *Śp.* 3534 (कस्यापि). Amaru, 18. *Sāhityad.* p. 44 (anon.). *Daśar.* *ad* II. 18 (अमरुशतके). *Sarasvatīk. ad* v. 170 (anon.) *Rasataraṅgiṇī* v. *ad fin.* (anon.). **Sml. P.* 84*b* (पुलिन्दस्य). **Sml. B.* 102*b* (Amaru). Hemac. p. 304 (anon.). [1] *Sarasvatīk.*, Hemac. ग. [2] MS. तेः (*tiḥ*). [3] MS. दू (inserted by revisor). [4] *Skm.*, *Sbhv.*, *Sarasvatīk.*, Hemac., *Sāhityad.* °नयन ; *Śp.*, *Sml. P.*, Amaru, *Daśar.* °हरण. [5] All other texts श्लेषो ऽपि सं°. [6] All other texts ऽआ. [7] MS. यो. [8] *Indische Sprüche*[2], No. 1363 reads विश्रु, with some MSS. of Amaru. [9] *Skm.*, *Rasatar.* °न्त्या तया. [10] All other texts कान्तं. [11] MS. here inserts ॥ twice.

३५३

For reff. see below.

तद्वक्त्राभिमुखं मुखं विनिहितं[2] दृष्टिर्धृता[3] चान्यत[4]स्तस्यालापकुतूहलाकुलतरे श्रोत्रे निरुद्धे मया ।
हस्ताभ्यां[5] च तिरस्कृतः[6] सपुलकः स्वेदोद्गमो[7] गण्डयोः
सख्यः किं करवाणि यान्ति शतधा[8] यत्कञ्चुके संधयः ॥

३५४

For reff. see below.

दूरादुत्सुकमागते विचलितं संभाषिणि स्फारितं
संश्लिष्यत्यरुणं गृहीतवसने कोपाञ्चितभ्रूलतम् ।
मानिन्याश्चरणानतिव्यतिकरे बाष्पाम्बुपूर्णं क्षणा[5]च्चक्षुर्जातमहो प्रपञ्चचतुरं जातागसि प्रेयसि ॥

रतिपालस्य ॥

---

३५३ *Skm. II. 229 (अमरोः). Sbhv. 1581 (कस्यापि). Śp. 3535 (अमरुकस्य). Amaru, 11. *Sml. B. 102b (Amaru). *S.-Ratnak. v. 319 (anon.). Hemac. p. 101, Comm. (anon.). [1] Corrected from य. [2] All other texts विनमितं. [3] All other texts °ष्टिः कृता. [4] Skm., S.-Ratnak., Hemac., Amaru पादयोस्. [5] Śp., Hemac., Amaru पाणिभ्यां. [6] Skm. अपि वारितः; Sbhv. विनिवारितः; S.-Ratnak. has °कृतश्च पु°. [7] MS. मौ. [8] Skm. सहसा. [9] MS. त corrected to य.

३५४ *Skm. II. 249 (अमरोः). Śp. 3539 (कस्यापि). Amaru, 49. *Sml. P. 84a (अमरुकस्य). *Sml. B. 102b (Amaru). *Saml. 137 (anon.). Sarasvatīk. ad v. (anon.) Kāvyapr. ad IV. 24 (anon.). Kāvyaprad. ad IV. 5; VII. 15 (anon.). *Rasavilāsa, § 22 (anon.). Hemac. p. 67 (anon.). *S.-Prab. 47 (anon.). *Kāvyadarpaṇa 34a (a only). [1] Śp. वेगादु°; Sarasvatīk. एष्यत्यु°. [2] All other texts व, excepting Hemac., Śp., Sml. P. (which reads तरलितं), and S.-Prab. (विलुलितं). [3] S.-Prab. च. [4] Skm. °पानत; Saml., Rasavilāsa, Hemac., and Kāvyaprad. in IV. 5 किं चाञ्चित. [5] Śp., Amaru, Sml. P., Skm. (B.), Kāvyapr., Sarasvatīk., Kāvyaprad., Rasavilāsa, Hemac., S.-Prab. °पूर्णेक्षणं; Saml. °पूरेक्षणं.

३५५

व[1]चोवृत्ति[2]र्मा भूद्वलतु च न वा वक्त्रमभि[तो]
न नाम स्याद्बाष्पापगमविषदं लोचनयुगम् ।
समाश्वा[3]सस्तेन प्रणतशिरसः पत्युरभव
त्प्रिया प्रौढक्रोधाप्यपहतवती य[4]न्न चरणौ ॥

वीपालितस्य ॥

३५६

किं पादान्ते प[1]तसि विरम[2] स्वामिनो हि स्वतन्त्राः
कंचित्कालं क्वचिदपि रति[3]स्तेन[3] कस्ते ऽपराधः ।
आगस्कारि[4]ण्यहमिह यया जीवितं त्वद्वियोगे
भर्तृप्राणाः स्त्रिय इति[5] ननु त्वं मयैवानुनेयः ॥

वाक्कूटस्य ॥

*Skm. II. 231 (भावदेव्याः)
*Padyāv. 377 (कस्यचित्)

३५७

यद्गम्यं गुरुगौरवस्य सुहृदो यस्मिँ[1]ल्लभन्ते ऽन्तरं
यद्दाक्षिण्यरसाद्भिया[2] च स(fol. 55b)हसा[3] नर्मोपचारा-
ण्यपि[4] ।
यल्लज्जा निरुणद्धि यत्र शपथैरुत्पाद्यते प्रत्यय
स्तत्किं प्रेम स उच्यते परिचयस्तत्रापि कोपेन[5] किम् ॥

Sbhr. 1626 (कस्यापि).
Śp. 3561 (,,
*Sml. B. 108 (Amaru).

---

३५५ [1] Corrected from न ? [2] MS. र्त्ति. [3] MS. स्वा. [4] MS. प.

३५६ [1] MS. य. [2] Padyāv. लुठसि विमनाः. [3] Skm. and Padyāv. त: the latter proceeds °स्तत्र. [4] MS. री. [5] MS. ते (ti).

३५७ [1] MS. न्. [2] Sbhr. °द्भयाच्च. [3] Śp. सहते. [4] Sbhr. °राद्यदि ; Śp. °राणपि. [5] Sbhr. कोपो ऽस्ति ; MS. °पेन.

३५८

r reff. see below.

भ्रूभङ्गो[1] गुणितश्चिरं नयनयोरभ्यस्तमामीलनं
रोद्धुं शिक्षितमादरेण हसितं मौने ऽभियोगः कृतः ।
धैर्यं कर्तुमपि स्थिरीकृतमिदं चेतः[4] कथंचिन्मया
बद्धो मानपरिग्रहः परिकरे[5] सिद्धिस्तु दैवे स्थिता ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

३५९

r reff. see below.

तथाभूदस्माकं प्रथममविभिन्ना[2] तनुरियं
ततो ऽनु त्वं प्रेयानहमपि हताशा प्रियतमा ।
इदानीं नाथस्त्वं[4] वयमपि कलत्रं किमपरं
मयाप्तं[5] प्राणानां कुलिशकठिनानां फलमिदम् ॥

भावकदेव्याः ॥

३५८ **Skm.* II. 228 (धर्मकीर्त्तेः and also (A.) अमरोः). *Sbhr.* 1578 (अमरुकस्य). **Padyāv.* 230 (अमरोः). **Sml. P.* 84*b* (अमरुकस्य). **Sml. B.* 102*b* (अमरुकस्य). Nami *ad* Rudraṭa VI. 46 (anon.). **S.-Mukt.* I. 93 (anon.). Amaru, 97. [1] *Skm.*, *Sbhr.*, *Sml. P.*, *Sml. B.*, Amaru, Nami, *S.-Mukt.* °भेदो. [2] *Skm.* रचित. [3] MS. वै. [4] MS. त. [5] All other texts °हे परिकरः.

३५९ **Skm.* II. 232 (अमरोः). *Sbhr.* 1622 (कस्यापि). *Śp.* 3558 (अमरकस्य). **Sml. B.* 105*b* (Amaru). **Saml.* 145 (anon.). Amaru, 69. *Kuvalay. ad* 110 (anon.). **S.-Mukt.* I. 81 (anon.). Hemac. p. 305 (anon.). *Padyaracanā,* VIII. 14 (अमरुकस्य). [1] *Padyarac.* and Amaru (some versions) यदा; *Śp.*, *Kuvalay.*, *Saml.*, *S.-Mukt.* पुरा. [2] Amaru, *Saml.*, *Padyarac.* °भक्ता. [3] *Kuvalay.*, *S.-Mukt.* °न्वय. [4] Hemac. त्वं नाथो. [5] *Kuvalay.* हतानां.

३६०

यदा त्वं चन्द्रो ऽभूरविकलकलापेशलवपु[1] *For reff. see below.*
स्तदाहं जातार्द्रा[2] शशधरमणीनां प्रतिकृतिः[4]।
इदानीमर्कस्त्वं खररुचिसमुत्सारितरसः
किरन्ती कोपाग्नीनहमपि रविग्रावघटिता ॥

अचलसिंहस्य ॥

३६१

कोपो[1] यत्र भ्रुकुटिरचना निग्रहो यत्र मौनं *For reff. see below.*
यत्रान्योन्यस्मितमनुनयो दृष्टिपातः[2] प्रसादः।
तस्य प्रेम्णस्तदिदमधुना वैशसं पश्य जातं
त्वं पादान्ते लुठसि[3] न हि[4] मे मन्युमोक्षः खलायाः ॥

प्रद्युम्नस्य ॥

३६२

शठान्यस्याः काञ्चीमणिरणितमाकर्ण्य सह[सा] *For reff. see below.*
समाश्लिष्यन्नेव प्रशिथिलभु[ज]ग्रन्थिरभवः।

---

३६० **Skm.* II. 285 (अचलस्य). *Śp.* 3564 (अचलस्य). **Sml. P.* 88*b* (अचलस्य). **Sml. B.* 107*a* (अचलस्य). **Sabhyāl.* II. 38 (भावमिश्रस्य). [1] *Śp.* ०भूः शिशिरकरसंपर्करुचिर; *Sabhyāl.* ०भूः ०००र्कमधुर; *Sml. P.* ०भूर्हिमकरकलाप(*sic*)सलवपु. [2] *Skm.* तदार्द्रा जाताहं. [3] MS. ग; *Śp.* कृक; so also *Sabhyāl.* (कृश). [4] *Skm.* प्रकृतिभिः.

३६१ **Skm.* II. 234 (अमरोः). *Sbhr.* 1630 (कस्यापि). *Śp.* 3562 (वामनस्य). **Sml. B.* 106*a* (वामनस्य). Amaru, 38. *Daśar. ad* II. 18 (अमरुशतके). *Sarasvatīk. ad* V. 138 (anon.). [1] MS. correction (from सौ ?). [2] MS. त; *Skm.* यत्र दृष्टिः. [3] *Sbhr.* पतसि. [4] All other texts च.

३६२ **Padyāv.* 261 (समाहर्तुः). *Daśar. ad* II. 6 (anon.). *Sāhityad.* p. 34 (anon.). Amaru, 109. **Sabhyāl.* IV. 8 (अमरस्य). [1] All other texts यदा: MS. सहसमा with ा deleted before म. [2] MS. न्नै.

तदेतत्क्काचक्षे[1] घृतमधुमय त्वन्मृदु[2] वचो
विषेणाघूर्णन्ती किमपि न सखीयं[3] गणयति ॥
हिङ्गोकस्य ॥

३६३

मुग्धासि नायमपराध्यति[1] सैवमालि[2]
केयं रुषा परुषिता[3] लिखिताप्यनेन ।
केलिस्खलद्वसनमु(fol. 56a)त्पुलकाङ्गभङ्ग
मुत्तुङ्गपीनकुचमालिखिता त्वमेव ॥
वीर्यमित्रस्य ॥

३६४

*Skm. II. 420 (पाणिनेः). पाणौ शोणतले[1] तनूदरि दरक्षारं[2,3] कपोलस्थलं[4]
विन्यस्या[5]ञ्ज[6]नदिग्धलो[च]नजलैः किं म्लानिमानीयते ।
मुग्धे चुम्बतु नाम चञ्चलतया भृङ्गः क्वचित्कन्दली
मुन्मीलन्नवमालतीपरिमलः किं तेन विस्मर्यते ॥

३६५

कोपः सखि प्रियतमे ननु वञ्चनैव
तन्मुञ्च मानिनि रुषं क्रियतां प्रसादः ।
प्राणेश्वरश्चरणयोः पतितस्तवायं
संभाष्यतां[1] विकसता नयनोत्पलेन ॥

---

३६२ [1] *Padyāv.* °तद्याचचे or °च्चे; *Daśar.*, Amaru, *Sabhyāl.* (?) क्काचचे; MS. °तद्धा (?) for °तत्क्का. [2] All other texts °त्वद्रूक्त. [3] All other texts मे.

३६३ [1] MS. ध्यं. [2] *Sic* MS. (for मै?). [3] MS. य. [4] MS. तु.

३६४ [1] *Skm.* also (A.) मे. [2] *Skm.* also (B.) च. [3] MS. र; *Skm.* मा. [4] *Skm.* ली. [5] MS. न्या, with mark of error against the vowel. [6] *Skm.* स्ता.

३६५ [1] MS. *sic* (see Exegetical Notes).

३६६

बाले नाथ विमुञ्च मानिनि रुषं रो[1]षान्मया किं कृतं
खेदो ऽस्मासु न मे ऽपराध्य[2]ति भवान् सर्वे ऽपराधा मयि।
तत्किं रोदिषि गद्गदेन वच[3]सा कस्याग्रतो रुद्यते
न[4]न्वेतन्मम का तवास्मि[5] दयिता नास्मीत्यतो रुद्यते ॥

For reff. see below.

कुमारभट्टस्य ॥

३६७

गतप्राया रात्रिः कृशतनु[1] शशी शीर्यत[2] इव
प्रदीपो[3] ऽयं निद्रावशमुपगतो घूर्णत[4] इव।
प्रणामान्तो[5] मानस्त्य[6]जसि न तथापि[7] क्रुधमहो
कुचप्रत्यासत्त्या[8] हृदयमपि ते चण्डि[9] कठिनम् ॥

For reff. see below.

महोदधेः ॥

३६६ *Skm. II. 216 (अमरोः). Sbhv. 1614 (भट्टकुमारस्य). Śp. 3554 (कुमारदासस्य). *Sml. P. 86b (कुमारदासस्य). *Sml. B. 105a (कुमारदासस्य). Amaru, 57. Sāhityad. p. 43 (anon.). Daśar. ad II. 16 (Amaru). Sarasvatīk. ad I. 117; II. 144 (anon.). *S.-Ślokāḥ. 13b (anon.). *Sabhyāl. 30a (कुमारदासस्य). *S.-Mukt. I. 53 (anon.). Ananta ad Rasam. p. 42 (anon.). Hemac. p. 149 (anon.). [1] S.-Mukt. द्रो. [2] Sarasvatīk. I. 117 सि. [3] Sabhyāl. मन. [4] Hemac. त्वे. [5] S.-Ślokāḥ. भवानि.

३६७ Sbhv. 1612 (बाणभट्टस्य). Śp. 3713 (कस्यापि). Bühler, Ind. Antiquary, I. p. 114 (Bāṇa). At. p. 54 (anon.). *Sml. P. 120a (anon.). *Sabhyāl. IV. (21a कस्यापि). Padyaracanā. IX. 1 (कस्यापि). *Padyaveṇī. v. 34 (anon.). [1] Śp., Sabhyāl., Padyarac., Padyaveṇī. शशिमुखि. [2] Sbhv. सीदत; Bühler शशीयत (sic). [3] MS. यो. [4] At., Sabhyāl. र्णि. [5] Bühler न्ते; At. °न्तः कोप°. [6] Bühler °नं त्य. [7] Bühler यथा त्वं; Śp., Sabhyāl. °नस्तदपि न जहासि; Padyaveṇī °दपि वहसि त्वं. [8] MS. °ग्रत्या. [9] Bühler सुभ्रु.

३६८

गतो दूरं चन्द्रो जठरलवलीपाण्डरवपु
र्दिशः किंचित्किंचित्तरणिकिरणैर्लोहितरुचः ।
इदं निद्राच्छेदे रसति सरसं सारसकुलं
चकोराक्षि क्षिप्रं जहिहि जहिहि प्रेमलडितम् ॥

३६९

Skm. II. 197 ‘बम्बोकस्य). Sml. P. 123a (कस्यापि).

मया तावद्गोत्रस्खलितहतकोपान्तरितया
न रुद्धो निर्गच्छन्नयमतिविलक्षः प्रियतमः ।
अयं त्वाकूतज्ञः परिणतिपरामर्शे[1]कुशलः
सखीलोको ऽप्यासील्लिखित इव चित्रेण किमिदम् ॥

हिम्बोकस्य ॥

३७०

maru 30. Sml. B. 105b. Padyāv. 222 (अमरोः). ayaratha ad As. p. 5 (anon.).

भवतु विदितं कृत्या[1]लापैरलं प्रिय गम्यतां
तनु(fol. 56b)रपि न ते दोषो ऽस्माकं विधिस्तु पराङ्मुखः ।
तव यदि तथा[2]रूढं प्रेम प्रपन्नमिमां दशां
प्रकृतिचपले[3] का नः पीडा गते हतजीविते ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

३७१

For reff. see below.

असद्वृत्तो नायं न च सखि[1] गुणैरेष रहितः
प्रियो मुक्ताहारस्तव चरणमूले निपतितः ।

---

३६९ [1] MS. र्ष.

३७० [1] *Padyāv.* भव्या; Jayar. व्यर्था. [2] *Padyāv.* °भूतं. [3] Jayar. °तरले.

३७१ **Skm.* II. 237 (कस्यचित्). *Sbhv.* 1607 (अमरुकस्य). *Śp.* 3552 (कस्यापि). **Sml. P.* 86a (anon.). **Saml.* 143 (anon.). [1] *Sbhv.*, *Śp.*, *Sml.* खलु; *Saml.* भवति न गुणैर्वा विरहितः.

गृहाणैनं मुग्धे व्रजतु तव[1] कण्ठप्रणयिता
मुपायो नास्त्यन्यो हृदयपरि[2]तापोपश[म]ने ॥

## ३७२

अनालोच्य[1] प्रेम्णः परिणतिमनादृत्य सुहृद
स्त्वया[2]काण्डे[3] मानः किमिति शरले प्रेयसि[4] कृ[5]तः ।
समाकृष्टा ह्येते विरह[6]दहनोद्भासु[7]रशिखाः
स्वहस्तेनाङ्गारास्तदलमधुनारण्यरु[8]दितैः ॥

For reff. see below.

विकटनितम्बायाः ॥

## ३७३

मा रोदीः सखि नश्यदन्धतमसं पश्याम्बरं ज्योत्स्नया
शीतांशुः सुधया विलिम्पति सखाराज्ञो मनोजन्मनः ।
कः कोपावसरः प्रसीद रहसि स्वेदाम्भसां बिन्दवो
लुम्पन्तु स्तनपत्त्र[2]भङ्गमकरीः सौधागुरु[3]श्यामलाः ॥

## ३७४

मा रोदीः करपल्लवप्रणयिनीं कृत्वा कपोलस्थलीं
मा भाङ्क्षीः परिखेदसाक्षिभिरिव श्वासैर्मुखेन्दोः श्रियम् ।

३७१ [1] *Sbhv.* निज. [2] *Sml.* तव हृदय° ; *Saml.* तव हृदयदाहो°.

३७२ **Skm.* II. 206 (राजशेखरस्य). *Sbhv.* 1170 (कस्यापि). **Sml. B.* 104*b* (वाग्भटस्य). Amaru, 80. **Padyāv.* 228 (अमरोः). **Saml.* 141 (anon.). **S.-Mukt.* I. 99 (anon.). [1] *Saml.* क्व. [2] MS. याः (for या ऽ?). [3] Amaru also मुग्धे; so *S.-Mukt.* [4] *Sbhv.*, *Saml.*, Amaru संप्रति. [5] *Sbhv.* धृ; *S.-Mukt.* सरलत्वे नविडि (*sic*). [6] *Sbhv.*, *Saml.*, Amaru प्रलय. [7] *S.-Mukt.* °सित. [8] *Sbhv.* °ना तस्य रु°; the MS. has ण्ण for ण्य.

३७३ [1] MS. प. [2] MS. तु or त्त. [3] MS. र.

मुग्धे दग्धगिरः स्खलन्ति शतशः किं कुप्यसि प्रेयसि
प्राणास्तन्वि ममासि नोचितमिदं तद्व्यर्थमुत्ताम्यसि ॥

३७५

Śp. 1171 (कस्यापि).

यदेतन्नेत्राम्भः पतदपि[1] समासाद्य तरुणी
कपोले[2] व्यासङ्गं कुचकलशमस्याः कलयति ।
ततः श्रोणीबिम्बं व्यवसितविलासं तदुचितं
स्वभावस्वच्छानां विपदपि मुखं[3] नान्तरयति ॥

३७६

Skm. II. 139. पक्ष्मान्तस्खलिताः कपोलफलके लोलं लुठन्तः क्षणं
धारालास्तरलोत्सिलत्तनुकणाः पीनस्तनास्फालनात् ।
कस्माद्ब्रूहि तवाद्य[1] कण्ठ(fol. 57a)विगलन्मुक्तावलीविभ्रमं
बिभ्राणा[2] निपतन्ति बाष्पपयसां प्रस्यन्दिनो बिन्दवः ॥

राजशेखरस्य ॥

३७७

For reff. see below.

कपोले पत्त्राली करतलनिरोधेन मृदिता[1]
निपीतो निः[2]श्वासै[3]रयममृतहृद्यो ऽधररसः ।

३७५ [1] MS. ये (yi). [2] Śp. ले. [3] MS. corrected from खा.

३७६ [1] Skm. च्छ. [2] MS. भ.

३७७ *Skm. II. 245 (कस्यचित्). Sbhr. 1627 (कस्यापि). Amaru, 81. Dhvanyāl. ad II. 17 (anon.). Ak. p. 261 (anon.). Sarasvatīk. ad v. 185 (anon.). *S.-Mukt. I. 90 (anon.). [1] S.-Mukt. वि(चि)हिता. [2] MS. and Skm. नि (for निः): see the lexica. [3] MS. corrected from °सौ.

मुहुः[1] कण्ठे लग्नस्तरलयति बाष्पः स्तनतटं[3]
प्रियो मन्युर्जातस्तव निरनुरोधे न तु वयम् ॥

३७८

धिग्धि[1]क्क्षामयि केन दुर्मुखि कृतं किं किं न कायव्रतं
द्विचाण्यच दिनानि को न कुपितः को नाभवन्मा . .[2] ।
स्मः केचिन्न[3] वयं यदेकमपरस्याप्युक्तमाकर्ण्यता
मत्युन्माथिनि चन्दने ऽपि नियतं नामाग्निरुत्तिष्ठति ॥
वं[4]क्षणस्य ॥

३७९

स्फुटतु हृदयं कामः कामं[1] करोतु तनुं तनुं
न खलु[2] चटुल[प्रे]म्णा कार्यं पुनर्दयितेन मे ।
इति सरभसं मानाटोपादुदीर्य वचस्तया
रमणपदवी शारङ्गाक्ष्या सशङ्कितमीक्षिता ॥

*For reff. see below.*

३७७ [1] MS. न्न. [2] *Sarasvatīk.* लग्नः कण्ठे त° ; *Skm.* °ग्न स्ति(or स्थि)रयति. MS. writes लग्न twice, the ग्न being in the former case lost. [3] *Sarasvatīk.* टी ; *S.-Mukt.* °भरं.

३७८ [1] MS. ग्धे (*gdhi*). [2] Two syllables (नवान् ?) lost. [3] MS. न्न. [4] MS. क.

३७९ **Skm.* II. 230 (अमरोः and (B.) कस्यचित्). *Sbhv.* 1574 (अर्भकस्य). Amaru, 73. **Sml. P.* 84*a* (अमरुकस्य). **Sml. B.* 102*a* (अमरुकस्य). **S.-Mukt.* I. 84 (anon.). [1] *Sbhv.* कामं कामः. [2] *Skm., S.-Mukt.,* Amaru सखि. [3] *Sbhv.,* Amaru प. [4] Amaru, *Sml. P.* °वेशा ; Amaru also °कोपाटोपा (*Śṛṅgāra-dīpikā*) and °मानोद्रेका (*Śatakāvali*). [5] MS. स्त्र. [6] MS. प. [7] Amaru also निरन्तर (so *Sml. P.*) and ससंभ्रम ; the *Śṛṅgāra-dīpikā* agrees with our MS.

३८०

For reff. see below.

एकस्मिञ्छयने पराङ्मुखतया वीतोत्तरं ताम्यतो
र[न्योन्यं] हृदये[2] स्थिते ऽप्यनुनये संरक्षतोर्गौरवम्।
पश्चादाकुलयोरपाङ्गवलनान्मिश्रीभवच्चक्षुषो
र्भग्नो मानकलिः[4] सहासरभसं[5]व्यावृत्त[6]कण्ठग्रहः[7] ॥

३८१

कन्दर्पकन्दलि सखी . .[1] शा लुनीहि
कोपाङ्कुरं चरण . . . . रतिथिः स्याम।
पश्य प्रसीद चरमाचलचूलचुम्बि
बिम्बं विधो[2]र्लवलपाण्ड[3]रमस्तमेति ॥

३८२

अहो दिव्यं चक्षुर्वहसि तव सापि[1] . . . .
. . . (fol. 57b) मयाङ्कं युवतिषु वपुः संक्र[2] . . . ।

३८० *Skm. II. 248 (अमरोः). Sbhv. 2112 (anon.). Śp. 3715 (अमरुकस्य). *Sml. B. 150a (Amaru). Sāhityad. p. 81 (anon.). Jayaratha ad As. p. 14 (anon.). *S.-Mukt. I. 39 (anon.). Hemac. p. 70 (anon.). *S.-Prab. 61 (anon.). [1] MS. °तस्मिन् श°. [2] Sbhv., Śp., Amaru, Hemac., Jayar., S.-Prab. च; Skm., Sāhityad. °रन्योन्यस्य हृदि. [3] The other texts have दम्पत्योः शनकैर°, S.-Mukt. continuing पांगवलितामि°. [4] MS. ल्कि: see Introduction. [5] Amaru, Śp., S.-Prab. सं. [6] Skm., Sāhityad. °सक्त. [7] Skm. also (B.), Hemac. हं; Sbhv. कौतूहलः; Śp. कण्ठग्रहो ऽनुष्ठितः.

३८१ [1] Akṣaras lost (लटू and योर्मे सदा ? °वृथा ?). [2] MS. र्ध. [3] MS. here inserts ꣸ twice (near the hole for the string).

३८२ [1] Two doubtful akṣaras; the next seven are lost: see Exegetical Notes. [2] The next five akṣaras are lost: see Notes.

. . नाभिज्ञानं कथमितरथा पश्यति पुरो
भवानेकस्तस्याः प्रतिकृतिमयीरिव[1] रमणीः॥

मनोविनोदकस्य ॥

३८३

प्रिये मौनं [मुञ्च श्रु[1]तिरमृतधारां पि]बतु मे *Skm. II. 24; (डिम्बोकस्य
दृशावुन्मील्येतां भवतु जगदि[न्दीव][2]रमयम् ।
प्रसीद प्रेमापि प्रशमयतु निः[3]शेषमधृती
रभूमिः[4] कोपानां ननु निरपराधः परिजनः ॥

डिम्बोकस्य ॥

३८४

कोपस्त्व[या य[1]]दि कृतो मयि[2] पङ्कजाक्षि Amaru, 133. Śṛṅgāratilak 23. *S.-Ratnak. v.324 (anon
सो ऽस्तु प्रियस्तव किमस्ति[3] विधेयमन्यत् ।
आश्लेषमर्पय मदर्पितपूर्व[मुच्चै[4]]
रुच्चैः समर्पय[5] मदर्पितचुम्बनं च ॥

शतानन्दस्य ॥

३८५

सखि कलितः स्खलितो . . सौ[1] नैव प्रणाममात्रेण ।
चिरमनुभवतु भवत्या बाहुलताबन्धनं धूर्तः ॥

गोनन्दस्य ॥

---

३८२ [1] MS. here inserts पङ्ग पङ्ग (?) (near the hole for the string).

३८३ [1] These four akṣaras are partly legible in the MS. [2] These two akṣaras are partly legible in the MS. [3] MS. नेः (*niḥ*). [4] MS. मैः.

३८४ [1] Amaru, *Śṛṅgārat.* ह्य. [2] Amaru, *Śṛṅgārat.* यदि ; *S.-Ratnak.* यदि क्रतो हृदि. [3] Amaru, *Śṛṅgārat.* च. [4] Two akṣaras lost in MS. owing to homœoteleuton. [5] MS. र्पे.

३८५ [1] *Sic* MS., with two akṣaras lost or, if the space is insufficient, omitted. Should we read °तो ऽसौ शाख्यो ? Cf. 394*b*.

३८६

जाते केलिकलौ कृते कमितरि व्यर्थानुनीतौ चिरा
न्माने म्लायति मन्मथे विकसति[1] क्षीणे . धो[2] ऽनेहसि ।
मायास्वापमुपेत्य[3] तन्निपुणया निद्रान्ध्यमाचेष्टितं
मानम्लानिरभून्न येन च न चाप्यासीद्रहःखण्डनम् ॥

३८७

कथंचिन्नैदाघे दिवस इव कोपे विगलिते
प्रसत्तौ[1] . . यां तदनु च निशायामिव शनैः ।
स्मितज्योत्स्नारम्भक्षपितविरहध्वान्तनिवहो
मुखेन्दुर्मानिन्याः स्फुरति कृतपुण्यस्य सुरते[2] ॥

३८८

hv. 1160 मानव्याधिनिपीडिताहमधुना शक्नोमि तस्यान्तिकं[1]
समरुक- [नो ग] (fol. 58a) न्तुं न सखीजनो ऽस्ति चतुरो यो मां
स्य?). बलान्नेष्यति ।
. 3542 मानी सो ऽपि जनो न लाघव[2]भयादभ्येति मातः[3] स्वयं
कस्यापि). कालो याति चलं च जीवितमिति क्षुण्णं मनश्चिन्तया[4] ॥

३८९

hv. 1163 यावन्नो सखि गोचरं नयनयोरायाति ता[व]द्द्रुतं
बुद्धकस्य). गत्वा ब्रुहि यथाद्य[1] ते दयितया मानः समालम्बितः ।
ml. B. 103b
वर्धुकस्य).

---

३८६ [1] MS. ति (ti). [2] वो? क्रुधो to be read? [3] MS. त्य.
३८७ [1] Sic? or त्तौ? The next two akṣaras are lost: read जातायां or प्राप्तायां? [2] MS. भे.
३८८ [1] Akṣara partly lost. [2] MS. °टार. [3] MS. च:. [4] MS. °तपा.
३८९ [1] MS. द्यु.

दृष्टे धूर्तविचेष्टिते तु दयिते तस्मिन्नवश्यं[1] मम
स्वेदाम्भःप्रतिरोधिनिर्भरतर[2]स्मेरं मुखं जायते ॥

३९०

दुष्टा मुष्टिभिराहता हृदि नखैराचोटिता[1] पार्श्वयो
राकृष्टा कवरीषु गाढमधरे सीत्कुर्वती खण्डिता ।
त्वत्कृत्यं त्वदगोचरे ऽपि हि कृतं सर्वं मयैवाधुना
मामाज्ञापय किं करोमि शं[2]रले भूयः सपत्न्यास्तव ॥

३९१

सुतनु जहिहि मौनं[1] पश्य पादानतं मां
न खलु तव[2] कदाचित्कोप एवंविधो ऽभूत् ।
इति[3] निगदति[4] नाथे तिर्यगामीलिताक्षी
नयनजलमनल्पं मुक्तमुक्तं न किंचित् ॥

*For reff. see below.*

३९२

चेतस्यङ्कुरितं विकारिणि दृशोर्द्वन्द्वे द्विपत्त्रायितं
प्रायः पल्लवितं वचःस्वपरताप्रत्यायमानादिष[2] ।

---

३८९ [1] MS. श्य. [2] *Sbhv.* °नोः.

३९० [1] *Sic* MS. (for च्छो?). [2] MS. स.

३९१ **Skm.* II. 250 (अमरोः). *Sbhv.* 1600 (कस्यापि). *Śp.* 3577 (कस्यापि). **Sml. P.* 89*a* (अमरुकस्य). **Sml. B.* 108*b* (Amaru). **Saml.* 151 (anon.). Amaru, 39. *Sāhityad.* p. 98 (anon.). **S.-Ratnak.* (only *a*) v. 12 (anon.). With *b* cf. Bharata's *Nāṭyaśāstra* XV. 67*a*. [1] *Skm.*, *Sāhityad.*, *Sml. B.* कोपं; *S.-Ratnak.* जहिहि तरुणि कोपं; *Sbhv.*, *Śp.*, *Sml. P.* मानं. [2] *Śp.* तव न खलु. [3] MS. ते (*ti*). [4] *Sml. P.* °द्दित.

३९२ [1] MS. द्व. [2] *Skm.* वचस्युपचितं प्रौढं कपोलस्थले.

तत्तत्कोपविचेष्टिते कुसुमितं पादानते तु[1] प्रिये
मानिन्याः [फलितं] न मानतरुणा पर्यन्तवन्ध्यायि[2]तम् ॥

राजशेखरस्य ॥

३९३

Skm. II. 236 (मनोकस्य). कियन्मात्रं[1] गोत्रस्खलितमपराधश्चरणयो-
श्चिरं लोठत्येष[2] प्रहवति[3] न मानाद्विरमसि ।
रुषं [मुञ्चामुञ्च प्रि[4]यमनुगृहाण] यतिहितं
शृणु त्वं यद्ब्रूमः प्रियसखि नखं मा कुरु नदी[5] ॥

३९४

दैवादयं यदि जनो विदितो ऽपराधी
दासोचितैः परिभवैरयमेव शास्यः ।
एषा[1] कपोलफलके ऽ . . . . . .
. . . . . . . (fol. 58b) बाष्पजलप्र[2]णालैः[3] ॥

३९५

कृत्वागः स च नागतो ऽपि किमपि व्यक्तं मनो मन्यते
तत्त्रासे कमुपैमि जङ्गमवने को मामिहाश्वासयेत् ।
इत्युक्त्वाश्रु[1]गलन्मुखी विटसखी ध्वस्ता विस . . .
. . . . . . . .[2] रसि कृतात्यन्तं प्रिया रोदिता[3] ॥

वल्लणस्य ॥

---

३९२ [1] *Skm.* नु. [2] MS. पि.

३९३ [1] *Skm.* ०त्रं च. [2] *Skm.* लोचत्ये (A.) and नोठत्ये (B.). [3] *Skm.* प्रहरति. [4] The MS. retains traces of these four akṣaras. [5] *Skm.* न माने कुरु मतिं; correct MS. to मुखं मा . . . ? Cf. 394 *c-d*.

३९४ [1] This akṣara is partly defaced in the MS. [2] MS. पु. [3] Regarding the sense of the lost akṣaras see Exegetical Notes.

३९५ [1] MS. स्रु. [2] The missing syllables may have been something like विसं]वादिता । शोकोन्मत्तसखीगणो[रसि. [3] *Sic* MS. (for ०ति or even ऽरादत (see Lexx.) ?).

३०६

कपोलं पक्ष्मभ्यः कलयति कपोलात्कुचतटं[1] *Skm. II. 140 (नरसिंहस्य).
कुचान्मध्यं मध्यान्नवमुदितनाभीसरसिजम्[2]।
न जानीमः [किं नु क्व[3] सुकृतमनेन व्यवसि]तं
यदस्याः प्रत्यङ्गं नयनजलबिन्दुर्विहरति[4] ॥

३०७

विकिर नयने मन्दच्छायं भवत्वसितोत्पलं
वितर दयिते हासज्योत्स्नां निमीलतु पङ्कजम्।
वद सुवदने लज्जामूका भवन्तु शिख[ण्डिन]ः[1]
परपरिभवो मानस्थानैर्न मानिनि सह्यते ॥

३०८

अयं धूर्तो मायाविनयमधुरा[1]दस्य चरिता[2] *Skm. II. 117 (सोह्नोकस्य)
त्सखि[3] प्रत्ये[4]षि त्वं प्रकृतिसरले पश्यसि न किम्।
कपोले यल्लाक्षा[5]र[6]सबहलभोगप्रणयिणी
मिमां धत्ते मुद्रामनतिचिरवृत्ता[7]न्तपिशुनाम् ॥

३०९

अप्राप्तकेलिसुखयोरतिमानरुद्ध
संधानयो रहसि[1] जातरुषोरकस्मात्।

---

३०६ [1] *Skm.* करप्राणात्स्तन (A.) and कपोलात्स्तन (B.). [2] *Skm.* स्तनान्नाभिं नाभेर्घनजघनमेत्य प्रतिमुहुः. [3] The MS. retains traces of these three akṣaras; *Skm.* क्व सुकृतमनेन (A.) and क्व नुदनेन (B.). [4] MS. र्षि.

३०७ [1] So to be read? or शिखावलाः?

३०८ [1] *Skm.* वा (?). [2] *Skm.* वचसः. [3] MS. खे (*khi*). [4] MS. त्वै. [5] MS. क्षा. [6] *Skm.* रा. [7] MS. त.

३०९ [1] MS. से (*si*).

यूनोर्[1]मिथो ऽभिलषतो[2]: प्रथमानुनीतिं
भावाः प्रसादपिशुनाः क्षपयन्ति निद्राम् ॥

सोन्नोकस्येतौः ॥

४००

Skm. II. 208 (कस्यचित्). श्रवसि न कृतास्ते तावन्तः[1] सखीवचनक्रमा
शरणपतितो ऽङ्गुष्ठाग्रेणाप्ययं न हतो[2] जनः।
कठिनहृदये[3] मिथ्यामौन[4]व्रतव्यसना[5]दयं
परिजनपरित्यागोपायो न[6] मानपरिग्रहः ॥

४०१

Skm. II. 221. न मन्दो वक्त्रेन्दुः श्रयति न ललाटं कुटिलता[1]
न नेत्राब्जं र[2]ज्यत्य[3]नुष[4]जति न[5] भ्रूरपि भिदाम्।
इदं तु प्रेयस्या (fol. 59a): प्रथयति रुषो ऽन्तर्विकसिताः[6]
शते ऽपि प्रश्नानां यदभि[7]दुरमुद्रो ऽधरपुटः ॥

वैद्यधन्यस्य ॥

४०२

Śp. 3536 (कस्यापि). तत्तद्वदत्यपि यथावसरं[1] हसत्य
प्यालिङ्गने ऽपि न निषेधति चुम्बने ऽपि।
किन्तु प्रसादनभयादति[2]निह्नुतेन
कोपेन[3] को ऽपि नि[4]हितो ऽद्य रसावतारः ॥

महाव्रतस्य ॥

---

३९९ [1] MS. पूरो. [2] MS. षि.

४०० [1] MS. न्त्व:. [2] MS. भो: read निहतो? [3] MS. repeats the न. [4] *Skm.* सौ. [5] MS. वा. [6] *Skm.* व.

४०१ [1] *Skm.* equally well तां. [2] *Skm.* also (A.) च. [3] *Skm.* also (B.) त. [4] *Skm.* also (A.) स. [5] MS. °नित. [6] *Skm.* °लसितं. [7] MS. भे (*bhi*).

४०२ [1] MS. र. [2] *Śp.* पि. [3] Corrected from की. [4] *Śp.* वि.

४०३

आश्लेषेण पयोधरप्रणयिनी प्रत्यादिशन्त्या दृशं
दृष्ट्वाचाधरबद्धतृष्ण[1]मधरं निर्भर्त्सयन्त्या मुखम्।
ऊर्वोर्गा[2]ढनिपीडनेन जघने पाणिं च रुन्धानया
पत्युः प्रेम[3] न खण्डितं निपुणया मानो ऽपि नैवोज्झितः॥

४०४

दीर्घोच्छ्वा[1]सविकम्पिताकुलशिखा यत्र प्रदीपाः कुले
दृष्टिर्यत्र च दीर्घजागरगुरुः कोपे मदीये तव।
विस्रम्भैकरसप्रसादमधुरा यत्र प्रवृत्ताः कथा
स्तान्यन्यानि दिनानि मुञ्च चरणौ सैवाहमन्यो भवान्॥

४०५

परीरम्भारम्भः स्पृशति परमि[1]च्छां न तु भुजौ
भजन्ते विज्ञानं न तु गिरमनूरोधविधयः।
मनस्विन्याः स्वैरं प्रसरति निशासीमसमये
मनः[2] प्रत्यावृत्तं कमितरि कथंचिन्न तु वपुः॥

चक्रपाणेः॥

४०६

[1]अद्योद्यानगृहाङ्गणे सखि मया स्वप्नेन लाक्षारुणः
प्रोत्क्षिप्तो ऽयमशोकदोहदविधौ पादः क्वणन्नूपुरः।
तावत्किं कथयामि केलिपटुना निर्गत्य कुञ्जोदरा
दज्ञातोपनतेन तेन सहसा मूर्ध्नैव संभावितः॥

मधुकूटस्य॥

---

४०३ [1] MS. ष्णु. [2] MS. ना. [3] MS. न.

४०४ [1] MS. च्छा.

४०५ [1] MS. मे (*mi*). [2] MS. मः.

४०६ [1] Cf. the verse अद्योद्याने in the *Karṇasundarī* I. 36, plainly based upon this.

४०७

Skm. II. 201 (अमरोः). Sbhv. 1118 (कस्यापि).

सखि स सुभगो मन्दस्नेहो मयीति न मे व्यथा
विधिपरिणतं[2] यस्मात्सर्वो जनः सुखमश्नुते ।
मम तु हृदये[3] संतापो[4]ऽयं प्रिये[5] विमुखे ऽपि यत्
कथमपि[6] हतव्रीडं[7] चेतो[8] न याति विरागिताम्[9] ॥

४०८

For reff. see below.

भ्रूभे(fol. 59b)दे[1] रचिते ऽपि दृष्टिरधिकं सोत्कण्ठमुद्वीक्षते[2]
रुद्धायामपि[3] वाचि सस्मितमिदं[4] दग्धाननं जायते ।
कार्कश्यं[5] गमिते[6] ऽपि चेतसि तनू[7] रोमाञ्चमालम्बते
दृष्टे निर्वहणं भविष्यति कथं मानस्य[8] तस्मिञ्जने[9] ॥

४०९

Vāmana ad III. 2, 14 (anon.). Kāvyapr. ad IV. 42 (anon.). Kāvyaprad. ad IV. 20 (anon.).

प्रेयान्[1] सो ऽयमपाकृतः सशपथं पादानतः कान्तया
द्वित्राण्येव पदानि वासभवनाद्यावन्न यात्यात्मना[3] ।
तावत्प्रत्यु[त] पाणिसंपुटलसन्नी[वी]निबन्धं[5] धृतो
धावित्वेव कृतप्रणामकमहो प्रेम्णो विचित्रा गतिः ॥

४०७ [1] Sbhv. मे. [2] Skm., Sbhv. विरचि. [3] Skm. मनसः; Sbhv. सततं. [4] MS. यो. [5] Skm., Sbhv. जने. [6] Skm. क्षण. [7] MS. ड. [8] MS. तौ. [9] Sbhv. ग.

४०८ *Skm. II. 227 (अमरोः). Sbhv. 1580 (भदन्तारोग्यस्य). *Sml. P. 85a (भदन्तारोग्यस्य). *Sml. B. 103a (भदन्तारोग्यस्य). Śp. 3540 (भदन्तवर्मणः). Amaru, 28. *S.-Mukt. I. 44 (anon.). *S.-Ratnak. V. 318 (anon.). Sāhityad. p. 81 (anon.). [1] Śp., Amaru, Sml., S.-Ratnak., S.-Mukt. °भङ्गे. [2] Skm. also (A.) त्य. [3] S.-Ratnak. सद्वार्या. [4] MS. स्वि. [5] S.-Mukt., S.-Ratnak. मु. [6] MS. स्य. [7] MS. न. [8] Amaru also नामास्य. [9] S.-Ratnak. चणे; MS. °न् ज°.

४०९ [1] MS. प्रिया. [2] MS. षा. [3] Kāvyapr., Kāvyaprad., Vāmana °त्युन्मना. [4] MS. °त्पा. [5] MS. न्ध.

४१०

गते प्रेमाबन्धे[1] हृदयबहुमाने[2] विगलिते
निवृत्ते सद्भावे जन इव जने[3] गच्छति पुरः ।
तदुत्प्रे[क्ष्योत्प्रे]क्ष्य[4] प्रियसखि गतांस्तांश्च दिवसा
न्न[5] जाने को हेतुः स्फुटति[6] शतधा यन्न[7] हृदयम् ॥

For reff. see below.

४११

सुतनु नितम्बस्तव पृथुरक्ष्णोरपि नियतमर्जुनो महिमा ।
मध्यः सबलिरिदानीं मान्धाता कुचतटः क्रियताम् ॥

४१२ दामोदरस्य ॥

दृष्टे लोचनवन्मनाङ्मुकुलितं[1] चाग्रे गते[2] वक्त्रव
न्न्यग्भूतं बहिरास्थितं[3] पुलकवत्संस्पर्शमातन्वति[4] ।
नीवीबन्धवदागतं शिथिलतामाभाष[5][मा]णे ततो[6]
मानेनापसृतं[7] [8] ह्रियेव[8] सुदृशः पादस्पृशि[9] प्रेयसि ॥

For reff. see below.

४१० *Skm. II. 893 (अमरोः). Sbhv. 1141 (विज्जकायाः). Śp. 3545 (अमरुकस्य), Amaru, 43. S.-Muktāv. XIV. 7 (anon.). S.-Mukt. x. 14 (anon.). [1] Skm., Śp., Amaru, Subhāṣ., S.-Mukt. प्रणय. [2] Sbhv. पि. [3] Subhāṣ., S.-Mukt. धवे. [4] Sbhv. तथा चैवोत्प्रेक्ष्य. [5] MS °तास्ते च दिवसा. [6] Skm., Sbhv., Śp., Amaru, Subhāṣ., S.-Mukt. दल. [7] MS. यं न.

४१२ *Skm. II. 246 (कस्यचित्). Śp. 3581 (कस्यापि). Sarasvatīk. ad v. 138 and 185 (anon.). *Sml. P. 89a (कस्यापि). *Sml. B. 109a (अमरूकस्य). *Sabhyāl. 30a (Samasyā by Bhīmasena). Hemac. p. 86 (anon.). [1] Sarasvatīk. also (185) °वर्त्मनाम्. [2] All other texts पार्श्वस्थिते, Hemac. with चक्रवत्. [3] Skm., Śp., Sarasvatīk., Sml. P., Sabhyāl., Hemac. सि. [4] Sarasvatīk. also (185) °तत्स्पर्शे; elsewhere स्पर्शे समा°. [5] Skm., Śp. °तां स; Sml. P. reads संवीक्ष्यमाणे. [6] MS. here inserts त्त; Śp. reads क्षणं; Sml. P. क्षणात्. [7] MS. य. [8] Sarasvatīk. ग. [9] Sarasvatīk. also (185) °तनोरङ्घ्रि.

## ॥ विरहिणीव्रज्या ॥[1]

४१३

तापस्तत्क्षणमाहितासु बिसिनीष्वङ्गारकारायते
बाष्पः पाण्डुकपोलयोरुपरि वैपुल्यात्कपूरायते[1]।
किं चास्या मलयद्रुमद्रवभरैर्लिम्पामि यावत्करं
तावच्छ्वाससमीरणव्यतिकरैरुद्धूलिरासीत्करः ॥

अच्युतस्य ॥

४१४

[1]Skm. II. 512 (विद्यायाः). देवेन प्रथमं जितो ऽसि[1] शशभृल्लेखाभृतानन्तरं
बुद्धेनोद्धतबुद्धिना स्मर ततः कान्तेन पान्थेन मे ।
त्यक्त्वा तान्वत हंसि मामतिकृशां बा(fol. 60a)लामनाथां स्त्रियं
धिक्त्वां[2] धिक्तव पौरुषं[3] धिगुदयं धिक्कार्मुकं धिकच्छरान्[4] ॥

श्रीराज्यपालस्य ॥

४१५

*Skm. II. 196 (अमरोः). कर्णे[1] यन्न कृतं सखीजनवचो यन्नादृता बन्धुवा
क्यत्पादे निपतन्नपि प्रियतमः कर्णोत्पलेना[2][हतः ।
ते]नेन्दुर्दहनायते मलयजालेपः स्फुलिङ्गायते
रात्रिः कल्पशतायते बिसलताहारो ऽपि भारायते[3] ॥

---

[1] MS. हि (hi).

४१३ [1] MS. चु.

४१४ [1] Skm. also (A.) पि. [2] MS. कु. [3] MS. ष.
[4] These three akṣaras partly lost in MS.

४१५ [1] MS. पयो. [2] MS. लो. [3] Skm. also (A.) हा.

### ४१६

आहारे विरतिः समस्त[1]विषयग्रामे निवृत्तिः परा
नासाग्रे नयनं यदे[2]तदपरं यच्चैकतानं[3] मनः ।
मौनं चेदमिदं च शून्यमखिलं[4] यद्विश्वमाभाति ते[5]
तं[6]द्ब्रूयाः सखि योगिनी किमसि भो किं वा वियोगिन्यसि ॥

For reff. see below.

### ४१७

वत्से[1] नैते[2] पयो[दा[3]]ः सुरपतिकरिणो नो वकाः कर्णशङ्खाः[4]
सौदामिन्यो ऽपि नैताः कनकमयमिदं भूषणं कुम्भपीठे[5]।
नैतत्तोयं नभस्तः[6] पतति मदजलं श्वासवाता[7]वधूतं
तत्किं मुग्धे वृथा[8] त्वं मलिनयसि मुखं प्रावृडित्यश्रुपातैः ॥

At. pp. 39-40 (anon.). *S.-Hārāv. C. 348 (anon.).

### ४१८

नाकानोकहसंभवैः सखि सुधाच्योतल्लवैः पल्लवैः
पल्यङ्कं क्षणमात्रमा[1]स्तृणु [. . . .][2]पधानीकुरु ।

---

४१६ *Skm. II. 122 (राजशेखरस्य). Sbhr. 3485 (anon.). Śp. 3423 (राजशेखरस्य). *Sml. P. 60b (राजशेखरस्य). *Sml. B. 66a (राजशेखरस्य). *Saml. 89 (anon.). *Padyāv. 237 (कस्यचित्). Sāhityad. p. 112 (anon.). Sāhityak. ad IV. 19 (anon.). Sarasvatīk. ad IV. 42 (anon.). *S.-Hārāv. C. 347 (राजशेखरस्य). [1] Sbhr., Śp., S.-Hārāv. ग्र. [2] Sāhityad., Sāhityak., S.-Hārāv. त; Sml. P. यदेयद°. [3] Śp., S.-Hārāv. °निष्ठं; Sml. P. °श्चिकिमंश्वं (?). [4] Sāhityad. °धुना. [5] Sml. P. °भाषसे. [6] Skm. य; Sml. P. ब्रूयास्त्वं. [7] MS. ग.

४१७ [1] At., S.-Hārāv. बाले. [2] MS. ने. [3] Akṣara nearly lost. [4] MS. °स(ग्र ?)खाः; At. °पूराः. [5] At. वारणानां; S.-Hārāv. मण्डनं कु°. [6] S.-Hārāv. विकीर्णं. [7] At. वारिधारा. [8] S.-Hārāv. मुधा.

४१८ [1] MS. गात्र(भ्र ?) सा(ग्रा ?). [2] Four akṣaras omitted.

नो चेत्स्नेहरसावसे[1]कविकसज्ज्वालावलीदारुणो
दारु[2]णीव न मे विरंस्यति दहन्नङ्गान्यनं[3]ङ्गानलः ॥

चक्रस्य ॥

४१९

असौ गतः सौगत एव यस्मा
त्कुर्यान्निरालम्बनतां ममैव ।
सखि प्रियस्ते क्षणिकः किमन्य
न्निरात्मकः शून्यतमः स वन्द्यः ॥

श्रीभोज्य[1]देवस्य ॥

४२०

पूर्णं कपोलतलमश्रुजलैर्यदस्या
यद्धूसरं वदनपङ्कजमायताक्ष्याः ।
अर्धा[1]विदग्धगलदङ्गरसाव[2]सिक्त
मां[3] (fol. 60b) द्रै[4]न्धनं तदिव भस्मकणानुयातम ॥

४२१

अयं धारावाहस्तडिदियमियं दग्धकरका
स चायं निर्घोषः स च रववशो भेकनिचयः ।
इतीव प्रत्यङ्गप्रथितमदनाग्निं कृशतनु
र्घनश्वा[1]सोत्क्षेपैर्ज्वलयति मु[हुं[2]]र्मृत्युवशिनी[3] ॥

---

४१८ [1] MS. षे. [2] MS. रू. [3] MS. व.

४१९ [1] *Sic* MS., as in 462.

४२० [1] MS. ब्रा. [2] MS. षि. [3] In the MS. this akṣara has lost its vowel. [4] MS. द्रै.

४२१ [1] MS. स्वा. [2] This akṣara is partly lost. [3] MS. °सि(श्वि?)नी.

४२२

प्रम्लानं पीनस्तनजघनसङ्गादुभयत
स्तनोर्मध्यस्यान्तः परिमिलनमप्राप्य हरितम्।
इदं व्यस्तन्यासं[2] श्लथभुजलता[3]क्षेपवलनैः
कृशाङ्ग्याः संतापं वदति बिसिनीपत्त्र[4]शयनम्॥

For reff. see below.

४२३

मनो रागस्तीव्रं व्यथयति विसर्पन्नविरतं[1]
प्रमाथी निर्धूमं[2] ज्वलति विधुतः पावक इव।
हिनस्ति प्रत्यङ्गं ज्वर इव गरीयानितं[3] इतो
न मां त्रातुं तातः[4] प्रभवति न चाम्बा न भवती॥

Mālatīm. II. 1. Kāvyapr. ad VIII.2(anon.). Kāvyaprad. ad VIII.2(anon.). Hemac. p. 89 (anon.).

४२४

एतस्या विरह[1]ज्वरः करतलस्पर्शैः परीक्ष्यो न यः[2]
स्निग्धेनापि ज[3]नेन दाहभयतः प्रस्थंपचः[4] पाथसाम्।

For reff. see below.

४२२ *Ratnāvalī*, II. 38. *Śp.* 3401 (श्रीहर्षस्य). **Sml. B.* 64*b* (श्रीहर्षस्य). *Kāvyapr. ad* VIII. 11 (anon.). *Dhvanyāl. ad* I. 17 (anon.). *Kuvalay. ad* 66 (anon.). *Kāvyaprad. ad* VIII. 11 (anon.). *Aucityav. ad* 11 (श्रीहर्षस्य). **S.-Hārāv.* C. 369 (रत्नावलीतः). **S.-Mukt.* III. 88 (anon.). *Padyarac.* V. 8 (कालिदासस्य). [1] *Ratn.*, *Kāvyapr.*, *Kuvalay.*, *Padyarac.* मि. [2] *S.-Mukt.*, *Padyarac.* °न्यस्तं. [3] *Dhvanyāl.*, *Kuvalay.* प्रशिथिल-भुजा. [4] *Ratn.*, *Kuvalay.* नलि.  [5] MS. य.

४२३ [1] Other texts विषमिव विसर्पत्य°. [2] *Mālatīm.* also मो; so *Kāvyaprad.* [3] MS. तः. [4] Hemac. तातस्त्रातुं.

४२४ *Bālarām.* V. 11. **Skm.* II. 163 (योगेश्वरस्य). **Sml. P.* 59*b*. **Sml. B.* 65*a*. *Aucityav. ad* 14. **S.-Hārāv.* C. 359. [1] *Skm.* एतस्यां (B. °स्याः) स्मरसं; so *Bālar.* and *Aucityav.* (with °स्याः, as in *Skm.* B.). [2] *Skm.* ऽस्य नः. [3] *Sml. P.*, *S.-Hārār.* स्निग्धेनापि सखीजनेन. [4] *Bālar.* शोषप्रदः.

निःशङ्कीकृतचन्दनौषधिविधावस्मिंश्चमत्कारिणो
लाजस्फोटममी स्फुटन्ति मणयो विश्वेऽपि हारस्रजाम् ॥

४२५

*Viddhaś.* II. 14. यत्ताडीदलपाकपाण्डु वदनं यन्नेत्रयोर्दुर्दिनं[1]
**Skm.* II. 123. गण्डः पाणिनिषेवणाच्च यदयं संक्रान्तपञ्चाङ्गुलिः[2]।
**Sabhyāl.* III. 24. गौरी क्रुध्यतु वर्तते यदि न ते तत्कोऽपि[3] चित्ते युवा
धिग्धिक्त्वां[4] सहपांशुखेलनसखीलोके[5]ऽपि यन्निह्नवः ॥

राजशेखरस्यैतौ ॥

४२६

**Skm.* II. 297 केयूरीकृतकङ्कणावलिरसौ कर्णान्तिकोत्तंसित[1]
(राजशेखरस्य) व्यालोलालकपङ्क्तिः[2] पथि पुरो बद्धाञ्जलिः पृच्छति[3]।
**Sml. B.* 102a ( ,, ). यावत्किंचिदुदन्तमात्मकमितुस्तावत्स[4] एवेत्यथ
व्रीडावक्रितकण्ठनालमबला कैः कैर्न[5] भिन्ना[6] रसैः ॥

४२७

*Viddhaś.* III. 23. प्रियवि (fol. 61a) रहमहोष्मामर्मरामङ्गलेखा[1]
**Skm.* II. 507 (राजशेखरस्य) मपि हतकहिमांशो मा स्पृश क्रीडयापि।

४२४ [1] *Skm.* निर्बीजी; *Bālar.*, *Aucityar.* निर्वीर्यी; *S.-Hārāv.* निःशेषी. [2] MS. नो. [3] *Skm.* °धौ तस्मिंश्च च (B. ट); *Bālar.*, *Sml. P.*, *Aucityar.*, *S.-Hārāv.* तस्मिंस्तड. [4] *Sml. P.*, *S.-Hārāv.* जः.

४२५ [1] *Viddhaś.*, *Sabhyāl.* यद्दुर्दिनं नेत्रयोः. [2] *Viddhaś.*, *Sabhyāl.* °यत्प्रेङ्खोलितकेलिपङ्कजदलश्वासाः प्रसर्पन्ति च. [3] MS. प. [4] *Viddhaś.* also खलु. [5] *Skm.* °वर्गे.

४२६ [1] *Skm.* कर्णावतंसीकृत. [2] MS. ङ्क; so also *Skm.* (A.). [3] MS. च्छ. [4] MS. तुः ता. [5] MS. च. [6] MS. न्नं.

४२७ [1] *Skm.* °ष्माम्मुर्मुरा and °ष्मामुर्मुरा; *Viddhaś.* °ष्मामुर्मुरा (and °र्मरा).

इह हि तव लुठन्तः प्रोषपीडां[1] भजन्ते
दरजठर[2]मृणालीकाण्डमुग्धा[3] मयूखाः ॥

४२८

यद्दौर्बल्यं वपुषि महती स[र्वतश्चास्पृ[1]]हा य *Skm. II. 125.
न्नासालक्ष्यं[2] यदपि नयनं मौन[मे[3]]कान्ततो यत् ।
एकाधीनं कथयति मनस्तावदेषा दशा ते
को ऽसावेकः कथ[य[3]] सुमु[4]खि ब्रह्म वा वल्लभो वा ॥

लक्ष्मीधरस्य ॥

४२९

निकामं क्षाम[ाङ्गी सर[1]]सकदलीगर्भसुभगा *Mālatīm.* II. 3. *Sarasvatīk. ad* IV. 62 (anon.). *Ak.* p. 324 (anon.).
कलाशेषा मूर्तिः शशिन इव नेत्रोत्सवकरी ।
अवस्थामापन्ना मदनदहनोद्दाह[2]विधुरा
मियं नः कल्याणी रमयति मतिं[3] क[म्पयति च[1] ॥]

भवभूतेः ॥

४३०

निद्रे भद्रमवस्थितासि कुशलं संवेदने किं तव[1] *Skm. II. 298.
क्षेमं ते सखि निर्वृते[2] ननु समं कान्तेन यूयं गताः ।
किं चान्यत्प्रियसंगमे ऽद्य[3] चलितो गच्छन्वि[4]पद्वत्सलो
मूर्छाविस्मृत[5]वेदनापरिजनो दृष्टो ऽस्मदीयो न वा ॥

श्री[6]रविन्दस्य ॥

---

४२७ [1] *Skm.* प्रोषभारं. [2] *Viddhaś.* also ॰जरठ; see 66*d* and note 8 to 500. [3] *Skm.*, corrected from मुग्धकाण्डा.

४२८ [1] Four akṣaras lost. [2] *Skm.* र्थं. [3] Akṣara omitted. [4] *Skm.* (A.) स.

४२९ [1] Akṣaras wholly or partly lost. [2] *Mālatīm.* also म. [3] *Mālatīm.*, *Ak.*, *Sarasvatīk.* ॰नः.

४३० [1] MS. तव कि. [2] MS. त्ते. [3] *Skm.* न. [4] Akṣara वि partly lost in MS. [5] *Skm.* ति. [6] MS. श्रा.

४३१

मध्येसद्म समुद्गता तदनु च द्वारान्तरालं गता
निर्याताथ कथंचिदङ्गणमपि [प्रे]यांस्तु नालोकितः ।
हंहो वायस राजहंस शुक हे हे शारिके कथ्यतां
का वार्त्तेति मृगीदृशो विजयते बाष्पान्तरायं वचः ॥

चित्राङ्गस्य ॥

४३२

Viddhaś. III. 17. Hemac. comm. p. 7 (anon.). Kkbh. ad v. 1.

दर[1]दलितहरिद्राग्रन्थिगौ[रे शरीरे[2]]
स्फुरति विरहजन्मा को ऽप्ययं पाण्डुभावः ।
बलवति सति यस्मिन् सार्धमावर्त्य हेम्ना
रजतमिव मृगाक्ष्याः कल्पितान्यङ्गकानि ॥

राजशेखरस्य ॥

४३३

प्रिये प्रयाते हृदयं प्रयातं
निं[1] (fol. 61b) . . . चे[2]तनया सहैव ।
निर्लज्ज हे जीवित न श्रुतं किं
महाजनो येन गतः स पन्था ॥

धर्मकीर्त्तेः ॥

---

४३१ [1] MS. या; the akṣara प्रे is lost.

४३२ [1] *Viddhaś.* also नख; so Hemac., *Kkbh.* [2] Four akṣaras lost in MS.

४३३ [1] MS. ने (*ni*). [2] In the MS. three akṣaras and the vowel of चे are lost.

४३४

वाष्पश्चक्षुषि नाञ्जनं करतले वक्त्रं न लीलाम्बुजं
गण्डे पाण्डरिमा न पत्त्र[1]मकरी श्वा[सा[2]] मुखे न स्मितम् ।
इत्थं यस्य वियोगयोगविधुरं मुग्धे तवेदं वपु
र्नो जा[3]ने कतमः स पुष्पधनुषा नीतः प्रसादश्रियम् ॥

भ्रमरदेवस्य ॥

४३५

कस्मादिदं नयनमस्तमिताञ्जनश्रि
विश्रा[1]न्तपत्त्र[2]रचनौ च कुतः कपोलौ ।
शृङ्गारवारिरुहकाननराजहंसि
कस्मात्कृशासि[3] विरसासि मलीमसासि ॥

विष्णुहरेः ॥

४३६

For reff. see below.

अरतिरियमु[1]पैति मां न निद्रा
गण[यति त[2]]स्य गुणान्मनो न[3] दोषान् ।
विगलति[4] रजनी न संगमाशा[5]
व्रजति तनुस्तनुतां न चानुरागः ॥

प्रवरसेनस्य ॥

---

४३४ [1] MS. यन्त्र. [2] Akṣara lost in MS. [3] MS. र्जा.

४३५ [1] Two akṣaras partly lost (वि doubtful). [2] MS. ॰यन्त्र. [3] MS. नि.

४३६ **Skm.* II. 185. *Sbhv.* 1113 (कस्यापि). *Śp.* 3427 (बिल्हणस्य). **Padyāv.* 213 (कङ्कस्य). **S.-Ratnak.* v. 216 (anon.). [1] MS. नि. [2] *Skm.* also गमयति (A.); *Sbhv.* प्रथयति; MS. has lost three akṣaras. [3] *Sbhv.* मनो गुणान्न. [4] *Skm., Sbhv., Padyāv., S.-Ratnak.* विरमति. [5] MS. सा.

४३७

असावहं लोहमयी स यस्याः
क्रूरः सखि प्रस्तर . .[1] कान्तः ।
आकर्षकद्रावकचुम्बकेषु
नैको ऽप्यसौ भ्रामक इत्यवेहि ॥

शब्दार्णवस्य ॥

४३८

*Skm.* II. 277. नावस्था वपुषो[1] ममेयमवधेरुक्तस्य नातिक्रमो
नोपालम्भपदानि वा[प्यकरुणे तत्रा][2]भिधेयानि ते ।
प्रष्टव्यः शिवमालि केवलमसौ कच्चिद्भवद्गोचरे
नायातं मलयानिलैर्मुकुलितं कच्चिन्न चूतैरिति ॥

वाक्कूटस्य ॥

४३९

स्वप्ने ऽपि प्रियसंगमव्य . . . .[1] ते न निद्रागम
श्चित्रेणालिखितुं तमिच्छति यदि[2] स्वेदः सपत्नीजनः ।
मुग्धेयं कुरुते ऽथ तद्गुणकथां मन्युर्गिरामर्गलः
प्रायः पुण्यदिनानुभाववलनादाशंसितं सि . .[3] ॥

(fol. 62*a*) . . . ॥

४४०

व्योमश्रीहृदयैकमौक्तिकलते मातर्वलाकावलि
ब्रूयास्त्वं जनमादरः खलु महान् प्राणेषु कार्यस्त्वया ।

---

४३७ [1] Two akṣaras lost (एव ?).

४३८ [1] MS. यो. [2] *Skm.* also (B.) र ; six akṣaras are here lost.

४३९ [1] Four lost akṣaras (सनिमी शे ?). [2] MS. दे (*di*). [3] गि ? The next two akṣaras are lost. Read सिध्यति ?

एतां[1] म्लानिमुपागतां स्रजमिव त्यक्त्वा तनुं दुर्वहा
मेषाहं[2] स . . . . . . . . .[3] तीव्रां वियोगव्यथाम् ॥

४४१

आदृष्टिप्रसरात्प्रियस्य पदवीमुद्वीक्ष्य निर्विण्णया
विश्रान्तेषु पथिष्वहःपरिणतौ ध्वान्ते समुत्सर्पति[4] । *For reff. see below.*
दत्त्वैकं सशुचा[5] गृहं प्रति पदं[6] पा[न्थस्त्रिय]ास्मिन् क्षणे
मा[7] भूदागत इत्यमन्दवलितोद्ग्रीवं[8] पुनर्वीक्षितम् ॥

सिद्धोकस्य ॥

४४२

श्वासास्ताण्डवितालकाः करतले सुप्ता कपोलस्थली **Skm.* II. 126
नेत्रे बाष्पतरङ्गिणी परि[ण[1]]तः कण्ठे कलः पञ्चमः । (शचो(धो)
अङ्गेषु प्रथमप्रवृद्धफलिनी[2] लावण्यसंवादिनी कस्य).
पाण्डिम्ना[4] विरहोचितेन गमिता कान्तिः[5] कथागोचरम्[6] ॥

राजशेखरस्य ॥

४४० [1] MS. ता. [2] MS. षां. [3] Eight akṣaras lost in MS. The sense might be given by स भवान् सहिष्यति कथं. The remains of the first akṣara do not, however, suggest भ.

४४१ *Skm. II. 290. Sbhv. 1056 (अमरुकस्य). Amaru, 76. *Daśar. ad* II. 25 (अमरुशतके). **S.-Mukt.* x. 4 (anon.). **S.-Hārāv.* C. 356. [1] Amaru also °रं प्रि. [2] *Sbhv., S.-Mukt.* °च्छिन्ने; Amaru has both readings. [3] MS. स्व. [4] Amaru also °न्मीलति. [5] *S.-Hārāv.* ह्र. [6] MS. °मुधा; *Skm.* यात्येव स्वनिवेशनं प्रतिपथं. The bracketed syllables have been lost. [7] MS., *S.-Mukt.* ना. [8] *Sbhv.*, Amaru, *Daśar.*, *S.-Mukt.*, *S.-Hārāv.* °तया.

४४२ [1] Akṣara lost. [2] MS. ले (*li*). [3] *Skm.* also °फणिमी. [4] MS. सम्पा. [5] MS. न्ति. [6] *Skm.* कथाशेषतां; MS. °गौरवं.

४४३

स्मितज्यो[त्स्ना[1]]दानादुपकुरु चकोरप्रणयिनी[3]
विधेहि भ्रूलीलां स्मरतु धनुषः पञ्चविशिखः ।
अयि स्तोकोन्निद्रैर्नयनकुमुदैर्मोदय दिशो
विशेषास्ते मुग्धे दधतु कृतिनां चेतसि पदम् ॥

अपराजितरक्षितस्य ॥

४४४

km. II. 242 किमिति[1] कवरी याह[क्षाह]ग्दृंशौ किमकज्जले[3]
(अभिनन्द- मृगमदमसीपत्त्र[4]न्यासः[5] स किं न कपोलयोः[6] ।
स्य). 
arasvatīk. ad अयमयम (fol. 62b) यं किं च क्लाम्यत्यसंस्मरणेन ते
iv. 75 (anon.). शशि[7]मुखि[8] सखीहस्तन्यस्तो विलासपरिच्छदः ॥

४४५

Skm. II. 293 वारं वारमलीक एव हि भवान् किं व्याहृतैर्गम्यता
(कस्यचित्). मित्युद्यम्य सुमन्दबाहुलतिकामुत्थापयन्त्या रुषा ।
संक्रान्तैर्व[ल[2]]यैरलंकृतगलो युष्मद्वियोगोचितां
तन्वङ्ग्याः[3] प्रकटीकरोति तनुतां दृङ्क्ते भ्रमन्वायसः ॥

---

४४३ [1] Akṣara lost. [2] Here something has been erased. [3] MS. णी. [4] Here something has been erased. [5] MS. here inserts य.

४४४ [1] MS. here inserts ꣸ five times. [2] *Skm.* ग्द्. The bracketed akṣaras are omitted in MS. [3] *Skm.* किमनञ्जने; MS. लि corrected to ले. [4] MS. य (?) त्र. [5] MS. ०स्यासः. [6] *Sarasvatīk.* न खलु लिखिताः पत्त्रावल्यः किमद्य०. [7] MS. श्री (*śi*). [8] *Sarasvatīk.* प्रियसखि.

४४५ [1] *Skm.* द्र; MS. द्द. Concerning confusion between उद्यम् and उद्भ्रम् *see* Böhtlingk & Roth *s.v.* यम् + उद् 10. [2] The damaged akṣara looks more like लो than ल. Perhaps some accidental stroke was added. [3] MS. ङ्ग्यः. [4] *Skm.* ०ताम.

४४६

पक्ष्माग्रग्रथिताश्रुबिन्दुविशरैर्मुक्ताफलस्पर्धिभिः[1] — *Śp.* 3414 (कस्यापि).
कुर्वन्त्या हरहासहारि हृदये हारावलीभूषणम् । — *Daśar. ad* IV. 15 (anon.).
बाले बालमृणाल[नाल[2]]वलयालंकारकान्ते करे — **Saml.* 86 (anon.).
विन्यस्याननमायताक्षि सुकृती[3] को ऽयं त्वया स्मर्यते[4] ॥ — **S.-Ratnak.* v. 285 (anon.).

४४७

दहति विरहेष्वङ्गानी[र्घां करोति[2]] समागमे — **Skm.* II. 200 (अमरुकस्य)
हरति हृदयं दृष्टः [स्पृष्टः[3]] करोत्यवशां तनुम् ।
क्षणमपि सुखं यस्मिन् प्राप्ते गते च न लभ्यते
किमपरमतश्चित्रं यन्मे तथापि स वल्लभः ॥

४४८

को[1] ऽसौ धन्यः [कथय सुभगे] कस्य गङ्गासरस्वो[2] — **Skm.* II. 137 (कस्यचित्)
स्तोयास्फालव्यतिकरखलत्कारि कङ्कालमास्ते ।
यं ध्यायन्त्याः सुमुखि लिखितं कज्जलक्लेदभाञ्जि
व्यालुम्पन्ति स्तनकलशयोः पत्त्र[म[7]]भ्रू[णयजस्रम्] ॥

४४९

.[1] शेषेण च्छुरितंकरया कुङ्कुमेनादधत्या
शोणच्छायां भवनबिसिनीहंसके कौतुकिन्या ।

४४६ [1] *Śp., Daśar., Saml., S.-Ratnak.* °निक. [2] Akṣaras omitted. [3] MS. ति. [4] *S.-Ratnak.* चिन्त्यते.

४४७ [1] *Skm.* also unmetrically (B.) °हे ऽगा. [2] Akṣaras lost. [3] Akṣaras omitted.

४४८ [1] MS. कौ ? [2] *Skm.* °सरस्वत्तो° ; MS. °ज्यो. [3] *Skm.* also थम (A.). [4] MS. रे (*ri*) and म. [5] *Skm.* also स. [6] *Skm.* निय. [7] Akṣara omitted ; the other bracketed akṣaras lost.

४४९ [1] One syllable (किं ? प्राक् ?) lost. [2] MS. च्छरति.

कोकभ्रान्तिक्षणविरहिणी यन्मयाकारि हंसी
तस्यैतन्मे . .[1] (fol. 63a) मुपनतं नाथ यत्ते वियोगः ॥

४५०

श्वासोत्कम्पतरङ्गिणि स्तनतटे धौताञ्जनश्यामलाः
कीर्यन्ते कणशः कृशाङ्गि किममी बाष्पाम्भसां बिन्दवः ।
किं चाकुञ्चितकण्ठरोधकुटिलाः श्रो[1]चामृतस्यन्दिनो
हूंकाराः कलपञ्चमप्रणयिनस्त्रुट्यन्ति निर्यान्ति च ॥

p. 3436 (पुष्टिकस्य). Subhāṣita-saṃcaya XXVIII. 6 (anon.). S.-Ratnak. v. 217 and 289 (anon.). S.-Hārāv. C. 353 (पुष्टिकरस्य).

४५१

इदानीं तीव्राभिर्दहन इव भाभिः[1] परिगतो
ममा[3]श्चर्यं सूर्यः किमु सखि रजन्यामुदयते[4] ।
अयं मुग्धे चन्द्रः[5] किमिति मयि तापं[6] प्रकटय[7]
त्यनाथानां बाले किमिह वि[8]परीतं न भवति ॥

४५२

मा मुञ्चाग्निमुचः करान् हिमकर प्राणाः क्षणं स्थीयतां
निद्रे मुद्रय लोचने रजनि हे दीर्घातिदीर्घा भव ।
स्वप्नासादितसंगमे प्रियतमे सानन्दमालिङ्गिते
स्वच्छन्दो भवतां भविष्यति पुनः कष्टो विचेष्टारसः ॥

४४९ [1] Two akṣaras, no doubt फल, are here lost. Regarding the sense see Exegetical Notes.

४५० [1] MS. ता. [2] MS. य.

४५१ [1] Subhāṣ. ति. [2] Śp., S.-Ratnak., S.-Hārāv. वृ. [3] S.-Hārāv. हा. [4] Śp., S.-Saṃcaya, S.-Hārāv. ति. [5] Subhāṣ. सोमः. [6] MS. प. [7] Subhāṣ. वितनुते. [8] MS. here inserts ꣸ .

४५२ [1] MS. र. [2] MS. हि.

४५३

दिशतु सखि सुखं ते पञ्चबाणः स साक्षा
दनयनपथवर्ती यस्त्वयालेखि नाथः ।
तरलितकरशाखामञ्जरीकः शरीरे
धनुषि च मकरे च स्वस्थरेखानिवेशः ॥

४५४

कस्मान्म्लायसि मालतीव मृदितेत्यालीजने पृच्छति *Skm. II. 127 (बाङ्कटस्य or बाङ्कटस्य).
व्यक्तं नोदितमार्तयापि विरहे शालीनया बालया ।
अक्ष्णोर्बाष्पचयं निगृह्य कथमप्यालोकितः के[वलं
किं]चित्कुड्मलकोटिभिन्नशिखरश्चूतद्रुमः प्राङ्गणे ॥

वाक्कूटस्य ॥

४५५

उच्छूनारुणमश्रुनिर्गमवशाच्चक्षुर्गतं मन्थरं
सोष्मश्वासकदर्थिताधररुचिर्व्यस्तालका भ्रू (fol. 63b) . . ।
आपाण्डुः करपल्लवे च निभृतं शेते कपोलस्थली
मुग्धे कस्य तपःफलं परिणतं यस्मै तवेयं दशा ॥

यशोवर्मणः ॥

४५३ [1] Corrected from रू. [2] MS. ञ्ज. [3] The akṣaras रे, खा, and वे are partly lost.

४५४ [1] MS. ॰त्म्ला. [2] *Skm.* बाष्पभरं. [3] Three akṣaras lost. [4] Corrected from खि.

४५५ [1] MS. ॰त्तुर्मन्था. [2] Two akṣaras lost; neither ॰कुटी nor लता seems appropriate, and ॰स्थली recurs in *c*. [3] MS. डु. [4] Corrected from तां.

४५६

केन प्राप्तो भुवनविजयः कः कृती कः कलावान्
केनाव्याजं स्मरचरणयोर्भक्तिरापादिता च ।
यं ध्यायन्ती सुतनु बहलज्वालकन्दर्पवह्नि
प्रोद्यद्गस्मप्रचयरचितं पाण्डिमानं दधासि ॥

४५७

दग्धव्येयं नवकमलिनीपल्लवोत्सङ्गशय्या
तप्ताङ्गारप्रकरविकिरैः किं धुतैस्तालवृन्तैः ।
तच्चैवास्तां दहति नयने चन्द्रवच्चन्दनाम्भः
सख्यास्ते ऽयं वन इव शिखी विप्रतीयोग आधिः ॥

अभिनन्दस्य ॥

४५८

For reff. see below.

सौधादुद्विजते त्य[ज[1]]त्युपवनं द्वेष्टि प्रभामैन्दवीं[1]
द्वारान्त्रस्यति चित्रकेलिसदसो वेशं[3] विषं मन्यते ।
आस्ते केवलमब्जिनीकिसलयप्रस्तारिशय्यातले
संकल्पोपनतत्वदाकृतिरसायत्तेन चित्तेन सा ॥

४५६ [1] MS. त्वी. [2] MS. ०पारि. [3] MS. ता.

४५७ [1] MS. ले (li). [2] MS. क. [3] MS. त्तै. [4] MS. ०स्यसोत्सम. [5] Four akṣaras partly lost; the last by no means clearly आ.

४५८ *Viddhaś.* III. 2. *Bālar.* v. 8. **Skm.* II. 171. *Sarasvatīk. ad* v. 169 (anon.). **Sabhyāl.* B. 4*a* (anon.). Hemac. p. 182, Comm. (anon.). [1] MS. omits ज and reads वी at end. [2] MS. द्र; Hemac. ०न्त्रस्यति. [3] *Viddhaś.*, *Bālar.* ष. [4] *Viddhaś.*, *Bālar.*, *Sarasvatīk.*, Hemac., *Sabhyāl.* र. [5] *Sabhyāl.* ०मत्त.

४५९

अन्तस्तारं तरलिततला[1]: स्तोकमुत्पीडभाजः *Viddhaś.* III. 24.
पक्ष्माग्रेषु ग्रथितपृषतः कीर्ण[2]धाराः क्रमेण ।
चित्तातङ्कं निजगरिमतः[3] सम्यगासूचयन्तो
निर्यान्त्यस्याः कुवलयदृशो बाष्पवारां प्रवाहाः ॥

४६०

मुक्तानङ्गः कुसुमविशि[1]खान् पञ्च कुण्ठी[2]कृताया *Viddhaś.* III. 25.
न्मन्ये मुग्धां प्रहरति हठात्पत्त्रिणा वारुणेन । **Skm.* II. 138
वा[3]रां पू[4]रः कथमप[5]रथा स्फारने[6]त्रप्रणाली
वक्त्रो[7]द्भ्रान्त[8]स्त्रिबलिविपिने शा[9]रिणीसाम्यमेति ॥

राजशेखरस्वामी ॥

४६१

उन्मीलयाक्षि स[1] (fol. 64*a*) खीर्न पश्यसि न चाप्युक्ता ददा
स्युत्तरं
नो वेत्सीदृशमत्र नेदृशमिमां शून्यामवस्थां गता ।
तल्पादृश्यकरङ्कपञ्जरमिदं जीवेन लिप्तं मना
मुञ्चन्ती किमु कर्तुमिच्छसि कुरु प्रेमान्य†दिशागते†[2] ॥

वल्लणस्य ॥

---

४५९ [1] *Viddhaś.* ०लतर. [2] *Viddhaś.* also कर्ण. [3] MS. ङः.
४६० [1] MS. ग्रा. [2] *Skm.* चूर्णी. [3] MS. ना. [4] MS. यू. [5] *Skm.* ०मित. [6] MS. नै (corrected ?). [7] *Skm.* also क्रो. [8] *Skm.* हृ. [9] *Viddhaś.*, *Skm.* सार.
४६१ [1] MS. here erases ते. [2] *Sic* or ०ने ? Read ०द्देषा गतिः ?

४६२

*Skm.* III. 29. किं वातेन विलङ्घिता न न[1] महाभूतार्दिता किं न न
भ्रा[2]न्ता किं न[3] न संनिपातलहरीप्रच्छादिता किं न न ।
तत्किं रोदिति[4] मुह्यति श्वसिति किं[5] स्मेरं च धत्ते मुखं
दृष्टः किं कथयाम्य[6]कारणरिपुः श्रीभोज्य[7]देवो ऽनया ॥

छित्तपं[8]स्य ॥

४६३

*Skm.* II. 121
अमरसिंहस्य)

कुचौ[1] धत्त[2]ः कम्पं निपतति कपोलः करतले
निकामं नि[3]श्वासः सर[4]लमलकं ताण्डवयति ।
दृशः सामर्थ्यानि स्थगयति मुहुर्बाष्पसलिलं
प्रपञ्चो ऽयं किं[5]चित्तव सखि हृदिस्थं कथयति ॥

नरसिंहस्य ॥

४६४

त्यजसि न शयनीयं नेक्षसे स्वामवस्थां
विघटयसि न केशानाकुलग्रन्थिबन्धान् ।
किमपि सखि कुरु त्वं देहयात्रानुरूपं
शतमिह विरहिण्यो[1] नेदृशं क्वापि दृष्टम् ॥

---

४६२ [1] MS. न altered from च? [2] *Skm.* भ्रा. [3] *Skm.* नु. [4] MS. द्रि. [5] *Skm.* मुह्यति रोदिति श्वसिति च. [6] *Skm.* also (A.) °मध्य. [7] *Sic* MS.; cf. 419. [8] MS. य.

४६३ [1] MS. चौ. [2] MS. त्त. [3] *Sic* MS. (श्वि) and *Skm.*; see critical note 2 to 377. [4] *Skm.* also क. [5] *Sic* MS. (for कं?).

४६४ [1] MS. °हरि.

## ॥ विरहिव्रज्या ॥

४६५

गमनमलसं शून्या दृष्टिः श[रीर[1]]मसौष्ठवं
श्वसितमधिकं [किं[2]]न्वेतत्स्यात्किमन्यदतो ऽथ वा[4] ।
भ्रमति[5] भुवने कन्दर्पाज्ञा विकारि च यौवनं
ललितमधुरास्ते ते भावाः क्षिपन्ति च धीरताम् ॥

For reff. see below.

४६६

वारं वारं तिरयति[1] दृशोरुद्गमं[2] बाष्पपूर
स्तत्संकल्पोपहितजडिम स्त[म्भ[3]]मभ्येति गात्रम् ।
सद्यः स्विद्यन्नयमविरतोत्कम्पलोलाङ्गुलीकः
पाणिर्लेखाविधिषु नितरां वर्तते किं करोमि ॥

Mālatīm. I. 34. Sarasvatīk. ad II. 157 (anon.). At. p. 58 (anon.). *Rasavilāsa § 16 (anon.).

४६७

उन्मी (fol. 64b) लन्मुकुलकरालकुन्दकोष[1]
प्रश्चोतद्घनमकरन्दगन्धगर्भः[2] ।
तामीषत्प्र[3]चल[4]विलोचनां नताङ्गी
मालिङ्गन् पवन मम स्पृशाङ्गमङ्गम् ॥

Mālatīm. I. 37.

---

४६५ *Mālatīm.* I. 16. *Daśar. ad* II. 47 (*Mālatīm.*). *Sāhityad.* p. 167 (*Mālatīm.*). **Sml. P.* 64*b* (भवभूतेः). **Sml. B.* 70*b* (भवभूतेः). [1] Two akṣaras lost. [2] Akṣara omitted. [3] *Sāhityad.* न्वि; *Mālatīm.* also न्वे; *Sml. P.* ह्ये. [4] *Sml. P.* °न्यथा. [5] *Sml. P.* भव.

४६६ [1] These eight akṣaras are partly lost in the MS. [2] *At.* सुधावुद्गतो; so *Rasavilāsa.* [3] Akṣara omitted. [4] MS. त्रा.

४६७ [1] *Mālatīm.* श. [2] *Mālatīm.* °बन्धः. [3] MS. °गीषप्र. [4] *Mālatīm.* also °न्नलित.

४६८

or reff. see below.

दलति हृदयं[1] गाढोद्वेगं[2] द्विधा न तु[3] भिद्यते
वहति विकलः कायो मोहं[5] न मुञ्चति चेतनाम् ।
ज्वलयति[6] तनूमन्तर्दाहः करोति न भस्मसा
प्रहरति[7] विधिर्मर्मच्छेदी न कृन्तति जीवितम् ॥

४६९

Skm. IV. 217 (केशटस्य).

नादत्से हरिताङ्कुरान् क्वचिदपि स्थैर्यं[1] न यन्नाहसे
यत्पर्याकुललोचनो ऽसि करुणं कूजन्दिशः पश्यसि ।
दैवेनान्तरितप्रियो ऽसि हरिण त्वं चापि किं यच्चिरं[3]
प्रत्यद्रि प्रतिकन्दरं[4] प्रतिनदि प्रत्यूषरं भ्राम्यं[5][6][सि[7]] ॥

४७०

Bâlar. v. 51.

कस्राघातैः[1] सुरभिरभितः सत्वरं ताडनीयो
गाढ[2]म्रेडं[3] मलयमरुतः शृङ्खलादाम दत्त ।
कारागारे क्षिपत तरसा पञ्चमं रागराजं
चन्द्रं[4] चूर्णीकुरुतं[5] च शिलापट्टके पिष्टपेषम्[6] ॥

४६८ *Mālatīm.* IX. 11. *Uttararāmac.* III. 31. **Sml. P.* 67*b*. **Sml. B.* 75*b*. *Sāhityad.* p. 159 (*Mālatīm.*). *Sarasvatīk. ad* v. 169 (anon.). **Padyār.* 321 (भूपतेः, margin भवभूतेः). **S.-Hārāv.* C. 458. [1] MS. य. [2] *Uttarar.* गो; *S.-Hārāv.* गं; *Sml. P.* °त्कण्ठं. [3] *Uttarar.* (one ed.) शोकाद्वेगाद्विधा तु न; *Padyār.* कामः कामं द्विधा न तु; *S.-Hārāv.* also has तु न. [4] *Mālatīm.* also भज्य. [5] *Padyār.* मूर्छां. [6] MS. here inserts च; *Sarasvatīk.* has ज्वलति च. [7] *Sml. P.* स.

४६९ [1] MS. र्यं. [2] MS. कूजन्नटि. [3] *Skm.* चामो ऽसि यत्प्रत्यहं. [4] *Skm.* °काननं. [5] MS. भा. [6] *Skm.* धाव. [7] Akṣara lost.

४७० [1] For °स्रा in sense of °घ्रा? MS. म्रा? *Bālar.* म्या. [2] MS. डा. [3] *Bālar.* °क्रान्त. [4] MS. न्द्र. [5] MS. व्र. [6] MS. सं; *Bālar.* °बिम्बं.

४७१

ह्रिया संसक्ताङ्गं तदनु मदनाज्ञाप्रशिथिलं
सनाथं माञ्जिष्ठप्रसरकृशरेखैर्नखपदैः ।
घनोरुप्राग्भारं निधिमुखमिवामुद्रितमहो
कदा नु द्रक्ष्यामो विगलितदुकूलं मृगदृशः ॥

चितीशस्य ॥

४७२

एते चूतमहीरुहो ऽप्यविरलैर्धूमायिताः षट्पदै *Skm. II. 498.
रेते ऽपि[1] ज्वलिताः स्फुटत्किसलयोद्भेदैरशोकद्रुमाः ।
एते किंशुकशाखिनो ऽपि मलिनैरङ्गारिताः कुड्मलैः
कष्टं विश्रमयामि कुत्र नयने सर्वत्र वामो विधिः ॥

वाक्कूटस्य ॥

४७३

सव्याधेः[1] कृशता क्षतस्य रुधिरं दष्टस्य लालास्रवः[2] *For reff. see below.*
सर्वं नैतदि[3][हास्ति तत्कथमयं[4] पान्थस्तपस्वी मृतः ।
आ ज्ञातं मधुलम्पटैर्मधुकरैरारब्धकोलाहले
नूनं साहसिकेन चूतमुकुले दृष्टिः समारोपिता ॥

४७१ [1] MS. ह्री.

४७२ [1] *Skm.* प्र.

४७३ **Skm.* II. 430 (राजशेखरस्य). *Śp.* 3822 (रामिलसोमिलयोः). **Sml. B.* 113*b* (रामिलसोमिलयोः). **Sabhyāl.* 27*b* (रामिलसोमिलयोः). **S.-Saṃcaya*, XX. 4 (anon.). [1] MS. धेः. [2] *Skm.* also °स्रवः; *Śp.* °स्रुतिः; *Subhās.* °श्रुतिः. [3] These five akṣaras partly obliterated in MS.; the rest lost with fols. 65-6. I give as far as 475*a* the readings of *Skm.* *Śp.* and *Sabhyāl.* read किंचिन्न°; *S.-Saṃcaya* नैतत्किंचि°, continuing unmetrically °दिहास्ति कोऽप्ययं पान्था वराको. [4] *Śp.*, *Sabhyāl.* सौ.

४७४

Skm. II. 460 (कस्यचित्).

स्खलल्लीलालापं विनिपतितकर्णोत्प] (fol. 67a) लदलं
श्रमस्वेदक्लिन्नं सुरतविरतिक्षा[1]मनयनम्[2] ।
कचा[3]कर्षक्रीडासरलकुरलश्रेणिसुभगं
कदा त[4]द्द्रष्टव्यं वदनमवदातं मृगदृशः ॥

४७५

Sbhr. 1701 (कस्यापि).

अहमिव शून्यमरण्यं वयमि[1]व तनुतां गता[2]नि तो[3]यानि ।
अस्माकमिवोच्छ्वासा दिवसा दीर्घाश्च तप्ताश्च ॥

४७६

For reff. see below.

लीनेव प्रतिबिम्बितेव लिखितेवोत्कीर्णरूपेव च[1]
प्रत्युप्तेव च वज्रलेप[2]घटितेवान्तर्निखातेव च ।
सा नश्चेतसि कीलितेव [वि[3]]शिखैश्चेतोभुवः पञ्चभि
श्चिन्तासंतति[4]तन्तुजालनिविडस्यूतेव लग्ना प्रिया ॥

४७७

नेत्रेन्दीवरिणी मुखाम्बुरुहिणी भ्रूवल्लिकल्लो[1]लिनी
बाहु[2]द्वन्द्वमृणालिनी यदि वधूर्वापी पुन[3]ः सा भवेत् ।
तल्लावण्यजलावगाहनजडै[4]रङ्गैरनङ्गानल
ज्वालाजालमुचस्त्यजेयमसमाः प्राणच्छिदो वेदनाः ॥

४७४ [1] MS. स्का. [2] MS. ॰यन. [3] MS. ता or डा ? [4] MS. हृ.

४७५ [1] MS. मे (*mi*). [2] Four akṣaras partly lost. [3] *Sbhr.* सलिलानि.

४७६ *Mālatīm.* v. 10. *Daśar. ad* IV. 19 (*Mālatīm.*). *Sarasvatīk. ad* II. 104 (anon.), *ad* IV. 51 (anon.). *At.* p. 58 (anon.). **S.-Hārāv.* C. 324 (anon.). [1] *S.-Hārāv.* वा. [2] *Daśar.*, *S.-Hārāv.* ॰सार. [3] Akṣara omitted. [4] MS. सक्त (corrected from क्ति)ते (*ti*).

४७७ [1] MS. लौ. [2] MS. कु. [3] MS. प्रख:. [4] MS. दै (?).

४७८

प्रहर्ता क्वानङ्गः स च कुसुमधन्वाल्पविशिख *Skm. II. 451 (मृगराजस्य)
श्चलं सूक्ष्मं लक्ष्यं व्यवहितममूर्तं क्व च मनः।
इतीमामुद्भूतां स्फुटमनुपपत्तिं मनसि मे
रुजामाविर्भावादनुभवविरोधः शमयति ॥

वन्द्यतथागतस्य ॥

४७९

अन्तर्निबद्धगुरुमन्युपरंपराभि
रिच्छोचितं किमपि वक्तुमशक्नुवत्याः।
अव्यक्तहूंकृतिचलत्कुचमण्डलाया
स्तस्याः स्मरामि मुहु . . विलोकितानि ॥

४८०

भ्रस्यद्विवक्षितमसंफलदक्षरार्थ *Skm. II. 459 (सोन्नोकस्य)
मुत्कम्पमानदशनच्छदमुच्छ्वसत्या।
अद्य स्मरामि परिमृज्य पटाञ्चलेन
नेत्रे तया किमपि यत्पुनरुक्तमुक्तम् ॥

(fol. 67b) सोन्नोकस्य ॥

४७८ [1] These four aksaras partly lost. [2] *Skm.* °चापो; MS. °वन्वाऽ. [3] MS. च्लं. [4] *Skm.* also (A.) क. [5] MS. सु. [6] *Skm.* also (B.) बो.

४७९ [1] MS. न्य. [2] MS. ब्र. [3] MS. कि; the two lost aksaras may have been र्धं.

४८० [1] *Skm.* ञ्च. [2] *Skm.* °पस्खलद् and (A. var. lect.) °संबद्ध; read °संवलद्? [3] *Skm.* °न्त्या and (margin, first hand) थो. [4] *Skm.* ञ्च. [5] One aksara partly lost in MS.

४८१

दग्धप्ररूढमदनद्रुममञ्जरीति
लावण्यपङ्कपटलोऽ्ज्ञतपद्मिनीति[1]।
शीतांशुबिम्बगलितामृतनिर्मितेति
बालाक्षवालहरिणाङ्कमुखी स्मरामि ॥

४८२

मधूद्गारस्मेरभ्रमरभरहूंकारमुखरं
शरं साक्षान्मीनध्वजविजयचापच्युतमिव ।
निलीयान्योन्यस्मिन्नुपरि सहकाराङ्कुरममी
समीक्षन्ते पक्ष्मान्तरतरलतारा विरहिणः ॥

४८३

सा न चेन्मृगशावाक्षी किमन्यासां कथाव्ययः[1]।
कला न यदि शीतांशोरम्बरे कति तारकाः ॥

४८४

*For reff. see below.*

उपरि घनं घनपटलं दूरे कान्ता तदेतदापतितम्[1]।
हिमवति दिव्यौषधयः[2] क्रोधाविष्टः[3] फणी शिरसि[4]॥

४८१ [1] MS. ते (*ti*). [2] MS. ले (*li*). [3] *Sic* MS. (for भ्र? *see* Exegetical Notes).

४८३ [1] MS. पः.

४८४ Bhartṛhari, I. 43. *Sbhv.* 1744 (भर्तृहरेः). **Sml. B.* 121*a* (भर्तृहरेः). *Śp.* 3886 (कस्यापि). *Sarasvatīk.* *ad* III. 31 (anon.). Hemac. p. 252 (anon.). **S.-Ratnak.* III. 322–3 (anon.). **S.-Mukt.* VI. 67 (anon.). [1] Hemac. दयिता° ; *Sarasvatīk.* दयिता किमे ; the other texts have तिर्यग्गिरयोऽपि नर्तितमयूराः and दूरे कान्ता (*Śp.* बाला, *S.-Ratnak.* वनिता), etc., as the second pāda of a verse beginning उपरि पयोधरमाला. [2] MS. व्यो. [3] *Śp.*, *Sarasvatīk.*, *S.-Ratnak.*, Hemac. कोपा. [4] *Sbhv.*, *Śp.*, *S.-Ratnak.*, *S.-Mukt.*, Bhartṛhari read this line क्षितिरपि (or वसुधा) कन्दलधवला दृष्टिं (or तु) पथिकः क्व पातयतु.

४८५

स्थगितं नवाम्बुवाहैरुत्तानास्यो विलोकयन् व्योम ।
संक्रमयतीव पथिकस्तज्जलनिवहं स्वलोचनयोः ॥

जयीकस्य[1] ॥

४८६

ते जङ्घे जघनं च तत्तदुदरं तौ च स्तनौ तत्स्मितं
सूक्तिः सा च तदीक्षणोत्पलयुगं धम्मिल्लभारः स च ।
लावण्यामृतबिन्दुवर्षि वदनं तच्चैवमेणीदृश
स्तस्यास्तद्वयमेकमेवमसकृद्ध्यायन्त एवास्महे ॥

नरसिंहस्य ॥

४८७

यदि शशधरस्त्वद्वक्त्रेण प्रसह्य तिरस्कृत
स्तदयमदयो मह्यं मुग्धे किमेवमसूयति ।
यदमृतरसासारस्नुह्निर्धिनोत्यखिलं जग
ज्ज्वलयति तु मामेभिर्वह्निच्छटाकटुभिः करैः ॥

परमेश्वरस्य ॥

४८८

लीलाताण्डवितभ्रुवः[1] स्मितसुधाप्रस्यन्दभाजो दल
[न्नीलाब्जद्युतिं[2]] (fol. 68a) निर्भरा दरवलत्पक्ष्मावली[3]चारवः[4] ।
प्राप्तास्तस्य वियोगिनः स्मृतिपथं खेदं समातन्वते
प्रेमार्द्राः सुदृशो विकुञ्चनततिप्रेङ्खत्कटाक्षा दृशः ॥

४८५ [1] Two akṣaras partly lost and uncertain.
४८७ [1] MS. ह्नि (*hni*).
४८८ [1] So begins *Damayantikathā*, VII. 41. [2] Five akṣaras partly or wholly lost. [3] MS. °रादरवलयेक्षा. [4] MS. च.

४८९

विस्फारायास्तरलत[1] . . . . विस्फुरन्त
स्तासां तासां नयनमसकृन्नैपुणाद्भ्रञ्चयित्वा ।
मुक्तास्तन्व्या मसृणपरुषा[स्ते[2]]कटाक्षक्षुरप्रा
श्छिन्नं छिन्नं हृदयमदयैश्छिद्यते ऽद्यापि . .[3] ॥
[पर[4]]मेश्वरस्य ॥

४९०

*For reff. see below.* श्यामां[1] श्यामलिमानमानयत भोः सान्द्रैर्मसीकूर्चकै
स्तन्त्रं मन्त्रमथ प्रयुज्य हरत श्वेतोत्पलानां स्मितम् ।
चन्द्रं चूर्णयत क्षणाच्च कणशः [कृत्वा शिला]पट्टके
येन द्रष्टुमहं क्षमे[7] दश दिशस्तद्वक्त्रमुद्राङ्किताः ॥

४९१

*Viddhaś.* II. 1. तस्मिन् पञ्चशरे स्मरे भगवता भर्गेण भस्मीकृते
जानाम्यक्षय[साय[3]]कं कमलभूः कामान्तरं नि[र्ममे[4] ।]
यस्यामीभिरितस्ततश्च विशिखैरापुङ्खमग्नात्मभि
र्जातं मे विदलत्कदम्बमुकुलस्पष्टोपमानं मनः ॥

---

४८९ [1] त uncertain; the following five akṣaras (रलैरंशुभि? °रश्मिभि?) are lost. [2] Doubtful restoration of one akṣara omitted in MS. [3] Two akṣaras lost (चैमें or चैर्नः?). [4] Two akṣaras lost.

४९० *Viddhaś.* III. 1. **Sml. P.* 67*b* (राजशेखरस्य). **S.-Hārār.* C. 452 (कस्यापि). Hemac. p. 193 (anon.). *Kāryaprad. ad* VII. 9 (anon.). [1] *Viddhaś.* (some MSS.), *Sml. P.*, *S.-Hārār.* ज्योत्स्नां (°त्स्नी). [2] MS. र्वै. [3] *Viddhaś.* (some MSS.), *Sml. P.*, *S.-Hārār.* Hemac. मन्त्रं तन्त्र. [4] *S.-Hārār.*, *Kāryaprad.* श्रियं. [5] *Sml. P.* °शोन. [6] Four akṣaras lost in MS., the first having probably been क्ष. [7] Hemac. मो.

४९१ [1] MS. स्मि (*smi*). [2] MS. र्ग. [3] Two akṣaras omitted. [4] Two akṣaras lost. [5] MS. स्य.

४९२

सूतिर्दुग्धसमुद्रतो भगवतः श्रीकौस्तुभे सो[दरौ[1]] *Viddhaś.* 13.
सौहार्दं कुमुदाकरे च किरणाः पीयूषधाराकिरः । **Skm.* II (कार्स्या
स्पर्धा ते वदनाम्बजैर्मृगदृशां तत्स्थाणुचूडामणे **Sabhyā* (राजशे
हंहो चन्द्र कथं निषिञ्चसि मयि ज्वालामुचो [वेदना]ः॥

४९३

अपि पिबत चकोराः कृत्स्नमुन्नामिकण्ठ[1] *Viddhaś.* 15. *Bālar.*
क्रमसरलितचञ्चञ्चञ्चवश्चन्द्रिकाम्भः[3] ।
विरहविधुरितानां जीवितत्राणहेतो[5]
र्भवति हरिणलक्ष्मा येन तेजोद[रिद्रः[6]] ॥

४९४

(f. 68*b*) [शी]तांशुर्विषसोदरः फणभृतां लीलास्पदं चन्दनं *Viddhaś.* 19.
हाराः क्षारपयोभुवः प्रियसुहृत्पङ्केरुहं भास्वतः ।
इत्येषां किमिवास्तु हन्त मदनज्योतिर्विघाताय य[5]
द्ब्राह्याकारपरिभ्रमेण तु वयं तत्त्वत्य[जो व[6]]ञ्चिताः ॥

४९२ [1] Two akṣaras lost. [2] *Viddhaś., Skm., Sabhyāl.* षु. [3] *Viddhaś., Sabhyāl.* नु सि; *Skm.* नु मु. [4] So *Skm.*; *Viddhaś., Sabhyāl.* रोचिषः; in the MS. a part of वे seems to be traceable.

४९३ [1] *Viddhaś.* हृत्स्नमुन्नाम्य कण्ठं or नित्यमुन्नाम°. [2] *Viddhaś., Bālar.* °कवलन. [3] *Bālar.* °चन्द्रकान्तीरमिश्राः. [4] MS. वे (*ri*). [5] These two akṣaras, as well as the following र्भ, are partly lost in the MS. [6] Two akṣaras lost.

४९४ [1] One akṣara wholly, and one partly lost. [2] MS. °र्वषत्सा. [3] *Viddhaś.* also मु. [4] *Viddhaś.* °वस्तु; MS. हन्तु. [5] Five akṣaras partly lost. [6] Two akṣaras lost.

४९५

*Viddhaś.* III. 20

व्यजनमरुतः श्वासश्रेणीमिमामुपचिन्वते
मलयजरसो धाराबाष्पं प्रपञ्चयितुं प्रभुः ।
कुसुमशयनं कामास्त्राणां करोति सहायतां
द्विगुणगरिमा . . न्मा[1]थः कथं नु विरंस्यति ॥
राजशेखरस्यैते ॥

४९६

*Sbhv.* 1087 (बाणकवेः) Amaru, 134. *Aucityav. ad* 14 (भट्टबाणस्य)

हारो जलार्द्र[1]शयनं नलिनीदलानि
प्रालेयशीकरमुचस्तुहिना[2]द्रिवाताः[3] ।
यस्येन्धनानि सरसान्यपि[4] चन्दनानि[5]
[निर्वा][6]णमेष्यति कथं स मनोभवाग्निः ॥

४९७

*Viddhaś.* II. 3

मन्दादरः कुसुमपत्त्रि[1]षु पेलवेषु
नूनं बिभर्ति मदनः पवनास्त्रमद्य ।
हारप्रकाण्डशरलाः कथमन्यथामी[2]
श्वासाः[प्रनर्तित[3]]दुकूलदशाः सरन्ति ॥

४९५ [1] *Viddhaś.* कामोन्मा; MS. मा ऽ . . न्मा (for मानङ्गोन्मा?).

४९६ [1] *Sbhv.*, Amaru, *Aucityav.* वस. [2] MS. णा. [3] *Sbhv.* °श्च हिमांशुभासः; Amaru, *Aucityav.* °स्तुहिनांशुभासः. [4] *Sbhv.*, Amaru, *Aucityav.* °सानि च. [5] This akṣara is partly lost in MS. [6] These two akṣaras are lost in MS.

४९७ [1] MS. °यन्त्रि. [2] MS. मा. [3] Four akṣaras lost.

४९८

अकृतप्रेमैव वरं न पुनः संजातविघटितप्रेमा । *For reff. below.*
उद्धृतनयनस्ताम्यति यथा हि न तथेह[3] जातान्धः[4] ॥

४९९

स्वप्न प्रसीद भगवन् पुन[रेकवारं **Skm.* II. (कालिस्य).
सं[1]]दर्शय प्रियतमां क्षणमात्रमेव ।
दृष्टा[2] सती निविडबाहुनिबन्ध[3]लग्नं
तत्रैव मां नयति सा[4] यदि वा न याति ॥

४९८ *Sbhr.* 1389 (रविगुप्तस्य). *Bhojapr.* 136 (Pavie, p. 38, anon.). [1] MS. here inserts च. [2] *Sbhr.* विघ्नित. [3] *Sbhr.* ०नो हि यथा ताम्यत्येवं न. [4] For this verse *Bhojapr.* has (1) (Pavie):

अकृतस्नेहो हि वरं न वरं स जात(*sic*)विघट्टितस्नेहः ।
उद्धृतनयनस्ताम्यति यथा न तथा(*sic*) जात्यन्धः ॥

(2) (Bomb. 1886, Calc. 1883):

स्नेहो हि वरमघटितो न वरं संजातविघटितः स्नेहः ।
हृतनयनो हि विषादी न विषादी भवति जात्यन्धः ॥

४९९ [1] MS. षी; the five akṣaras रे . . . स[न्दर्श] are lost. [2] *Skm.* also (B.) द्वृा. [3] *Skm.* omits निबन्ध. [4] *Skm.* A. omits सा.

## ॥ असतीव्रज्या ॥

५००

reff. see ow. दृष्टिं हे प्रतिवे[शिनि क्षण[1]]मिहाप्यस्मद्गृहे दास्यसि
प्रायो नैवं[2] शिशोः पिताद्य विरसाः[3] कौपीरपः[4] पास्यति ।
एकाकिन्यपि[5] यामि तद्वरमितः[6] स्रोतस्तमा[7]लाकुलं
नीरन्ध्राः स्तनमा[8][लिखन्तु जठ[9]] (fol. 69a) रच्छेदा नल-
ग्रन्थयः ॥

विद्याया:[10] ॥

५०१

vanyāl. ad 6 (anon.). तेषां गोपवधूविलाससुहृदां राधारहःसाक्षिणां
क्षेमं भद्र कलिन्दराजतनयातीरे लतावेश्मनाम् ।
विच्छिन्ने स्मरतल्पकल्पनविधिच्छेदोप[योगे ऽधुना[6]]
ते जाने जरठीभवन्ति विगलन्नीलत्विषः पल्लवाः ॥

५०० **Skm.* II. 66. *Śp.* 3769 (विज्जकायाः). *Sāhityad.* p. 103 (anon.). *Daśar. ad* II. 19 (anon.). *Sarasvatīk. ad* I. 86 (anon.). *Aś. ad* VIII. 1 (anon.). *At.* p. 62 (anon.). **Sabhyāl.* III. 9 (anon.). Hemac. p. 35 (anon.). [1] Four akṣaras lost. [2] Hemac. नास्य; all other texts have प्रायेणास्य. [3] MS. मा: (?). [4] MS. °यः या. [5] MS. here inserts ꣸ twice. [6] *Skm.*, *Sāhityad.*, *Śp.* सत्व. [7] MS. स्तु. [8] All other texts have °ध्रास्तनु, except *At.* and Hemac., which have °ध्राः पुनरा°. [9] Five akṣaras lost; all other texts have जरठ; but जठर is an alternative, and in the required sense more correct, form of the word; cf. 66*d* and 427*d* above. [10] The MS. joins this to the following verse तेषां . . .

५०१ [1] Corrected from गौ. [2] *Dhvanyāl.* °शील. [3] MS. वे (*ri*). [4] MS. here erases क. [5] *Dhvanyāl.* °मृदु. [6] Four akṣaras here lost. [7] Corrected from लि.

५०२

सिकतिलतलाः सान्द्रच्छायास्तटान्तविलम्बिनः *Skm. II. 56 (विद्यायाः).
शिशिरमरुतां लीलावासाः क्वणज्जलरङ्कवः ।
अवि[नयव[1]]तीनिर्विच्छेदस्मरव्ययदायिनः
कथय मुरले केनामी ते कृता निचुल[2]द्रुमाः ॥

५०३

पान्थ स्वैरगतिं विहाय झटिति प्रस्थानमारभ्यता *Skm. II. 75 (कस्यचित्) *S.-Mukt. II. 61 (anon.).
मत्यन्तं करिसूकराहिगवयैर्भीमं[1] पुरः कानन[2]म् ।
चण्डांशोरपि रश्मयः प्रतिदिशं[3] म्लानास्त्वमेको युवा
स्थानं नास्ति गृहे ममापि भवतो बालाहमेकाकिनी ॥

५०४

विटपिनि शिशिरच्छाये क्षणमिह विश्रम्य गम्यतां पथिकाः[1] ।
अतरुरवारितः परमसमशिलादुर्गमो मार्गः ॥

५०५

अम्बा शेते ऽत्र वृद्धा परिणतवयसामग्रणीरत्र[1] तातो For reff. see below.
निःशेषागार[2]कर्मश्रमशिथिलतनुः कुम्भ[3]दासी तथेह[4] ।

५०२ [1] Three akṣaras lost. [2] MS. लं.

५०३ [1] These three akṣaras are partly lost. [2] MS. कानन. [3] S.-Mukt. नं.

५०४ [1] MS. नै (ni).

५०५ *Skm. II. 73 (भट्टस्य). Sbhv. 2247 (रुद्रटस्य). *Sml. P. 126b (रुद्रस्य). Dhvanyāl. ad II. 26 (anon.). Rasagaṅg. p. 415 (anon.). Citrakh. p. 32 (anon.). [1] Sml. P. °रेष. [2] Akṣara partly lost. [3] Skm. गर्भ. [4] Skm., Dhvanyāl., Rasag., Citrakh., Sml. P. °थात्र; Sbhv. °थाहं.

अस्मिन् पापाहमेका[2] कतिपयदिवसप्रोषितप्राणनाथा
पान्थायेत्थं युवत्या[4] कथितमभिमतं[5] व्याहृतिव्याजपूर्वम् ॥

५०६

स्मरविवशया किंचिन्मिथ्यानिषेधमनोज्ञया
दिशि दिशि तया भूयो भूयः प्रवर्तितनेत्रया ।
कुवलयदृशा शून्ये दैवादतर्कितलब्धया
निभृतपरि[3] . . . (fol. 69b). . . ॥

५०७

asvatīk. ad 169 (anon.). व्यपेतव्यापारं गतविविधशिल्पव्यतिकरं
करस्पर्शारम्भप्रगलितदुकूलान्तशयनम् ।
मुहुर्वेल्लोत्कम्पं दिशि दिशि मुहुः प्रेषितदृशो
रहल्यां[सुत्राम्णोः क्षणिकमिह तत्संगतमभूत् ॥
. ]श्वरस्य ॥

५०५ [1] *Skm.* also (A.) य. [2] MS. कां; *Sbhr.* reads पापा निकेते. [3] These four akṣaras are partly lost. [4] *Sbhr., Dhvanyāl., Citrakh., Rasag.* तरुण्या. [5] *Sbhr.* °मवसथ; *Dhvanyāl., Citrakh., Rasag., Sml. P.* °मवसर.

५०६ [1] Akṣara lost. [2] Two akṣaras imperfect and reading not certain. [3] Imperfect akṣaras (या . . .); reading doubtful; MS. निभृतंयेर.

५०७ [1] *Sarasvatīk.* अ. [2] *Sarasvatīk.* हा. [3] *Sarasvatīk.* च्यु. [4] *Sarasvatīk.* म्भे. [5] MS. ले (le). [6] Two akṣaras partly lost. [7] *Sarasvatīk.* रि. [8] MS. ल्या. [9] Akṣaras almost entirely lost; the MS. reads सु त्राम्णोः for सु°. Author योगेश्वर or परमे°?

५०८

य: कौमारहर: स एव हि वरस्ताश्चन्द्रगर्भा[3] निशा: *For reff. see below.*
प्रोन्मीलन्नवमाधवीसुरभयस्ते[6] ते च[7] विन्ध्यानिला: ।
सा चैवास्मि[8] तथापि चौर्यसुरतव्यापारलीलाभृतां[10]
किं मे[11] रोधसि वेतसीवनभुवां[12] चेत: समुत्कण्ठते ॥

५०९

क्व प्रस्थितासि करभोरु घने निशीथे *For reff. see below.*
प्राणाधिको[1] वसति यत्र जन:[2] प्रियो मे ।

---

५०८ **Skm.* II. 58 (कस्यचित्). *Śp.* 3768 (शीलाभट्टारिकाया:). **Sml. P.* 126*a* (शीलाभट्टारिकाया:). **Padyāv.* 378 (कस्यचित्). *Kāvyapr. ad* I. 4 (anon.). *Kāvyaprad. ad* I. 4 (anon.). *Sāhityad.* p. 70 (anon.). *As.* pp. 127 and 200 (anon.). *Ak.* p. 336 (anon.). **Sabhyāl.* III. 5 (anon.). **S.-Hārāv.* C. 278 (शीलाया:). **S.-Prab.* 82 (anon.). [1] MS. च; *Sml. P.* रह. [2] MS. च. [3] MS. here inserts निर्भा; the other texts (except *Sml. P.*) have ता एव चै(*Sabhyāl.* चा)त्रक्षपा:. [4] MS. नै (*ni*). [5] *Skm.* °लती. [6] Three akṣaras partly lost. [7] MS. र; ? read ते चैव. The other texts have ते चोन्मीलितमालतीसुरभय: प्रौढा: कदम्बानिला: (*Sabhyāl.* °वाता: सचन्द्रा: क्षपा:, *S.-Hārāv.* परिमला मंदा:°); but *Sml. P.* प्रोन्मीलन्नव°. [8] MS. °स्मि (*smi*). [9] So *Skm.*, *Sml. P.*, *S.-Hārāv.*; MS. वैर्य; the other texts have तत्र. [10] So *Skm.*; the other texts read °विधौ. [11] The other texts have रेवा; MS. किंम्मे or °स्मे? [12] *Sbhv.*, *Padyāv.*, *Kāvyapr.*, *Kāvyaprad.*, *As.*, *Sml. P.*, *Sabhyāl.*, *Sāhityad.*, *S.-Hārāv.*, *S.-Prab.* °तरुतले.

५०९ *Sbhv.* 1946 (अमरुकस्य). *Śp.* 3610 (गोविन्दस्वामिनो विकटनितम्बायाश्च). Amaru, 71. *Vetālap.* (ed. Uhle), p. 27. *Sarasvatīk. ad* II. 144 (anon.). **Sabhyāl.* III. 63. **S.-Prab.* 73 (anon.). [1] *Sarasvatīk.*, *S.-Prab.* °णेश्वरो; so *Vetālap.*, some MSS., others °णाधिको (*Sabhyāl.* °पो); *S.-Ratnak.* has भवति for वसति. [2] *Sbhv.* निज:; *Śp.*, *Vetālap.*, *Sarasvatīk.*, *S.-Prab.* मन:; one MS. of *Vetālap.* has जनप्रिया.

एकाकिनी वद[1] कथं न विभेषि बा[2]ले
नन्वं[3]स्ति पुङ्कितश[4]रो मदनः सहायः ॥

५१०

उदेति यस्यां न निशाकरो रिपु
स्तिथिर्नु का पुण्यवतीभि[1]रोप्यते ।
इतीव दुष्टां[2]परिदेविते मुहुः
कुहू[3] कुहूरित्यलमाह कोकिलः ॥

५११

मातर्गेहिनि यद्ययं हतशुकः संवर्ध[1]नीयो मया
लोहं पञ्जरमस्य दुर्नयवतो गाढं तदा कारय ।
अद्यैनं बदरीनिकुञ्जकुहरे लीनं प्रचण्डे . [2]गे
कर्षन्त्या मम तावदङ्गुलिखनैरे[3]वापदेषा गता ॥

५१२

ध्वस्तं केन विलेपनं कुचयुगे केनाञ्जनं नेत्रयो
रागः केन तवाधरे प्रमथितः[1] केशेषु केन स्रजः ।
तेना[2] . . . नौघकल्मषमुषा नीलाब्जभासा सखि
किं कृष्णेन न यामुनेन पयसा कृष्णानुरागस्तव ॥

---

५०९ [1] Amaru also त; *Sabhyāl.* has कथय किं; *S.-Ratnak.* reads विभेषि कथं न. [2] MS. व. [3] *Sbhv.* शूरोऽ. [4] MS. स.

५१० [1] MS. has भि twice. [2] MS. ष्या. [3] *Sic* MS. (for हूः)?

५११ [1] MS. र्धि. [2] One akṣara lost; vowel of ण्डे doubtful; ण्डोरगे seems hardly likely. [3] MS. वो.

५१२ [1] Corrected from नः. [2] Two broken akṣaras; the next three (सेविज? शेषज?) are lost.

५१३

आकृष्यादावमन्दग्रहमलकचयं वक्त्रमासज्य वक्त्रे Sbhv. 1164 (कस्यापि).
कण्ठे[1] लग्नः सुकण्ठः[2] पुनरपि[3] [कुच](fol. 70a)योर्दत्तगा- As. p. 103 (anon.).
ढाङ्गसङ्गः । Citram. p. 72 (anon.).
बद्धासक्तिर्नितम्बे पतति चरणयोर्यः स तादृक्प्रियो मे
बाले लज्जा प्रणष्टा न हि [न हि] कुटिले[4] चोलकः किं त्वपाकृत्[5] ॥

५१४

आमोदिना[1] [स][2] मधुना परिधूसरेण
सव्याकु . . .[3] वता पतता पुरस्तात् ।
आयासितास्मि सखि तेन दिवावसाने
मत्तेन किं प्रणयिना न हि केशरेण ॥

५१५

पान्थे सद्मसरोऽन्तशाड्वलभुवि[1] न्यस्याञ्चलं शायिनि[2]
† . . .[3] स्यचहृञ्च चर्म † वसति ग्रामो न वेलाप्यगात् ।

---

५१३ [1] MS. व. [2] Sbhv. ०मस्व. [3] Sbhv., As. प्रभवति; Citram. प्रसरति. In MS. the next two akṣaras are lost. [4] MS. has न हि once only; Sbhv., As., Citram. निरस्ता न हि न हि सरले. [5] MS. लोचकः किं तुयाक्षत्.

५१४ [1] MS. त्मा. [2] Omitted akṣara conjecturally supplied. [3] Three akṣaras lost (लालक?).

५१५ [1] MS. वे (vi). [2] Four damaged akṣaras. [3] Three akṣaras nearly lost; the consonant part resembles स्वग(ग्र?)न्त(न्न?).

उत्तानद्विगुणासमञ्जसमिलज्जानूदरास्तांशुक
स्तोकोन्मीलदसंज्ञितोरु वयमप्येकाकिनः किं[2] न्विदम् ॥

वल्लणस्य ॥

५१६

Sbhv. 2398 (anon.). Sp. 3782 (anon.). Sarasvatīk. ad v. 169 (anon.). Sabhyāl. IV. 148 (कस्यापि). S.-Ratnak. v. 298 (anon.).

इन्दुर्यत्र न विद्यते[1] न मधुरं दूतीवचः श्रूयते
नालापा[2] निपतन्ति बाष्पकलुषा[3] नोपैति[4] कार्श्यं तनुः[5] ।
स्वाधीना[6]मनुकूलिनीं[7] स्व[8]गृहिणी[9]मालिङ्ग्य[10] यत्सुप्यते
तत्किं प्रेम गृहाश्रमव्रतमिदं कष्टं समाचर्यते[11] ॥

लक्ष्मीधरस्य ॥

५१७

Ratnāvalī, III. 55. Sbhv. 2058. Daśar. ad I. 36. Sml. B. 137b (समरुकस्य).

प्रणयविषदां वक्त्रे दृष्टिं ददाति विशङ्किता
घटयति घनं क[3]ण्ठाश्लेषं सकम्पपयोधरा[4] ।
वदति बहुशो गच्छामीति प्रयत्नधृताप्यहो
रमयतितरां संकेतस्था तथापि हि कामिनी ॥

श्रीहर्षस्य ॥

---

५१५ [1] MS म. [2] MS. कि.

५१६ [1] MS. त्ते; the three akṣaras त्रनवि are partly lost. The other texts have निन्द्यते. [2] MS. या. [3] *Sbhv., Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak.* नोच्छ्वासा हृदयं दहन्ति शिशिरा. [4] *Sbhv., S.-Ratnak.* या. [5] *Sarasvatīk., Sabhyāl.* वपुः. [6] *Sbhv.* ०यत्ता. [7] *Sbhv., Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak.* कां. [8] MS. सु. [9] *Sarasvatīk.* निजवधू. [10] MS. ०लङ्ख. [11] *Sbhv.* हि तज्ञा.

५१७ [1] The other texts have दृष्टिं वक्त्रे द०. [2] *Sml. B.* न. [3] MS. घ. [4] *Sbhv.* कण्ठाश्लेषं न सान्द्रपयोधरा; *Ratn., Daśar.* ०षे रसान्न पयोधरौ.

५१८

दुर्दिननि[1]शीथपवने[2] निःसंचारासु न[3]गरवीथीषु। *For reff. see below.*
पत्यौ विदे[4]शयाते परं सुखं जघनचपलायाः ॥

५१९

मार्गे पङ्किनि तोय[1]दान्धतमसे निःशब्दसंचारकं[2] *Sbhv.* 1948 (कस्यापि).
गन्तव्या दयितस्य मेऽद्य[3] वसतिर्मुग्धेति [4]कृत्वा मतिम्। *Śp.* 3614 ( „ **Sabhyāl.* III 73 (anon.).
आजानूद्धृतनूपुरा करत(fol. 70*b*)ले[5] नाच्छाद्य नेत्रे भृ[6]शं **S.-Ratnak.* 170 (anon.).
कृच्छ्राल्लब्ध[7]पदस्थितिः स्वभवने पन्थानमभ्यस्यति ॥

५२०

बिभ्राणार्द्रनखक्षतानि जघने नान्यत्र गात्रे[1] भया *Sbhr.* 2373 (भट्टवृद्धः?)
न्नेत्रे[2] चुम्बनपाटले च दधती निद्रालसे निव्रणे[3]।
स्वं संकेतमदूरमेव कमितुर्भ्रूसंज्ञया शं[4]सती
सिद्धिं याति विटैककल्पलति[5]का रण्डा न पुण्यैर्विना ॥

---

५१८ *Sbhr.* 1937 (anon.). **Saml.* 206 (anon.). **S.-Hārāv.* C. 265 (anon.). **Padyaveṇī,* IV. 48 (309) (जघनचपलायाः). *Padyaracanā,* VII. 36 (जघनचपलायाः). [1] MS. वि. [2] *Sbhr.* °तिमिरे; *Saml., S.-Hārāv., Padyarac., Padyaveṇī* read दुर्दिवसे घनतिमिरे°, and *Padyaveṇī* ends with रजनीषु. [3] MS. here inserts भ. [4] The akṣaras थी . . . दे are partly or wholly lost; *Padyaveṇī* and *Padyarac.* read पत्युर्विदेश, the former continuing °समये, the latter °गमने; *S.-Hārāv.* has भर्तुर्विदेश न(*sic*)मने° °चपलजघनायाः.

५१९ [1] *Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak.* पङ्कचिते घना. [2] *Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak.* °या. [3] *Śp., Sabhyāl., S.-Ratnak.* °द्य मया प्रियस्य. [4] Three akṣaras partly lost. [5] Two akṣaras partly lost. [6] MS. हृ. [7] MS. °र्सार्थय; *Śp., Sabhyāl.* have कृच्छ्रेणाप्त.

५२० [1] MS. त्र. [2] These akṣaras partly lost. [3] *Sbhr.* °स्खले. [4] *Sbhr.* बिभ्र. [5] MS. ते (*ti*).

५२१

अद्य त्वां जननीमकारणरुषा प्रातः सुदूरं गतां
प्रत्यानेतुमितो गतो गृहपतिः श्रुत्वैव मध्यंदिने ।
पङ्गुत्वेन शरीरजर्जरतया प्रायः सुलक्ष्याकृति
दृष्टो ऽसौ भवता न किं पथिक हे स्थित्वा क्षणं कथ्यताम् ॥

५२२

Skm. II. 310 (कस्यचित्). वस्त्रप्रोतदुरन्तनूपुरमुखाः[1] संयम्य नीवीमणी
नुन्नाढांशुकपल्लवेन निभृतं दत्ताभिसारक्रमाः ।
एताः कुन्तलमल्लिकापरिमलव्यालोलभृङ्गावली
झंकारैर्विकलीकृताः पथि वत व्यक्तं कुरङ्गीदृशः ॥

५२३

Skm. II. 301 (कस्यचित्). पतिर्दुर्वेज्ञो ऽयं विधुरमलिनो[1] वर्त्म विषमं
जनश्छिद्रान्वेषी प्रणयिवचनं दुःपरिहरम् ।
अतः काचित्तन्वी[2] रतिविहितसंकेतगतये
गृहाद्वारं वारं निरसरदथ प्राविशदथ ॥

५२४

Anarghar. VII. 90. उदेष्यत्पीयूषद्युतिरुचिकणार्द्राः[1] शशिमणि
स्थलीनां पन्थानो घनचरणलाक्षालिपिभृतः ।

५२१ [1] MS. °नंनी. [2] MS. सू. [3] MS. ता. [4] Five akṣaras partly lost. [5] MS. स.

५२२ [1] *Skm.* also (B.) ख. [2] Here in the MS. a म is marked as to be deleted. [3] MS. सङ्के or सङ्को. [4] MS. च; *Skm.* र or व.

५२३ [1] *Skm.* also (A.) °निलो. [2] MS. न्वी.

५२४ [1] *Anarghar.* °कर.

चकोरैरुड्डीनैर्झटिति कृतशङ्काः प्रतिपदं
पराचः[1] संचारानविनयवतीनां[3] विवृण्वते ॥

५२५

मलयजपङ्कलिप्ततनवो नवहारलताविभूषिताः[2]
सिततरदन्तपत्त्रकृतवक्त्ररुचो रुचिरामलांशुकाः ।
शशभृति विततधाम्नि धवलयति धरामविभाव्य[3][तां गताः
प्रियवसतिं प्रयान्ति सुखमेव निरस्तभियोऽभिसारिकाः॥]

*Ak.* p. 396 (anon.). *As.* p. 169 (anon.). *Kāvyaprad.* *ad* x. 48 (anon.)

५२४ [1] MS. ञ्चः. [2] Eight akṣaras partly lost. [3] MS. ना. [4] MS. णु.

५२५ [1] *Ak.*, *Kāvyaprad.* ०रसवि ; *As.* ०रजसावि. [2] *Kāvyaprad.* ०षणाः. [3] Two, or three, akṣaras lost at end of last (originally not last) leaf of MS.

# EXEGETICAL NOTES

१. (*b*) संख्यावतां: 'discerning,' cf. *Mahāvīracarita*, VII. 41 *ad fin.*

(*c*) आकम्पकानि शिरस्सु: The great poets shake their heads approvingly. The word कवि is awkwardly repeated from (*a*). Shaking the head seems to express at different times different emotions; cf. 186 (agitation), 350*c* (confusion), *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 10, l. 8 (anger), *Saundarananda Kāvya*, VIII. 14 (sternness?).

२. A punning comparison between Māra's army and the breasts of Buddha's wives.

(*a*) मण्डलाग्रच्चयः: (1) 'sheen of scimitars', (2) 'round and very bright' (or 'bright at the tip'). In connexion with the breasts आबाह्लव्रत refers to their prominence, as often exhibited in Indian sculptures. संनद्धवक्षःस्थलाः: (1) 'cuirassed', (2) 'girt up'.

(*b*) व्रणिनो: (1) 'scarred', (2) 'scarred with नखक्षतानि'. विपक्ष: (1) 'enemy', (2) 'rival'. कर्कशाः: As applied to the स्तनाः, is equivalent to स्थुलाः; cf. *Jānakīharaṇa*, I. 18, X. 8.

(*c*) उत्सृष्ट: (1) 'outspread' ('seen in the sky deployed'), (2) 'laid aside'. अम्बर: (1) 'sky', (2) 'garment'. विग्रह: (1) 'battle', 'war', (2) 'form'. स्मराग्रेसराः: (1) 'led by Kāma = Māra', or 'Māra's vanguard', (2) 'distinguished by love'.

(*d*) माराः: For the plural cf. Koeppen, *Religion des Buddha*, i. 253 sq., B. & R. *s.v.* मार.

३. The three gods, by reflection in Buddha's nails, as they bow at his feet, become really त्रिदश 'thirty', i.e. in this way, at least, are plainly (प्रव्यक्तं) 'the thrice-ten' (thirty-three gods).

(*c*) भवाकूपार: 'ocean of existence.'

४. What did Śiva gain by slaying Kāma, if in doing so he was overcome by *krodha*, since both are enemies (प्रत्यनीक) to self-command (वशित्व)?

(*d*) ग्रामणीर्: 'general.' अर्कबन्धुः: Buddha is commonly named आदित्यबन्धु, cf. *Mahāvastu* (Senart), index, Kern, *Manual of Indian Buddhism*, p. 63.

५. (*d*) कल्पान्त : The bridge, or causeway, is not to be carried away by the rain at the end of a *kalpa*, which rain consists of the अवलेप 'pride'. Buddha's power continues from *kalpa* to *kalpa*.

६. (*d*) भवकन्दकन्द : apparently = 'bulb of the bulb' = 'root of the root'. *Kandarpa*, 'desire,' is the germ of the germ of transitory existence. There is an allusion to the *nidānacakra* (on which see Waddell, *Lamaism*, p. 108; de la Vallée Poussin, *Deux Notes sur le Pratītyasamutpāda* (Algiers Congress), i. 193 sqq.; Oltramare, *La Formule bouddhique des douze causes* (Geneva, 1909)).

७. In this verse the acceptance of Buddhism is compared to a royal consecration, concerning the details of which see Goldstücker's *Sanskrit Dictionary*, *s.vv.* अभिषेक and अभिषेचनीय; Hastings, *Encyclopædia of Religion and Ethics*, *s.v.* *Abhiṣeka*. The Buddhist virtues correspond to the various appurtenances of the ceremony: कारुण्य = the imperishable *Kandalī* flowers, प्रज्ञा = the queen's necklace, शम = the coronation water, Buddha's नखांशव: = the garland. Compare St. Paul's words in Ephesians vi. 13–20.

(*d*) अभयप्रदान: For the custom of free pardons at the time of a consecration see Goldstücker, loc. cit., p. 282*a*, and *Kauṭilīya Arthaśāstra*, p. 147.

अपूर्वदेशाधिगमे युवराजाभिषेचने ।
पुत्रजन्मनि वा मोक्षो बन्धनस्य विधीयते ॥

नखांशव: : These would naturally adorn the heads of the prostrate adorers.

८. The verse speaks of a Tree of Paradise composed of the six *Abhijñās* with the six *Pāramitās*, शील being the cool (शीतल) water, firm (दृढ) ध्यान the water-pool round the tree (आलवाल), दान the tall (महोन्नति) trunk, stubborn (i.e. 'stiff', 'unbending', अवार्य), वीर्य the boughs, प्रज्ञा the twigs, क्षान्ति the flowers (the reading प्रसून in *c* is obviously preferable, °सन्न read for °सून). The seed contained in the fruit is संबोधि. Concerning the six अभिज्ञा's ('special insights') see Kern, *Buddhismus*, i. pp. 379–80 (German ed.).

(*c-d*) The sense would be improved by reading °द्वयसु°, since क्षान्ति accounts for the सुच्छाय.

९. We manage, indeed (कामं), to conceal all forms of expression (व्यक्तिप्रकार) of surprise at Kāma, who singly, by the mere side-glances of his wife, conquers the world. What of Buddha, who, without moving even his brows, conquered both Kāma and his army? There seems to be a pun in अबला and सबल.

(*c*) अभितः : = अभिमुखे.

१०. The sense is that some persons absurdly praise Buddha, whose aim was to escape from the world of countless rebirths, for a mere victory over Kāma, who was promptly (द्राग्) turned to ashes by the glance of Śiva, though a lover.

(*b*) निलय॰: the पौरुष 'contained', 'had for its scope', the फल; in the same sense we might have had फलगर्भ 'having for its embryo the fruit'. As regards फल, see Kern, *Manual of Buddhism*, p. 51, n. 6. उज्जिहीर्षा represents the aspiration which leads to the future Buddhahood; cf. Kern, op. cit., p. 65, de la Vallée Poussin, *Bouddhisme*, pp. 297 sqq. महापौरुषस्य: Buddha is महापुरुष.

११. The warrior of Māra, मारसुभट, about to devour Buddha's head, is frightened by his own reflection, seen bowing in Buddha's crest-jewel.

(*a*) समय : = 'doctrine' (the common Buddhist word).

(*b*) मनोविक्रम : 'conceit of prowess.' He is विक्रान्तंमन्य.

(*c*) व्यात्ताननः 'open-mouthed,' a common feature of demons; see, for example, the illustration No. 40 in Grünwedel's *Buddhistische Kunst in Indien* [2]. अद्भुतमौलिरत्न refers probably to the *uṣṇīṣa*.

१२. Perhaps the verse contains a punning allusion to some book entitled कुसुमाञ्जलि. अ(आ)लिनिवह might mean 'a number of lovers' (आलि) as well as of bees (अलि). In that case पदप्रेङ्खोल will refer to the swing of verse, and राग = (1) 'glow', (2) 'passion'.

(*a-b*) 'Having an unprecedented splendour of flowers produced by the suddenly thickening glow of pollen gathered through the sportive swinging of their feet as they moved about in their play.'

१३. In this verse Buddha is compared to an elephant; hence the ref. to his दशन 'tusk'. The bright tusk, shining

amid the redness of the partly opened mouth, then suggests the dawn. As regards the redness of the elephant's palate see *Harṣacarita*, trans. Cowell & Thomas, p. 53.

(*a-b*) 'The tusk, whose brightness emerges in the midst of rays which he emits while making his paces, with his rather red lips slightly open.'

(*a*) **वीथीक्रम** : = **वीथीमार्ग** 'one of an elephant's paces'?

(*b*) **उद्देशवशिनः** : (1) 'of him who has self-mastery (needed) for teaching'; (2) 'of the tame elephant of the highest region' (?).

(*c*) **सुखं . . . शिवं**: For the combination see B. & R. *s.v.* **सुख**.

(*d*) **महिम** = **महस्** 'splendour'. **घन**: 'intense.'

**१४**. (*b*) **वृद्धत्वं वरयोषितो ऽनयद्**: The reference is to Buddha's abandonment of his home. **स्वान्त** : = 'heart'.

(*d*) **वाष्पकम्पपुलक**: This triad corresponds inversely (?) *seriatim* (**यथासंख्य**) to the **राग**, **त्रास**, and **श्रद्धा** in *a-c*.

**१५**. (*b*) **परिस्फुट**: 'manifest.' **नीलाब्ज**: There are the eyes of the **स्वर्गार्थ** 'gods'. **पूजा**, of course, takes constantly the form of a flower offering. **स्तोमतया**: 'through the multitude.'

(*c*) **प्रभापल्लव°**: 'the rays forming the hem (**पल्लव**) of the unprecedented ('imaginary') **चीवरपट**.' So splendid a **चीवर** is indeed **अपूर्व**.

**१६**. (*b*) **सर्वे . . .**: even if all the gods were **कुसुमशस्त्राः** (i.e. had flower-bows, like Kāma), what then?

(*c*) **इतीव**: This is why he has not shrunk from making all the Devas Buddhists, by reducing them to **सुमनोस्त्रत्वं**, 'the state of having good intentions' (**सुमनः** = (1) 'good intentions', (2) 'flowers') for weapons.

(*d*) **दृष्टदिङ्मार°**: 'who had accomplished a *digvijaya* over Māra.' **लोकेश्वर**: = Avalokiteśvara.

**१७**. (*a*) **ज्योत्स्ना**: Not a **कमल**, because of the **ज्योत्स्ना** 'moonlight', since the **कमल** is red in colour and closes during the night. For the idea in **पटवृष्टि** cf. *Jānakīkaraṇa*, I. 1.

(*b*) **सान्द्रश्रीपरिमलः**: *Śrī* is the goddess of day-lotuses (Padmā); hence not the moon (or simply because the moonlight has no scent). In the case of Avalokiteśvara **श्री** perhaps refers to his wife Tārā (or to the lotus which he carries); but cf. **आननश्री** 18*c*: has **परिमल** also here a punning sense,

'meeting of savants'? **अमलम्**: The moon, on the contrary, has a blot (**मल**).

(*c*) **मधुद्राणां**: No doubt = **मधुद्रा°** = (1) 'bees', (2) 'lovers', whose sleep would, of course, be dispelled by Avalokiteśvara, being a Bodhisattva, as the day-lotus by opening wakes the bee. **अपमुद्र**: = **उन्मुद्र** 'unsealed', 'unrestrained'.

(*d*) **चकोरान्**: The cakora subsists on moonbeams, cf. 173*c*, 195*c*, 443*a*, 493*a*; there is, no doubt, a reference to the secondary meaning of **चकोर** 'an eye drinking the nectar of a moonlight face' (Monier-Williams *s.v.*). **सरसिरुहपाणेः**: = **पद्मपाणेः**.

१८. (*a*) **वरद्कर**: Concerning this *mudrā* of Avalokiteśvara and concerning the **प्रेत** see Foucher, *Iconographie Bouddhique de l'Inde*, pp. 98 sqq. **तर्ष**: = **तृष्णा**. The moon's ambrosia also quenches the thirst of the dead who pass into it (according to the theory described by Rhys Davids, '*Theory of Soul in the Upanishads*,' J.R.A.S. 1899, pp. 81–2, and taught at Somanath in the time of Mahmud of Ghazni; see Ferishta, trans. Briggs, i. p. 68). The form **तर्ष** is favoured by Buddhist writers, occurring e.g. in the *Saundarananda Kāvya*, XIV. 18, XVI. 19, XVIII. 30, etc.

(*c*) **सितगभस्ति**: a comparison with the moon.

(*d*) **दयार्द्रालोकनो**: Concerning Avalokiteśvara as the god of compassion and the look (**आलोकन**), see Waddell, J.R.A.S. 1894, pp. 54 sqq., *Lamaism*, pp. 356–8; Grünwedel, *Mythologie des Buddhismus*, pp. 127–8, 133–4, 137; Foucher, op. cit., pp. 97 sqq. The present ref. is to a white one; see Waddell, opp. citt., pp. 59, 357; Grünwedel, op. cit., p. 109; Foucher, op. cit., p. 109.

१९. (*a*) **रयस्थिराकृति**: For the idea of steadiness due to speed, cf. *Śakuntalā*, I. 8, *Vikramorvaśī*, I. 4.

(*b*) **प्रालेयपाद्**: 'the moon.'

२०. A punning dialogue between Viṣṇu and Lakṣmī.

*V.* My Queen, you are angry (**कुपिता**).

*L.* 'Tis you who are father of earth (**कुपिता**): who else is guru of the world?

*V.* You are mother of worlds (**माता जगतां**).

*L.* 'Tis you who are measurer of worlds (**माता जगतां**, cf. *R.V.* VIII. 41. 4 and contrast III. 32. 7); no other comprehends them.

*V.* My Queen, in a playful quarrel you are endless (**अनन्ता**, will always have the last word).

*L.* 'Tis you who will not bow (**अनन्ता**). May Śauri, who, hearing the word **अनन्त**, does bow to Lakṣmī, protect you!

२१. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi. p. 546. The point of the verse is that **हरि** may mean either 'Viṣṇu' or 'monkey'. It is quoted in *Aś.* and *At.* as an example of *vakrokti* or *vākovākya*.

(*a*) **हरि**: Viṣṇu's answer to **को ऽयं द्वारि**.

(*b*) **कृष्णो . . . वानरः**: 'How can an ape be black?' Aufrecht read **वा नरः**. In favour of the reading **कृष्णाद्°** (see critical note) should be mentioned the fact that black apes are said to be specially fierce.

(*c*) **मधुसूदनो**: (1) 'Viṣṇu', (2) 'juice-pressing'. **पुष्पासवाम्**: Here a *Bahuvrīhi*.

(*d*) **निर्वचनीकृतो**: 'rebuffed.'

२२. The verse occurs also **Skm.* I. 284 (**कस्यचिद्**), **Padyāv.* 254 (**कस्यचिद्**), with various readings (*a*) **मन्द्र** and **व्यावर्तयन्**, both to be preferred: add margin and critical notes accordingly. The verse perhaps refers to a picture.

(*a*) **अह्नि शिथिले**: 'sunset.'

(*b*) **बर्हापीडक**: Kṛṣṇa's crest of peacock's tail feathers. **गोधूलि**: 'evening,' see the lexica.

२३. (*c*) **नियतो**: gen. sing., agreeing with **विष्णोः**. **कुक्षिवसतेः**: In apposition to **पत्युस्तस्मादर्णसां** or vice versa. The **अर्णसां पति** is, of course, the ocean.

(*d*) **अपत्यपरंपरावृत**: 'an heirloom from his father, the ocean.'

२४. (*a*) **कशेरु**: 'the backbone' of the hills.

(*b*) **साङ्कुर**: The elephant's trunk corresponds to the sprouts.

२५. A parallel to this verse is to be seen in *Śp.* 123, **दिक्स्थाद्यः**. **शकुलाकृतिः (हनुमतः)** = **S.-Hārāv.* I. 35 (15*b*) (anon., reads **शफरा°**) = *Khaṇḍap.* 4.

(*a*) **शकुला**: Viṣṇu's fish (**शफर, मत्स्य**) incarnation. **अ(आ)च्छोटन**: apparently = 'striking'; cf. lexx. (**अच्छो°, आ°, आस्फो°**) and *Kuṭṭanīmata*, 813. For the sense cf. 32*c*, **पुच्छोद्स्तविसारिणः**.

(*b*) **शतचन्द्रित**: The drops of white foam make moons in the sky.

(*c*) **व्यावृत्य पतन्निः**: 'falling back.' **और्वशिखिनः**: 'the submarine fire.'

(*d*) पानाध्मान : The fire suffers from indigestion through drinking too much water. चक्रे : 'was made.' चिरस्थ : The *Aurva* fire, inextinguishable by the ocean, is at last quelled.

२६. Viṣṇu and Bali. A similar verse (कस्त्वं ब्रह्मन्नपूर्व) relating to Viṣṇu and Bali occurs *Khaṇḍap.* 55, **Sml. P.* 8*a* (24) (हनुमतः).

(*a*) *B.* Whence are you there? (or 'whence are you, whoever you are?' अमुकः. अणुकः of *Skm.*, or ०क, would mean 'little fellow'). *V.* From my own. *B.* 'Your own,' what is that? *V.* What belongs to no one.

(*b*) *B.* What do you want? *V.* Three paces. *B.* What use of so small a piece of land?

(*c*) *V.* To me, a contented twice-born, that is as much as the three worlds.

(*b*) किमिच्छसि : Bali has gifts for all comers.

(*c*) आशयो : 'meaning.'

२७. (*a*) इयं := श्री.

(*b*) मावष्टम्भि : 'may she not be crushed.'

(*d*) वाचो० : Viṣṇu did not really utter the words, which died within his lips; but his changes of expression (विकृति) conveyed them.

२८. (*b*) धगिद्धग : Cf. धगद्धगिति विच्छिन्ने काष्ठोत्थप्राणलोहितः *Yogavāsiṣṭha*, III. 33. 15.

(*c*) अमरवैरिनाथ : Hiraṇyakaśipu, slain by Viṣṇu-Narasiṃha.

(*d*) काष : 'grating,' a form from कष . Cf. 43*d*.

२९. Viṣṇu supports Mt. Meru on his breast at the ocean-churning.

(*b*) दुग्धार्थि (MS.) is an error for दुग्धाब्धि ; cf. 38*d*. दुग्धकण corresponds to the नक्षत्र of (*c*).

(*c*) प्रतिरोधिनिन्दद् : Viṣṇu's breast rivals and mocks the starry heavens. प्रतिरोधि recurs 389*d*.

(*d*) तडाग : Cf. 223*b*. Note that the verse contains the author's name; cf. 104, 268, 274, 344, 518.

३०. Add to margin a ref. to **S.-Hārāv.* 17*a* (anon.), text as printed except *b* ०जाले [*sic*] ज० .

(*a*) उपश्रुति : 'near his ear.'

(*b*) विषानलः : A ref. to the कालकूट poison.

(*c*) कटाह : the tortoise's shell; see Böhtlingk & Roth *s.v.* and reff.

३१. Translated by Jacobi, *Alamkārasarvasva*, p. 599 : see his notes. Add to margin **S.-Hārāv.* I. 54 (8*b*) (**शारङ्गस्य**), readings as in *Sāhityak.*

(*a*) **भक्ति°** : = (*a*) 'fond of regarding with compassion those bending in devotion to him', (*b*) 'dear to the eyes of those . . .' **नील** : Kṛṣṇa's body is, of course, dark, like his eyes.

(*b*) **नीतेहित°** : = (*a*) **नीते हित°**, (*b*) **नीता ईहित** (Jacobi).

(*c*) **°निधी र°** : = (*a*) *sic*, (*b*) **°निधिर् र°**. **रसिकतां** : Kṛṣṇa is **रसिकेश्वर** : **रसिका** = 'an emotional wife' (*Mēghadūta*, B. 24*d*). **नेत्रे तनुवां** : These words are kept to the end for surprise (παρὰ προσδοκίαν).

३२. (*a*) **श्रुतीः** : the scriptures.

(*b*) **वियन्मयो** : = **आकाशमयो**, *ākāśa* being the vehicle of sound.

(*c*) **पुष्कोद्स्त°** : cf. 25*a*.

(*c-d*) **जलनिधेः** : The column of water in (*b*), together with the sound, suggests to the sages the belief (**श्रद्धा**) that the sky-Ganges has plunged into the ocean. Perhaps they come to *worship* the **संगम**, as a sacred spot; cf. *Uttarar.* II. 30, **पुण्याः सरित्संगमाः**.

(*d*) **खलत्** : 'assemble' (?), cf. B. & R. *s.v.*; but in 448*b* we have a different sense.

३३. (*c*) **खर्वित** : 'pressed low.'

(*d*) **अव्याहतं** : 'unviolated.' **कृतक** : 'pretended.' Viṣṇu pretends to sleep, in order that Lakṣmī may continue her caresses.

३४. Rādhā is seeking Kṛṣṇa, who all the while is holding up Mt. Govardhana on his little finger.

(*c*) **भाण्डीरे** : the *Nyagrodha* tree in Vṛndāvana.

३५. The verse is in the form of a dialogue between Yaśodā and the child Kṛṣṇa. The same idea is similarly worked out in the verse **रामो नाम बभूव**, *Śp.* 120 (**वसुंधरस्य**), **Sml. P.* 9*a* (27) (**वसुंधरस्य**), *Kṛṣṇakarṇāmṛta*, II. 72, **Padyāv.* 151 (**कस्यचित्**), **S.-Mukt.*-XXV. 18 (anon.).

(*a*) **श्यामोचन्द्रा** : 'the night is moonless,' i.e. 'nearly over'.

(*b*) **कामपूर्वां कुरुष्व** : Kṛṣṇa's reply, 'What story? Let it be a new one.' **कामपूर्वां** might mean 'relating to love'.

(*d*) Kṛṣṇa smiles to hear his mother telling him Rāma's, i.e. his own, story; cf. also 46*c-d*.

३६. Viṣṇu as Vāmana. Add to margin *S.-Hārāv. I. 49 (7a) (हनुमतः), readings (a) °विलस°, (b) °पुटी°.

(a) खर्वग्रन्थि° : 'as the dwarf's garment-knots parted (through his growth), showing the Kaustubha shining on his breast.'

(b) निर्यन्नाभि° : 'the resonance of the sāman coming deep from the hut (as it were a Brahman's hut) of the lotus-bud of his navel (upon which Brahmā, the ideal Brahman, sits), as it issued forth.'

(c) पात्र : 'a match,' or, with reference to Bali's liberality, 'a fit vessel.'

(d) वर्धमान : Note that this is a name of Viṣṇu as Vāmana; cf. Harṣacarita (Bombay, 1892), p. 44, l. 1.

३७. (b) भ्रंशं : The accusative seems to give the better sense, with the idiomatic use of वह् = 'have', 'hold'.

३८. The वदन, स्तनद्वय, and रोमावली of Lakṣmī, as she rises from the ocean, are mistaken by the gods for a repetition (पुनर्) of the moon, the humps of the sky elephant, and the Tree of Paradise, which have already been procured by the ocean-churning.

(c) स्तनद्वय : For the comparison with an elephant's frontal lobes (कुम्भ) cf. 175, 245. वलद् : 'coming in sight' or 'accompanying'.

३९. The drunken Haladhara (= Balarāma) stutters his words. A similar verse is to be found in the Pracaṇḍapāṇḍava 52 किं किं किं चुचुचुम्बनैर्, the speaker being the same: cf. also the verse पि पि प्रिय ससस्वयं *Sml. P. 113b (कस्यापि), Sarasvatīk. ad v. 142 (anon.), Śp. 3651 (कस्यापि).

४०. Viṣṇu as Narasiṃha: a dialogue between Hiraṇyakaśipu and his attendants.

'What? What?' 'A lion.' 'What then (ततः किं)?' 'With a form like a man's, my lord.' 'Strange! Have you seized him?' 'Nay.' 'Then, who is here?' (a form of urgent summons, often in the phrase को ऽत्र भोः, see B. and R. s.v. भोः). 'Long live the king!' (spoken by the guard, who presents himself). 'Quick, bring him here.' 'Nay, he is come himself.' 'My bow, my bow: no, my sword, in haste. Ah! the sharpness of his claws . . .'

४१. Kṛṣṇa, in order to be alone with Rādhā, tells the shepherdesses to go home with their pails. She will follow.

(*b*) वष्कयिणीकुल: distinguished from the धेनु's, which have been milked already.

(*d*) कारणसूनु: Cf. कारणसूकर B. & R. *s.v.* कारण, *Bhāgavata Purāṇa*, III. 13, 33.

४२. Kṛṣṇa holds up Mt. Govardhana.

(*b*) लग्नैर्: 'clinging' (to the mountain). संभावितात्म°: 'proud of the honour done to them,' or 'filled with conceit' (आत्मसंभावना *Harṣacarita*, Bombay, 1892, p. 40, l. 9).

(*c*) विषमं: 'perplexedly.'

(*d*) करमूर्ध: = कराग्र 'finger', clearly the better reading.

४३. Viṣṇu as Narasiṃha.

(*a*) तरत्: 'moving across.'

(*c*) व्यावल्गद्: 'writhing.'

(*d*) रव: The claws clash against Hiraṇyakaśipu's ribs; cf. 28*b*.

४४. (*a*) प्रसव: 'flowers.' Cf. *Meghadūta*, B. 2*b* (°रजसा) and 52*d*.

(*b*) °क्लान्तिनिद्रान्तरेषु: 'intervals of sleep due to fatigue.'

(*d*) पत्त्र: 'ornamentation'; cf. 70*d* and reff.

४५. (*a*) दैत्य: Hiraṇyakaśipu.

(*b*) प्रतिविभावित: 'seen by reflection.' The compound does not seem to occur elsewhere.

(*c*) अपरकेशरि: The reflection is taken to be a second lion (हरि also = 'lion'); compare the story in the *Hitopadeśa* (ed. Peterson, p. 73).

४६. Insert in margin reff. to **Skm.* I. 256 (अभिनन्दस्य; readings as in text, except स्थावर for क्ष्माधर), **Padyāv.* (अभिनन्दस्य; readings as *Skm.*, except दूरे for चार), **S.-Hārāv.* 9*a*, 67 (अभिनन्दस्य; readings as *Padyāv.*).

(*a-b*) Yaśodā warns the young Kṛṣṇa against the wild animals in the hills, and tells him, when he sees such, to meditate upon Nārāyaṇa.

(*a*) चारप्रचारे: 'movement hither and thither in pasturing.'

(*c-d*) Kṛṣṇa has to restrain a smile, he himself being Nārāyaṇa; cf. 35*d*. स्फुरद्: 'quivering.'

৪৩. (*b*) कारणमेकमेव : There is no need of Brahmā or Śiva.

(*c*) उदरस्थित : Regarding the world's issuing, at the commencement of a *yuga*, from Viṣṇu's belly, cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 235, ll. 4–5.

৪८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 530.

(*a*) बीजं : Brahmā lies in the flower. स्वर्णशैल: : Mt. Meru.

(*b*) नागाधिराज : Śeṣa, upon whom Viṣṇu reclines, and who therefore corresponds to the bulbous swelling whence the stalk (कर्णिका) springs.

(*c*) मेघा: : = मधुपकुलम् by reason of their blackness.

৪९. (*a*) कनकनिकष : Cf. *Vikramorvaśī*, IV. 1. For gold as colour of a Hindu cf. 149, 150, 156, 205, 432. A similar verse, relating to Sītā and beginning कनकनिकषभासा, is to be found in the *Dūtāṅgada* (India Office MS.), I. 9.

(*b*) नवजलधर : The *new* clouds, being full of rain, are dark like Kṛṣṇa.

५०. (*b*) आवृत्तालात : The revolving sun seems to make a fire-circle in the sky.

(*c-d*) The rays are compared to golden wands, ushering the crowded darkness westwards.

५१. (*b*) आखण्डलाशा : 'Indra's quarter = the east.'

५२. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 44.

(*a*) फणोपल : = फणमणि 'the jewel in the head of that snake, which (snake) is the eastern hill'.

(*b*) व्योम° : 'the golden leaf of that *Indranīla* tree, which is the sky.'

(*d*) प्रस्थानपूर्णकलश : There is a reference to the common belief that *yogis* pass at death through the sun; see *Chāndogya Upaniṣad*, IV. 15, 5. For a पूर्णकलश as an auspicious object to behold at departure, see *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 63, l. 14, trans. p. 45, l. 11.

५४. (*c*) The सहकार (mango = चूत, 61*b*, 438*d*, 454*d*, 472*a*, 473*d*, 482*c*) and the कोकिल are both associated with (spring and) love; cf. *Ṛtusaṃhāra*, VI. 15, *Pārvatīp.* III. 3, *Śakunt.* vi. 3.

५५. (*a*) पञ्चम : a certain note (or interval, one-fifth?) in music; cf. vv. 68*b*, 70*c*, 142*d*, 442*b*, 450*d*, 470*c*.

(*b*) स्थान : 'key,' 'pitch'; cf. 70*c*. पञ्चमार्गण° : 'the twang of Kāma's bowstring' (which consists of bees).

(*d*) कुड्मल : The buds correspond to the रोमाञ्च of *b*.

५६. (*a*) कलकण्ठ: 'cuckoo.'

(*b*) उत्कलिका: = (1) 'wave', (2) 'agitation': for the pun cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 42, l. 9, trans. p. 29, l. 4. The पवन naturally causes waves.

५७. (*a*) बद्धस्पृहः: 'regarded with excitement (or 'envy').'

(*b*) उपहृतः: 'dedicated.' गतः: = शक्यः: Cf. 118*d* and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 60, l. 4, न याति वक्तुं, 'cannot be called.'

(*c*) आमृष्टो: 'touched.'

(*d*) चूताङ्कुर: sent as a love token; cf. 54*c* and reff.

५८. (*a*) कोकिल . . . चूत: Cf. 54*c* and reff.

(*b*) किंशुक: Cf. 59*c*, 69*b*, 78*a*.

(*c-d*) महाकुल°: 'starting to break its strings at the suspicion of an infidelity on the part of the lover, they being sensitive through high birth.'

५९. (*a-b*) The bees are mistaken by the parrots for (black) *jambū* fruit. अतिरसाद्: 'very eagerly.'

(*c-d*) एतेषामपि: The bees, mistaking the parrots' beaks for (red) *kiṃśuka* flowers, fly into them; cf. 58*b*, 67*c*.

६०. (*a*) कोकिल . . . चूत: Cf. 54*c* and reff. निर्धूत: 'shaken.'

(*b*) प्राग्भार: 'tilting.'

(*c*) तैरेव . . . धारावाहिभिर्: The same pollen-dust, forming in showers, conceals the antelopes, who have scarcely leapt over the heaps of it.

६१. (*a*) तथैव: The bees, though constantly throbbing, remain, as before, in the jasmine.

(*b*) नयनसुहृदो: '*though* pleasant (सुहृद्, cf. 92*b*) to the eye.'

(*c*) चौती: Cf. आशोकी, 62*c*, and 54*c* and reff. अस्मिन्: = अत्र; cf. 72*d*, 505*c*. तथा: 'as later'?

(*d*) अथ च: 'and yet.' स्वयं: 'of itself.'

६२. (*a*) विधुरारम्भ: 'anxious starts.'

(*b*) मामुल्लङ्घ्य: 'in defiance of me.'

(*c*) घोषिका: 'public notice.'

६३. The subject of all the finite verbs is वासराः. The verse seems to contain a hidden reference (by ध्वनि) to a hospitable invitation: व्याहृत is the invitation; संस्कुर्वन्ति the setting the house in order; किसलयोत्तंसैर्: 'festoons of shoots'; अ(आ)लि = (1) 'bee', (2) 'friend'; प्रावार = (1) 'veil (of mist)', (2) 'case covering the ornaments'; and so on.

६४. (*a*) स्निग्ध : 'soft.' मुक्तदीर्घप्रवासः : 'recalled from long absence by the cuckoo's invitation.'

(*c*) शिञ्ज° °वलय : There is a reference to tinkling bracelets.

(*d*) °बृहतिकाः : 'shawls,' 'consisting of the (white) smile of (white) jasmine flowers,' or, punningly, 'smiling (i.e. decorated white) with jasmine flowers.' It need hardly be mentioned that to the Hindus a smile is white (as showing the white teeth): cf. 446*b*, *Harṣacarita*, trans., p. 5, n. 5; p. 213, l. 13. पूर्णपात्रीकरोति : The south wind, which has brought the good tidings of the return of the spring (मधु), carries off, as the messenger's meed of clothes, etc. (पूर्णपात्र, cf. *Harṣacarita*, trans., p. 109, n. 2), the early-falling (cf. 66*a*) jasmine flowers which are the shawls of the tree-wives of the spring.

६५. Spring as a monarch riding forth in a lantern procession (दीपावली *Diwālī*) in the evening. The instrumentals मण्डलैः, गणैः, किंशुकैः are those of circumstance or accompaniment (इत्थंभूते तृतीया).

(*a*) Note the śleṣa in मण्डल and गण. चंचूर्य° : 'roaming.'

(*b*) गृहवाटिका : 'house garden.' अङ्गारितैः : refers to the red colour of the *kiṃśuka* blossoms; cf. 59*c-d*, 69*b*, 74, 78*a*, 472*c*, and *Ṛtusaṃhāra*, VI. 20.

(*d*) प्रस्निग्धा : as applied to the दीपावलि = 'very oily'; cf. 97*d*. कलिकादीपावलि : 'row of lamps consisting of buds.' The *campaka* has a fragrant yellow flower.

६६. (*b*) ग्रथ्नन्ति : The *kokilas* are composing in their minds, but not yet uttering their song; cf. 82*b*.

(*c-d*) The sun's rays curtail the briskness of the cold, but are not yet fierce (जठर or जरठ; cf. critical note 2 to 427 and 8 to 500).

६७. Add to the margin a citation of *Bālar*. V. 38, where the first line appears in the form

सूते संप्रति दुग्धमुग्धसुभगं पुष्पोद्गमं मल्लिका

and °दलैः is read in *b*, which ends as our MS. In *Hemac.* only *a* of our verse is given. In *d Bālar*. has मुकुलैश्च, as MS.

(*a*) षाण्मासिकैर् : According to Nārāyaṇa Dīkṣita in this passage the षाण्मासिक pearl is specially large.

(*b*) अर्चितः : 'honoured by a flower offering,' or merely 'brightened', an intentional variation of reading introduced by Rājaśekhara in *Bālar*.

(*d*) माञ्जिष्ठ : 'red as madder'; cf. 471*b*. अन्या लिपिः : 'a second colouring.'

६८. (*b*) पञ्चमः : Cf. 55*a* and reff. वाञ्छामात्र : Cf. 66*b*.

(*c*) जगन्ति : Governed by जिष्णु [स्यात्].

६९. (*a*) भागैर् : The day grows (स्फायते) at the expense of the broken-off parts of night.

(*b*) गर्भे : The *kiṃśuka* buds are seeds of fire ; cf. 65*b*.

(*c*) स्वाश्रय° : 'their objects,' the spaces of light and shade being only as broad as their vehicles, since the sun is vertical.

(*d*) स्तोकरसो : 'having only a little रस.'

७०. The garlands (अवतंसाः), powder-throwing (पराग), face-decorations (पत्त्र), and songs (गीतयः) are all signs of the feast (उत्सव).

(*b*) पत्त्र : (1) 'leaf', (2) 'face-ornamentation', which latter should here (with लसत्) and in *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 146, l. 3 (with प्रचलत्), denote some hanging ornament, and not merely paint-marks (विशेषक). The latter sense recurs 151*a*, 222*a*, 314*a*, 338*b*, 347*c*, 377*a*, 435*b*, while in 44*d* the word denotes figures on metal. प्रकाण्ड : (1) 'stem', (2) 'fine'.

(*c*) पञ्चम : Cf. 55*a* and reff. स्थान : 'key,' 'pitch'; cf. 55*a-b*. गम्भीरक्रम will also have some musical connotation ; cf. अव्यक्तवर्णक्रम 198*c*.

७१. (*a*) जैत्रं : 'victorious.' सहकार : Cf. 54*c* and reff.

(*b*) मधुकरविषवाल्कलेपेन : The beeswax is compared to poison applied to arrows.

७२. The royal proclamation of the Spring Breeze (with his ally Kāma, cf. 80*c*) from his palace Malaya.

(*b*) कुशलयति : 'greets' the कामिनः. इतरत् : 'further,' beginning the substance of the letter 'after compliments'.

(*c*) अ(आ)लिकोकिल : (1) 'bees and cuckoos', (2) 'cuckoos, i.e. friends'. प्राप्तवान् : 'arrived at.'

(*d*) अस्माद् : 'in this quarter' = अतः ; cf. 61*c* and ref.

७३. (*a*) अतिरेकीभवत् : 'increased,' 'raised to the highest pitch' by their abundant feeding on *cūta* (cf. 54*c* and reff.) buds.

(*c-d*) The red eyes of the *kokilas* are compared to the live ashes of Kāma (असमशर = पञ्चशर) burned by Śiva's (भूतेश) fiery glance. करालित : Cf. *Śāntiś.* IV. 12, ज्वालाकराले गृहे.

७४. The filaments (केशर), white and crescent as the moon (चन्द्रकलास्पर्धि), in the red *kiṃśuka* flowers are likened to Kāma's (वितनु) bow, marked with white wax and in a red cover.

७५. Add to margin a ref. to **Skm.* II. 760 (वीर्यमित्रस्य), where *a* reads वापी° °ट्टरा, and *c-d* as follows—

किं चान्यत्कुसुमायुधोऽपि भगवान्धत्ते सगर्वं धनु
र्ज्यामुन्मार्ष्टि च पञ्चभिश्च विशिखैर्जेतुं जगद्वाञ्छति ॥

(*a*) ग्रन्थि: The leaves and shoots are knotted together.

(*b*) कापि स्थिति: : 'an indescribable condition.'

(*c*) A short walk is enough to cause a thirst.

(*d*) The wind teaches the dust to dance in the road.

७६. In उत्सव, आमोह, उन्माद (and also in the sequence, eye, touch, mind) we have a climax. The southern wind comes like a madman, with leafy branches shaking in his hand, and his mere embrace infects the people with insanity.

(*d*) क्रीडाकूतकषायितेन: 'infected with the spirit of play.'

७७. The play 'Love's Victory' is about to be acted by the Spring.

(*a*) मुकुलाधिकार: The word अधिकार seems to imply a metaphor ('official duty' or 'superintendence'), which accordingly may be traced also in the word लक्ष्मी 'splendour' and विधिना 'prescribed manner'.

(*b*) अभिजातं वपुः: The myrobalan also dresses for the occasion (समय also = 'festival').

(*c*) पाटगिरेः: Read आप्रान्तगिरेः? or cf. B. & R. आघाट = 'boundary'? Concerning गिरि cf. 105*c*. प्रस्तावना: 'prelude,' in both literal and metaphorical senses.

७८. (*a*) हिमजलमिषात्: 'in the guise of the cold rain,' or 'emulating the cold rain'. But no doubt the भयात् of *Skm.* (or भिया) is the correct reading. किंशुकेषु: Cf. 65*b* and reff.

(*b*) व्याम: 'having a cloud of smoke,' a sense not hitherto illustrated in the lexica.

(*c*) पान्थसीमन्तिनीनां: 'wives of (absent) travellers.'

(*d*) शिखा: 'points' of the flames. °शोणीम्: i.e. 'flame-coloured'. The subject of विसृजति is काननं.

७९. (*b*) प्रणयि: 'courting,' sc. 'near'; cf. 291*c*, 371*c*, 374*a*, 398*c*, 403*a*, 450*d*.

(*d*) वेश: = वेष, 'dress.' सर्वाभिसार: 'general attack' (see the lexica), with a possible ref. to अभिसारिका.

८०. (*a*) उद्दारशोभं: The idea is that of 'fine clothes'.

(*b*) भ्रमरसरणी: The lines of bees are compared to a young man's moustache.

(*c*) मासः: = मधुमासस्य, which is an ally of Kāma (कुसुमधनुषा बद्धसख्यस्य; cf. 72*a*).

८१. (*a*) शिलीमुख: (1) 'bee', (2) 'arrow'. पक्ष: (1) 'wing', (2) 'feather' of arrow.

(*b*) कज्जलाभ: 'black.'

(*d*) तूणा: 'quivers' holding the arrows. Elsewhere Kāma's *bowstring* is of bees.

८२. (*a*) Note the *ślesa* in स्नेह etc. (rain, lightning, full rivers).

(*b*) परिमुक्तकण्ठरोध: cf. 450*c* and 66*b*, मनसि च गिरं ग्रथ्नन्ति . . .

८३. (*a*) The days are compared to warriors who lose their fire and slink in their forts when the Tukhāras (the cold) prevail.

(*b*) प्रसारजुषः: (1) 'extending', (2) 'going about freely'.

८४. The various colours in the कुशेशय's are compared to those of a young शुक (आपाटला° = the red beaks, etc.); cf. 100*a*.

(*a*) दुःश्लिष्ट: 'very tight'?, 'the joining of their petals tight and (therefore) hard to distinguish.'

८५. (*a*) कर्णप्रवाल: 'flower-stalk round the ear.'

(*b*) 'engaged in shaking (the प्रवाल's), as they for a moment insert flower-buds into them.'

(*c*) परिमलित: The *haridrā*, 'turmeric,' on their cheeks catches a fragrance from the sweat. द्राविडीनां: 'Dravidian women.'

(*d*) नवनखपदतिक्ताम्: 'causing a smart at the places of recent nail-marks.'

८६. (*a*) तप्तो . . . खण्डयित्वा: After deserting the night, the sun wanders abroad in remorse (तप्तो = (1) 'heated', (2) 'pained'.

(*b*) क्षीणा . . . प्रसादं: The night also, the deceived one, खण्डिता (see Rudra's *Śṛṅgāratilaka*, I. 143), grows thin and gradually recovers her serenity (in two senses).

८७. (*b*) परीतान्तिकाः: 'their vicinity occupied.'

(*c-d*) घर्माम्बु°: 'just strong enough to dispel the sweat.'

८८. The birds spend the day distressed by the heat.

(*a-b*) शिथिलित°: The birds droop their shoulders and raise their feathers in order to get air.

(*c-d*) They bend their legs and so get a good hold of their nests and avoid accidents from the fierce blasts which toss them up and down. As regards these summer winds, cf. 94*a* and *Ṛtusaṃhāra*, I. 22, 24.

८९. (*a-b*) The *rājahaṃsī* will hold her wings like a white parasol over her young, although protected by the water-lilies among which they live.

(*c-d*) The parrot will mistake for drops of water the pearl necklace upon the lady's breast, now his home (वसति, cf. 138).

९०. (*a-b*) The dust raised by the wind acts as an awning or parasol (पटच्छत्त्र) to keep off the heat from the earth.

(*c*) दवदहन° : The hue of the *mandāra* flowers suggests to the bees a forest fire.

९१. For a time coolness abode by the river bank, in sandalwood, wreaths of lotus fibres, the moonlight, etc. But all these have now failed, and it is now only to be found in प्रियाकण्ठाश्लेष : cf. 101*c*, 283*d*, 304, 466*b*, 477*c*, and *Ṛtusaṃhāra*, I. 4.

(*d*) परं : 'only'; cf. *Pārvatīp.* IV. 5*d*.

९२. (*a*) निर्लोचनाग्रलदरी : 'interstices of his eyelashes.' अल्पमक्षी : 'small flies.'

(*b*) भ्रूबालवल्लीसखि: : The drops fall from his horns and down his forehead tuft into his eyes. °सखि : Cf. सुहृद् in 61*b* and reff.

(*d*) दूरनि:सहतया : 'as far as he possibly can'; cf. 96*d*.

९३. A verse exhibiting some grammatical irregularities (°तालवस्र = °तालूंस्र, °तन्द्रीं = °न्द्री, रात्रयो = रात्रीर्), which must be intentional if Bāṇa is the author.

(*b*) पङ्काङ्कं : The banks show the marks where the buffaloes have lain.

(*c*) तरणान् : = तर्णान्.

९४. In this verse the author exhibits some lexical virtuosities.

(*a*) वाता: (so to be read?): For the summer winds cf. 88*c-d* and reff. This line bears a general resemblance to 276*a*.

(*c*) दृष्टिर् : For the proposed reading see the critical note. सृष्टि . . . तारक्षवी = 'the whole creation of hyenas'. असूत्कर्षेण : 'with all their might'; cf. निष्कृष्टायुर्, *Tantrākhyāyika* (Hertel), p. 116, l. 9. धातकीवनम् : The *dhātakī* flowers at the beginning of the hot season; the flowers are used in Bengal 'in the preparation of a cooling drink'.

(*d*) शरशमीनीडेषु: The fowls have now no better nests than in the reed-grass and the tough *śamī* tree.

९६. (*a*) अग्रे . . . मूले: 'on the top' . . . 'at the bottom'.

(*b*) उपरतप्रियेषु: 'which they like when over.'

(*c*) आधाराः: 'ponds.' प्लुत: 'floating.' मग्न: Cf. 92*d*.

९७. The forest fire.

(*a*) 'Avoids the गोमय's, as being chiefly earth.'

(*b*) 'Just lightly (प्रशिथिलं) embraces the ant-hills covered with grass (and therefore not combustible).'

(*c*) लीढ: Cf. *Pārvatīp.* III. B, दावाग्निलीढशेषस्तरुरिव. किलिञ्ज: 'boards,' 'wood.' समुत्सिक्त: 'swollen,' 'haughty.'

(*d*) Devours the oily substance of the fowls' eggs, as if it were butter. प्रस्निग्धान्: cf. 65*d*.

९८. (*a*) शरारि: 'geese.'

(*b*) प्रपातप्लवं: 'dive.'

(*c*) अधार्तराष्ट्रं: 'without geese.'

(*d*) सीदत्: 'desponding.'

९९. The effect of the heat is visible in various ways upon the women's bodies.

(*d*) विभजति: 'distributes.'

१००. (*a*) शुकपत्त्र°: 'green and soft as a parrot's feathers'; cf. 84. शिरीष: Cf. 99*c*, 102*b*. °यष्टीनां: 'stems.'

१०१. (*b*) अर्घति: Cf. नार्घन्ति रत्नानि समुद्रजानि, *Pañcat.* I. 88 (*ap.* B. & R.). करम्बिता: 'mixed.'

(*c*) For the idea cf. 91*c* and reff.

(*d*) शुचेर्: 'the hot season'; cf. 102*c* and *Ṛtusaṃhāra*, I. 2, 3.

१०२. Add to the critical note a ref. to **Skm.* II. 786 (कस्यचित्), the text of which agrees with our MS. The words संव्यान (= उत्तरीय), वलय, उत्तंस, and हार have, no doubt, some special appropriateness in connexion with the costume required for the rite in question, मृत्युंजयविधि.

(*a*) जलार्द्राः: This reading is probably to be preferred, the word being a noun. बिस°: Cf. 446*c*, 496*a*.

(*c*) शुचाव्: 'summer,' as in 101*d*.

(*d*) तन्त्रं मन्त्रं: Cf. 490*b*. रतिरमण: 'Kāma.'

१०३. (*a*) रजनिविरम: Cf. the reading प्रथमदिवसे in *Meghadūta*, 2.

(*d*) राजरम्भा: The *rambhā* is the plantain; but the *rājarambhā* does not seem to be given by the dictionaries.

१०४. (*a*) जलयन्त्र . . . निद्रायाणयो: : No doubt a reference to the *creaking* of the Persian wheel, by no means favourable to sleep.

(*b*) श्रीनारायणयोर् : A reference, also, to the author's name; cf. 29*d* and reff. As regards the awakening of Viṣṇu in the rains, see *Harṣacarita*, trans., p. 70 and n. 4.

(*c*) कङ्कालशेषश्रियं : 'having only a skeleton of her beauty left.' कपालफलके : 'on the potsherd,' viz. the sky.

(*d*) चन्द्रं . . : 'bake the moon like a cake.' पर्पटमिति: : We should have expected either °ट इति or °टमिव. The verb मर्मरय् recurs *Subhāṣitāvalī*, 1844*b*: for the meaning cf. मुर्मुर, 289*d*, 427*a*.

१०५. The carpet (वास), lattice-walls (जालक), and awning (वितान) are the scene of the dancing of the peacocks, which is a feature of the rainy season (cf. 112 and *Ṛtusaṃhāra*, II. 6, 14, 16).

(*b*) यूथिका : For the jasmine and the rainy season see *Ṛtusaṃhāra*, II. 24.

(*c*) कुटजप्रहासिषु : The white *kuṭajas* are the laughing spectators. गिरिर् : Has this word also a theatrical signification (*auditorium*)? Cf. 77*c*.

१०७. (*d*) आविर्गन्ध : This reading, given also by one MS. of the play, seems preferable.

१०९. (*a*) बालशलभान् : The deer mistake the young grass-hoppers, or locusts, for green herb.

(*b*) च्छत्त्री : = °त्त्रा (so read ?), 'mushroom.'

(*c*) कीटपटल : The peacock mistakes the lines of black flies for cobras, which it is wont to devour (भुजङ्गाशिन् 131).

(*d*) वनान्तरे : The peacocks would usually remain on the outskirts of the wood.

११०. (*a*) आसारान्त : 'after the heavy showers.'

(*b*) सुप्त : 'asleep,' i.e. hidden = गुप्त; cf. 442*a*.

(*d*) नि:संपात : 'dead of night.' दर्दुररव : For this feature of the rainy season cf. 113*d*.

१११. Add to critical note a reference to **Skm.* II. 816 (योगेश्वरस्य); readings as our MS. except in (*b*) कुरङ्ग.

(*a*) वेतस° °प्रोरगाणि : cf. 125*a*.

(*b*) कुरञ्जयूथ : The word कुरञ्ज appears to be unknown : read कुरङ्ग with *Skm.* कलितस्तूपानि : 'the sloping banks occupied' (= °कूलानि). उद्भ्रांसि : 'brimming.'

(*c*) **पिपीलिका°** : 'the thickets bristling and bent down by a general assembly of ants.'

११२. (*b*) **रङ्गवसुधा** : = **रङ्गभूमि**. For the peacock's dancing cf. 105 and reff.

(*c*) **अम्भोमुचामारवैः** : It is the thunder that makes the peacock dance; cf. 114*a-b*.

(*d*) **बर्ह°** : The peacock converts his tail into an umbrella; cf. 121*d*.

११३. (*a*) **स्तिमिताः** : 'motionless.' **आबद्धधारं** : 'in a heavy shower'; cf. 119*b*.

(*d*) **निर्द्वन्द्व** : 'without competition.' **दर्दुररव** : Cf. 110*d*.

११४. (*b*) **करम्बिताः** : 'mingled.' **कण्ठकूज** : the lovers' 'murmurs'.

(*c*) **अट्टेषु** : 'upper chambers.'

११५. (*a*) Probably the line ended with **वनं**.

(*c*) **किं चान्यत्** : 'furthermore.' **कलिकोर्मि** : 'waves.'

(*d*) **कियता क्षणेन** : 'after a little time.'

११६. (*a*) **केदारे** : The dry field is converted by the rains into a lake with fishes, etc.; the same thing occurs in Indo-China. **दर्दुरे** : Cf. 110*d* and reff.

(*c*) **डिम्भाः** : 'louts.'

(*d*) 'With the *Vīraṇa* grass on the bordering dry land covered white with clusters of young snails.' **चुभूर्** : The 'shoo-shoo' of the louts.

११७. (*c*) **बिडौजसो** : 'Indra.' The cloud is, as it were, Indra's black silk umbrella, the patches of blue sky being the sapphires adorning the same. Indra descends as rain-god.

११८. (*a*) **खद्योत** : For this feature of the season cf. 130*c* and *Ṛtusaṃhāra*, II. 5 (**इन्द्रगोपक**).

(*b*) **स्निग्धध्वान** : 'dull sound.' **विभावित** : The clouds are not *seen*; cf. 130*c*. **उन्नाह** : 'array,' 'abundance.' **रटत्कम्बवः** : The elephants' trumpet; cf. 119*a*, 132*a*, and *Ṛtusaṃhāra*, II. 15.

(*c*) **पुरोवाताः** : 'east winds'; cf. 108*a*.

(*d*) **यास्यन्ति सोढुं** : 'will be supportable'; cf. 57*b* and ref.

११९. (*a*) **कम्बूरव** : Cf. 118*b* and reff.

(*c*) **उत्सङ्गे** : The sky bends its head (**ककुभो**, 'quarters') into its lap and sleeps, the thunder being its snoring.

१२०. (*a*) **अविरण** : The word might be defended as = 'without recovery from defeat', a poetic variant for **°त**. But no doubt **अविरल** should be read.

(*b*) वृद्ध° : The strongly grown gourd creepers add to the privacy of the apartment on the roof.

(*d*) The missing akṣaras might be something like °स: कामिनीनाम्.

१२१. (*c*) व्यालोल : 'dishevelled.'

(*d*) छन्न : Cf. 112*d*. क्रीडालसा: : Cf. 105, 112 and reff.

१२२. (*a*) नीलकण्ठो : (1) 'peacock', (2) 'Śiva'. गौरी : (1) 'female buffalo', (2) 'Durgā'. तडित्तरलतारा : (1) 'eyes quivering at the lightning', (2) 'having eyes glancing like lightning'.

(*b*) घनो महाकाल: : (1) 'very black cloud', (2) 'great Mahākāla', or 'cloud as Mahākāla'.

१२३. (*a*) चूर्णभास: : 'like powder.'

(*b*) कौतुकिनीनां : 'the women excited by the new clouds' (and going out into the rain) are wetted on hair and cheeks by the drops. कृतार्थ: : 'the fortunate man'; slightly different from कृती (123*b*, 254*a*, 443*d*, 456*a*), उकृतपस् (236*d*, 455*d*), and सुकृती (178*d* and reff.), which are similarly applied. So धन्य 448*a*.

१२४. (*a*) अपतितया : 'without falling' (1) in the physical, (2) in the moral, sense.

(*b*) पिच्छिल: : The line contains the reply to the previous (intentional) misunderstanding of the word अपतितया. 'You are in love, anxious one.' 'No! no! friend, it is only that the path is slippery.' असितभुजग : = कालसर्प.

१२५. (*a*) केतकीकुसुमं : The *ketakī* flower is white, and, being encircled by the black snake, resembles the iron-bound ivory tusk.

१२६. (*a*) यथोत्तरं : 'in order.'

(*b*) For the white spines (सूच्य:) of the *ketakī* cf. *Ṛtusaṃhāra*, II. 23.

१२७. The rainy season is compared to a skull-bearing *kāpālika* ascetic.

(*a*) केतकीनां : The white pollen is compared to ashes. परिमलन : 'toying with.'

(*b*) The black clouds, edged with cranes, correspond to the ascetic's hair with dangling skulls.

(*c*) धनु:खण्ड : 'the fragment of the rainbow,' from which dart lightning flashes, is compared to the ascetic's metal-bound (?) खट्वाङ्ग club with streamers (पताका).

(*d*) प्रोषितस्त्री: 'wives of absent travellers.'

१२८. (*a*) धनुषि : 'rainbow.'

(*b*) प्रमनसि : 'agreeable,' with the trumpeting of elephants. प्रम्लानलीलाकपि : adv., 'the monkeys having their play damped.'

(*c*) व्यामुग्ध : 'sweet and fresh.'

१२९. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 2009.

(*b*) उच्छ्राय : = the उत्साय of *Skm.*; उच्छोष्य (*Sbhv.* and *Śp.*) is no doubt a mistaken correction, not suiting the *śleṣa.*

(*c-d*) The clouds, with lightning flashes for lamps, go (like emissaries, चर) in pursuit of the dacoit, the sun.

१३०. (*b*) विप्रोषित : 'banished.' ज्योतिषः : 'constellations.' रोधसंकट : 'narrowed by the barrier'; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 150, l. 13.

(*c*) खद्योत : cf. 118*a* and reff. अनुमित : 'inferred,' i.e. 'not seen' = विभावित in 118*b*. The trees, though near (उपकण्ठ), are invisible in the dark.

(*d*) क्वाणोत्तरा : 'distinguished by the buzzing'; cf. गन्धोत्तर, *Pārvatīp.* II. 5.

१३१. (*a*) चन्द्रक : the 'eyes' in the peacocks' tails.

(*b*) आभोगाः : 'expanses'; cf. 107*b*. °बालशाखिनः : 'small trees in flower.' भुजङ्गाशिभिः : 'peacocks.'

(*c*) पातुं पयोदानिलं : snakes being पवनाशिन्.

१३२. (*a*) कम्बवः : Cf. 118*b* and reff.

(*b*) चक्रवाल : 'throng.' जम्बाल : 'mud.'

(*c*) गण्डूपद : a kind of worm.

(*d*) खपुटित : 'made uneven.'

१३३. In this verse the clear ponds are said to show their wealth (प्रकटविभवाः), buy the mind, and count the coin (the walking crabs on the bottom being compared to hands).

(*a*) प्रमद्चटुलायाः : (1) 'having wild lightning' (?), (2) (of the street) 'moving with excited people'. स्थलजुषो : (1) 'having a bottom', (2) 'having shops or stands' (?).

(*b*) वराटी : (1) 'shell', (2) 'cowrie'. शफरसरणेः : The water is the 'street of the Śapharas'.

(*c*) कुलीरैः : The wandering crabs making them seem to have hands engaged in counting.

१३४. (*a*) पर्जन्यधार्मिकः : 'the devotee Parjanya' bathes the linga.

(*b*) जलदेन्द्रनील° : 'spurted out by the sapphire (dark) *gaṇḍūṣas* ('waterbags'?), which are the clouds'. The ordinary

senses of गण्डूष, 'mouthful,' 'tip of elephant's trunk,' seems insufficient here.

१३६. (*a*) अमराणां : An inferior reading; cf. the verse quoted p. 43, n. *a-b*. केलिदीक्षा : Cf. क्रीडाव्रते दीक्षित: 137*d*.

१३७. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 542.

(*b*) आयतिशार्ङ्गिणा : The long eyes are compared to Śiva's noose.

(*d*) नगात्मजा : 'Pārvatī.' व्रते दीक्षित: : 'initiated into the rite'; cf. 136*a*.

१३८. (*b*) वसति: : 'permanent home'; cf. 89*c-d*, 140*d*.

१४०. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 553; cf. the verse धनु: पौष्पं मौर्वी *Padyāmṛtat.* III. 3.

(*b*) मनो भेद्यं : Cf. 139*b*.

(*c*) अदेहस्य : Cf. the verse सो ऽनङ्ग: 165.

(*d*) वसति: : Cf. 138*b* and reff.

१४१. (*a*) प्रतिमा : 'idol.'

(*b*) विगूहन : apparently an error of the poet for अवगूहन or उपगूहन.

(*c*) निवेद्य : 'the offering.'

१४२. (*a*) परिणतिर् : 'development.'

(*b*) स्तनाभोगो : 'bosom's swell'; cf. 107*b*, 176*b*, 220*d*, 327*c*.

(*d*) पञ्चम : the name of a note, cf. 55*a* and reff.

१४४. (*d*) Apparently the sense is 'expands the thought of (= encourages) the spectators, person by person, as she beholds them'; as regards the rest of the verse see the editions of the play.

१४५. (*b*) काश्मीरज : 'saffron.' तालक : 'cymbals,' held by the dancer, Youth; cf. 161*c-d*.

(*c*) वृत्ति : Perhaps here with musical connotation ('rhythm,' 'repetition'). मनागुपान्ते लब्धात्मसीम : 'scarcely separated'; cf. 177*c-d*, 184, 185*a*, 209, 292*a*, 304*d*.

१४६. (*a*) नगरारम्भे : Apparently the king's standard was set up at the commencement of the building of a city.

१४८. (*b*) तिर्यग्वि° : = कटाक्षा:, cf. 143*c*, 163*d*.

(*d*) निर्माय : 'non-magical.'

१४९. This verse is, like the similar verses 150, 152, 200, an instance of *adbhutopamā*.

(*a*) काञ्चनयष्टि : i.e. a woman whose colour was like gold, which the Hindus regard as their real colour; cf. 49*a* and reff.

(*b*) **पद्मं**: sc. the woman's face. **अनिशं प्रोत्फुल्लं**: i.e. 'never closed'. The **पद्म** closes at night.

(*c*) **मधुपौ**: sc. her eyes. **अष्टमीचन्द्रमाः**: sc. her brow, being a half-moon in shape.

(*d*) **तमसा**: sc. her hair; see 160, 197*a-b*, 222*c*, 481*d*. **नक्तंदिवं**: That the darkness should remain permanent in the presence of the moon is a marvel.

१५०. The general idea is the same as in the preceding verse, the several comparisons referring to the woman's breasts.

(*a*) **मध्येहेमलतं**: adverb. **कपित्थयुगलं**: The *kapittha* (wood-apple) fruit is smaller than that of the *tāla* (fan-palm). **क्रमप्राप्तौ**: 'as she gradually drew near.'

(*b*) **तदनु तन्नि°**: 'afterwards the same (**तालफलद्वय**) separated.'

(*c*) **व्यतिकर**: 'competition.' **सौवर्ण**: Cf. 49*a* and reff. **कुम्भ**: Cf. 162*d*, **हैम्नः कु°**, also 271*c*, 326*c*, *Śṛṅgārat.* I. 49.

(*d*) **परिणतं**: 'fully revealed.' **क्वेदं** . . . : 'how can we account for such a marvel?'

१५१. (*a*) **°पत्त्रहरिणा**: 'with face ornamentation (**विशेषक**) of musk for its deer' (corresponding to the deer in the moon). **मृगमदमसीपत्त्र**: Cf. 222*a* and reff., and for **पत्त्र** 70*b* and reff.

(*b*) **हरिणाङ्क**: 'the moon.' **लडितं**: = **ललितं** 'play', implying conceit; cf. 368*d* and *Saundarananda Kāvya*, IV. 22, 27, 40; VI. 43.

(*c*) **क्व चन्द्रे** . . . : For the form of the expression cf. 246*c-d*. **सा( = सा अ° ?)तिशयिनी**: 'surpassing.'

(*d*) **नयमुषः**: 'stealing away worldly prudence' (**नीति**); cf. **नयद्रुह्** in *Kirātārjunīya*, XI. 43.

१५२. (*a*) **ऊर्जित**: 'mighty.'

(*b*) **अनम्बरे**: 'where there is no sky'; cf. **अनाकाशे**, 195*b* and ref.

(*c*) **चित्रपरंपरा**: 'wonder upon wonder.'

१५३. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 3702.

(*b*) **विमृषति**: 'hesitates.' **कुसुमलावी**: 'flower-plucker.'

१५४. (*a*) **तनुवेश्म**: 'the abode of her body'; cf. 146.

(*b*) **°पल्लव°**: A bowl of water is an auspicious object: this one contains also **पल्लव**'s; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 172, l. 20.

१५५. (*a*) बलि : the demon Bali (with pun in चिबलि *b*).

(*b*) सैव : 'the same as before.' नम्रता : = (1) 'flexibility', (2) 'courteous deference', is punningly regarded as the opposite of उन्नति ; cf. 207.

१५६. (*a*) कनक : Cf. 49*a* and reff.

(*d*) सौवर्णपट्ट . . . °प्रशस्तिः : 'An ode of Victory inscribed on a gold plate.'

१५७. Translated *Indische Sprüche*[2], 2926 ; Jacobi, *Alaṃkāra-sarvasva*, p. 448. The *Alaṃkāra* books dispute whether the verse exemplifies *vyāghāta* or *vyatireka*.

(*b*) विरूपाक्षस्य : antithetical to वामलोचनाः.

१५८. (*b*) पार्वणचन्द्र : Cf. 162*d*. तुल्यतैव हि लाञ्छनम् : The face's equality with the moon is its only blot.

१५९. (*b*) निजासनाम्भोज° : Her face's full moon inconvenienced (दुःस्थित) the creator by causing the day-lotus, which is his seat, to close ; cf. 190*c-d*.

१६०. (*a*) तमः : Compared to the woman's hair, as in 149*d* and reff. एकं : 'only.'

(*b*) एणं : The moon's deer. अस्य : sc. मुखस्य.

(*d*) भवान् : sc. the moon.

१६१. (*a*) अवदातकान्तिनि : Being bright, the कुच reflects the moon.

(*b*) संक्रान्त . . . द्वेधा विभक्तं : The half image appearing in each कुच is compared to the half-moon ornaments on the clappers (ताल).

(*d*) प्रोद्यत : 'lifted.' कांस्यताल : 'brazen clappers,' cf. 145*b*. प्रायं : 'like.'

१६२. In this verse the several comparisons are :—

ऊरू = रम्भास्तम्भौ : Cf. the verse beginning उभौ रम्भास्तम्भावुपरि, *Sarasvatīk. ad* III. 38 (anon.), **Sml. P.* 72*a* (4) (कस्यापि), **S.-Hārāv.* C. 183 (15*b*) (कस्यापि), and the verse *Karṇasundarī*, IV. 9, रम्भास्तम्भमनोभि°. अधरः = बन्धूककुसुमं : cf. 171*b*, 199*b*. स्तनद्वन्द्वं = हेम्नः कुम्भौ : cf. 150*c* and reff. मुखाब्जं = पार्वणशशी : cf. 158*b*.

(*a*) यदि . . . : 'if these things are really what they seem.'

(*c*) हतौ : 'defeated,' 'good for nothing.'

१६३. (*a*) सिन्धोरन्तः : 'from under the ocean,' a reference to the churning. कथंचिद् : 'with difficulty.'

(*b*) **सकलं**: 'all,' namely the **सुरसुमनसः**, etc., the *Pārijāta* tree flowers in her breath, the *kālakūṭa* poison in her glance, the moon in her cheeks, ambrosia in her mouth, etc.

(*d*) **तिर्यग्भूते विलोचने**: = **कटाक्षे**, cf. 143*c*, 148*b*.

**१६४**. (*a*) **तरलनयना**: (1) 'having sparkling eyes', (2) 'having stars for eyes' (?). **पयोधरहारिणी**: (1) 'attractive with breasts', (2) 'dispelling clouds'.

(*c*) **भवतु . . . कथमन्यथा**: 'how else should be?'

(*d*) **लेखाशेषः**: 'having only the crescent left.'

**१६५**. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 363.

(*a*) **अनङ्ग**: There is a play upon the literal sense ('bodiless'); cf. 140*c*, 478*a*.

(*b*) **मधुव्रत**: 'bees.' (*c*) **एवंसाधन**: A Bahuvrīhi.

(*d*) **अस्त्रं**: Cf. 172*a*, 189*c*.

**१६६**. The *tribali* is the clay of beauty squeezed out between the creator's fingers; cf. 221*c-d*.

(*a*) The missing akṣaras must have been something like

[स्रष्टुर्म]ध्यं निपीड्य क[लितवतः]

(*b*) **मुग्धा°**: Probably for **मध्या°**; see the critical note and 221*d*.

**१६७**. (*c*) **जननयननिर्माणमफलं**: Cf. 248*b*.

**१६८**. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 523. The parrot, in clamouring for his food, makes use of lovers' expressions, and so puts the matron to shame.

(*b*) **बिम्बं . . . जाम्बवं**: *Bimba* and *Jambū* fruit; as regards the former cf. 181*b*, 187*d*.

(*c*) **अक्षुण्णमनोज्ञ**: 'charming through not being trite,' 'charmingly novel.'

**१६९**. (*b*) **कस्तूरी**: Cf. 222*a* and reff. **किमिह**: The **पत्त्रभङ्ग** ornamentation is superfluous.

(*c-d*) The **क्रीडितानि** are the only proper ornaments of the **स्तनकलशौ**; the necklace is a mere burden. For the phrase **हारो भारः** cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 109, l. 12, also the whole passage, ll. 1-12, and 425*d* below.

**१७०**. The verse describes the course whereby the happy man becomes a pearl upon a woman's bosom; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 281, ll. 13 sqq., translation p. 251, ll. 21 sqq.

(*a*) He becomes a drop in the ocean, then part of a cloud.

(*b*) The drop falls into the mouth of a pearl-oyster. **शुभैः**: 'by good fortune' ('merit').

(*c*) श्रेयोभिः : 'by the highest felicity.'

(*d*) रुचिं तन्वन् : 'heightening its (or 'your') beauty.'

१७१. बन्धूक : Cf. 162*c* and reff.

(*d*) कृतं : not with किमु ('much more'), but = अलं.

१७२. (*a*) अस्त्र : Cf. 165*d* and reff.

(*b*) द्वयोश्च : 'of both,' sc. the day-lotus and the moon, which both seek to copy her face, the day-lotus as मनसि० ०स्त्रं, the moon as नेत्र० ०त्रं. च : = एव.

(*c-d*) The moon, through rivalry with the day-lotus, prevents its unclosing.

१७३. Add to the margin and critical notes a citation of *Bālar.* v. 76, whence the verse is taken. Readings: (*a*) ०भुवश्चरित, (*c*) ०प्स्यथ.

(*a*) चेतोभुवो . . विभ्रम : Cf. अनङ्गविभ्रम 181*c* 'Kāma's fascinations.' संविधान : 'arrangement.'

(*b*) नूनं : 'it now appears,' 'surely'; cf. 174*b*, 191*c*, 473*d*, 497*b*. वः : = चकोराः.

(*c*) चकोराः : vocative. The reading अवाप्स्यत (conditional) is obviously right.

(*d*) चन्द्रिकासु : as regards the *cakora* drinking the moonlight see 17*c-d* and reff.

१७४. (*a*) शस्त्रहताः : For the belief that warriors slain in battle go straight to paradise cf. *Kauṭilīya Arthaśāstra,* x. ii. 150 (p. 365 ad fin.)—यान्यज्ञसंघैस्तपसा च विप्राः

स्वर्गैषिणः पात्रचयैश्च यान्ति ।
क्षणेन तानप्यतियान्ति शूराः
प्राणान् सुयुद्धेषु परित्यजन्तः ॥

(*b*) नूनं : Cf. 173*b* and reff.

(*c*) सूच्यग्र : 'a needle's point,' and not a sword.

१७५. (*b*) संलक्ष्यमाणेन : 'resembling.'

For the comparison of कुच with कुम्भ ('the elephant's frontal humps') cf. 38*a-b*, 245*a*, 417*b*, and reff.

(*d*) वापी : Cf. 223*b* and reff.

१७६. (*a*) स्वगतमितयानं : 'having a movement measured by the standard of its (the नितम्ब's) gait'; the gait is defined in Manu, III. 10 (हंसवारणगामिनी).

(*b*) स्तनाभोगो : 'bosom's swell'; cf. 142*b*. अपरस्यापि : Sc. as well as your own; cf. 229.

(*d*) प्रथम॰ : ‘the mark of the first writing and erasing.’ The moon was a mere first attempt at making her face; its erasing is, no doubt, shown by the mark in it. Cf. 197*d*, 200*c*.

१७७. (*a*) अभिजनभुवा : to be taken with तुल्यौ. ॰भुवा : = भूम्या; cf. 181*c*. आजन्म : ‘from birth onwards.’

(*b*) समानाव् : The word perhaps contains a pun (स + मान, ‘pride’). उदयिनौ : ‘rising.’

(*c*) मण्डलवतोः : (1) ‘round’, (2) ‘rulers of provinces’; cf. 193*b*, 209*b*, 211*a*. अपि : *Although* having their separate *maṇḍalas*, they yet rival concerning boundaries. सीमामात्र . . . स्पर्धायुद्ध : ‘emulous conflict over boundaries merely’; cf. 145*d*.

(*d*) नमस्यः कठिनिमा : euphemistic (cf. *Harṣacarita*, Bombay, 1892, p. 251, l. 13, नमः सुखेभ्यः) for ‘accursed hardness’ (i.e. stiffness, stubbornness) in the case of the मण्डलवतोः; as referring to the स्तनौ, the कठिनिमा is a good quality, cf. 2*b* and पीनतुङ्गकठिनस्तन॰, 338*a*, also 367*d*.

१७८. (*a*) शृङ्गारद्रुममञ्जरी : Cf. शृ॰॰वल्ली, 179*b*. निक्षेपभूः : ‘place of deposit.’

(*b*) मधुमयी वर्ति : ‘collyrium, making the eye see only sweet things.’

(*c*) लीलानिर्झरिणी : ‘play-river’ for king Kāma’s जलक्रीडा. मनोज : ‘Kāma.’ लावण्यसिन्धोर् . . . वेला : ‘high tide of the ocean of beauty’; cf. 179*b* and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 37, l. 10, वेलेव रागसागरस्य.

(*d*) सुकृतिनः : = पुण्यभागिनः; cf. 236*d*, 243*a*, 273*b*, 287*a*, 387*d*, 396*c*, 446*d*, Rudra’s *Śṛṅgāratilaka*, I. 35, 127, and compare note to 123*b*. सीमास्थली : ‘acme.’

१७९. (*a*) अमृतवृत्तिः : ‘manifestation of ambrosia’; but ? read ॰वर्तिः, as in 178*b*. (*b*) शृङ्गारवल्ली : Cf. 178*a*.

१८०. (*a*) ॰पत्त्रं : The leaf of the मुखाब्ज.

(*c*) ॰मुखानां : = प्रमुखाणां. सुमनसां : = सुराणां.

(*d*) अस्य : sc. पीयूषस्य.

१८१. The verse is, like 199, an example of मोहोपमा or भ्रान्त्युपमा.

(*b*) बिम्ब : Cf. 168*a-b*, 187*d*. दृषद् : The construction is not clear; should the line begin with भ्रान्तिं?

(*c*) विभ्रम : ‘fascination,’ ‘witchery’; cf. 173*a*. ॰भुवः : = ॰भूम्याः; cf. 177*a*.

(*d*) विश्वसृजो : ‘of Brahmā.’ कियती : ‘how slight.’

१८२. (*a*) चूचुक: The dark चूचुक are compared to the bee in the lotus.

(*b*) रोमावली: Compared to the stalk (नाल) of the lotus.

(*c*) उत्तुङ्ग: Cf. 2*a*, 224*c*, 241*a*, 292*b*, 328*a*. संगत: cf. 145*c* and reff.

(*d*) महानिधानं: For the superstition concerning trees, etc., growing over a treasure cf. *Harṣacarita*, trans., p. 220, ll. 7-8.

१८३. In this verse the कान्ता is described as a distinct substance, तत्त्वान्तर, having special properties; cf. 318*d*.

(*a*) उर्वीमपि द्यामिव: 'even earth, like heaven.'

(*b*) अङ्गसङ्गविधिना: 'if applied limb to limb.' किं यत्र निह्नूयते: 'everything else set at nought.'

(*c*) अन्तः: 'in its internal effect.' सुधासपत्नं: 'rivals ambrosia.'

१८४. (*a*) मुखं: = (1) 'tip of the स्तन', (2) 'face'. प्रकटीकृतं: 'displayed.' The face is hidden through shame.

(*b*) गुणिने: = (1) 'meritorious', (2) 'having a string'. The line means 'for shame at not having left room for the necklace with its string'; cf. 145*c* and reff.

१८५. It is not surprising that the 'unparted', 'unenlightened' (अविवेकि) कुचद्वय should slay the whole world, when the eyes, which have received instruction (or 'extend to the ear', प्राप्तश्रवण), cease not to do murder. The idea in अविवेकि is the same as in 184*b*.

१८६. (*a*) शिरः कम्पयते: Shaking the head appears to be a sign of emotion, cf. 350*c*; elsewhere of anger (*Harṣacarita*, Bombay, 1892, p. 10, l. 8) or interest, 1*c* and reff.

(*b*) उत्पाटयन्: 'plucking out,' the दृष्टि being fixed in a tight place.

१८७. Translated by Jacobi, *Dhvanyāloka*, pp. 34-5.

(*a*) शिखरिणि: (to be taken with क्व) = 'mountain'?

(*d*) बिम्ब: Cf. 168*a-b*, 181*b*.

१८८. (*a-b*) If the creator had seen her, he would never have let her go.

(*c*) But with closed eyes he could not have framed such beauty (cf. *Jānakīharaṇa*, I. 29).

(*d*) Therefore, as the Buddhists hold, the world had no creator.

१८९. (*a*) व्यर्थं . . . : 'having looked at his unavailing flower-arrow.' असुव्यये ऽपि : 'even when dying.'

(*c*) अस्तं : Cf. 165*d* and reff.

(*d*) प्रतिष्ठा : 'foundation,' 'origination.'

१९०. (*a*) अस्मिन्नपि : the moon also, as being like Sītā's face.

(*b*) व्यक्तं : 'evidently.'

(*d*) दुःस्थितस्य : Cf. 159*b*. तच्छिल्पमुन्मीलितम् : hence the inferior beauty of the moon.

१९१. (*c*) नूनं : Cf. 173*b* and reff.

(*d*) प्रतिमानखण्डाः : 'makeweights.'

१९२. (*a*) गोत्रे : '*their* family.'

(*b*) द्विरेफान् : (1) 'bees', (2) 'lovers'.

(*c-d*) उष्णभानौ च भक्ति . . . अम्भोरुहाणि : Cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 194, ll. 9-10, दिवसकरप्रीत्या दिवसमुन्मुखवि-कसितं मुखमहाकमलं.

१९३. (*a*) कोषः : = (1) 'bud', (2) 'treasure'. पत्त्राणि : = (1) 'leaves', (2) 'chariots'. दुर्गं : = (1) 'inaccessible', (2) 'fort'.

(*b*) मैत्रं मण्डलं : = (1) 'the sun's circle', (2) 'circle of friends', cf. 177*c*, 209*b*, 211*c*. कण्टकाः : = (1) 'thorns', (2) 'troublesome persons', 'rebels'.

(*c*) आकृष्टशिलीमुखेन : = (1) 'attracting bees', (2) 'drawing arrows to the bow'. रचनां : refers to the कोषः, etc., 'apparatus.'

१९४. (*d*) कारणं : 'material cause.'

१९५. (*b*) अनाकाशे : 'where there is no sky'; cf. 152*b*, अनम्बरे, and the verse Sp. 3324, अनाकाशे चन्द्रः (कस्यापि) = **S.-Hārāv.* C. 7*b*, 76 anon.

(*c*) As regards the *cakora* living on moonlight cf. 17*d* and reff. The reading °सृतां is plainly right, since it is not the moon itself, but its light, that the *cakora* feeds upon.

(*d*) लवल : = लवलीफल, 275*c* and reff.; cf. बदर = बदरीफल, and बिम्ब = बिम्बफल, and 168*b*. प्रणयिनीम् : 'resembling'; cf. 79*b* and reff.

१९६. (*b*) विसृच्चितविभ्रमाणि : (1) 'capriciously lacking fibres', (2) 'having inappropriate movements'.

(*c*) कथं : The creator's other works display faults; how, then, could he have made the सुतनु ?

(*d*) Or is it possible that moonlight is sometimes produced by the sun (which is more like her face), and not by the moon ?

१९७. (*a-b*) The dark hair is the black darkness near the moon (cf. 149*d* and reff.), and the arms the halo. °मिषाद्: ‘on pretence’; cf. 214*c-d*.

(*d*) गलितमृगलक्ष्मा: ‘with the deer-mark [which is a blot upon the moon] vanished’; cf. 176*d*, 200*c*.

१९८. (*a*) लोचनार्धैः = कटाक्षैः. (*b*) धनुरुज्झितु: Cf. 205*c*.

(*c*) राग, वर्ण, and क्रम have musical connotations; cf. 70*c*, 262*a*, 302*b*.

(*d*) वीणासु . . . : ‘the illusion of a drum's sound mingled with that of the lute,’ the latter being मधुर, the former अव्यक्त.

१९९. A verse quoted in *Aś.* as an example of the *Māgadhī* style. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 5. Like verse 181, it exemplifies मोह (or भ्रान्ति)-उपमा. Add to margin *Sarasvatīk. ad* III. 38; readings as *Skm.*, except that *a* and *b* are inverted. (*b*) बन्धूक: Cf. 162*c* and reff.

(*c*) बान्धवजन: ‘emulously eager in the mistaken idea of it (the black hair) being their kindred (sc. other bees).’

(*d*) कियन्ति स्थानानि: ‘How many of these positions will you defend?,’ all being attacked by the bees.

२००. Like 149 and 152, a verse exemplifying अद्भुत.

(*c*) प्रोञ्छितलाञ्छने: ‘with its mark obliterated’; cf. 176*d*, 197*d*. हिमरुचौ: ‘the moon,’ sc. her face. इन्दीवर: sc. her eyes. The *Indīvara* should not be open in the moonlight.

(*d*) रथाङ्गयुगलं: ‘pair of *cakravākas*,’ sc. her breasts. The *cakravākas* are usually separated (not संसक्त) at night.

२०१. (*a*) What in your body is in pairs, is open only to mutual comparison: what is single, is beyond compare.

(*b*) सिक्थक: mere ‘wax’ of the honey.

(*c*) स्वरमातृका: ‘a mere *mātrā* of the tone.’

(*d*) अभ्यासस्य: The cuckoo goes on practising two notes only.

२०२. Translated *Indische Sprüche*², 5850, and by Jacobi, *Dhvanyāloka*, p. 134, *Alaṃkārasarvasva*, p. 323.

(*a*) व्ययो: ‘expenditure of the substance of beauty’ in making her. क्लेशो: the great effort which was required.

(*c*) स्वगुणानुरूप°: ‘from lack of a lover of equivalent merits.’

२०३. (*a-b*) Note the emphasis on सकला and प्रयत्नात्.

(*b*) अमृतरसेन: Naturally an ingredient in a संजीवनौषधि (*d*); cf. 310*d*. पुनः प्रयत्नात्: After pounding (विचूर्ण्य), to restore the *amṛta* would be difficult.

२०४. Translated by Cowell (*Vikramorvaśī*) and other translators of the play; also by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 323.

(*b*) The month मदन (not Kāma) is शृङ्गारि° and सपुष्पा°.

२०५. With the turn of the verse cf. 162. We may note that Rājaśekhara has intentionally varied the verse in the two plays. Cf. note to 67.

(*a*) 'If that is a face, the moon is sealed up (i.e. set aside for ever: *not* "an impression of it"): poor gold, if that is a complexion.' हेम: For the comparison cf. 49, 149, 150, 156, 442, and reff.

(*b*) 'If that is an eye, then the blue lotuses are robbers: if that is a smile, what of ambrosia?'

(*c*) अतत्त्वं (*Bālar. At.*): 'not to the point' or 'unauthoritative'. धिक्कन्दर्पधनुर्: Cf. 198*b*.

(*d*) °विमुखः: 'averse.' The °विरसः of *Bālar.* is an intentional modification of the sense.

२०७. When the moon is compared to your face he holds up his head (mounts the sky), but you bow your face (modestly): this proves his conceit and levity. Cf. 155.

२०८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 552.

(*b*) कृशः . . .: The Yogin also would be thin and would dwell by a river's side; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 201, ll. 4–6. तटिनी: sc. the Ganges, which falls upon Śiva's head.

२०९. (*a*) विग्रहं: (1) 'war', (2) 'form'.

(*b*) अन्योन्यमण्डल°: 'encroaching upon each other's province'; cf. 177*c*, 193*b*, 211*a*. संधि: (1) 'peace', (2) 'place of junction', 'partition'; cf. 145*c* and reff.

२१०. (*a*) तटीभूमिः प्रकाम°: The land by the river's side would naturally be specially fertile.

(*b*) अग्रे करं दत्त्वा: (1) 'having placed the hand in front', (2) 'having paid rent in advance'; cf. 211*b*.

२११. (*a*) मण्डलाभोगः: (1) 'curvature of spheres', (2) 'enjoyment of provinces': pun as in 209*b* and reff.

(*b*) करप्रदाः: Pun as in 210*b*.

२१२. Viṣṇu bears Lakṣmī on his breast, Śiva bears Gaurī in half his body (अर्धनारी): it is in order to hold my dear one in his whole body (while creating her) that Brahmā has been practising *tapas* from boyhood (बाल्यावधेः).

२१३. (*c*) The rubies and pearls correspond to the pupils and whites of the eyes; cf. 216*c*, 254*c*.

(*d*) कटाक्षच्छटा: The expression recurs in 216*d*, also in the verses उज्जृम्भानन (*Śp.* 3417 धनिकस्य, Daśar. *ad* IV. 3 anon., **S.-prab.* 44 anon., **S.-Ratnak.* v. 286 anon.), तिष्ठन्त्या जनसंकुले (**Skm.* II. 602 कस्यचित्), and वैदग्ध्यभ्रमवक्त्र (**Skm.* II. 604 भगीरथस्य).

२१४. (*a*) कुवलयच्छायामुष्: 'stealing the hue of the blue lotus.'

(*b*) किं संभ्रमेणामुना: 'Why this alarm (making your eyes glance hither and thither and increasing your beauty)?'

(*c*) For the sense cf. v. 197 *a-b*.

२१५. (*a*) चित्रार्पितं: i.e. 'stationary'.

(*b*) सहजमिव: 'as though belonging there.'

२१६. This verse coincides in its commencement with 489 and *Damayantīkathā*, VII. 41. Two at least of the three are, therefore, [*ardha*]*pādopajīvin*.

(*a*) भ्रु: We should have expected भ्रू in the interior of a compound (as here). वलद्: 'turning round'; cf. 230*a*, 231*a*, 349*a*, 354*a*, 355*a*, 380*c*, 441*d*, *Śṛṅgārat.* II. 20*d*.

(*c*) केतक: The white *ketaka* flower is compared with the whites of the eyes: so the jasmine, 254*c*, and pearls, 213*c*.

(*d*) सोदर्याः: 'own sisters.' सुहृदः: Cf. 256*a*, 61*b* and reff.

२१७. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 2932.

२१८. (*b*) प्रोद्यत्पक्ष्म: 'with lashes standing straight out.'

(*d*) गोचरं व्रजति: 'goes near.' स स्वर्गाद्पूर्वो विधिः: 'a creation not inferior to heaven' (cf. *Rāmāyaṇa*, I. iv. 12, रामदेहात्तथापरौ 'similar repetitions of Rāma's body', 'chips of the old block'), 'a second heaven'; cf. the verse स स्वर्गादपरो विधिः **Skm.* II. 692 (कस्यापि).

२१९. (*b*) कमल: Not कुमुद, the *haṃsa* not being white. The resemblance of the hinder part of the haṃsa's body (the front part being plunged in the water) to a lotus-bud is not to be denied.

(*c*) **चिरतचलित**: 'motionless.' **स्फार**: 'wide-open'; cf. 460*c* *Śṛṅgārat.* II. 20*d*, **स्फारित** in 354*a*, and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 41, l. 6, **प्रीतिविस्फारितेन चक्षुषा**. Here the eye is wide open with surprise; in 354*a* and in the *Harṣac.* it is with pleasure. In 489*a* we have **विस्फार** in an imperfect context, and in **विस्फारा: प्रथमं** **Skm.* II. 598 the emotion in question is curiosity.

२२०. (*a*) **परिकर**: (1) 'surround', (2) 'halo', **परिवेश**.

(*b*) **मन्मथसुहृत्**: sc. like the moon, cf. 222*c*, also 61*b* and reff.

(*c*) **घन**: (1) 'thick', (2) 'cloud'. **श्यामाया:**: (1) 'brunette', (2) (with **स्खलित°**) 'night'; cf. 222*d*. **वृति**: 'covering.' The comparison of the bosom with its shawl fallen away to the moon with the clouds removed recurs in part in 331.

(*d*) **स्तनाभोग**: Cf. 142*b* and reff. **घुसृण**: The use of saffron recurs in 283*a*, 341*a* (**काश्मीरपङ्क**), and 449*a*.

२२१. (*a*) **एकम्**: = **एकतरम्** 'one or the other'.

(*c-d*) The *tribali* is the mark of the creator's fingers left in the moist substance of beauty; cf. 166. **तत्र**: to be taken with **लावण्यार्द्रे** [**मध्ये**].

२२२. (*a*) **मृगनाभिपत्त्र**: 'ornamental markings with musk'; cf. 151*a*, 169*b*, 346*d*, 444*b*. **लक्ष्म**: compared to the mark in the moon.

(*b*) **बालातप:**: 'morning sunlight.'

(*c*) **बाल**: (1) 'young', (2) 'hair'. As regards the comparison cf. 149*d* and reff. **मित्रं**: 'friendship'; for the idea cf. 220*b* **मन्मथसुहृत्**, also 61*b* and reff.

(*d*) **तारा**: (1) 'eyes', (2) 'stars'. **श्यामा**: (1) 'brunette', (2) 'night'; cf. 220*c*.

२२३. (*b*) **वपुस्तडागम्**: Cf. **°तडागमुरो** in 29*d* and **वापी** 477*b*.

(*c*) **प्रेमपङ्क**: Cf. 251*b*, also 477*c*, 481*b*.

२२४. The comparison is between a traveller and the eyes travelling over the lady's form.

(*c*) **तृषितेव**: As though thirsty with its exertions. **तुङ्गौ**: Cf. 241*a*, 292*b*, 328*a*, 363*d*. The comparison is here to mountain peaks.

२२५. Translated *Indische Sprüche*², No. 637.

२२६. Translated *Indische Sprüche*², No. 3339, and by Aufrecht, Z.D.M.G. xxv, p. 461.

(*a*) नपुंसकं: : There is a play on grammatical and natural gender.

(*b*) रमते: She is मनोरमा. हता: : 'ruined.'

२२७. (*b*) मुक्तानाम्: (1) 'pearls', (2) 'liberated' (by मोक्ष).

(*c*) स्मरकिंकरा: : 'slaves of Love.'

२२८. (*c*) कान्तामयं: 'full of the beloved one.' अनुरक्तु: cf. अनुरत.

२२९. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 7002, and by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 443.

(*a*) She is young, but it is we who are shy; she a woman, but we timid; and so on.

२३०. For similar beginning cf. the verses cited Hemac. pp. 93 and 136.

(*a*) वलित: 'turned round'; cf. 216*a* and reff.

२३१. Translated by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 305.

(*a*) वलित: Cf. 216*a* and reff.

२३३. Translated by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 438.

(*d*) For the combination of heat and cold, cf. 304.

२३४. (*b*) प्रान्तभ्राम्यद् . . . : असञ्जितभ्रु (cf. असञ्जितोरु, 515*d*) = भ्रूभङ्ग, 246*c*, while प्रान्तभ्राम्यद् is equivalent to the विभ्रम of that verse. किं तन्न . . . : 'what this means, I know not.' The notion is that of symptoms of a disease.

(*c*) स्वेदसमुच्चय: क्षपयति: Cf. 278*b*, 321*b*, 389*d*, 439*b*, 466*c*.

२३५. (*a*) अमृतसिक्त: 'If your glances shower ambrosia like the moon, how can your lip be red like the sun's attendant Aruṇa?' The missing akṣaras can hardly be restored. Possibly the sense would be represented by °करादपि निर्मलाम-शुभयत्य°, 'Why does your lip, even more than Aruṇa, deprive of radiance your face more bright than the moon?'

२३६. (*a*) नेत्राञ्जनतां: 'she appears before my eyes, even as a vision'; cf. 178*b*. वाचाम°: 'this is her voice that I seem to hear.'

(*b*) A possible ending might be °करोत्याशां मनो नेदृशीम्. 'my mind conceives no such (high) aspiration.'

(*c*) एकत्र मन्वन्तरे: 'in the same æon.'

(*d*) उरुतपस: : 'of great austerities' (in a past birth), i.e. 'highly fortunate'; cf. 123*b* and reff.

२३७. The action of Kāma follows the direction of her glance, affecting all whom her eye beholds. It is probably only a coincidence that सुचितेषु[:] might be resolved into सुचिता इषु[:].

२३८. The verse describes the expressions which pass over the woman's face, until she finally looks at her lover directly.

(*b*) Read °तारस्फुरद्वीक्षणम् (?).

२४०. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 1470, and by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 550. Add to margin **Sāras.* 62 anon.: readings (*a*) तवैष, (*b*) मुग्धे.

(*a*) विद्रुमच्छाय: (1) 'of the tint of coral', (2) 'having no shade of trees'. The pun recurs *Naiṣadhīya*, VII. 38.

२४१. Description of a portrait.

(*a*) तुङ्ग: Cf. 224*c* and reff. समायामपि: Although the surface is really level, the artist's skill produces the appearance of तुङ्ग, etc., etc.

(*d*) मुखचन्द्रं: This reading seems inappropriate to the speaker's own face.

२४२. Signs of love, misinterpreted as the reverse.

२४३. (*d*) लिखन्तं: If the reading is correct, it would be hard to find a parallel to this in Indian literature! हुंकारगर्भं: Accompany the action with an 'Ugh!'; cf. 300*c*, 450*d*, 479*c*, and Rudra, *Śṛṅgāratilaka*, II. 26*c*.

२४५. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 4663.

(*a*) For the comparison of कुच and इभकुम्भ cf. 175*a* and reff.

(*d*) क्षणलब्धनिद्र:: 'sleeping only in moments.'

२४६. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 3149, and by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 40. Both, however, seem to go astray in treating the compound in *c* as a dvandva; the rendering should be 'playful glances with pretty frowns'; cf. 234*b*.

२४७. वक्रगति . . . अञ्जननीलरोचिर्: The lady's eye, black with collyrium, is compared to a cobra ('black serpent').

२४८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 49.

२४९. Cf. Horace's 'Intermissa, Venus . . .', IV. 1.

(*b*) हृदयं: vocative.

(*d*) प्रेमप्रमादास्पदं: No doubt an error for °दात्पदं.

२५०. (*a*) अवचनं: 'abstention from speech.'

(*b-c*) अवयव . . . अङ्ग: Note the antithesis.

२५१. (*b*) प्रेमपयोधिपङ्कः: Cf. 223*c*, 477*c*.

(*c*) उद्धाराय तयोः: 'for the rescue of the two' (sc. दृष्टि and स्वान्त); cf. 186*b*.

(*d*) कुर्वन्त . . . आसते: = कुर्वन्ति.

२५२. (*a*) सरोज: She is पद्मानना.

(*c*) उभयधर्मि: 'having the properties of both' (sc. day-lotus and moon).

२५३. (*b*) अन्यनिमित्त°: 'arising in the course of quite other talk' = 'irrelevant'.

(*c*) वृत्ति: 'manifestation.'

२५४. (*a*) क्षती: Cf. 123*b* and reff.

(*b*) उद्ग्रीवम्: 'with head thrown back'; cf. 441*d*. अर्चयसि: 'make a flower-offering to': for the expression cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 38, l. 9, अभ्यर्चितेव वदनपुण्डरीकेण.

(*c-d*) कुन्ददाम: The white jasmine flowers correspond to the whites of the lady's eyes: so the *Ketaka*, etc., in 216*c* and ref.

२५६. (*a*) प्रणालीदीर्घस्य: Cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 24, l. 15, आयतनयननदी°, and अपाङ्गसरणि in 258*a*. सुहृदः: 'in consort with'; cf. 216*d*, also 61*b* and reff.

(*b*) शफरफालप्रतिभुवः: 'rivalling the leaping of the (bright) *śaphara* fishes'; cf. *Pārvatīp.* v. 30.

(*d*) नेत्राद्वैतं: 'non-duality of eyes' (or 'a world all eyes'?); cf. वदनाद्वैतं in the verse ललितललितस्निग्ध, **Skm.* II. 456, अभिमन्योः. Ârte and Gray adopt the sense of *unique* eyes.

२५७. A verse imitated *Kaṃsavadha*, v. 23.

(*b*) केतक: Cf. 216*c* and reff.

(*d*) प्रतिनयननिपाताः: 'with every glance.'

२५८. This verse occurs in some MSS. of the *Viddhaś.* IV (in a passage following v. 6), where note the reading गच्छन्ति (*b*) for रिङ्खन्ति.

(*a*) द्रोणीजुषा: 'playing the part of a pail.' सरणि: Cf. 256*a*.

२५९. (*a*) प्रक्रम: 'in correspondence with' (referring to क्रम).

(*b*) सूत्रसर्वस्वम्: In conjunction with लेखा the word सूत्र here refers to the string of a *pothī*, a comparison also occurring in the *Vāsavadatta*, v. 3.

(*c*) स्मितम्: a noun, object of स्मरामि.

२६०. (*c*) न्यास: 'ornamentation.'

२६१. (*a*) चलहार॰: 'excellent (प्रकाण्ड) creepers consisting of her swaying necklaces.' The instrumentals are descriptive (इत्थंभूतलक्षणे तृतीया).

(*d*) छत्त्रत्रयं. The three parasols are (1) the shawl, (2) the hair, (3) the cloud of bees. नतभ्रुः: ॰भ्रूः would be more usual for the feminine in such a compound.

२६२. A verse referring to ball-playing; cf. 267. Do the words क्रम (cf. 198*c* and ref.), छटा, and विशेष contain musical allusions?

२६३. (*c*) कम्बोर्वि॰: She is कम्बुग्रीवा.

(*d*) मदनायुधाय: 'Kāma's bow,' the points of comparison being the यष्टि 'shaft', पत्त्र 'feather', and कण्ठ 'neck', 'haft'.

२६४. (*a*) अमृतभवनगर्भाद्: 'from the source of ambrosia' (sc. the moon).

(*b*) सिचय: 'dress.' How can a dress be made of lotus fibres?

(*c*) पारीमेयो: 'to be measured in a pail.'

(*d*) कल्पयतु: 'how can a dream create visibly that lotus-eyed one?'

२६५. A verse imitated *Śp.* 3519, *Sarasvatīk. ad* II. 99.

(*c*) सकृदपि: 'even for one moment.' पुनर्: i.e. if the one experience left him impartial. रसान्तरविद्: 'acquainted with the various savours.'

२६६. (*b*) 'ambrosia, the acme of sweet perfection, is mocked' (sc. defeated).

(*d*) लीलातन्त्रस्: 'governed by playfulness' or 'the authoritative model of playfulness'.

२६७. Ball-playing; cf. 262.

२६८. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 4291. The verse contains the author's name; cf. 29*d* and reff.

२६९. The wife says good-bye to all things connected with love-making, the cuckoo, *haṃsa*, moon, lotus, etc. She must die!

(*c*) वधूगिरः प्रतिपदं संपूरयन्त्या: The *sakhī* repeats at each step the despairing cries, which had been uttered by the *vadhū*.

२७०. (*a*) सामान्यवाचि पदम्: 'a word denoting a class.'

(*b*) मां प्राप्य: 'when it reaches my ear.' अभिधेयविशेष॰: 'confines itself to an individual object.'

२७१. Her thinness is hidden by her beauty, her life is preserved by thoughts of you: but there is one new feature, namely, that owing to the lack of lustre in her cheek, the moon, in spite of its mark, can rival her face; cf. 338*d*.

(*c*) निश्वासैः: Cf. 275*b* and ref. कृश: Cf. 150*c* and reff. °प्रत्युद्गमात्: 'coming up with a struggle from the bottom of her breast.'

(*d*) मुखं: acc. after स्पर्धते.

२७२. (*a*) मुखमपि स्वं: because of its likeness to the moon, and so *mutatis mutandis* in *b*.

(*d*) त्वयि: Yet she is most fond of you, though handsome like her enemy Kāma.

२७३. (*b*) सुक्रतमय: Cf. 123*b* and reff.

(*c*) पाणौ वदनम्: Her face buried in her hands; cf. 364*a-b*, 374*a*, 377*a*, 425*b*, 434*a*, 442*a*, 446*c-d*, 455*c*, 463*a*.

२७४. (*a*) अम्बकम्: 'eye.'

(*b*) पाथोनिधिः . . . : 'the ocean was a metamorphosis of her love'; cf. *Harṣacarita*, p. 42, l. 9, उत्कलिकाबहुलेन रतिरसेन.

(*d*) चण्डालचन्द्र: 'that outcast of a moon'; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 276, ll. 16–17, चारित्रचण्डाल. Acc. to *Skm.* the word seems to be also the author's name; cf. 29*d* and reff.

२७५. The idea is similar to that of 271.

(*b*) निश्वासा: = निःश्वासा; see the lexica.

(*c*) विपक्कलवली: For the comparison cf. 195*d*, 368*a*, 381*d*, 425*a*. संवादिनी: 'agreeing with,' 'harmonizing with'; cf. 442*c*.

(*d*) परं: 'only'; cf. 91*d*.

२७६. (*a*) The line recalls 94*a*. बाष्पः प्रणालोचितः: Cf. 394*d*, 460*c*, and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), pp. 196–7 (trans. p. 166, ll. 8–10). अनन्तसंतताश्रुप्रवाहनिपतननिम्नीकृताविव कपोलाव्.

(*d*) महसस्: 'brightness'; cf. 273*a*.

२७७. (*d*) वातूलतां: 'madness,' as evinced by the conduct described in the previous lines (wiping out the moon, snapping her fingers at Kāma, tearing up flowers as being the material of Kāma's bow).

२७८. (*b*) स्वप्नावाप्ते: 'obtained in a dream'; cf. 439*a*, 452*c*, 499*a*. खेद: Cf. 234*c* and reff.

(*c*) वलाकर्ष॰: 'awoke by the jingling sounds of breaking caused by her bracelets bursting as you lay violent hands upon her'; for आकर्ष cf. आकृष्टा कबरीषु 390*b*, 513*a*, कचाकर्ष 474*c*, 312*b*, and *Veṇisaṃhāra*, 29*d* (यत्सत्यव्रत . . . केशाम्बराकर्षणैः . . .), and the verse मया प्रागेवोक्तं, **Skm.* II. 207*d* कराकर्षविधिना, *Śṛṅgārat.* I. 35*a* आकृष्य केशेषु, II. 67*b*, Schmidt, *Indische Erotik*[2], pp. 379–81. कटुत्कार: The sound is compared to the thunder-crash accompanying the rain of tears (*d*). According to Vāgbhaṭa's *Alaṃkāratilaka* कटत्कार (*sic*, the sound कटत्), like English 'crash', implies breaking; the word recurs 297*d*.

२७९. (*c*) कुचचन्दनेन: Even the sandal upon her breast is hot enough to dry the lotus-leaves (बिसिनीपत्त्र): cf. 289. चन्द्रस्थला: = चन्द्रशाला.

२८०. (*a*) प्रकटयति: (1) 'manifests', (2) 'proclaims'. क्षणभङ्ग: (1) 'fainting every moment', (2) 'transitoriness'.

(*b*) स्मृतिबाह्यं: (1) 'without memory', (2) 'contrary to the *Dharma-smṛtis*'. The references to the Buddhist doctrines of क्षणभङ्गिता and शून्यता are obvious.

२८१. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi. 553. The ललाटलेखा, अभिषेक, and चीर betoken a vow (व्रत).

२८२. (*b*) क्रूर॰: a *Dvandva* of adjectives. क्व: 'why mention?' बिलासिनस्: The word contains the usual punning (बिल and आसिन्) allusion to snakes.

(*c*) स्मरणमात्रविषैः: 'with the poisons of mere recollections.'

(*d*) अव्याल: vocative, 'though you are no snake.' भुजङ्ग: (1) 'snake', (2) 'lover'. भङ्ग: 'crookedness,' in both senses.

२८३. (*a*) स्विद्: Cf. 234*c* and reff. कुङ्कुम: The colour of the saffron (cf. 220*d* and reff.) from the lady's breast makes the coverlet (प्रच्छद) seem like fire.

(*c*) मृगाङ्ककिरणैरुत्पादिताम्लज्वरा: Note the oxymoron, the moon's rays being, of course, cool.

(*d*) त्वत्संकल्पजडे: 'cool through her love for you'; cf. 91*d* and reff., esp. 466*b*.

२८४. (*a*) प्रवाहप्रथमं: 'reaching the measure of a torrent.'

(*b*) क्वाथोत्फेन: 'afoam with boiling.'

(*c-d*) The paleness of her body is ascribed to ashes ejected by sighs from the fire within.

२८५. Add to margin **Skm.* II. 159 (वाक्कूटस्य).

(*b*) कथमप्य॰: 'with difficulty,' because her hand shakes (कम्पस्खलच्छि॰) and she makes irregular lines; cf. 466*c*.

(*d*) मदनव्याजेन: 'on the pretence of its being Madana (Kāma)'; cf. 439*b* and reff.

२८६. (*b*) अभ्युक्ष्य: 'sprinkling' the oblation (हव्य).

(*d*) अभिहित: 'uttered.'

२८७. (*a*) सुकृतप्रायो: Cf. 123*b* and reff.

(*b*) उपैति विधेयताम्: 'places herself at the disposal of.'

(*c*) निर्बन्धेन: 'obstinacy' (on your part) or 'importunity' (on my part).

२८८. This verse occurs in some MSS. of the *Viddhaś.* IV. (in a passage following verse 6), where note the following readings: (*a*) श्वसित, (*b*) पाण्डुरा, and (*c*) तन्नाचाणां पुनरिह कियद्ब्रूमहे.

(*d*) प्रतिपदुदिता: The new moon.

२८९. (*a*) ॰भुवं: apparently = ॰भावं.

(*b*) पद्मिन्याः . . . दलं . . . : For the idea cf. 279.

(*d*) मुर्मुरतां: 'becomes red-hot'; cf. मर्मरयन्ति in 104*d* and note. श्वासावधूतं: 'tossed by her sighs.'

२९०. (*b*) क्षतक्षारो: 'salt in a wound.' पुटपाको: 'baking in a coating (oven) of clay.'

(*d*) प्रकृतयः: 'physical constituents.'

२९१. (*b*) संवलद्: 'clasped together.'

(*c*) प्रणयिनौ: 'friendly in her distress?' or 'akin to, etc.'; cf. 79*b* and reff. चिरात्: 'at last.'

२९२. (*a*) गाढाव्: 'deep' in (1) the physical, (2) the moral, sense. वलि: (1) 'wrinkle' (त्रिवलि), (2) 'potentate'. सुसङ्गौ: (1) 'close together' (cf. 145*c* and reff.), (2) 'good as allies'.

(*b*) तुङ्गौ: (1) 'prominent' (cf. 224*c* and reff.), (2) 'eminent'. तलमागात्: Her routed ('pierced') heart took refuge under the protection of the स्तनौ.

(*c*) इत्यपि: 'though hearing this.'

२९३. (*b*) मूर्तिर्वैधवी: 'a widow's form.'

(*c*) इति: 'but thus much is certain.'

(*d*) शठतया: The *śatha* is the false, hypocritical lover, defined by Rudra, *Śṛṅgāratilaka*, I. 33; cf. Schmidt, *Indische*

*Erotik*², pp. 115–16. शिल्पोत्कर्षो विधेः : 'a *chef-d'œuvre* of the creator.'

२९४. Cf. *Pārvatīp.* IV. 10. (*a*) पुनर्वक्रावधि : 'repeatedly.'

(*b*) करजः : 'finger,' used in counting. कठोराणि : (1) 'hard', (2) 'obdurate'. पर्वाणि : (1) 'joints', (2) 'periods of time'. The second sense may, however, not be intended.

२९५. (*a*) प्रौढ : 'vehement'; cf. 300*a* and *d*.

(*b*) आरब्धे : 'constituted.'

(*c*) सुधा° : (if correct) = 'looked ambrosia,' i.e. 'sweetness'.

२९६. Add to margin *S. *Muktāv.* XVIII. 5 (text corrupt).

(*d*) स्मृति : Cf. 298*d*, *Śṛṅgārat.* I. 75*d*.

२९७. (*a*) अतिप्रौढी : 'far advanced.' बहुलशिख : 'having a large flame'; cf. घनस्थिरतेजसि, 319*b* and 303*c*.

(*d*) कटुत्कार : (1) 'cracked', (2) 'broken in defeat'; cf. 278*c*.

२९८. Translated *Indische Sprüche*², No. 3080.

(*a*) प्रियसंगमेन : The reading °मे ऽपि is probably an improvement.

(*d*) स्मरामि : Cf. 296*d*.

२९९. (*b*) निजवास : The sweat has established itself permanently (वास, cf. वसति, 89*d* and reff.) on the pale cheek; its junior (अनुजन्मा), the sigh, being released, goes abroad.

३००. (*a*) प्रौढ : Cf. 295*a*. The word is awkwardly repeated in *d*.

(*b*) चेतोभव : = मनोभव 'Kāma'.

(*c*) सहंकार : Cf. 243*d* and reff.

३०१. (*a*) प्रपञ्चित : 'fully carried out.'

(*b*) कल्लोल : Metaphor as in उत्कलिका, 56*b*.

(*c-d*) What would they have to desire, if they did not, through their eyes being closed (cf. दूरमीलितलोचनानि 306*a* and आश्लेषाद्° 321*c*), experience the fires of separation.

३०२. (*a*) विलोकितस्य : a noun. प्रोल्लासित : Cf. 234*b*.

(*b*) स्मेरशुचेः : 'brightened by smiles' ('having smiling brightness'). क्रम : A musical term; cf. 198*c*.

(*c*) हाव : Concerning this word see B. & R.

३०३. (*b*) जठरशर : 'full-grown reed-grass'; cf. 314*d*.

(*c*) निपुणया : 'versed in love's ways,' cf. 386*c* and reff.

(*d*) मम : This reading is supported by 315*c*; but निज is more appropriate with the expression नेत्रोत्पल.

३०४. (*a-b*) It cools the fire of love and likewise (तथा) relaxes the extreme cold of the Himālaya at night. As regards this union of opposite qualities, cf. 233*d* and *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 30, l. 19, and as regards the coolness, 91*d* and reff.

(*c*) एवंको ऽपि . . . : 'such a strange heat.'

(*d*) नीरन्ध्र: Cf. 145*c* and reff.

३०५. (*c-d*) द्रुतश्वासच्छेद: 'quick, short sighs.'

(*d*) शृङ्गारिणी: 'amorous woman.'

३०६. (*a*) दरमीलितलोचनानि: Cf. 301*d* and reff.

३०७. (*b*) अभिनिविष्टव्यवसितैः: 'determined to persist.'

(*c*) तिलकमलिका: 'black *tilaka* mark.' आघूर्णद्: 'tossing against.'

३०८. (*b*) The very स्वेद and रोमाञ्च are like dividing sea and mountain; cf. 320.

३०९. (*c*) अनिर्व्यूढे: 'not carried through'; cf. 323*c*.

३१०. (*d*) अमृतं: This would naturally prevent मरण *c*; cf. 203*b*.

३१२. An *āśīrvāda*.

(*a*) धम्मिल्लमल्लिका: 'jasmine in the tresses.'

(*b*) कचग्रह: Cf. 278*c* and reff.

३१३. (*b*) व्यग्र: 'busied.'

(*c*) अधोच्छ्वासस्फुटनखपद: 'wounds bursting with her sighs.'

(*d*) धार्ष्ट्य: 'boldness,' 'unabashedness.'

३१४. (*a*) लुप्तपत्त्र . . . : The erasure of the paint markings (पत्त्र cf. 70*b* and reff.) exposes the नखपद's.

(*c*) हरिणशिशुदृशः = एणीदृशः. पाण्डुः कपोलः: Cf. 299*a*, 338*d*, 413*b*, 425*a*, 432*b*, 434*b*, 455*c*, *Śṛṅgārat.* I. 148*a*, II. 24*b*.

(*d*) परिणतशर: 'full-grown reed-grass' = जठरशर, 303*b*.

३१५. (*d*) रम्या . . . ईक्षितुम्: 'charming to behold.'

३१६. Add to margin *Padyarac.* VIII. 32 (readings as *Śp.*); also **Sāras.* 80 (readings (*a*) as *Śp.*, (*b*) मूढकान्ते रति°).

(*a*) प्रशान्तिं: This implies the extreme lateness of the hour. The ingenious reading नूपुर is due to the antithesis of रसना.

३१७. (*a*) भावोद्गाढम्: 'with intense passion'; cf. प्रेमोद्गाढ Bhartṛhari, I. 30, प्रौढप्रेम 295*a*.

३१८. (*c*) वस्तु: 'reality.' ब्रह्म = ὄντως ὄν.

(*d*) तत्त्वान्तरं: 'a special essence'; cf. 183*d*.

३१९. (*a*) विधृतः : 'kept still.'

(*b*) घनस्थिरतेजसि : 'having a large, steady flame'; cf. 297*a*.

(*d*) भावैर् : 'exhibitions of emotion.'

३२०. With the sense of this verse cf. 308 and 321.

(*b*) 'Was that pleasantly discerned body his body?' सुखि : This reading seems preferable (to सखि); note सुखानि in *d*.

(*c*) रोमाञ्चकञ्चुक : Cf. 321*c*.

(*d*) ज्ञातानि : 'conceived,' 'imagined.'

३२१. (*b*) स्पृष्टेव स्नपयति . . . : As regards this symptom cf. 234*c* and reff.

(*c*) आश्लेषादवहित इव : 'as though separated from contact, if he looked'; cf. 308 and 320.

(*d*) रोमाञ्चस्थगित : cf. 308 and 320*c*.

३२२. (*a*) आसत्तियोगाद् : 'by reason of closeness.'

३२३. (*a*) अभिमानतो : = प्रणयात्? cf. B. & R. s.v. 4.

(*b*) शक्यं : Cf. 309*b*.

(*c*) निर्व्यूढं न यदा : Cf. अनिर्व्यूढे, 309*c*. तरत् = तरल; cf. 43*a*.

३२४. (*d*) को जानीते . . . : 'Who knows what they will do?' or (?) 'Who knows what past good deed will bear (is bearing) its fruit (in happiness)?'

३२५. (*b*) कुचयोरुपान्ते : For the phrase cf. 145*c*, 331*a*, 345*b*. लाचा : From the lover's nails (?). द्रव : Cf. 326*b* and reff.

३२६. (*b*) आर्द्र : Cf. 325*b* (द्रवमुचः), 333*c*, 340*a*, 343*b*, 520*a*.

(*c*) कुम्भ : Cf. 150*c* and reff.

३२७. With the general sense of this verse cf. 339 and 422. The ताम्बूल is from the lips, the अगुरु (cf. 373*d*) and चूर्ण from the breast, the आलक्तक from the feet.

(*b*) चूर्णोत्कारैः : Instrumental of circumstance (इत्थंभूतलक्षणे).

(*c*) आभोग : 'curvature'; cf. स्तनाभोग, 142*b* and reff.

३२८. (*d*) लब्धरत्नं : Cf. *Saundarananda Kāvya*, XVII. 43.

३२९. Cf. 334, 335, 348.

(*c-d*) The bride drowns the parrot's voice by slapping her arms with their jingling bracelets on pretence of timing (ताल) the children's play-dance.

(*d*) बाह्वास्फाल (so read?) : 'slapping the (crossed) fore-arms.'

३३०. For the general sense cf. the verse *Śp.* 2066. The rendezvous is renounced and then, however, kept. When too late, the quarrel is remembered. As regards **विद्दतौ** active see the lexx.

३३१. (*a*) **रेखां**: = (1) **नखक्षत**, (2) 'the crescent moon'. **पयोधर**: = (1) 'breast', (2) 'cloud'. **उपान्ते**: Cf. 325*b* and reff.

(*b*) **हिमरुचि°**: 'as though you paled like the moon in the daytime.' For the comparison with the moon cf. 220.

३३२. (*a*) **दृष्टं**: This reading is preferable because of (1) **मिलद्दृशोः** in *c*, and (2) the recurrence of **वृत्त** in *b*.

(*d*) **निरोध**: 'restraining.'

३३३. (*b*) **रोचना**: = **गोरोचना**.

(*c*) **आर्द्राणि**: Cf. 326*b* and reff.

३३४. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 2710.

(*a*) **गृहशुक**: Cf. 329, 335, 348.

३३५. (*b*) **गृहशुके**: Cf. 334*a* and reff.

(*d*) **हरति**: 'fascinates.' **आवर्जित**: 'bowed.'

३३६. (*d*) **नौरिव**: being crescent- (and therefore boat-) shaped.

३३७. (*b*) **निर्भिन्ना तनुरावयोर्**: 'our bodies are two halves of one whole'; cf. 359*a*. **जातं**: **ज्ञातं** seems preferable.

(*c-d*) The wound on your lip burns me (through jealousy); cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 179, l. 5; trans., p. 145, ll. 30–1. As regards **ओष्ठव्रण**, cf. 340*b* and Schmidt, *Indische Erotik*[2], pp. 369 sqq.

३३८. (*b*) **अविधौत**: With this reading we must adopt an explanation contrary to that of Rucipati, ad loc. **पत्त्रलेखा**: 'marks on her cheeks'; cf. 70*b* and reff.

(*c*) **पुरुषायितं**: Cf. 316*b*.

(*d*) **मृदित**: acc. to Rucipati = **शुद्ध**: but probably the word has the same sense ('crushed' and so 'wan') as in *Mālatīm.* I. 21, which verse is here partly imitated. **दुर्मनाः**: 'melancholy.' **हिमद्युति**: The likeness of the cheek to the moon is due to its paleness (cf. 314*d*) and the **पत्त्र** marks (70*b* and reff.); for the comparison cf. 271*d* and *Mālatīm.* loc. cit.

३३९. For a similar idea cf. 327 and 422. **वर्णको**: 'depicter.'

३४०. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 3413.

(*a*) द्रव . . . भङ्ग: 'running (द्रव = सरस in 343*b* and आर्द्र in 326*b* and reff.) wound'; for भङ्ग in this sense see the passage cited by Böhtlingk & Roth from the *Kathāsaritsāgara*, XXVII. 186. The superiority of the reading द्रव over the traditional नव is enhanced by the fact that the latter word recurs in *d*.

३४१. (*a*) काश्मीरपङ्क: 'saffron'; as regards the use cf. 220*d* and reff.

(*a-b*) ताम्रपट्ट: 'copper-plate (for an inscription)'; cf. सौवर्णपट्ट, 156*d*. आर्द्र: Cf. 326*b* and reff.

(*c*) परेन्द्र: = परमेश्वर; or read नरेन्द्र?

(*d*) प्रकटीकरोति: 'publishes'; cf. 445*d*. एणीदृशः: genitive dependent upon अक्षराली or शासनं?

३४२. (*a*) अनर्घ . . . : 'priceless, though cracked.'

(*b*) अपार्थ: because there is no advantage in concealing the व्रण. किमर्थो: an adjectival form of किमर्थम्.

३४३. The implied comparison in दरस्रावं . . . , श्लथालोक, etc., is to a person who has been bitten by a snake, which itself appears in the लसत्काञ्ची with its रत्नांशु.

(*a*) दरस्रावं: *sic* (for नं?).

(*b*) सरस: Cf. 326*b* and reff.

(*d*) Should we read विषमिदमियज्ञा° 'so great is this poison of passionate men'?

३४४. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 541. Aufrecht remarks that the last line contains the author's name, a practice also exemplified in 29*d* and reff.

(*a*) गृहशुके: Cf. 329 and reff.

३४५. A dialogue, lines *a* and *b* belonging to one speaker, *c* and *d* to the other. किञ्जल्क: Compared to नखक्षतानि. कुचोपान्ते: Cf. 325*b* and reff.

(*b*) विमर्दारुणं: 'red through being crushed.'

(*c*) °मानिनि: voc. 'you who think yourself clever at hinting (नखक्षतानि)'. पुरोभागिनि: 'officious.'

(*d*) उल्लिखिता: For similar excuses cf. 500*d*, 511*d*.

३४६. (*b*) तमिस्रामर्माणं: 'a scar in the darkness.'

(*d*) कस्तूरी: Cf. 222*a* and reff. पत्त्र: cf. 70*b* and reff. मकरिका: cf. 373*d* and reff.

३४७. (*b*) **सुखयति**: She does not gratify their curiosity.
(*c*) **पत्त्र**: Cf. 70*b* and reff.
(*d*) **चमत्कारो**: 'her start.'

३४८. (*a*) **असहन**: 'intolerant' of any slight. They mean 'impatient', 'hasty'. **मय्येव**: 'me instead of him.'
(*c*) **आकारमात्र**: 'with merely outwardly bland (polite) demeanour'; instr. of quality (Speijer, § 67) with **धूर्तस्य**.

३४९. (*a*) **वलतु**: The best reading; cf. 217*a* and reff. **धृष्टा**: 'stern,' or, more probably (with self-reproach), 'unabashed': cf. the **खला** following.
(*b*) **विदीर्यतु**: Cf. 353*d*.
(*c*) **संभाष्यो**: This reading (cf. 354*a*, 365*d*) agrees best with **मौनेन** in *d*; cf. also 365*d*. **शठः**: 'false'; cf. 293*d* and ref.

३५०. (*a*) **तदेव**: 'as of old,' when the **मानिनी** was **नववधू**.
(*c*) **शिरःकम्पन**: Cf. 1 and reff.

३५१. (*a*) **कौतुक**: 'attention.'
(*c*) **पुलकोद्गम**: Cf. 353*c*, 412*b*.
(*d*) **क्षतमभिनयैः**: 'enough of acting.' The lady's dumbness must really be due, the lover concludes, to displeasure and not to a **व्रत**.

३५२. Translated *Indische Sprüche*², No. 1363.
(*a*) **प्रत्युद्गमाद्**: She rises to meet him.
(*c*) **अन्तिके**: 'in his presence.'

३५३. Translated *Indische Sprüche*², No. 2484.
(*c*) **सपुलकः**: Cf. 351*c* and ref. **स्विद्**: Cf. 234*c* and reff.
(*d*) **यान्ति शतधा**: owing to the excited heaving of her breast; cf. 348*b*.

३५४. Translated *Indische Sprüche*², No. 2915.
(*a*) **विचलितं**: This and the other neuters go with **चक्षुः**: with the reading **विवलितं** cf. 349*a* and reff. **स्फारितं**: Cf. 218*c* and reff.
(*b*) **गृहीतवसने**: Cf. the verse **पटालग्ने पत्यौ**, *Sbhv*. 2056.
(*c*) **चरणानति**: Cf. 367*c* and reff.
(*d*) **प्रपञ्चचतुरं**: 'deft in assuming various aspects.' **जातागसि**: For **आगस्** used of a lover's fault cf. 356*c*, 395*a*, Rudra, *Śṛṅgārat*. I. 34*b*, II. 50*c*.

३५५. (*a*) वचोवृत्ति: 'functioning of speech.' She is resolutely silent, as in 383*a*, 391*a*, 400*c*, 401*d*, 416*c*, 428*b*, 461*a*. वसतु: Cf. 349*a* and reff.

(*c*) तेन: i.e. the fact यद् . . .

३५६. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 520.

(*b*) किंचित्कालं क्वचिदपि: 'for some length of time you have been finding your pleasure in some quarter or other,' the indefiniteness being scornful.

(*c*) आगस्कारिणो: Cf. 354*d* and reff.

३५७. How can that be called प्रेम which includes so many heterogeneous elements, such as गौरव, सौहार्द, etc. and even कोप?

(*a*) यन्नम्यं: 'which can be equalled by (or associated with) the respect felt for a गुरु or parent.' सुहृदो . . . : 'that wherein friends find room.'

(*b*) यद्दाक्षिण्य: 'that from courteous feeling towards, and fear of, which come playful and ceremonious behaviour.'

(*c*) यल्लज्जा: 'that which is repressed by shyness, that in which oaths give rise to trust.'

(*d*) स परिचयः: 'that form of intercourse.' तत्रापि कोपेन किं: 'and in it (प्रेम) what room is there for anger?'

३५८. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 4649.

(*a*) गुणित: 'repeated,' 'practised.' आमीलनं: She closes her eyes and will not look; cf. 383*b*.

(*b*) आदरेण: 'a dignified courtesy'; cf. गौरव 380*b*.

(*d*) बद्धो . . . : 'assumption of appearance of resentment is enjoined upon my attendants.' With the reading ०परिग्रहे परिकरः the rendering will be 'arrangements are made for assuming an appearance of resentment'. For the phrase मानपरिग्रह cf. 400*d* and *Śp.* 3574*a*.

३५९. (*a*) तथा: 'indescribably' (so Arjunavarman *ad* Amaru). अविभिन्ना तनुर्: Cf. 337*b*.

(*d*) कुलिशकठिनानां: 'hard as adamant,' because she still lives after securing all that is worth attaining; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 179, ll. 7–9; p. 186, l. 12.

३६०. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 5.

(*a*) अविकल: 'the full moon.'

(*b*) शशधरमणि : 'the moonstone,' which is moist and supposed to melt in the moonlight.

(*c*) रस : The word has the usual double sense (1) 'moisture', (2) 'feeling'.

(*d*) रविग्राव : 'the sunstone,' emitting fire-like rays.

३६१. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 1939.

(*d*) पादान्ते : Cf. 367*c* and reff. खलायाः : She upbraids herself for having become 'hard'.

३६२. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 6357.

(*a*) शठ : For the definition of this word see *ad* 293*d*.

(*c*) क्वाचक्षे : 'How can I describe the case?'

(*d*) आघूर्णन्ती : 'writhing,' 'shuddering'; cf. 367*b*.

३६३. The words सैव . . . °कुचम् belong to the second speaker, the angry lady.

(*a*) आलि : voc. of आली.

(*b*) लिखितापि : 'actually drawn.'

(*c*) अङ्गभङ्ग : 'yawning.'

(*d*) उत्तुङ्गपीनं : Cf. 224*c* and reff. आं : An exclamation.

३६४. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, pp. 367–8.

(*a*) शोणतले : sc. coloured by the cheek. तनूदरि : voc.

(*b*) विन्यस्य governs पाणौ, 'having placed your hands against' (your cheeks); cf. 273*c* and reff. अञ्जनदिग्ध : The tears are blackened by the collyrium in the eyes; cf. 448*c*, 450*a*.

(*c*) भृङ्गः : For the trite comparison of the lover to a bee cf. *Śakuntalā*, III ad fin. (ed. Calcutta, 1864), the verse इदमपुपक्षति . . . The idea is that the lover, though he may have been attracted temporarily by another, is not forgetful of the नायिका.

(*c-d*) The *Kandalī* is probably here distinguished as more coarse and common than the *Mālatī*.

(*d*) तेन : 'because of that,' 'thereby.'

३६५. (*a*) प्रियतमे : Dependent upon कोपः.

(*d*) संभाष्यतां : This reading is supported (against °भाव्य°) by 349*c*, 354*a*; cf. also 355*a* and reff. But संभाव् goes better with उत्पलेन (an offering of flowers).

३६६. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 4443.

३६७. (*b*) घूर्णते : 'shudders'; cf. 362*d*.

(*c*) प्रणामान्तो मानस् : Throwing himself at the lady's feet is the lover's last resource; cf. 354*c*, 361*d*, 371*b*, 392*c*, 393*a-b*, 400*b*, 404*d*, 412*d*, 415*b*.

(*d*) प्रत्यासत्त्या : through 'nearness'. कठिनम् : cf. 328*a*.

३६८. (*a*) जठर : 'old.' For this form, perhaps a corruption originally of जरठ, see 66*d* and reff. लवलीपाण्डर : Cf. 275*c* and reff.

(*d*) खडितं : = खलित ; cf. 151*b* and reff., Lacôte *ad Bṛhatkathā-ślokasaṃgraha*, I. 56. The ड for ल is characteristic of Nepalese and old Bengali MSS.; it occurs, for instance, in the *Saundarananda Kāvya* recently published by Mahāmahopādhyāya Haraprasād Śāstrī.

३६९. (*a*) गोत्रस्खलित : 'mistake in a name.' The lover addresses the lady by another name; cf. 393*a*. हतकोप : 'accursed anger.'

(*b*) विलक्ष : 'abashed.'

(*c*) आकूतज्ञः : 'acquainted with my real wish.' परिणतिपरामर्ष : 'understanding developments,' i.e. foreseeing my change of mind; cf. 372*a*.

(*d*) किमिदम् : 'What can this mean (e.g. treachery)?'; cf. 515*d*.

३७०. Translated *Indische Sprüche*², No. 4554.

(*a*) अलमलापैरलं : 'Enough of false speeches.'

(*c-d*) Note the antithesis तथाप्यद्य . . . प्रकृतिचपले.

(*d*) हतजीविते : 'my accursed life.' She hints at her death.

३७१. (*b*) चरणमूले : Cf. 367*c* and reff.

(*c*) कण्ठप्रणयितां : 'close acquaintance with your neck'; cf. 79*b* and reff.

३७२. Translated *Indische Sprüche*², No. 283.

(*a*) परिणति : Cf. 369*c*.

(*b*) ग्रले : 'simpleton'; cf. 390*d*, 398*b*.

(*d*) अरण्यरुदितैः : 'vain lamentations'; cf. Colonel Jacob's *Second Handful of Popular Maxims*, p. 3, and *Śakuntalā*, Act II, *sub init.*

३७३. (*a*) ज्योत्स्नया : dependent upon नश्यद्°.

(*d*) पत्त्रभङ्गमकरीः : 'Crocodile-marking in paint.' Cf. 346*d*, 434*b*, *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 10, l. 4; trans., p. 6, l. 11, and note, p. 266. सौधागुरु : 'black as *agallochum* on stucco.'

३७४. (*a*) प्रणयिनी : 'intimate with,' sc. 'near'; cf. 79*b* and reff. As regards the attitude cf. 273*c* and reff.

(*d*) नोचितमिदं : 'this is not right (fair, worthy of you).' तद् : error for यद् ?

३७५. A verse similar to 376 and 396, and *Kumāra Saṃbhava*, v. 24 (discussed *Citram.*, p. 1).

(*b*) कलयति : 'reaches'; cf. 396*a*.

(*c*) व्यवसितविलासं : 'which no longer moves gaily' (viz. the श्रोणिबिम्बं). तद् : refers to यद् in (*a*).

(*d*) स्वच्छानां : in the physical, and also the moral (or ceremonial), sense; so also विपद् . To the naturally pure (upright) even a fall (misfortune) does not involve complete unhappiness.

३७६. Cf. 375 and 396.

(*a*) लोलं : adverb.

(*b*) धारालास् : 'in showers.'

(*c-d*) विभ्रमं बिभ्राणा : 'conveying the illusion,' a phrase occurring in the *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 9, l. 7.

३७७. Translated *Indische Sprüche*², No. 1533; Jacobi, *Dhvanyāloka* (trans.), p. 47 = p. 609.

(*a*) पत्त्र : Cf. 70*b* and reff. करतलनिरोधेन : Cf. 273*c* and reff.

(*d*) प्रियो मन्युर् : 'Anger, which in these various ways (*a-c*) embraces you, is your real lover now'; cf. 384*a-b*. निरनुरोधे : vocative.

३७८. (*a*) केन . . . कायव्रतं : i.e. 'who has not been made by you, sulky lady, to undergo all sorts of things?'

(*b*) मानवान् : 'offended.'

(*c*) स्मः केचिन्न वयं यद्° : 'if I am nothing.'

(*d*) चन्दने ऽपि : 'even if sandal rubs too hard, flame is called forth,' i.e. 'if even you treat me too badly, I shall lose my temper'. अपरस्य : 'another's,' sc. a proverbial saying.

३७९. Translated *Indische Sprüche*², No. 7252.

(*b*) न कार्यं : 'I will have nothing to do with.'

३८०. Translated *Indische Sprüche*², No. 1378.

(*b*) गौरवं : 'sullenness, dignity' ( = मौन) : cf. आदर in 358*b*.

(*c*) आकुल : 'ill at ease.' वलन : Cf. 216*a* and reff.

३८१. (*b*) चरण . . . : 'that I may not lie for ever, a lingering guest (or in vain), at your feet,' cf. 367*c* and reff. (as concerns न in such a clause see Speijer, *Sanskrit Syntax*, § 405, n. 1).

(*d*) विधोर्: 'the moon.' लवलपाण्डुर्: Cf. 275*c* and reff.

३८२. (*a*) The 'friends' of the lady credit the lover with the yogin's eye (दिव्यचक्षुस्), which sees the type (सामान्य, cf. *Nyāyakośa*, s.v. योगज), viz. his loved one, and beholds only her in all women. Read सापि प्रणयिणी?

(*b*) Read स्वयं सामग्र्यङ्कं or स्वमन्यास्वग्राङ्कं? The last word was no doubt संक्रमयति.

(*c*) Read विलीनाभिज्ञानं, 'without recognition.' The *ī* is visible in the MS. पुरो: 'present before you.'

(*d*) भवानेकस्: 'you only.' *Others* can distinguish us!

३८३. (*a*) अमृतधारां: i.e. 'your speech'.

(*b*) दृशावुन्मीलेतां: Cf. 358*a*. इन्दीवरमयं: sc. 'with your glances'. For the sense cf. 397*a*.

(*c*) अधृतीर्: 'indignant feelings.'

३८४. Translated *Indische Sprüche*, No. 1937.

(*b*) Cf. 377*d*. किमस्ति . . . : 'what else does fate allow?' or 'what else is to be arranged?' (the purport of *c-d*).

३८५. (*a*) कलितः: = विदितः or गृहीतः.

३८६. (*a*) व्यर्थानुनीतौ: 'vain appeasement.'

(*c*) अनेहसि: = काले. निपुणया: 'practised'; cf. 303*c*, 403*d*, and नैपुणाद् 489, Rudra, II. 12*b*, 110*d*.

(*d*) रहःखण्डनं: Here and in 390*b* खण्ड् has the simple sense of 'violent handling', not the technical sense of the *Alaṃkāra* books, for which see B. & R. and Rudra's *Śṛṅgāratilaka*, I. 143, Vagbhaṭa, *Kāvyānuśāsana*, p. 64, Schmidt, *Indische Erotik*², pp. 219–21.

३८७. (*a*) दिवस इव कोपे: Cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 217, l. 23, अगलच्च दर्पप्रसर इव . . . दिवसस्त्रिभुवनस्य.

(*b*) प्रसत्तौ: = प्रसादे?

(*d*) कृतपुण्यस्य: Cf. 123*b* and reff.

३८९. (*d*) प्रतिरोधि: 'conflicting with'; cf. 29*c*, 'All the more smiling through struggling with the sweat' (234*c* and reff.).

३९०. The lover explains that he has done to the rival all that the angry lady desires. The words have, however, a double implication.

(*a*) दुष्टा: 'ill-used.' आचोटिता: Cf. *Kuttanīm.* 813.

(*b*) आकृष्टा कबरीषु: Cf. 278*c* and reff. खण्डिता: Cf. 386*a* and reff.

(*c*) त्वत्कृत्य: 'what you would like to do.' त्वद्गोचरे: 'upon an object (a person) beyond your reach.'

(*d*) शरले: voc. 'you innocent'; cf. 372*b*, 398*b*.

३९१. Translated *Indische Sprüche*², No. 7102; imitated *Karṇasundarī*, III. 29, सुतनु विसृज लज्जां.

(*a*) मौनं: Cf. 355*a* and reff.

३९२. (*b*) अपरतामप्रत्यायमानादिषु: 'not understood in their real import,' sc. purposely misunderstood.

(*c*) पादानते: This is the lover's last resource; cf. 367*c* and reff.

३९३. (*a*) गोत्रस्खलित: 'mistake in a name,' sc. in addressing the नायिका by some other woman's name; cf. v. 369 (*a*).

(*b*) ग्रहवति: voc. 'O mad one'.

(*c*) आयतिहितं: 'who will be friends in the future.'

(*d*) मुखं मा कुरु नदीम्: Cf. 394*c-d* and reff.

३९४. (*b*) शास्यः: 'to be instructed,' i.e. 'punished'.

(*c-d*) The meaning is no doubt 'what has your face done that it should be channelled with tears'. For the expression cf. 276*a* and reff., also 393*d*.

३९५. (*a*) किमपि: 'My mind apprehends something certain.' आगः: Cf. 354*d* and reff.

(*b*) तत्कासे: 'what is my position?' जङ्गमवने इह: 'in this forest called the world.'

३९६. A verse similar to 375–6: see notes.

(*a*) कलयति: 'reaches'; cf. 375*b*.

(*b*) नवम्: adverb.

(*c*) सुहृत: Cf. 123*b* and reff.

(*d*) अस्याः: The genitive depends on प्रत्यङ्गं.

३९७. (*a*) विकिर: 'scatter abroad' (sc. your glances) or 'open' (?). मन्दच्छायं: 'having its splendour dulled'; cf. 383*b*.

(*c*) शिखण्डिनः: As regards the sweet voice of a peacock cf. *Indische Sprüche*², Nos. 629, 975, 4349, etc.

(*d*) मानस्थानैर्: 'by self-respecting (or respected) persons (like you, if you are to be really मानिनी).' Therefore you must display your superiorities.

३९८. (*a*) **मायाविनय**: 'pretended modesty.'

(*b*) **प्रत्येषि**: 'you confide.' The offended **नायिका** addresses her friend. **प्रकृतिसरले**: 'simpleton'; cf. 372*b*, 390*d*.

(*c*) **लाक्षा**: 'greatly suggestive of lac.' The lover has been throwing himself at another lady's feet. As regards **प्रणयिणी** cf. 79*b* and reff.

(*d*) **अनतिचिर . . .**: 'indicating (**पिशुन** cf. 399*d*) an occurrence (i.e. meeting with another mistress) not long past.'

३९९. (*a*) **अतिमानरुद्ध**: 'excess of pride preventing their making peace.'

(*c*) **प्रथमानुनीतिं**: 'the first sign of appeasing.'

(*d*) **भावाः**: 'feelings.' **पिशुना**: 'indicating,' cf. 398 (*d*).

४००. (*b*) **चरणपतितो**: Cf. 367*c* and reff. **अयं जनः**: = the **नायक**. The speaker is probably not he, but the **सखी**. **निहतो**: With this reading cf. 415*b*.

(*c*) **॰व्यसनाद्**: 'foolish persistence in a pretended vow of silence'; cf. 355*a* and reff.

(*d*) 'This is getting rid of your servants, not assumption of offended self-respect'; i.e. you are really breaking with your lover and us as well. **मानपरिग्रहः**: Cf. 358*d* and reff.

४०१. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 525.

(*a*) **कुटिलतां**: There is no **भृकुटी**.

४०२. (*c*) **प्रसादनभयाद्**: She denies being angry, in order to preclude a dreaded effort to appease her.

(*d*) **रसावतारः**: 'a new charm.'

४०३. (*a*) **प्रणयिनी**: 'courting,' i.e. 'near to', 'towards'; cf. 79*b* and reff.

(*b*) **अधरबद्धतृष्ण**: 'thirsting for her lip.'

(*c*) **जघने**: 'at (i.e. from) her **जघन**.'

(*d*) **निपुणया**: 'clever,' 'versed' in lovers' ways; cf. 386*c* and reff.

४०४. (*b*) **कोपे मदीये**: 'when I was angry.' **तव** goes, of course, with **दृष्टिर्**.

(*c*) **विस्रम्भ॰**: 'confidential.'

(*d*) **सैवाहं**: 'I am still the same'; cf. Horace's *Donec gratus eram*, etc., etc. (Odes, iii. 9).

४०५. A verse imitated *Padyaveṇī*, VII. (69*b* भानुकरस्य); *a-b* contain a reference to the Vaiśeṣika philosophy; cf. the memorial verse:

ज्ञानजन्या भवेदिच्छा इच्छाजन्या भवेत्कृतिः ।
कृतिजन्या भवेच्चेष्टा चेष्टाजन्या भवेत्क्रिया ॥

(*a*) परीरम्भः: 'the (attempted) embrace.' परं: 'at the most.'

(*b*) भजन्ते विज्ञानं: 'attain to consciousness, but not to utterance.' अनूरोधविधयः: 'processes of appeasement.' As regards the form अनूरोध cf. B. & R.

(*c*) निशासीम: 'midnight.'

(*d*) प्रत्यावृत्तं: 'turned back,' or (in regard to the वपुः) 'turned round to'.

४०६. (*b*) अशोकदोहद: Concerning the *Aśoka* tree's longing to be kicked by a woman's foot, cf. *Harṣacarita*, trans., p. 149, n. 3.

(*c*) केलिपटुना: 'clever in play.'

(*d*) अज्ञोपनतेन: 'arrived (granted to me) unperceived,' sc. in her dream. मूर्ध्ना: Cf. 367*c* and reff.

४०७. (*a*) मयि: 'towards me.'

(*d*) हतव्रीडं: 'shameless.'

४०८. (*a*) पादानतः: Cf. 367*c* and reff.

(*b*) आत्मना: 'alone.'

(*c*) प्रत्युत: 'actually.' धृतो: 'stopped,' 'arrested.'

४१०. Translated *Indische Sprüche*[2], No. 2071.

(*c*) गतास्ते च दिवसाः: Probably a misreading (instead of accusative) found in the archetype.

४११. A punning verse, to be compared with पृथुरसि गुणैः, **Skm.* III. 66 (वीर्यमित्रस्य), *Sbhv.* 2502 (कस्यापि).

(*a*) पृथु: = (1) 'broad', (2) '(the primeval king) Pṛthu'; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 110, l. 2. अर्जुन: = (1) 'white', (2) 'Arjuna'.

(*b*) सबलि: = (1) 'having wrinkles', (2) 'that Bali'. मान्धातृ: = (1) 'me-supporting', (2) 'Māndhātṛ'.

४१२. (*a*) दृष्टे: This and the following locatives go with प्रेयसि, while the participles मुकुलितं, etc., have for their

subjects मानेन and ह्रिया. अग्रे गते: 'come into her presence.' वक्त्रवत् goes with न्यग्भूतं.

(b) पुलकवत्: Cf. 351c and ref.

(d) पादस्पृशि: The climax; cf. 367c and reff.

४१३. (a) बिसिनी°: Even the cool lotus fibres take fire.

(b) कुपूरायते: apparently = नदीपूरायते.

(d) उद्धूलि: 'grey with ashes.' For the idea cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 173, ll. 9-10: अत्युष्णावयवस्पर्शभस्मीभूतोद्दैरिव धवलैः करैः स्पृश्यमानं. Here the *wet* sandal paste is burned to ashes! Cf. 420b-d, 457c, 496c.

४१४. (a) देवेन . . . शशभृल्लेखाभृता: = 'Siva'.

(c) त्यक्त्वा: 'giving up (turning away from).' हंसि: apparently = 'coward', the sense being enforced by the feminine gender; cf. हंस = 'unenterprising king' (Lexx. *ap.* B. & R.).

४१५. (b) पादे निपतन्नपि: Cf. 367c and reff. आहतः: Cf. 400b.

(d) For the assonance हार भार see *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 109, ll. 11–12, and 169d *supra*.

४१६. Translated *Indische Sprüche*², No. 1079.

(b) नासाग्रे नयनं: Cf. 428b. एतदपरं: 'this, further,' 419c and reff.

(c) इदं: 'this world.' शून्यं: 'vacant.' In 461b, 465a, 475a, we have the subjective 'vacancy'.

(d) वियोगिनी: = विरहिणी; cf. 434c. The same idea recurs in 428d, ब्रह्म वा वल्लभो वा.

४१७. A desperate attempt to convince the *virahiṇī* that the rainy season, when her husband ought to have arrived home, is not come; cf. 421.

(a) नो बकाः: 'not cranes,' whose flight heralds the rains.

(b) कुम्भ: the elephants' frontal bones. For the comparison cf. 175a and reff.

(c) श्वासवात: What appear to be winds are only the elephant's breathing.

(d) मलिनयसि: Similarly मुखमपवित्रयन्त्यश्रुबिन्दवः *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 19, l. 2.

४१८. (a) नाकानोकह: 'tree of paradise.'

(b) . . . पधानीकुरु: 'make (the moon?) my pillow.'

(*c*) स्नेह: = (1) 'oil', (2) 'affection', the usual double sense. अवसेक: 'dripping' (on the fire and making it burn up, विलसत्); cf. 420*c-d*.

४१९. In this verse several terms of Buddhist philosophy are played upon (cf. 280):—सौगत: = (1) 'Buddhist', (2) 'happy'. आलम्बन: = (1) 'object of sense perception', (2) 'support'. क्षणिक: = (1) 'transitory', 'momentary', क्षणभङ्गि, (2) 'fickle'. निरात्मक: = (1) 'without an ego', (2) 'soulless'. शून्यतम: = (1) 'very void', (2) 'very unreliable'. वन्द्य: = (1) 'to be saluted', (2) 'to be dismissed from the mind'. The speakers are the नायिका (*a-b*) and the सखी (*c-d*).

(*c*) किमन्यत्: = किमपरं 'what more?', a phrase introducing a climax; cf. 416*b*, 430*c*, 465*b*.

४२०. (*b*) धूसरं: suggesting the ashes of *d*; cf. 413*d*, 456*d*.

(*c*) अवसिक्त: Cf. 418*c*.

(*d*) अनुयात: 'accompanied by.'

४२१. (*b*) निर्घोष:: the roar of storms; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 180, l. 19. रववशो: 'given up to croaking.' भेकनिचय:: Cf. 110*d* and reff.

(*d*) मुहुर्: 'further.' With this verse cf. 417.

४२२. Translated by Jacobi, *Dhvanyāloka*, pp. 35–6; cf. 327 and 339.

(*b*) 'In the middle of her body green, not having been pressed.' Owing to the पीनस्तनजघन the waist does not touch the couch.

(*c*) व्यस्तन्यासं: 'disordered.' आक्षेपवलनै:: 'tossing and rolling.'

४२४. (*a-b*) स्निग्धेन: The instrumental goes with परीक्ष्यो: दाहभयत: gives the reason why the friends cannot touch her; what is स्निग्ध would easily burn; cf. 97*d* and 413*d*.

(*b*) प्रस्थंपच: पाथसाम्: Cf. अम्भ:प्रसृतंपच:, 276*a*.

(*d*) लाजस्फोटं स्फुटन्ति: 'burst, like grains in boiling.' सर्वे: 'All' indicates the extreme heat—usually only some of the grains would jump. Kṣemendra, in the *Aucityavicāracarcā* (14), expresses the opinion that the comparison mars the tone of the verse.

४२५. (*a*) ताडीफलपाकपाण्डु : Cf. 275*c* and reff., 314*d* and reff.

(*b*) पाणिनिषेवणात् : Cf. 273*c* and reff. पञ्चाङ्गुलि : 'mark of five fingers'; cf. *Harṣacarita*, trans., p. 45 n., p. 123, n. 1, p. 268.

(*c*) गौरी क्रुध्यतु : A form of objurgation, appropriate here since Gaurī is the goddess of marriage, etc.

४२६. (*a*) केयूरीकृतकङ्कण : sc. her bracelets having slipped up her thin arms, which she is holding up, बद्धाञ्जलि.

(*b*) व्यालोलालक : 'dishevelled hair,' as in 455*b*, 464*b*.

(*c*) स एवेति : 'recognizing that it is himself.'

(*d*) वक्रित : Cf. Rudra, *Śṛṅgārat*. I. 26*a*. भिन्ना : 'divided' or 'penetrated', 'pierced', or 'confused'.

४२७. (*a*) आमर्मर (मुर्मुरा) : Cf. मर्मरयन्ति 104*d* and reff., 289*d* मुर्मुरतां.

(*c*) प्लोषपीडां : 'pain of burning.' The heat of her body burns the rays.

(*d*) °मुग्धा मयूखाः : 'rays soft (tender) as developing lotus stalks.'

४२८. (*b*) नासालक्ष्यं : 'having the nose for object' = 'fixed up on the nose'; cf. 416*b*.

(*d*) ब्रह्म वा : The idea is the same as in 416*d*.

४३०. (*a*) संवेदने : 'consciousness,' vocative from संवेदना.

(*b*) निर्वृते : vocative from निर्वृति. यूयं : sc. निद्रा, etc., etc. It is well with these, which have gone away with the lover.

(*c*) किं चान्यत् : Cf. 419*c* and reff. विपद्वत्सलो : 'dear in trouble.' The sentence is interrogative. प्रियसं° : 'departed (i.e. neglected, turned away), when my love was with me.'

(*d*) मूर्छो° : 'my servant, Fainting, who makes me forget my pain'; cf. विरहव्यथाप्रणयिनी . . . मूर्छां in 291*c*.

४३२. (*b*) पाण्डुभावः : = पाण्डुता.

(*c-d*) Her limbs, naturally of a golden hue (cf. 49*a* and reff.), are silvered with pallor (314*d* and reff.). आवर्त्य : 'having fused together'; see B. & R.'s lexicon s.v. आवर्तन, and *Saundarananda Kāvya*, xv. 68.

४३३. (*c*) जीवित : The word is made masculine for the sake of personification.

(*d*) महाजनो : The line is quoted (by way of parody) from the celebrated verse वेदा विभिन्ना (तर्कोऽप्रतिष्ठः), etc., *Mbh.* I, *Vanaparvan*, p. 829 = *Sbhv.* 3437 द्विपागस्य.

४३४. (*a*) नाञ्जनं: Cf. 435*a*, 444*a*, 448*c*, 450*a*. करतले वक्त्रं: Cf. 273*c* and reff.

(*b*) गण्डे पाण्डरिमा: Cf. 314*d* and reff. पत्त्रमकरी: Cf. 346*d* and reff.

(*c*) वियोगयोग: 'the योग (= तपस्) of separation'; cf. 416*d* and ref.

(*d*) कतमः: 'which person?' नीतः प्रसादश्रियं: 'honoured by the favour of Kāma.'

४३५. (*a-b*) Cf. 434*a*, 444*a-b*.

(*b*) पत्त्ररचनौ: For पत्त्र cf. 70*b* and reff.

४३६. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 55.

४३७. (*b*) प्रस्तर: 'stone.' Perhaps the missing akṣaras were एव. क्रूरः: 'hard' in both senses.

(*c-d*) The words आकर्षक 'attracter', द्रावक 'captivator', चुम्बक 'kisser', भ्रामक 'mover', are all names of the loadstone or magnet. Note the appropriateness of the word लोहमयी in this connexion. Concerning आकर्ष cf. 278*c* and reff.; द्रावक also contains, no doubt, the idea of 'melting'; cf. 234*c* and reff. 'None can make me false to him.'

४३८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 524.

(*a*) नावस्था: sc. अभिधेया. अवधेर्दत्तस्य: 'the promised time.'

(*b*) उपालम्भपदानि: 'words of reproach.' अकरुणे तत्र: 'in the presence of that unfeeling one'; or अकरुणे vocative?

(*d*) चूतैर्: Cf. 54*c* and reff.

४३९. (*a*) She tries to sleep in order to see the lover in a dream (cf. 278*b* and reff.); but sleep will not come.

(*b*) स्वेदः सपत्नीजनः: 'perspiration (cf. 234*c* and reff.) plays the part of a rival wife,' i.e. prevents her. चित्रेणा°: The practice of portraying the absent one often recurs, e.g. 285, 448*c*, 453*b*, 466*d*.

(*c*) अथ: 'or if.' मन्युः: 'grief.' गिरामर्गलः: 'bars her utterance.'

४४०. (*a*) व्योमश्री°: 'line of clouds, unique pearl necklace upon the bosom of the beauty of the sky.'

(*b*) आदरः खलु . . .: 'you must be very careful of your life.'

(*c-d*) Even I have died from the pangs of severance: how will you, a mere man, support them?

४४१. Translated *Indische Sprüche*², No. 937.

(*b*) विश्रान्तेषु पथिषु: 'the travellers having ceased to appear.'

(*c*) अस्मिन् क्षणे: To be taken with मा भूद्दा°.

(*d*) अमन्दवलितोद्ग्रीवं: 'frequently turning round with uplifted neck'; cf. 254*b*. The other reading, °तग्रीवं, is perhaps a simplification; as regards वलित cf. 216*a* and reff.

४४२. (*a*) करतले: Cf. 273*c* and reff. सुप्ता: Cf. 110*b*.

(*b*) पञ्चमः: Cf. 55*a* and reff.

(*c*) प्रथम°: 'previously greatly fruitful.' लावण्यसंवादिनी: 'co-operating with, heightening, her beauty'; cf. 275*c*.

(*d*) पाण्डिम्ना: Cf. 314*d* and reff. कथागोचरम्: 'a mere story,' not a reality. कान्तिः: 'brilliancy.'

४४३. Cf. 383 and 397.

(*a*) चकोरप्रणयिनीः: 'the wives of the *cakoras*' or 'your friends the *cakoras*'. The *cakora* feeds on moonbeams (ज्योत्स्ना); cf. 17*d* and reff.

(*b*) पञ्चविशिखः: The भ्रूलीला reminds Kāma of his bow.

(*d*) विशेषास्ते: 'your superiorities.' कृतिनां: cf. 123*b* and reff.

४४४. (*a*) यादृक्तादृक: 'anyhow,' i.e. not put in order; dishevelled hair, as in 426*b* and reff. अकज्जले: Cf. 434*a*, 435*a*-*b*.

(*b*) मृगमद: cf. 222*a* and reff. पत्त्र: cf. 70*b* and reff. स: 'the wonted.'

(*c*) अयम°: 'this and that.' असंस्मरणेन ते: 'in your forgetfulness of them.'

(*d*) विलास°: 'appurtenances of coquetry.'

४४५. The crows carry off round their necks the bracelets dropped from her thin arms.

(*a*) किं व्याहृतैर्ग°: 'What is the use of speeches? Begone!' For व्याहृति cf. 505*d* and *Jānakīh*. ix. 8*a*.

(*b*) उद्यम्य: 'having with an effort (or 'outburst', cf. B. & R. s.v. यम् + उद्) lifted up her enfeebled arms.'

(*c*) युष्मद्: the lover.

(*d*) प्रकटीकरोति: 'publishes'; cf. 341*d*.

४४६. (*b*) हरहासहारि: 'surpassing the (white) smile of Śiva,' who is अट्टहासिन्. For the simile cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 241, ll. 15–16; trans., p. 212, ll. 20–2; as regards the whiteness of smiles, trans., p. 5, n. 5, and 64*d*. हृदये: 'bosom.'

(*c*) मृणालवलय : 'bracelets of lotus fibres' to cool the feverish heat; cf. 102*a*, 496*a*.

(*c-d*) करे विन्यस्या° : Cf. 273*c* and reff.

(*d*) सुह्नती : Cf. 123*b* and reff.

४४७. (*a*) ईर्ष्या समागमे: Cf. 362, 369, 393*b*.

(*b*) स्पृष्टः : Cf. 296 and 298.

४४८. Cf. 456. (*a*) गङ्गासरय्वोः : With the reading सरस्वत् we must understand the River Sarasvatī; cf. B. & R. But it may be a correction due to the fact that the Ganges and the Sarayu do not join, which, however, is not excluded by the text as printed.

(*b*) स्खलत् : Cf. 32*d* (here 'tossing'). कङ्काल : the skeleton of his previous body, consigned by good fortune to one of the sacred streams. तीर्थे प्राणांस्त्यक्त्वा भद्रो देवालयं याति, *Bṛ. Saṃ.* lxix. 19.

(*c*) लिखितं : Cf. 439*b* and reff. कज्जलक्लेदभाञ्जि : Cf. धौताञ्जनश्यामलाः, 450*a*, also 434*a* and reff.

(*d*) पत्त्र: Cf. 70*b* and reff.

४४९. (*a-c*) By painting the *haṃsa* with the saffron (on which cf. 220*d* and reff.), she makes him resemble a ruddy-goose, so that his wife the *haṃsī* misses him. For this sin she is suffering herself the pangs of separation. कौतुकिन्या : 'amusing myself.'

४५०. (*a*) धौताञ्जनश्यामलाः : 'black with the collyrium which they wash away'; cf. 448*c*.

(*c*) आकुञ्चितकण्ठरोधकुटिलाः : 'broken (opposite to सरल, 'straight,' 'unimpeded,' 497*c*) owing to the choking of your bowed neck'; कण्ठरोध recurs 82*b*.

(*d*) हुंकाराः : Cf. 243*d* and reff. (here 'sighs'). पक्ष्म : Cf. 55*a* and reff. प्रणयिनः : inclined to 'keeping to'; cf. 79*b* and reff.

४५१. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 47.

(*a*) इन्दामी : To be taken with रजन्याम् in *b*.

(*b*) ममाश्चर्यं : Parenthetic 'strange!'

(*c*) अयं . . . चन्द्रः : These words are spoken by the सखी. किमिति : 'with what purpose?'

(*d*) अनाथानां . . . भवति: This line also is spoken by the सखी. विपरीतं : = (1) 'inverted', (2) 'contrary', 'unfavourable'. इह : = इह लोके : 'in this world.'

४५२. (*a*) अग्निमुचः : i.e. 'hot'. प्राणाः : vocative.
(*c*) स्वप्नासादित : Cf. 278*b* and reff.
(*d*) स्वच्छन्दो : 'as you please.' कष्टो : 'your hateful choice of conduct.'

४५३. (*a*) पञ्चबाणः : Cf. 285*d*. साक्षाद् : 'Kāma in person'; but really it is, as the speaker is aware, not Kāma, but the lover.
(*b*) अलेखि : Cf. 439*b* and reff.
(*c*) करशाखामञ्जरी : 'fingers.'
(*d*) धनुषि . . . मकरे : the usual symbols in a picture of काम, such as the सखी has made. स्वस्थ : 'natural,' 'correct': but ? read सुष्ठु or स्वस्व.

४५४. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 538.
(*b*) शालीनया : As a lady she does not betray her emotion.
(*d*) चूतः : For the चूतः and its appropriateness in such a case cf. 54*c* and reff., esp. 473*d*.

४५५. (*a*) ग[तं] : 'gait.'
(*b*) व्यस्तालका : Cf. 426*b* and reff. भूतटी at end?
(*c*) आपाण्डु : Cf. 314*d* and reff. करपल्लवे : Cf. 273*c* and reff.
(*d*) तपःफलं : Cf. 123*b* and reff. यस्मै : 'for whose benefit'; cf. our 'die for'.

४५६. Cf. 448. (*a*) क्षती : Cf. 123*b* and reff. कलावान् : 'accomplished.'
(*d*) भस्म . . . पाण्डिमानं : Cf. 420*b-d*, also 314*c* and reff.

४५७. (*a*) उत्सङ्ग : the 'bosom' or 'lap' of the couch. नवकमलिनीशय्या : The couch of twigs as स्मरतल्प often recurs, e.g. 458*c*, 495*c*, 501*c*, *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 32, l. 13.
(*b*) The cool air is like a rain of hot cinders.
(*c*) तत्रैवास्तां : 'let things remain as they are.' दहति . . . चन्दनाम्भः : Cf. 413*c-d*, 496*c*.

४५८. (*b*) चित्रकेलिसदसो : 'the painted play-room.' वेषं विषं : For the expression cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 193, ll. 5–10.
(*c*) अब्जिनी° : Cf. 457*a* and reff.
(*d*) संकल्पोपनत : 'brought to her in thought'; cf. 466*b*.

४५९. (*a*) °तलाः : 'rippled on the surface.' उत्पीड : 'foam.'
(*b*) पृषतः : 'drops.'
(*c*) निजगरिमतः : The size of the tears betoken the extremity of the चित्तातङ्क. आसूत्रयन्तो : 'drawing out the story of.'

४६०. With *d* of this verse compare *Kumāras.* v. 24.

(*b*) वारुणेन : } Apparently the अस्त्रं वारुणं (Varuṇa being
(*c*) वारां पूरः : } god of the waters) produces water in the object struck; for instance, it is the cause of dropsy, as in the case of Hariścandra (*Aitareya Brāhmaṇa*, vii. 15. 1, and Jolly, *Medicin* (in Bühler's *Grundriss*), p. 81).

(*c*) स्फारनेत्र : Cf. 219*c* and reff. प्रणाली : Cf. 276*a* and reff.

(*d*) शारिणी or सारणी (सारिणी) : = 'brook', 'channel'.

४६१. (*b*) नो वेत्सीदृशम° : 'You don't know thus and thus.' शून्याम् : Cf. 416*c* and reff.

(*c*) तल्पादृश्य : 'invisible (or 'hardly visible', आदृश्य) on the couch.'

(*d*) If we read . . प्रेमान्यद्वेषा गतिः the sense will be 'find another lover, that is the only way'.

४६२. (*a-b*) contain a series of questions with negative answers.

(*a*) वातेन वि° : = 'mad'. न न : A decided negative ('No! No!'). महाभूतार्दिता : 'hurt in the elements (*dhātus*) of her body'; cf. Jolly, *Medicin* (in Bühler's *Grundriss*), p. 46.

(*b*) भ्रान्ता : 'suffering from delusion.' संनिपात : 'a complication'; cf. Jolly, loc. cit. प्रच्छादिता : = अन्तरिता, see B. & R.

(*d*) She has seen King Bhoja and is fallen in love. किं कथयामि : 'How can I tell it?' cf. 362*c*.

४६३. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 362.

(*a*) करतले : Cf. 273*c* and reff.

(*b*) सरलं : 'straight,' opposite of वृजिन ; cf. 474*c*. The straight, neglected hair is here a sign of grief.

(*c*) सामर्थ्यानि : 'powers.'

(*d*) The reading कंचित् is suggested by 425, 434, 448, 455, 456, 462, etc.

४६४. (*b*) विघट्यसि : = विश्र° 'disentangle.' आकुल : Cf. 426*b* and reff.

(*c*) देहयात्रा° : 'consonant with the satisfaction of bodily needs.'

(*d*) क्वापि : 'in (the case of) any of them.'

४६५. (*a*) शून्या : Cf. 416*c* and reff.

(*b*) एतत्स्यात् : 'let that be the case, what more?' Concerning किमन्यत् cf. 419*c* and reff.

(*c*) विकारि : 'susceptible.'

(*d*) विपत्ति : 'overthrow.'

४६६. (*b*) तत्संकल्प : 'thoughts of him'; cf. 458*d*. जडिम : Cf. 283*d* (त्वत्संकल्पजडे), 477*c*, also 91.

(*c*) उत्कम्पलोल : Cf. कम्पस्खलन्नेख, 285*a*.

(*d*) पाणिर्लेखाविधिषु : Cf. 439*b* and reff.

४६७. (*c*) प्रचल : = the more usual तरल.

(*d*) अङ्गमङ्गम् : 'limb by limb.'

४६८. (*a*) दलति : intrans., cf. 61*c*.

(*b*) विकलः : = विह्वलः, 'distressed'; cf. 522*d*.

४६९. (*a*) क्वचिदपि स्थैर्यं न . . . : 'You are restless.'

(*b*) दिशः पश्यसि : 'you look around'; cf. 506*b*, 507*c*.

(*c*) त्वं चापि : 'you also' (as well as I).

४७०. (*a*) सुरभि : 'spring.'

(*b*) गाढाश्लेषं : 'with tight double coils.' मरुतः : genitive.

(*c*) पञ्चमं : cf. 55(*a*) and reff. राग has here its musical sense.

(*d*) चन्द्रं चूर्णीकुरुत . . . शिलापट्टके : Cf. चन्द्रं चूर्णयत . . . शि°, 490*c*. पिष्टपेषम् : Emphatic = कणशः in 490*c*.

४७१. (*b*) सनाथं . . . पदैः : 'possessed of marks.' माञ्जिष्ठ : Cf. 67*d*, *Bālar*. iii. 10*a*, etc., etc. प्रसर : Read °व?

(*d*) कदा नु द्रक्ष्यामो : Cf. 474*d*.

४७२. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 523. The नायक complains that he sees on all sides the signs of spring, inspiring passion. Note that धूमायिताः (*a*), ज्वलिताः (*b*), and अङ्गारिताः (*c*) are all suggestive of fire.

(*a*) चूत : Cf. 54*c* and reff. किंशुक : Cf. 65*b* and reff.

४७३. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 79. With the substance of the verse cf. 482.

(*b*) इह : 'in this man.'

(*d*) नूनं : 'surely'; cf. 173*b* and reff. साहसिकेन : rash. चूत : Cf. 54*c* and reff., esp. 454*d*.

४७४. (*b*) **विरति**: 'cessation.'

(*c*) **कचाकर्ष**: Cf. **कचग्रह** and 513*a*. The reading **कराकर्ष** is equally good; cf. 278*c* and reff. **सरल**: 'straight'; cf. 463*b*; here the hair has lost its curl from rough handling.

(*d*) **कदा तद्द्रष्टव्यं**: Cf. 471*d*.

४७५. (*a*) **शून्यं**: Cf. 416*c* and reff.

४७७. (*b*) **वापी**: Cf. **वपुस्तडागं**, 29*d*, 223*b*.

(*c*) **लावण्यजल**: Cf. **प्रेमपङ्क**, 223*c* and 251*b*. **जडैर्**: Cf. **जडिम** in 466*b* and reff.

४७८. (*a*) **अनङ्गः**: The literal sense 'bodiless' is here played upon; cf. 140*c*, 165*a*. **अल्प**: sc. 'five'.

(*b*) **चलं**: 'The mark moving and small.' **व्यवहितं**: 'screened,' sc. by the body.

(*c*) **उद्भूतं**: 'manifest,' a logical term denoting 'sufficiently great to be observed'. **अनुपपत्ति**: in the logical sense of 'unaccountability' (on such and such a supposition).

(*d*) **अनुभवविरोध**: also a logical expression, 'repugnance to (or of) experience' (= **बाध**). Experience here contradicts the negative inference. **आविर्भाव**: = **प्रत्यक्ष**.

४७९. (*c*) **झंकृति**: 'murmur.' Cf. **झंकारगर्भ** in 243*d* and reff.

४८०. (*a*) **भ्रस्यद्**: *Perhaps* not to be corrected to **भ्रश्यद्**, as the form is found elsewhere. **संफलद्**: As the phrase **फलितोऽर्थः** occurs, this reading is very possibly correct. A plausible emendation would be **संवलद्**.

(*c*) **परिमृज्य**: To be construed with **तया**.

(*d*) **पुनरुक्त**: 'superfluous,' words being unnecessary.

४८१. (*b*) **लावण्यपङ्क**: Cf. **लावण्यजल** in 477*c*, also 223*c* and reff.

(*c*) **अमृत** naturally flows from the moon, which is **अमृतभवन**.

(*d*) **वालाभ्रवाल** (so read?): For the idea cf. 149*d* and reff.

४८२. Cf. 473.

(*a*) **स्मेर**: 'glistening.' **भ्रमर**: Kāma's bowstring being made of bees. **झंकार**: 'murmur'; cf. 479*c*.

(*b*) **मीनध्वज**: Kāma.

(*c*) **निलीयान्योन्यस्मिन्**: 'reposing against one another.' We might, however, read **विलीय** 'shrinking together in their emotion (or fear)'. **सहकार**: = **चूत**, 54*c* and reff., also 473*d*.

(*d*) **पक्ष्मान्तरतरल°**: The eyes are half closed and the pupils restless.

४८३. (*a*) सा न: 'if she is not mine.' कथाव्ययः: 'waste of words.'

४८४. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxvii, p. 67, but with a mistaken reference, in *b*, to the serpent Śeṣa.

(*a*) तदेतद्: 'this is the old story' (Gk. τοῦτ' ἐκεῖνο).

(*b*) हिमवति: 'An antidote in the Himālaya, an angry serpent on one's head,' a variant of the Nyāya शीर्षे सर्पो देशान्तरे वैद्यः, on which see Colonel Jacob's [*First*] *Handful of Popular Maxims*, 2nd ed., p. 49. Concerning the Himālaya as the home of healing herbs cf. *Saundarananda Kāvya*, xv. 28.

४८५. (*b*) संक्रमयति: 'transfers,' 'catches' (in the form of tears).

४८६. (*c*) एवम्: 'so.'

(*d*) वयम्: A reading वपुर् might fit better here.

४८७. (*a*) तिरस्कृत: 'set at nought,' 'scorned,' 'insulted.'

(*b*) मह्यं: me, not you.

(*c*) यद्: 'so that.' ह्लिनोति: 'gladdens,' 'refreshes.'

४८८. Concerning this verse see note to 216.

(*b*) दरचलत्पक्ष्म: 'the lashes slightly moving.'

(*d*) विकुञ्चनतति: 'successive closure of the eyes.'

४८९. (*b*) तासां तासां: 'after I had by *savoir faire* evaded the eye of these and those.' नैपुणाद्: = नैपुण्याद्; cf. 386*c* and reff.

(*c*) क्षुरप्र: a special kind of arrow to which the तन्वी at last has recourse. मसृणपरुष: 'smooth and sharp.'

४९०. (*a*) श्यामां: 'night.' The night is too bright and requires darkening.

(*b*) तन्त्रं मन्त्रं प्रयुज्य: 'by any possible means'; cf. 102*d*.

(*c*) चन्द्रं चूर्णयत . . . शिलापट्टके: Cf. 470*d*.

(*d*) येन: sc. by the removal of the objects (श्यामा, श्वेतोत्पल, चन्द्र) that remind the विरहिण् of his mistress. तद्रूप्र: At present all the world bears the impress of her face.

४९१. (*a*) भर्गेण: = शिवेन.

(*b*) जानामि: 'I see.' अक्षय°: 'inexhaustible,' opp. to पञ्च, *a*; cf. 478*a*. कमलभूः: Brahmā.

(*d*) विदलत्काद्म्बमुकुल°: She is, as it were, a pincushion of arrows.

४९२. (*c*) **स्थाणुचूडामणि** : 'crest-jewel of Śiva' (who wears the moon so).

(*d*) **कथं** : sc. although related to refreshing objects, such as the milk-ocean, *Śrī*, the *Kaustabha* gem, the *Kumuda*, ambrosia, etc.

४९३. (*a*) **चकोराः** : 'Drink *all* the moonlight, *Cakoras*'; cf. 17*d* and reff.

(*c-d*) **जीवितत्राणहेतोः . . . तेजोदरिद्रः** : The diminution of the moon's light would be the salvation of the lovesick.

४९४. (*a*) **विषसोदरः** : The moon and the *kālakūṭa* poison being both produced at the churning of the ocean. **फणभृतां** : The sandal-tree is frequented by snakes.

(*b*) **क्षारपयो** : the salt water of the ocean.

(*c*) **किमिव** : 'which possibly ?' **अस्तु** : Construe with **यद्**.

(*d*) **बाह्याकार** : i.e. all the things which we take for aids to coolness have the contrary effect (the moon, sandal-wood, pearl necklaces, lotuses). **परिभ्रमेण** : 'through the delusion.' **तत्त्वत्यजो** : 'missing the real nature' (of these objects).

४९५. The general idea is the same as in v. 495.

(*a*) **उपचिन्वते** : 'increase.'

(*b*) **प्रपञ्चयितुं** : 'amplify.' **प्रभुः** : = **प्रभवति, शक्नोति**.

(*c*) **कुसुमशयन** : Cf. 457*a* and reff.

(*d*) **द्विगुणगरिमा** : 'doubled in intensity' (sc. by the attempted aids).

४९६. Translated *Indische Sprüche*[2], 7385.

(*a*) **जलार्द्रशयनं** : 'a couch of wet cloths.' **नलिनी** : Cf. 102*a*, 457*a* and reff.

(*b*) **तुहिनाद्रि** : Himālaya.

(*c*) **इन्धनानि सरसान्यपि** : Cf. 413*c-d*, 457*c*.

४९७. (*a*) **पेलवेषु** : '*too* soft.'

(*b*) **नूनं** : 'surely,' as in 173*d* and reff.

(*c*) **हारप्रकाण्ड** : 'pearl-strings.' **शरल** : see note, 450*c*.

४९८. (*a*) **°प्रेमा** : A *Bahuvrīhi*.

४९९. A verse cited by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxix, p. 310.

(*a*) **स्वप्न** : Cf. 278*b* and reff.

(*a-b*) Note the emphasis in **एकवारं** and **क्षणमात्रमेव**.

(*c*) **निविडबाहु°** : Their separation would be impossible.

५००. (*a*) इहापि: i.e. ‘as well as to your own house’.

(*b*) प्रायो: ‘any more.’ कौपोरप:: ‘water from the well.’ This time her husband shall have water from the river, where she is really going to meet her lover.

(*c*) एकाकिन्यपि: She means to imply that she will face the danger. तद्वरं: ‘I prefer so.’ तमालाकुलं: The *Tamāla* is a dark tree, and the spot would therefore be a gloomy one, trying her nerves (also offering concealment and therefore suitable for a rendezvous).

(*d*) नीरन्ध्रा:: ‘thickly growing.’ स्तनमालिखन्तु: This is to account beforehand for expected नखक्षतानि; cf. 345*d*, 511*d*. जठरच्छेदा: ‘leaving great gashes.’

५०१. Translated by Jacobi, *Dhvanyāloka*, p. 42.

(*a*) सुहृदां: ‘allies.’ Cf. 61*b* and reff.

(*b*) क्षेमं: ‘Is all well with?’ कलिन्दराजतनया: = कालिन्दी ‘the Yamunā.’

(*c*) विच्छिन्ने . . . °च्छेदोपयोगे: ‘the use of cutting them being interrupted’; cf. 502*c*. As regards स्मरतल्प cf. 457*a* and reff.

(*d*) जरठीभवन्ति . . .: ‘they grow old, their dark hue fading.’

५०२. (*c*) निर्विच्छेद: ‘continuous’; cf. 501*c*.

(*d*) मुरले: The river. निचुलद्रुम: The *nicula* frequents the banks of streams.

५०३. The verse is an instance of आक्षेप, everything said being really an invitation to the traveller *not* to hasten his departure.

(*a*) स्वैरगतिं: ‘leisurely, careless movements.’

५०४. (*a*) क्षणं विश्रम्य: ‘after resting a while’; cf. 521*d*. इह: to be taken with विटपिनि. The verse is similar in import to the preceding and following.

५०५. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 539, and by Jacobi, *Dhvanyāloka*, p. 61. The verse is similar to 503 and 504.

(*a*) परिणतवयसामग्रणीर्: ‘oldest of the old.’

(*b*) निःशेषागार°: The maid has to do all the work and is fully occupied.

(*c*) पापाहम्: 'unfortunate I.' अस्मिन्: sc. गृहे; cf. 61*c* and reff.

(*d*) कथितमभिमतं: 'conveyed her proposal.' व्याहृतिव्याजपूर्वं: 'under pretence of verbosity'; cf. व्याहृतैर् in 445*a*. Aufrecht reads व्याकृति, which would more naturally denote explanation.

५०६. (*b*) दिशि दिशि . . . : Cf. 469*b*, 507*c*.

(*c*) शून्ये: 'in a lonely place.' अतर्कितलब्धया: 'caught unobserved.'

५०७. (*a*) व्यापार: 'occupation.'

(*c*) दिशि दिशि . . . : Cf. 469*b*, 506*b*.

(*d*) अहल्यासुत्रामणो:: The poem from which the verse is taken related apparently the story of Indra and Ahalyā.

५०८. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 527, and by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, p. 441. Add to margin **Sāras.* i. 143 anon. (lectt. as *Śp.*, but हन्त for चौर्य in *c*).

(*d*) वनभुवां: The genitive depends upon समुत्कण्ठते; cf. *Mālatīmādhava*, v, p. 72 (ap. Speijer, *Sanskrit Syntax*, p. 89), भवानुत्कण्ठते मद्यन्तिकायाः. As regards the river banks in such a case, cf. 500, 502.

५०९. Add to margin **S.-Mukt.* iii. 58 anon. (प्राणाधिपो, *b*).

(*d*) पुङ्खित: 'drawn to the haft.'

५१०. (*b*) पुष्पवतीभिः: Cf. 178*d* and reff.

(*c*) दुष्ट्या: If this reading were correct, the form would come from दुष्टि and mean 'through being दुष्टा'.

(*d*) कुहू denotes not only the cuckoo's cry, but also the new moon तिथि, when the moon is not seen.

५११. (*d*) अङ्गुलिखनैर्: She means to account for the scratches upon her body (आपद्देषा), which she sets down to the thorny creepers, among which she had had to follow the parrot; cf. 345*d*, 500*d*.

५१२. The verse is an example of unexpected conclusion (παρὰ προσδοκίαν), as in 514–5. Read प्रचण्डोत्सुपे in *c*?

(*c*) The lost syllables no doubt contained a synonym of पाप.

(*d*) किं कृष्णेन: The सखी interrupts 'By Kṛṣṇa?' 'No! By the Yamunā's waters. It is you who are fond of Kṛṣṇa (as your suggestion shows).'

५१३. Translated by Jacobi, *Alaṃkārasarvasva*, pp. 424–5. *Παρὰ προσδοκίαν*, as in 512, 514. With *a-b* cf. *Sbhv.* 1423.

(*a*) आकृष्य . . . कचग्रह: Cf. 278*c* and reff. वक्त्र appears also to denote a part of the dress, as does काञ्च in *b*. See the lexx.

(*d*) बाले लज्जा प्रणष्टा: An interruption. कुटिले: 'cunning,' opposite of सरले, 'simpleton' (cf. 372*b* and reff.), which the other texts read.

The rhetoricians dispute whether this verse is an example of *vyājokti* or of *apahnuti*.

५१४. *Παρὰ προσδοκίαν*, as in 512–3.

(*a*) आमोदिना . . . : 'perfumed, with wine, dusty (or pale), having tangled locks.'

(*b*) पतता: Cf. 367*c* and reff.

(*d*) मत्तेन . . . : The सखी interrupts—'Mad lover?' 'No! my hair.'

५१५. (*a-b*) The original reading in *b* is not easy to conjecture: for वह possibly दृह and for वसति ग्रामो perhaps वसतिर्ग्रामो may be suggested.

(*d*) किं न्विदम्: 'What can it mean?'; किमिदम्, 369*d*.

५१६. Domestic love is here decried as too tame; cf. 509.

(*d*) गृहाश्रमव्रतं: 'a domestic course of asceticism.'

५१८. (*a*) संचार: 'movement of people'; cf. 519*a*, 524*d*.

(*b*) विदेशयाते: यात is here compounded on the analogy of गत = स्थित.

(*d*) जघनचपला: the authoress's name; cf. 29*d* and reff.

५१९. Add to margin **Sāras.* i. 91 anon. (lectt. as *Śp.*).

(*a*) संचार: Cf. 518*a*, 524*d*.

(*d*) हच्छ्राक्ष°: She can scarcely stand, so encumbered, in her house, much less walk मार्गे पङ्किनि.

५२०. (*a*) आर्द्र: Cf. 326*b* and reff.

(*b*) निव्रणे: Read निखले.

(*d*) न पुंभिर्विना: Cf. 123*b* and reff.

५२१. As regards the *ākṣepa* in this verse cf. 503–5.

(*a*) स्वां जननीं: *His* mother is not beloved by the wife.

(*b*) शुत्वैव मध्यंदिने: Since the जननी left at dawn and went सुदूरं, the husband is not to be expected back till late.

(*c*) **पङ्गुत्वेन** . . . : Being lame, he would be both slow and easily observed.

(*d*) **स्थित्वा चणं** : Cf. 504*a*.

५२२. (*a*) The anklets catch in their dresses. **संयम्य** : To prevent jingling.

(*c*) **कुन्तलमल्लिका°** : The bees are excited by the scent of the jasmine in their hair.

(*d*) **विकलीभूता:** : 'distracted'; cf. 468*b*. **व्यक्तं**: 'unmistakably.'

५२३. Translated by Aufrecht, Z.D.M.G. xxxvi, p. 553.

(*a*) **विधुरमलिनो** : 'the moon is clear.'

(*b*) People are on the watch for faults, and the reproaches of friends are hard to bear.

५२४. (*b*) **चरणलाक्षालिपि** : 'marks of the lac on their feet'; cf. *Harṣacarita* (Bombay, 1892), p. 15, ll. 14–16, where the red sky of sunset is explained as due to this cause.

(*d*) **पराञ्च:** : So also some MSS. of the *Anargharāghava* : others **पराच:**. **संचारान्** : Cf. 518*a*, 519*a*.

५२५. Add to margin a ref. to Vāmana, iv. 3, 10, where the verse is cited.

(*b*) **दन्तपत्त्रं** : 'earrings.'

(*c*) **अविभाव्यतां गता:** : Being all in white, they are invisible in the moonlight. **सुखमेव** : 'easily.'

# PRATĪKA INDEX

*(Verse numbers of the text precede; page numbers of the Preface and Introduction follow)*

STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD., PRINTERS, HERTFORD.